ANUL X. SERIA II-a. - No 556

1 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 2 August 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Bilanț francez

Dela mijlocul veacului trecut, marile inițiative în artă sunt ale Francezilor. Doctrina artei pentru artă, cu antecedentele și urmările sale în practicarea poeziei de orice gen — Gautier, Flaubert, Baudelaire; — simbolismul sau mai precis: Verlaine, Rimbaud, Mallarmé; pictura impresionistă împreună cu cele mai interesante nemereli ale cubismului și altor ultime intenții de inovare; în sfârșit Debussy cu noutatea gamei și a armoniilor sale — sunt fenomene franceze.

Această strălucire nu pierde mult, dacă neglijăm abilele atitudini anticizante ale unor poeți cu carte ca Moréas, Henri de Régnier și, mult mai jos, aproape de nivelul bocciului, Albert Samain: — așa numita renaștere latină sau mediteraneană. Episodul acesta face parte din istoria opresiunii clasiciste, atât de caracteristică vieții literare franceze. Și aci îndată trebuie amintit, că nu Franța a fost în stare a fi patria prin excelență a artei literare realiste, ci Rusia. La Francezi excesul însuși de conștiință artistică și de educație literară, împiedica desăvârșirea unui stil căruia cu tot dreptul i s'ar cuveni calificarea de realist. Francezilor le-ar fi trebuit o prea mare doză de rezignare literară, pentru a ajunge să facă artă realistă. Transparența și impersonalitatea perfectă a scrisului, viziunea obiectivă a personajelor și întâmplărilor, calități pe care, în teorie, toți scriitorii francezi de intenție realistă, le considerau ca fundamentale pentru o artă realistă, nu le puteau ușor obține niște literați care, ca cei francezi, sunt cu exces dresați a face stil, a tinde pe o cale sau alta, la o frumusețe verbală oarecare.

Tocmai dimpotrivă, scrisul Rușilor, fie că-și iau materialul, ca Tolstoi, din toată varietatea experienței omenești, fie că ne arată o lume violentă și bizară, ca Dostoievski, ne lasă aceiași impresie de obiectivitate panteistică, făcută oarecum din o liniște esențială. din o atenție naturală și egală ce continuu se interesează de toate lucrurile, așa cum sunt și cum vin. Un sentiment de vigoare calmă este semnul distinctiv al artei realiste rusești, care primește și arată lucrurile cum vor ele să fie, și nu amenajate și drese, în așezări și cu accente meșteșugite, pentru a forma tablouri având o arhitectură dinadins amuzantă sau instructivă.

Opoziția între maniera franceză și cea rusă se poate arăta excelent prin o comparație între Dostoievski și Maupassant. Amândoi preferă subiectele violente. Insă pentru Dostoievski materialul violent era obiect de experiență normală; de aceia expunerea lui are acea obiectivitate, și dramatică și narativă, care minunează pe oricare cetitor priceput și neprevenit. Maupassant, din contra, se excită și se alarmează de subiectele sale, obsedat cum e de efectul literar .In felul său de tratare, materialul violent se aranjează în tablouri senzaționale. El are necontenit publicul în gând, și vrea să-i irite. Metoda lui este anecdotică. Povestirea sa are caracterul istorisirii brutal stilizate a călătorilor fanteziști, are excesivitatea palavrei vânătorești, care vrea să vază jur împrejur gurile căscate ale ascultătorilor. La Maupassant, artificiile literare s'au concentrat cu timpul în o manieră unde reportajul de curte cu jurați se combină cu carnetul high-life și cu foiletonul sentimental.

Criticii francezi, ca oameni cu excesivă cultură literară școlară, nu iau seama că Maupassant avea o retorică foarte vizibilă, obișnuit de calitate banală; și de aceia ei vorbesc aproape unanim, de transparența clasică — și realistă ! — a stilului său. — Refuzul categoric al lui Flaubert de a ține socoteală de așa numitul realism, are o adâncă semnificație.

De altă parte, însuși excesul de tradiție și dresaj literar i-a făcut pe Francezi cu deosebire apți pentru revoluții artistice pregătite și conduse cu multă cheltuială de teorie, cu o voință adică perfect luminată, deci cu puternici sorți de reușită. Modelele poetice cele mai nouă tot franceze sunt.

Voltaire spunea: *de toutes les nations polies, la nôtre est la moins poétique*. O vorbă nu se poate mai caracteristică de literat francez din secolul XVIII. In vremea aceea, spiritul francez, conținut în o tradiție care începuse cu Malherbe, se curățise bine de poezie, și în prima jumătate a veacului filosofilor s'a ridicat o polemică sistematică împotriva poeziei ca atare. Era o concluzie de mult și adânc pregătită: spiritul clasic era esențial științific, practic, deci, în anume înțeles, și didactic.

Se poate spune că, de la romantici, toate energiile literare, în Franța, caută a dovedi că vorba lui Voltaire despre incapacitatea poetică a Francezilor era falsă. Dela romantici înspre zilele noastre, scrisul francez vrea să devie poetic, dând din ce în ce mai mult drum liber fantaziei, fără teamă de ciudățenii, de dezordine, de păcat contra bunului gust (un idol cu deosebire sever al literaturii franceze tradiționale), contra bunului simț, contra simetriilor stricte, contra eleganței, nobleței, seriozității, — virtuți care, mai mult decât altele, serveau a defini poezia și a fixa obligațiile elementare ale poetului.

Pe cetitorul care s'a oprit la Hugo, sau a înaintat cel mult până la retorica, foarte tradițională, întinsă de Baudelaire peste niște subiecte capabile a da fiori de scârbă sau groază burghezilor cu ambiții literare pronunțate, îl sperie poezia franceză nouă, prin obscuritate, prin prozaism, prin ironie, prin impudoare. Perplexitatea acestui cetitor se rezolvă în dispreț. „J'attends qu'on me traduise cela en français" — și pleacă să-și domolească spiritul în cronicele regretatului Souday sau ale eternului Vautel.

Je m'embête; cueillez-moi des jeunes filles et des iris bleus...
Ces vers que je fais m'embêtent aussi...

(Francis Jammes)

Cetind *je m'embête* într'o carte de poezii, omul care crede că, din adolescență știe bine ce e poezia, se supără, convins că n'are în față decât o farsă dinadins contra lui pusă la cale. Supărarea se apropie de dambla, dacă i se întâmplă omului să cază pe

Doux comme le Segneur du cèdre et des hysopes
Je pisse vers les cieux bruns très haut et très loin
— Avec l'assentiment des grands héliotropes.

(Rimbaud)

Este cu atât mai teribil, cu cât bucata îl momește pe cetitorul cuminte prin titlul *Oraison du soir*.

Dar:

Surgi de la croupe et du bond
D'une verrerie ephémère
Sans fleurir la veillée amère
Le col ignoré s'interrompt

(Mallarmé)

— ? La așa ceva, cetitorul cuminte s'ar putea liniști, înțelegând că e vorba de un pensionar al balamucului sau de un poseur fără rușine.

Cetitorul cuminte este un subiect important pentru noi care, din meserie, studiem literatura, — important și fermecător. Cetitorul cuminte e ca un copil dat în seama noastră, a studioșilor de literatură. Suntem obligați a lua bine seama, până unde îl putem duce pe drumul noutăților literare.

Din scriitorii vechi, care stau pe polițele cetitorilor celor mai cuminți, unul singur, Heine, i-ar putea ajuta să facă doi-trei pași curioși spre poezia actuală, — Heine cu metoda lui de a rezolva lirismul prin persiflaj, sau de a-l da chiar peste cap.

Das Fräulein stand am Meere
Und seufzte lang und bang,
Es rührte sie so sehre
Der Sonnenuntergang

Mein Fräulein, seien Sie munter,
Es ist ein altes Stück:
Hier vorne geht sie unter
Und kommt von hinter zurück.

Nerușinările lui Rimbaud, sau demența lui Mallarmé, le rezervăm copiilor viitori, dacă ținem să luminăm, în arta poetică, majoritățile. Și la aceasta trebuie mai ales să ținem, dacă ne temem de a cădea în obscurantism.

In inventarul francez, poezia dramatică și arta scenică trec, de zeci de ani, mereu și sigur la pierderi. Conducerea au luat-o de mult Scandinavii și Rușii; mai de curând au venit Germanii și Pirandello. Teatrul francez de pretenție tragică în toate elementele sale, text, joc, declamație, adoarme. Asupra lui pare să troneze geniul lui Georges Ohnet și familia. Cu acest teatru se consolează ,la urma urmelor, cetitorul cuminte de orice nouă ticăloșie a artiștilor literari.

PAUL ZARIFOPOL

Somn

Pentru M.

Clipește veșnicia cu noapte și cu zi
Dormim — și niciodată nu ne putem trezi.
Din viață către moarte călătorim străini,
Blagosloviți de soare și'ncununați cu spini.
Tristețea cu pustiul în cugete se'ngână,
Ca ciutura cu apa durerii, în fântână,
Involburat ni-i râul destinului. Pe pluți
De amintiri cețoase, alunecăm tăcuți.

Năluci, în perindare subt marele mister ,
Adulmecăm o țintă și căutăm cuvântul.
Când visul își desface aripele spre cer,
Ușor îl prăvălește în pulbere, pământul.

Noi te iubim viață, cu cu aștrii și cu viermi.
Ne prosternăm în clipa când vii ca să ne sfermi,
Iți oferim obrajii să-i pălmuești cât vrei
Și sângele, în cupe de aur, să ni-l bei.

Ne punem fruntea mândră pecete pe argilă.
Zădarnic, la picioare, ți se va cere milă.
In somnul tău puternic, nădejdea'nchisă este,
Ca în sicriu de sticlă, fecioara din poveste.

Cum monoton se leagă amurgul de amurg,
Deasupra noastră norii vremelniciei curg.
Călcăm prin roua plânsă de stele stinse 'n zori,
Pe lacrimi și pe doruri, pe gânduri și pe flori.

De noi prăpăstii negre și piscuri ne despart.
Când râdem — râsul vesel e mohorît și spart.
Tot ce vedem cu ochii, e pentru suflet scrum.
Nu ni-i menit să mergem decât pe propriul drum.
Orice toiag se frânge cum ne-am proptit în el.
Arareori ne-alintă un fir de funigel,..
Nepăsătoare, plasa-i urmând a și-o urzi,

Clipește veșnicia cu noapte și cu zi.

GEORGE LESNEA

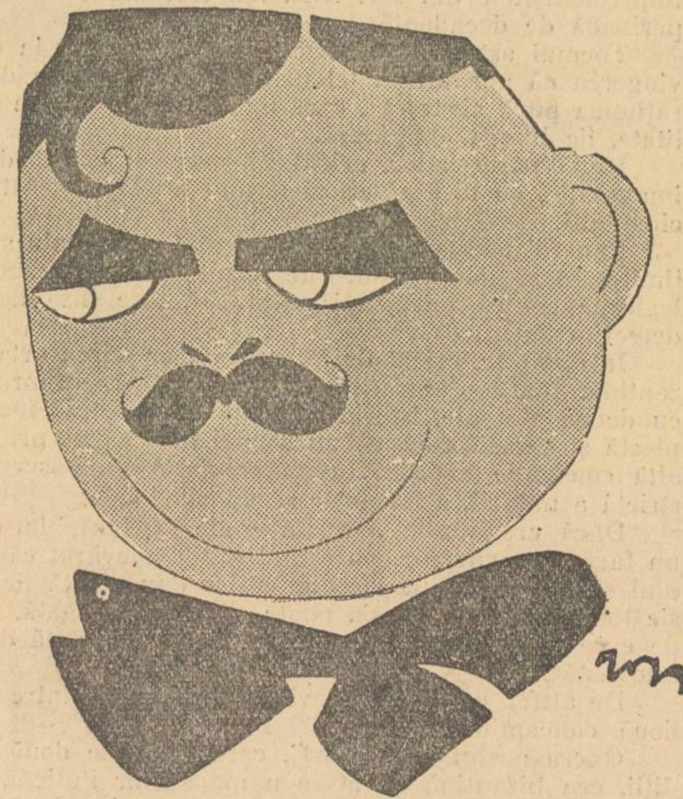

A. Matisse — Odaliscă

Tablete de câmp

de T. ARGHEZI

Purceii vegetali, ai cartofilor au tăbărît câte o sută pe ugerii scroafei pământului cald. Cu hîrlețul desvelești un cuib și-i găsești grămădiți pe o singură țâță apucată pe întuneric de sugacii orbi ai țăranii. Beți de aromele care pătrund sfiala și poezia și se urcă prin Sfintele Scripturi până la Dumnezeu, puii cu șoricul cenușiu, acoperind o carnație de ivoriu, comunică între ei și cu Mama lor, maica noastră, muți și imobili, prin telefonia cu fire capilare. Pe două măsele mistretești ale hîrlețului cu coada lungă, Paraschiva ia cuibarul întreg și-l aruncă în coșnița bucătăriei.

T. Arghezi

Mai trebuesc pentru fiertură patru căpățâni de ceapă cu barbișon. Se caută prin partea câmpului, unde în vârful câtorva biciuști înalte, vegetează aștrii noui rotunzi, cu gămălii, ai semințelor culese de toamnă. Ploștile umflate, în care sună mărgelele macului, ca niște alice minuscule, pentru împușcat noaptea lăcustele și cărăbușii, nu dau loc la nicio confuzie cu bășica de ceapă, și gospodina albă, pestriță cu halatul ei, între lobode roșii, lavandă brumărie, crăițe și cârciumărese cu florile ca niște berete și bășci, gătită fiecare cu o culoare personală, se apleacă numai la zarzavaturile ce-i trebuiesc.

Bojocii și inima tomatelor cresc monstruos, pe dinafară, spânzurate de artere cu funcții exterioare și, prinprejur, castraveții duri scot capete prin frunză, chemați în cete desorganizate și mânate de un impuls colectiv către găvanul de cristal pentru saladă. Un cuțit lunecos îi va desbrăca longitudinal de piele și le va reteza treptat substanța cu sămânță transparentă, în discuri fine de sidef, cu mijlocul de gelatină. Și în șorțul alb din poală Paraschiva, cu scîrlionțul pe sprinceană, disociază cățel de usturoi, cu învelișul crustant, de celuloid.

Dovlecii variază pe vrejuri cu evantalii, capetele de bastoane și mânerele cu țumburuc iar dovleacul, curcanul grădinii, și-a concentrat voința ca să se umfle peste calibru; pe când chelia marmoree a pepenilor, fătați dintr'odată, răcește la moalele capului în horbota groasă târîtoare, decupată cu foarfeca boantă, după modele stilizate pe contur întortochiat. Mărarul și-a deschis umbrelele mărunțele, în iarmarocul ismei și pelinului cenușiu și dedesubtul lor greierii negri traficanți vând o mirodenie trecătoarelor albine, cu a căreia reclamă nerușinată sunt însărcinați frații lor bălani, cei buni de gură și iuți de picior.

Am așteptat 16 pui și a ieșit în cuib unul singur. A fi cloșcă de asemenea progenitură e o rușine pe care găina cu pistrui și moț nici nu o simte. Nimeni nu a mai văzut niciodată o cloșcă ieșind la plimbare ca o guvernantă, cu un singur copil. E ca un pepene urmat de o corcodușe de aur. Ochii puiului, strălucitori de o istețime, de care cariera lui de viitoare găină va fi desmințită, învață atent ce trebuie să facă în viață și se află 'n treabă pe lângă ciocul explorator al cloștii. Ca în figura naivă, ironică și luminoasă a unui copil uman, este cu neputință să prevezi că el va deveni, ca și măgarii lui de părinți, adeptul minuțios și conservator al unui program de lașități cotidiane; culcare în amurg, cotcodac, cucurigu de trei ori pe noapte și deșteptare la 5.

— Cocoșul are 18 neveste și niciuna nu e supărată. Ia-te-uită! îi zic Paraschivei. Ca o săgeată cu cioc și barbete, într'adevăr, cocoșul s'a repezit, pe când ciugulea un ciucalău și schimbându-și gândul. Găina gălbuie a înțeles și l-a primit din fugă, pasivă. .El a pierdut un ban, ca din buzunar găurit și nici n'a băgat de seamă.

— Ce folos! răspunde Paraschiva. Nici n'au vreme să se cunoască...

Prin datină, în obscenitatea lui publică, înfierată de moravurile severe, câmpul deschide anual o expoziție de te miri câte obiecte evocatoare. Nemaiajungând să-le facă din carne și să le lipească la copii, el își scoate bamele din materialul verde obicinuit, din care își răsucește și ardeii cu vârf. Odată și odată, trebuie să-i explic băiatului meu, intrigat și nelămurit, câteva mistere care-i rod simțul de analiză. Asta vine după abecedar și după Enăchiță Văcărescu.

In gospodărie, fetița are atribuțiunile gingașe, tăind florile destinate buchetului din ulcea, de la prânz, când familia se adună la masa albă, cu farfurii albe, cu tacâmuri lucii, pentru fiertură. Ea pune șervetele și paharele și aduce pâinea cu două coltuce, din cămară, umple solnițele și cu vârful rotund al cuțitului întipărește sării un desen din succesiuni de urme. Tot ea pune scobitorile în jghiabul de sticlă și în mijlocul șervetului îi pune măicuții o surpriză și tăicuțului o pupătură nevăzută, pe care clientul părintesc al mesei totuș o cunoaște și o ia dela locul ei cu o pupătură a lui. Gospodina cea mică are o mie de scrupule și de griji, ca nu cumva să sufere careva de o lipsă, de puțin piper, de o maslină sau de niște ardei pisat.

Dimineața, fetița tăicuțului, care se scoală mai de vreme fiindcă se culcă de timpuriu, îi aduce somnuro-

(Continuare în pag. II-a)

sului cu mustăţi strachina cu ouă din cuibarele vizitate. Câte zece minuni imaculate, pe care le face zilnic găina, fără vanitate şi cu simpla publicitate a unui strigăt revelator, se suprapun în strachina de pământ. Satisfacţia îngrijitoarei de ouă e incomparabilă: lecţia învăţată îi provoacă un simplu sentiment de spălătoreasă, care a spălat o batistă, spălată şi de alte spălătorese. Oul e o lume nouă, la fiece răsărit de soare, o lume cu soare pe dinăuntru cu lună pe dinafară, fragilă ca o petală de camelie, şi în care stă închis, subiectiv, un pui cu ochii negri, de aur...

T. ARGHEZI

CHARLES BAUDELAIRE: Sfaturi pentru tinerii scriitori

Despre ură

Ura e ceva foarte de preţ, o otravă mai scumpă decât otrava Borgiilor căci e plămădită din sângele nostru, din sănătatea noastră, din somnul nostru şi pe trei sferturi din iubirea noastră. Trebue să fim zgârciţi cu ea!

Despre polemică

Există două metode de a polemiza: cea pe cale ocolită şi cea pe drum drept care e şi cea mai scurtă.

Calea ocolită slujeşte la înveselirea galeriei, dar n'o instrueşte.

Drumul drept e bătut azi cu succes de câţiva ziarişti englezi; la Paris nu se mai întrebuinţează. Şi constă în a spune: „Domnul X e lipsit de onoare şi-i un dobitoc, ceiace voi dovedi!" — şi dovedeşte pe rând: unu, doi, trei... Recomand metoda tuturor acelora care posedă încredere în justiţie şi un pumn solid.

O polemică fără succes e un accident nenorocit, o săgeată care se 'ntoarce şi răneşte mâna care a trimis'o; un glonte care ricoşează şi poate ucide.

Cum se creează

Azi trebue să produci mult — trebue să fii deci iute — să te *grăbeşti încet;* fiecare lovitură trebue să fie din plin şi niciun atac fără vre-un folos.

Ca să scrii repede, trebue să fi cugetat mult, să fi purtat pretutindeni subiect, la preumblare, la bae, la restaurant, ba chiar şi la amante. Delacroix îmi zicea odată: „Asta e un lucru atât de ideal şi de instabil, că uneltele nu sunt niciodată destul de curate, mijloacele niciodată destul de potrivite!" Tot astfel literatura.

Nu-mi plac prelucrările şi tăeturile; turbură oglinda gândirii.

Unii din cei mai de seamă şi conştiincioşi scriitori încep prin a înnegri pagini întregi de hârtie. Şi numesc asta: a pune fondul pe pânză. Această metodă confuză are de scop ca autorul să nu piardă ceva. Apoi copiază, scurtând. Chiar dacă rezultatul ar fi bun, tot înseamnă pierdere de vreme — şi de talent. A pune fondul pe o pânză nu înseamnă a copleşi-o cu culori ci a face schiţa uşor, în culori transparente şi a distribui volumele culorilor. — In spirit, pânza trebue să aibe fondul făcut în clipa în care scriitorul pune mâna pe condei ca să scrie întâia linie.

Se spune că Balzac îşi acoperă copiile şi corecturile de adăogiri fantastic de încurcate. Romanul trece astfel prin câteva evoluţii în care se pierde nu numai unitatea frazei, dar şi a întregului conţinut. Fără îndoială acestei rele metode se datoreşte faptul că fraza lui Balzac are uneori o nesiguranţă, o imperfecţie şi unele hopuri — singurul defect al acestui mare povestitor.

Munca de fiecare zi şi inspiraţia

Orgia nu mai e sora inspiraţiei; am rupt aceste ruşinoase legături de rubedenie. Istovirea rapidă şi decăderea mintală a câtorva splendide naturi sunt mărturii îndestulătoare împotriva acelei jalnice prejudecăţi.

O hrană substanţială şi regulată, iată tot ce trebue unui scriitor care vrea să facă ceva. Inspiraţia e fără îndoială sora muncii de fiecare zi. Aceste două antiteze nu se mai exclud ca toate celelalte antiteze din natură. Ca foamea, mistuirea, somnul, inspiraţia se supune aceloraşi legi. Există desigur în spirit un fel de mecanică cerească de care nu trebue să ne ruşinăm, ci dimpotrivă: din care să scoatem cel mai mare folos, ca medicii din mecanica trupului. Trăind în preocuparea ne'ncetată a operei de mâine, munca de fiecare zi va sprijini inspiraţia — precum scrisul citeţ ajută înţelegerii textului şi precum gândul liniştit şi statornic face să scrii citeţ; căci vremea scrisului confuz a trecut.

Asupra artei poetice

Din punct de vedere moral poezia trage o linie de hotar atât de precisă între spiritele de întâia şi a doua mărime, încât nici publicul cel mai burghez nu poate scăpa acestei despotice înrâuriri.

Despre creditori

Vă amintiţi desigur de o comedie cu titlul „Dezordine şi geniu". Că dezordinea întovărăşeşte uneori geniul e numai o dovadă că geniul e extraordinar de puternic; din nenorocire, pentru mulţi tineri acest titlu pare a nu fi o întâmplare nenorocită, ci expresia unei necesităţi generale.

Mă'ndoesc mult că Goethe a avut creditori; însuşi E. Th. Hoffmann, destrăbălatul Hoffmann care avea nevoi mai multe, s'a silit mereu să scape de creditori şi a murit tocmai când condiţii mai uşoare de viaţă ar fi asigurat geniului lui o desfăşurare şi mai strălucitoare.

Feriţi-vă de creditori; dacă voiţi, vă puteţi preface că aveţi şi creditori — e tot ce vă pot trece cu vederea! — W.

Citiţi azi:
LECTURA No. 338
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
ALFRED SCHIROKAUER
MADONNA
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

Caleidoscop intelectual

Arta norvegiană contemporană la Viena

La Viena s'a deschis o expoziţie de artă norvegiană contemporană.

După aproape două zeci de ani artiştii norvegieni reapar acum la Viena.

Expoziţia reuşeşte să dea un tablou foarte just al desvoltării pe care a avut-o arta norvegiană în ultimii şaizeci de ani.

Inceputurile artei norvegiene sunt foarte originale, aşa cum arată şi resturile de construcţii în lemn.

Curios este faptul că în zilele noastre arta norvegiană nu reuşeşte să creeze decât opere de o originalitate mediocră; simple replici, lucrări influenţate de curentele europene mai avansate. Şcoala de „aer liber" e prin excelenţă bine reprezentată în tablourile pictorilor Harriet Baeker, Erik Werenskiöd şi Christian Krohg, dar se situează cu desăvârşire în trecut.

Tendinţa către forma şi coloritul aşa cum sunt înţelese de Matisse, ocupă un loc de cinste în operele lui I. Heiberg, H. Sörensen, Per Krohg şi alţii.

Printre expresioniştii cu desenul de o fineţe pătrunzătoare şi cu coloritul viu ar trebui citat înaintea tuturor marele artist Edvard Munch.

In general toate şcolile moderniste (afară de cubişti şi constructivişti) îşi găsesc replici în Norvegia.

Cu toate acestea, în pictura aceasta foarte felurită şi puţin originală tot deodată, se remarcă astăzi un sentiment de viaţă robustă, un fond adânc de idealism, un simţ decorativ natural şi profund care o leagă de arta populară.

Drumurile artei

Expoziţia de artă bizantină deschisă de curând, a redeşteptat vechea controversă între orientalişti sau „imaginativi" şi occidentali sau „realişti".

Formula „realistă" propusă de Vasari şi adoptate de renaştere şi secolele următoare până 'n secolul al XIX-lea inclusiv, n'a găsit acelaş răsunet în epoca noastră.

Vasari a considerat pe Cimabue şi pe Giotto ca doi maeştri care au reînviat pictura italiană, după anii de stagnare la care fusese supusă prin influenţa artei bizantine.

Estetica Renaşterii şi cea din secolul al XIX-lea a demonstrat că numai studiul naturii a permis artei care începea atunci, şi mai târziu artei realiste din secolul XIX, să găsească drumul perfecţiunii.

Epoca noastră nu împărtăşeşte acest „miraj naturalist". Esteticienii contemporani consideră din contra că spiritul prin excelenţă decorativ al Bizantinilor i-a îndemnat să creeze o artă perfectă şi liberă, departe de orice imitaţie servilă a realităţii. Unii critici merg chiar mai departe. Toată Renaşterea — după părerea lor — toată arta realistă chiar şi creaţiunile impresioniştilor din sec. XIX, n'a fost decât o lungă perioadă de decadenţă.

Tocmai astăzi — adaugă ei — s'a revenit la convingerea că adevăratul ţel urmărit de artă este decoraţiunea pură abstractă, care nu e preocupată de realitate, de lumea exterioară.

După părerea lor, orientalii, care au creat după imaginaţie, au fost superiori şi mai înţelepţi decât occidentalii.

Punctul acesta de vedere, tot atât de simplu şi de limitat ca şi precedentul, este rezultatul unei reacţiuni legitime contra mirajului naturalist. Are însă acelaş defect: exagerarea.

Intr'adevăr, oricât de interesantă ar părea arta bizantină, foarte decorativă şi ornamentală, împreună cu derivatele sale, istoria artei ar fi cu totul incompletă şi săracă dacă ea nu s'ar fi îmbogăţit printr'o altă concepţie artistică, aceasta bazată pe observaţia strictă a naturii, a formelor şi culorilor sale.

Dacă creaţiunile decorative ale Orientalilor au un farmec particular, nu e mai puţin adevărat că studiul şi observaţiunile Occidentalilor dau o altă impresie tot atât de frumoasă, poate chiar mai bogată, fără de care invenţiunea artistică ar fi mai limitată decât este astăzi.

De altfel, există cu adevărat o prăpastie între cele două concepţiuni?

Opera acelui „El Greco", care reuneşte două tradiţii, cea bizantină cu aceia a maeştrilor italieni, nu demonstrează îndeajuns că o sinteză a celor două tendinţe nu e imposibilă?

Adeseori s'a observat că nu e tocmai uşor să distrugi personalitatea unei opere de artă orientală, căci toate sunt executate după aceleaşi legi decorative şi deci foarte uniforme.

Arta Occidentului este din contra extrem de variată şi fiecare tablou, fiecare statue poartă imaginea, uşor de cunoscut a unui temperament individual.

„Femeia îndărătnică"... pe motocicletă

Două teatre din Copenhaga au reluat „Femeia îndărătnică" de Shakespeare, jucând-o unul exact după tradiţie, cellalt — în costum modern. La acesta din urmă, scena cea mai aplaudată a fost aceia în care Petruchio o răpeşte pe Caterina pe... *motocicletă.*

Sovietele şi opera lui Remarque

Câtăva vreme, Remarque a fost foarte popular în Rusia Sovietică. Acum însă guvernul sovietic îndeamnă pe critici să-l ridiculizeze în ochii poporului.

Criticul Winogradow persiflează gafa editurii de stat, care a publicat acum un an traducerea cărţii „Nimic nou pe frontul de Vest", şi scrie:

„Remarque are ceva mai mult talent decât autorii celorlalte romane de războî, dar este *un pacifist absolut,* un om care apără o cauză greşită, care se îndeletniceşte cu răspândirea de idei sterpe. Concepţia lui se poate compara cu credinţa că sub regimul comunist va dispărea durerea de măsele. Cum însă durerea aceasta, adică războiul, va ţine cât lumea, e mai cuminte să nu-l citim pe Remarque. Trebue să facem din copiii noştri luptători rezistenţi care să-şi ia drept pildă armata roşie".

La Petersburg, „Nimic nou pe frontul de Vest" a fost transformat într'o piesă de teatru, care deformează ideile lui Remarque aşa cum vor bolşevicii. Autorul piesei spune:

„Intregul sistem al aşa numitului pacifism este spulberat de critica din piesa mea. La parola „Gândeşte-te la războiul din 1914", am adăogat altă parolă. Gândeşte-te la războiul imperialist din 1931".

Scrisori necunoscute ale lui Petrarca

Cine ar fi crezut că după cinci secole se vor mai găsi manuscrise necunoscute de-ale lui Petrarca?

Vittorio Rossi, care strânge material pentru o ediţie completă a corespondenţelor lui Petrarca, a găsit în bibliotecile din Bruxelles şi Cracovia nişte scrisori vechi, necunoscute până acum, care vor apărea în curând în *Nuova Antologia.*

Deosebit de preţioasă este scrisoarea prin care Petrarca îl imploră pe papa Urban al V-lea să se întoarcă de la Avignon la Roma. Această scrisoare e concepută în termeni atât de îndrăzneţi, încât Petrarca n'a mai trecut-o în culegerea sa de „epistole". Intre altele el îi spune papei:

„Depinde de tine cum vei muri. Nu glumi cu Dumnezeu; zadarnic încerci să-l înşeli cu pretexte. El nu se lasă ameţit de sofismele tale. Viaţa omului e scurtă; şi mai scurtă încă viaţa papilor. In curând vei sta în faţa lui Christos, care te va întreba: „In care parte a lumii ai lăsat turma ce ţi-am încredinţat? crezi oare că n'aş fi putut pune pe altul în fruntea bisericii mele?". Iar sfântul Petru îţi va spune: „Pe timpul persecuţiilor lui Nerone, am înfruntat la Roma martiriul morţii. Dar pe tine care Neron, care Domiţian te-au alungat de la Roma? Cum ai putut părăsi Roma, casa mea, mormântul meu, norodul meu?".

Papa Urban, primind scrisoarea, s'a întors la Roma, dar în curând a părăsit-o din nou, revenind la Avignon, unde peste puţin timp a murit.

Ce învăţăminte trag din viaţă marii noştri contimporani

Un ziar vienez a adresat unui mare număr de personalităţi distinse întrebarea: „Ce învăţăminte trageţi, pentru contimporani şi posteritate, din bogata experienţă a vieţii dvs.?"

Exploratorul *Sven Hedin* răspunde: „M'am bucurat în viaţă de mai multă dragoste şi bunătate de cât am putut dărui eu însumi. Prisosul mi l-a trimis desigur Dumnezeu".

Cântăreaţa *Maria Jeritza* spune: „Arta îşi pierde valoarea dacă nu ameliorează şi nu disciplinează; arta care nu înalţă pe om nu-şi atinge misiunea ei divină. Acest lucru trebue să-l aibă mereu în vedere orice artist".

Dramaturgul expresionist *Georg Kaiser* răspunde lapidar: „Căeşte-te de toate şi dispreţueşte totul".

Compozitorul *Franz Lehar:* „Intotdeauna şi în toate situaţiile vieţii, artistul şi omul să-şi fie credincios sie-şi şi idealurilor lui artistice. Să-şi dea osteneala — ca artist şi ca om — să trimită cel puţin o rază de lumină în sufletele oamenilor".

Scriitorul *Thomas Mann:* „Primejdia cea mai mare, prostia cea mai nimicitoare este vanitatea stearpă. Omul să nu-şi facă planuri mari; să-şi propună ţeluri modeste; să aducă la îndeplinire, pe cât poate mai bine, ceiace a întreprins fără pretenţii, — cu încrederea că din sferele peste care nu este el stăpân, inconştientul său va primi însuşiri şi forţe care-l vor pune în valoare şi-i vor da relief. Totul e chestie de „chemare". Pe aceasta „o ai sau n'o ai". Cine-o are, e modest; o însuşire care nu exclude exigenţa, ci e dimpotrivă, înrudită de aproape cu ea".

Romancierul francez *Victor Margueritte:* „Rezumatul operei mele? Emanciparea femeilor şi eliberarea omenirii. Rezumatul vieţii mele? O mare scârbă faţă de ipocrizia şi de neputinţa omului de a se mântui. Credinţa fermă că perfecţionarea individului cuprinde într'însa sămânţa revoluţiei necesare."

Scriitorul *Gustav Meyrink:* „Ne cramponăm de viaţă, de aici se trag toate relele".

Karin Michaelis, scriitoarea feministă, spune: „Noi oamenii suntem pe lume ca să încercăm a ne ajuta unii pe alţii. Din nefericire, din pricina pornirilor egoiste, cei mai mulţi dintre noi nu pot înţelege şi mai ales nu pot trăi după teza simplă dar adevărată — că suntem cu toţii fraţi şi surori, copiii nevârstnici ai aceleiaşi lumi. Dacă m'aş naşte din nou, m'aş sili cred să fiu bună. Două sunt sentimentele pe care le consider atot covârşitoare: Dragostea de viaţă şi mila. Dragostea mea de viaţă e atât de mare, încât mă mustră mereu conştiinţa că nu-i pot face şi pe semenii mei tot atât de voioşi şi de îndrăgostiţi de viaţă ca mine".

Romancierul *Walter von Molo:* „Numai dorinţa importă, niciodată ţelul gata atins; tot ce-i frumos sfârşeşte trist; tot ce-i trist îmbogăţeşte sufletul; astfel îmi apar frumoase şi viaţa şi moartea şi munca mea necurmată".

Dramaturgul *Luigi Pirandello:* „Nimic nu-i adevărat; dar poate deveni adevărat prin puterea creatoare a spiritului nostru".

Dirijorul *Felix Weingartner:* „Rezumatul vieţii mele? Răul cel mai mare e minciuna".

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi în *limba franceză:*

Traduceri din literatura engleză-americană:

Sheila Kaye Smith: Herringdales (l'amitié plus forte que l'amour); Huxley: Point-Contrepoint (2 vol.); *R. Hughes:* Un cyclone à la Jamaique (prix Femina anglais); *Somerset Maugham:* Mr. Ashenden, agent secret La passe dangereuse — Le sortilège Malais — L'archipel aux sirènes; — L'envoûte; *Maurice Baring:* La princesse blanche; Daphne Adeane; *George Meredith:* L'egoïste; Diane de la croisée des chemins; *Virginia Woolff:* Orlando; Mrs. Dalloway; *Bertrand Russell:* Le mariage et la morale,

Cărţile zilei

Paul Morand: 1900; — Papiers d'identité; *Kessel:* Le coup de grâce (roman); *Ernst Glaeser:* La paix; *Remarque:* Après (Der weg Zurück).

Cărţi englezeşti

Librăria „Hasefer" procură volumele de mai sus şi în original, în limba engleză. Preţurile editorilor. In provincie expediem numai în urma unui acont anticipat, restul ramburs.

Moravuri de teatru

— *Are talent, dar n'are pe* nimeni, *şi dacă vrei ca fata d-tale să aibă pe* cineva, *nu mai încurca lumea prin culise!...*

A apărut No. 4—5
„REBUS"
(Revista jocurilor distractive)
Număr special
Cu următorul sumar:
MARELE CONCURS LITERAR
Numele deslegătorilor şi al premiaţilor
CONCURSUL DE EPIGRAME
ŞAH. — GRAFOLOGIE
Senzaţionalul roman de aventuri
CUVINTE INCRUCIŞATE
etc. PREŢUL 5 LEI.

20.000 Lei
este premiul întâi la concursul revistei „CINEMA" pentru cel mai bun film.
In numărul actual, se publică ultimele instrucţiuni
Puteţi trimete răspunsul
IMEDIAT

La MARE
La MUNTE
In TREN
In TRAMVAI
CITIŢI negreşit minunata publicaţiune
„MAGAZINUL"
No. 8 pe Iulie, 126 pagini pe hârtie cromo, cu extraordinare fotografii în culori şi un senzaţional cuprins. Preţul 4 Lei

Literatura adolescenţei

E vorba de literatura cu subiect din viaţa adolescenţilor nu de literatura pentru adolescenţi. Aceasta din urmă, mărturisim că nu ne interesează. Ne este, deocamdată, indiferentă. Ne întrebăm chiar dacă poate exista o astfel de literatură. Amatorii de pedagogie găsesc cu siguranţă că ar trebui să existe. In lipsa unei astfel de literaturi, special construită pentru adolescenţi, profesorii de liceu (obligaţi, dealtfel, de „programa analitică") se străduesc s'o găsească în operele literare obişnuite, scrisă fără destinaţie specială. Am pomenit în numărul trecut al „Adevĕrului Literar" de această strădanie şi de rezultatele ridicule la care duce.

Copiii îşi au literatura lor. Inţelegem foarte bine că trebue o literatură pentru copii. Afară de basme (care la originea lor n'au fost deloc destinate numai copiilor) există, mai ales în ţările de cultură anglo-saxonă, o abundentă literatură pentru copii. Au fost scriitori de mare talent care n'au dispreţuit acest fel de literatură. Trebue să ne grăbim să spunem că nu e lucru uşor. Dacă putem să ne descriem copilăria ne vine mult mai greu să scriem literatura pe care ne-aducem aminte că o gustam când eram copii.

Nici literatura cu subiect din viaţa copiilor nu e uşor de realizat. Fiecare din noi e capabil să descrie, patetic, copilăria lui. Pentru asta aproape că nici nu trebue talent, sau, în orice caz, trebue o minimă doză de talent literar.

Imediat, însă, ce părăseşte forma autobiografică, literatura din viaţa copiilor devine o întreprindere foarte complicată.

Intr'adevăr ,suntem ispitiţi să atribuim tuturor copiilor propria noastră simţire de pe vremea când eram copii. Greşală capitală. Diferenţierea caracterelor la copii scapă atenţiei noastre. Ne grăbim să generalizăm. Din pricina asta romanele din viaţa copiilor scrise de adulţi, sunt rareori bune. Cuprind mai întotdeauna viaţa copiilor aşa cum o vede un adult. E destul de puţin interesant. Ionel Teodoreanu, în primul volum al „Medelenilor" a isbutit să zugrăvească cu mult tact şi cu multă pătrundere viaţa copiilor. „Hotarul nestatornic" este, dealtfel, cel mai bun din volumele „Medelenilor" şi, fără îndoială, cea mai bună carte pe care a scris-o Teodoreanu până acum.

Dacă e absurdă o literatură confecţionată anume pentru adolescenţi în schimb viaţa adolescenţilor înfăţişează un admirabil material literar, plin de nesfârşite resurse şi de mari posibilităţi.

Epoca dintre cincisprezece şi optsprezece ani este, din anumite puncte de vedere, una din cele mai dificile din viaţă. In primul rând pentrucă reprezintă o tranziţie. E trecerea dela copilărie la tinereţe, dela copil la om. Intre treisprezece şi şaisprezece ani, diferenţa este imensă. Odată cu glasul şi cu faţa toată structura sufletească sufere o transformare. E epoca marilor întrebări şi a visării exasperate, a primelor dorinţi şi, fireşte, a primelor decepţii. La această vrâstă totul apare colosal, suprem şi definitiv: dragostea ca şi ura, bucuriile ca şi durerile.

Impresiile din această epocă sunt, demulteori, hotărâtoare pentru tot restul vieţii. Mai mult, poate, decât impresiile din copilărie. E vârsta la care caracterul începe să se contureze şi să se afirme. Formarea aceasta a caracterului este hotărâtă, demulteori, de fapte mici, imponderabile şi imperceptibile, pe care mintea omului matur de mai târziu, rareori le mai poate lămuri şi izola. Multe şovăiri stupide şi multe îndrăzneli absurde, multe scoborâri şi multe urcuşuri anevoioase din viaţă îşi au, astfel, originea în cine ştie ce impresie falşă dar decizivă din epoca turbure a adolescenţii.

* * *

Două romane ,apărute de curând, îmi par foarte nimerite pentru a justifica în bună parte consideraţiile de mai sus.

Unul e al scriitorului ungur Alexandru Marai (pe care îl bănuesc destul de tânăr) şi e tradus în franţuzeşte cu titlul „Les révoltés". Celălalt e „Bacalaureatul elevului Gerber" de Friedrich Torberg, tradus de d. F. Aderca şi apărut în editura „Eminescu".

Amândouă aceste romane au subiecte luate din viaţa adolescenţilor. Cu deosebirea între ele că unul înfăţişează o stare de spirit mai generală şi celălalt un caz izolat.

„Les révoltés", se petrece într'un orăşel din nordul Ungariei, la poalele munţilor, în primăvara anului 1918. Patru liceeni au organizat o bandă, un fel de societate secretă, în scopul de a se ascunde de cei mari. In toţi aceşti patru adolescenţi e înrădăcinată ideea că între lumea lor şi lumea adulţilor nu poate fi decât duşmănie. De ce? Nici unul din ei nu-şi explică, nici nu încearcă să-şi explice. Există nevoia de a-şi organiza o lume aparte, lumea lor. Toţi adulţii li sunt duşmani. Toţi nu fac decât să-i spioneze şi să-i urmărească, părinţii, profesorii, autorităţile.

Pentru a-şi satisface capriciile lor, în fond inofensive dar bizare şi groteşti, încep să fure. Cu banii adunaţi cumpără tot felul de obiecte care le sunt absolut inutile. Niciodată nu-şi întrebuinţează banii pentru un scop practic: „Singurul principiu al acţiunilor lor consistă în a nu avea în vedere nici-un fel de avantaj". Unul din ei, Bela, „nu-şi cumpără decât obiecte care nu-i folosesc la nimic, haine pe care nu le putea purta, instrumente de fizică al căror mecanism îl ignora; îşi luă astfel o puşcă de vânătoare cu două ţevi, lentile pentru binoclu, un glob terestru enorm, de carton, un browning. Işi cumpără şi-o bicicletă de care nu se servea niciodată, întâi pentru că nu ştia să umble cu bicicleta şi al doilea pentrucă se temea să nu-l vadă vre-un cunoscut de-al tatălui lui ,şi să-l denunţe".

Primejdia îi aţâţă. „Nu furau decât obiecte, al căror furt înfăţişa un pericol serios. Valoarea obiectului n'avea decât o importanţă secundară".

Faptele lor, deşi în ochii societăţii considerate ca infamante, capătă astfel o candoare ciudată. „Revolta împotriva a tot ce e util şi practic le impunea câteodată crude sacrificii. Aşa, de exemplu, pentru ei era o faptă vrednică şi plină de merit să înveţe pe de rost o pagină dintr'un text suedez, limbă pe care în târg n'o cunoştea nimeni".

Pentru a-şi putea depozita bric-à-brac-ul adunat „banda" celor patru închiriază o cameră într'un fel de hotel de vară dela marginea târgului, în care, pe acele vremuri de război, nu mai venea aproape nimeni. „Era un colţ de lume în care nu ajungeau nici părinţii, nici profesorii. Un colţ în care puteau însfârşit să înceapă să trăiască. Şi să trăiască o viaţă care nu semăna cu viaţa lor, de până atunci şi, mai ales, nu semăna deloc cu viaţa pe care o duceau părinţii lor şi pe care nu puteau s'o sufere. Puteau aici să vorbească în linişte de tot ce, în existenţa lor, era misterios şi ciudat. Disciplina rigidă în care se sbătuseră în copilărie nu-i mai încercuia cu tentaculele ei oribile".

Sunt aici multe trăsături comune tuturor adolescenţilor, din toate vremurile şi locurile: Nevoia misterului (care ne făcea şi pe noi să ne strecurăm pe sub bancă răvaşe scrise cu alfabete secrete), nevoia de a se ascunde de cei mari, isvorâtă din teama ca cei mari să nu-ţi afle gândurile „ruşinoase", şi, mai ales, dispreţul pentru util şi practic, dispreţul pentru tot ce e serios şi dragostea pentru tot ce e travesitre, joc, disimulare, teatru. (Cei patru din romanul lui Marai întâlnesc chiar pe un actor — maestru de balet, în treacăt prin târgul lor, care îi fascinează şi devine şeful „bandei". E singurul adult pe care ei îl acceptă, pentru că e mai aproape de ei. Actorul acesta face legătura între ei şi lumea adulţilor. In seara zilei în care cei patru şi-au trecut bacalaureatul, ei fac o petrecere împreună cu actorul. Aici acesta se arată beţiv, vulgar, pezevenghiu şi homosexual. E o viziune catastrofală pentru cei patru adolescenţi. Este prima lor experienţă de viaţă adultă — şi primul lor pas în această viaţă).

Aceşti adolescenţi din romanul lui Marai sunt, totuş, într'o situaţie excepţională. Toţi fac parte din generaţia care a avut patrusprezece ani la începutul războiului. Detracarea lor (pentrucă este, într'adevăr o detracare) nu e decât efectul războiului. Groaza lor de viaţa adulţilor (groază care la ieşirea din copilărie, în epoca pubertăţii, există întotdeauna) este exasperată de condiţiile anormale în care războiul a aruncat lumea. Spectacolul care li se oferă, mereu, nu-i poate îndemna decât la revoltă şi la anarhie. Intr'o epocă în care viaţa nu mai are preţ, când toate sforţările „practice şi utile" ale oamenilor nu slujesc decât distrugerii, nu-i de mirare că aceşti adolescenţi să urască practicul şi utilul. Romanul lui Marai face, astfel, parte din literatura consecinţelor războiului. Dar conţine şi multe adevăruri care interesează psihologia adolescenţii în general.

„Bacalaureatul elevului Gerber", al lui Friedrich Torberg, se plasează în epoca noastră. Este povestea unui adolescent german din zilele noastre. Este un caz special, care cuprinde, totuş, date generale. Autorul pune în evidenţă conflictul dintre elev şi profesor. Este un subiect care, până astăzi, a fost mai întotdeauna tratat cu ipocrizie. O ipocrizie pe cât de absurdă pe atât de condamnabilă...

Dar cartea lui Torberg merită discuţii mai întinse. Le vom încerca într'o cronică viitoare.

AL. A. PHILIPPIDE

Octavia cu mâini frumoase...

Octavia cu mâini frumoase,
Cu degetele lungi şi fine,
Cu moliciune de mătase...
Octavia cu mâini frumoase,
Şi azi mă mai gândesc la tine!...

Şi azi, când a trecut, anume
Să ne despartă, vreme,... lume,...
Scrisori urâte şi cuvinte,...
O dragoste ce nu mai minte,...
Şi azi îmi mai aduc aminte!...

Vezi tu? începe să se lase
O ceaţă 'n valuri tot mai groase
Şi singur să mă simt cu mine...
Octavia cu mâini frumoase,
Atât de dor mi-a fost de tine!...

Azi dacă te 'ntâlneam pe stradă,
Nu mi-aşi fi spus „să nu mă vadă".
Subtilizându-mă cu teamă,
Ci fără să mă bagi de seamă
Ţi-aşi fi şoptit din urmă: „Mamă".

Şi astfel, ce se întâmplase
'Nainte, iar putea să fie:
Eu aduceam o poezie.
Octavia cu mâini frumoase —
O seară dulce şi târzie.

Şi poate-atuncia — cine ştie? —
Povestea care-a fost tăiată
In două, ar fi fost legată
Şi-ar fi putut din nou să 'nvie...

. . . .

Dar strada azi, aglomerată,
Mi s'a părut aşa pustie!...

Octavia cu mâini frumoase,
Cu degetele lungi şi fine,
Cu moliciune de mătase,...
Octavia cu mâini frumoase,
Atât de dor mi-a fost de tine...

TUDOR MĂINESCU

DUMINICA LA PERIFERIE

Zi de vară

Odată cu lumina tulbure a dimineţii, Strada Norilor este invadată de svonuri vagi şi îndepărtate: de ecoul uruiturilor prelungi ale oraşului ce se trezeşte din amorţirea nopţii. Pe stradă, ţipenie de om. Doar la colţul uliţei, lângă un gard, se vede o umbră nemişcată: e gardistul. Toate porţile sunt zăvorite şi lacătele şi lanţurile cu care oamenii se apără împotriva hoţilor şi duhurilor rele ale pământului, parcă au ferecat însuşi fluviul vieţii.

Un vânt uşor înfioară deodată frunzele salcâmilor. Apoi stă ca şi cum ar privi atent întâile raze de soare care a sfâşiat şi destrămat cele din urmă giulgiuri ale întunericului. Ca la un semnal cocoşii încep să cânte, iar, departe şi înfundat, un câne latră răguşit şi rar.

E cinci şi la această oră trec pe stradă, venind spre casă, d-nii Steriu şi Dincă. Cel dintâi: cam pe două cărări şi lălăind un cântec; cel de-al doilea: serios, cu paşi siguri şi mărunţi şi cu două pâni rotunde şi calde la subsuoară.

Fiindcă e zi de odihnă, lumea se scoală mai târziu. Singuri doamna şi domnul Ionescu, cei mai vrednici din mahala, s'au deşteptat. Auzind cântecul monoton şi obicinuit, doamna Ionescu îmboldeşte pe domnul Ionescu, care dormita încă:

— Trece beţivul de Steriu.

— Am auzit.

— Aşa îl ştiu de când era tânăr şi aşa are să moară. Ascultă-mă pe mine, bine n'o s'o vezi nici pe fii-sa.

— De ce? E fată frumoasă, cuminte.

— Parcă eu zic altfel? Dar să vedem cine o ia când tată-su începe cheful de Sâmbătă seara şi-l duce până Duminică dimineaţa, când vine acasă cântând şi întărâtând cânii din mahala. Ba nu zău, aş vrea s'o văd: cine are s'o facă?

— O să se găsească!

— Crezi? Poate tot vre-unul ca pârlitul de tată-su, dar un om cumsecade — nu. Şi atunci fata are să sufere, deşi e frumoasă şi cuminte şi merita altă soartă. Dece îţi spun eu mereu: lasă dracului prietenii şi băutura că ai să-ţi nenoroceşti copiii? Dar tu... n'aude, n'a vede. Hei, dacă nu eram eu, Dumnezeu ştie unde ai fi ajuns cu galantonia ta.

Doamna şi domnul Ionescu, au eşit din casă. Domnul Ionescu, în cămaşă lungă, ţărănească, şi 'n papuci, îşi ia stropitoarea şi porneşte spre grădină ca să ude florile. Doamna Ionescu, ca în fiecare vară descuie poarta şi căscând, priveşte în susul şi 'n josul uliţei, — dar nu vede decât pe „amărâtul de Steriu" care mergând prin mijlocul drumului, se repede când spre un trotuar, când spre celălalt.

Doamna Ionescu a închis poarta şi s'a apucat de gospodărie. Cât ai zice „Tatăl nostru", a aprins focul, a pus de cafea, a dat de perete uşile şi ferestrele şi după ce-şi trezi copiii, romantici încă şi neînstare să se împace cu proza cotidiană a sculatului de dimineaţă, a eşit în curte cu plăpumile şi albiturile şi acuma răsună mahalaua de scuturatul cearceafurilor şi bătaia pernelor.

La No. 21, domnul Calomfir s'a deşteptat şi el. Fără să se grăbească şi-a aruncat pe umeri un pardisiu vechiu, şi-a pus în cap o pălărie de pae pleoştită şi fără panglică, şi-a luat în picioare nişte pantofi cu scoarţa călcată, şi, cu paşi egali, tacticos, se îndreaptă spre masa din grădină unde, izolat de griji domestice, în fiecare dimineaţă, îşi fumează în tihnă ţigara. Văzându-l domnul Ionescu, printre zăbrelele gardului, îl salută cordial, ducându-şi cutia de tutun la pălărie.

— Bună!

— Bună să fie!

Domnul Calomfir, însă nu-i auzi răspunsul, fiindcă, dela No. 23, domnul Pandele, care pleca la piaţă, îi strigă cu veselie, şi mai mult ca să-şi necăjască vecinul:

— Bagajele! Venim la putere!

— Zât! Să nu vi s'aplece!

Domnul Calomfir e liberal; domnul Pandele — naţional-ţărănist.

Strada s'a deşteptat cu totul, ca şi sergentul din post care a început să umble ca să-şi desmorţească picioarele. Inălţând nouri de praf şi răspândind miros de benzină, trec, în sus şi 'n jos, autobuzele conduse de şoferi tineri şi rău crescuţi, care, în ciuda deselor admonestări ale mamelor preocupate de educaţia odraslelor, înlocuesc banala „bună dimineaţa" prin expresii plastice poate, dar în tot cazul mai puţin lăudabile.

Treptat, treptat curţile şi gardurile s'au împodobit cu scoarţe, cearşeafuri şi plăpumi. Porţile s'au deschis, şi în pragul lor au răsărit gospodine legate la cap. cu basmale înflorate sau tulpane albe. Materne sau mânioase, ele îndrumează şi ceartă pe copiii înarmaţi fără voe cu târnuri şi trimişi să măture strada, în dreptul caselor lor.

Trotuarele au fost măturate, stropitoarele au însemnat din nou nenumărate opturi şi ţânci buzaţi şi somnoroşi încă în cămaşă şi'n picioarele goale, stau la soare, rezemaţi de uluci, ca să se încălzească. Apoi chemări plutesc în aer şi viitorii cetăţeni ai României-Mari, îndărătnici, sunt siliţi să intre în curte, de unde îndată răsar cu căni şi felii de pâne. La No. 27, domnul Cucu, a durat la portă o bancă nouă de lemn pe care copiii şi-au schimbat-o în sufragerie. Odraslele domnului Cucu, conştiente de superioritatea lor şi răzbunători, cu toate rugăminţile, nu primesc la masa lor decât pe Nelu şi Mimi, copiii de la No. 19 şi 25, care niciodată nu i-au bătut, şi toţi patru mănâncă fără să vorbească şi fără să se certe. Ceilalţi copii, mai puţin fericiţi, stau pe scăunele sau pe trotuar. Cu cana de lapte sau ceai în poală, ei rup, cu ajutorul mânii şi dinţilor, pâinea şi o pun în cană să se înmoaie, — apoi o frământă cu linguriţele şi o mănâncă sgomotoşi şi lacomi.

S'apropie de opt, — ceasul când vine brutarul şi când vecinii domnului Calomfir, se pregătesc să petreacă. Dece? Vă voi spune! Doamna Calomfir are un câne, un purcel şi un gâscan care, prin cine ştie ce mister, acordă o deosebită atenţie acestui mărunt eveniment cotidian: venirea brutarului. In zilele când distribuirea pâinii începe din susul străzii „Copiii doamnei Calomfir" — cum au fost botezaţi de mahala şi fără nici-o aluzie rătăcioasă — întâmpină trecerea grăbită a căruţei cu o rezervă semnificativă şi poate, chiar cu un dispreţ unanim, deoarece, ca la comandă, se întorc cu spatele la drum. Când însă brutarul împarte pânea în chip normal, adică din josul uliţei, cânele, purcelul şi gâscanul primesc cu bucurie această tardivă şi provizorie revenire la matca înţelepciunii. In asemenea momente, Bubică, Ghiţă şi Voinicu, uită necazul şi, în semn că apreciază cum se cuvine schimbarea de atitudine, pornesc cu toţii în goană spre gardul care desparte în două curtea domnului Calomfir. Aici, gâscanul bate cu aripele în uluci şi gâgâe nerăbdător şi oarecum mirat că stăpâna nu aude brutarul care bate, pe rând şi cu coada biciului, în porţi şi căruţă; cânele latră şi prin sărituri se trudeşte să deschidă poarta cu laba; purcelul guiţă ascuţit, aleargă nervos de-alungul gardului şi grohăe nemulţumit de întârzierea doamnei Calomfir, care nu se iveşte în uşa bucătăriei decât în clipa când a râs îndeajuns de isprăvile „băeţilor" şi brutarul a ajuns la poartă.

Indată ce doamna Calomfir a eşit în curte, îndreptându-şi tulpanul şi netezindu-şi cu degetele câteva fire de păr pururi răzleţite, zelul mesagerilor încetează, dar, neîncrezători, ei supraveghează atenţi pe doamna Calomfir până când se conving că stăpâna vine într'adevăr spre ei. Atunci se întorc şi pornesc, unul după altul, spre poartă. Ghiţă, cu conştiinţa vie a datoriei împlinite, merge în frunte, grohăind. Bubică, trepădează în tăcere, dând din coadă şi, din vreme în vreme, întoarce spre stăpână ochii care strălucesc de inteligenţă şi lumină. Voinicu, în urma celorlalţi, aleargă cu aripele desfăcute, la fel de fericit şi el.

Ajungând la poartă, se opresc. Gâscanul încremeneşte cu capul scos printre zăbrelele gardului de şipci; Ghiţă, nemişcat, priveşte fix înainte; Bubică, stând pe picioarele de dindărăt se uită la stăpână cu interes şi admirând parcă arta cu care doamna Calomfir alege pânile cele mai rumene. Nici glumele brutarului, nici râsul vecinilor nu-i tulbură. Doar în clipa când doamna Calomfir, cu pânile în braţe, coboară depe scara căruţei se vede că împietrirea lor era temporară. Atunci, printr'o mişcare repede, se înşiră dealungul potecii, aşteptându-şi, ca pe un drept câştigat, bucata de pâne; mai mare sau mai mică — după volumul fiecăruia.

In zilele când doamna Calomfir, vrând să-i necăjască, trece pe lângă ei parcă fără gând să împartă recompensele zilnice şi pe drept cucerite, protestul este vehement şi solidar. Guiţând şi gâgâind, purcelul şi gâscanul o trag de rochie ca nişte creditori cu care nu-i de glumit, iar căţelul, lătrând şi sărind, se trudeşte să ajungă pânea ridicată de doamna Calomfir sus, deasupra capului:

— Mare comedie! exclamă vecinii de fiecare dată, privind scena încheiată întotdeauna prin aducerea la realitate a doamnei Calomfir.

A început să fie cald. Cânii, până adineauri lungiţi la soare, s'au refugiat la umbră. Copiii s'au înviorat şi primele certuri şi bătăi au isbucnit. Incăeraţii însă se despart ca prin farmec, — din capul uliţei vine în fugă, mânând un cerc cu sbârnâitoare, Nicu, băiatul geamgiului şi, din pricina puterii, şeful necontestat şi temut al cartierului. E îmbrăcat cu cămaşă albă şi pantaloni albaştri cu bretea care-i străbate pieptul în diagonală. Fiindcă apariţia lui Nicu înseamnează un nou imbold pentru joacă, copiii au intrat în grabă prin curţi, şi-au luat mingile, ţurcile şi cercurile cu care, în cortegiu sgomotos şi liliputan, pornesc spre „Câmpul Cucoanei", unde au loc întrecerile şi jocurile.

Gospodinele încep din nou să iasă pe la porţi, dar, de data aceasta, sunt nerăbdătoare şi se uită numai în josul străzii. Vecinele vin dela piaţă cu coşurile încărcate, iar blestematul de zarzavagiu nici gând să sosească. In sfârşit, încovoiat sub greutatea coşurilor ce-i atârnă de o parte şi de alta, apare Dumitru, strigând:

— Hai! Roşii, vinete, ardei....

Multe cliente avea Dumitru, dar, trebuia să recunoască, nici-una nu era mai meşteră ca doamna Ionescu, care, dintr'o privire, îi cântărea tot coşul.

— Astea-s vinete pentru oameni?

— Vai de mine, Madam Ionescu, se poate? Sunt trufanda!

— Or fi fost pe vremea bunichii! Uite, numai sămânţă!

— Imi pare rău, Madam Ionescu, zău că-mi pare rău.

— Dar ouăle cum le dai?

— Doi lei bucata, ultimul preţ.

— Se vede că găina care le-a făcut era de aur. Un leu, vrei?

— Nu pot! Pe mine mă costă mai mult! Unu şi optzeci pentru dumneavoastră.

— Cum văd, n'ai nimic de vânzare.

După această încheere, doamna Ionescu, în loc să plece cum ar fi fost de aşteptat, se pornea pe târguit, tocmindu-se aprig, criticând şi — văitându-se că banii daţi pe legume sunt „aruncaţi în vânt" — nu se urnea de lângă coşuri decât atunci când ligheanul de tablă era umplut cu tot ce voise să cumpere.

— Astăzi, Dumitru a adus lucruri bune, mărturisea doamna Ionescu prietenelor sale, dar numai când furnizorul gospodinelor noastre se îndepărtase şi nu era primejdie să mai audă lauda.

Prânzul e pe aproape şi de câteva minute câinii latră tot mai des şi tot mai de aproape. E semn că vine jurnalistul. Şi-i drept că, îndată ce vânzătorul de ziare a ajuns la prima casă dela începutul străzii, lătratul porneşte vijelios urcându-se mereu spre Strada Zefirului, încotro merge jurnalistul.

La orele douăsprezece se deschide cârciuma domnluui Niţă şi, cu toate că nimeni nu aşteaptă afară, printr'un ciudat fenomen datorit respectării legii repausului duminical, localul este plin îndată ce se ridică obloanele. Gospodarii, bărbieriţi şi pudraţi, cu pantaloni de Duminică, în veste descheiate şi'n papuci, încep să plece de-acasă, solitari sau câte doi, apoi îi vezi venind domol şi rumeni la faţă, în mână cu sticle de vin şi sifoane.

Două. Toate curţile sunt pustii şi mesele s'au strâns. Singura excepţie e la domnul Calomfir, căruia i-au venit musafiri. E ora de culcare şi toată lumea doarme în afară de gramofonul domnului Calomfir, armonica şi muşteriii din cârciuma domnului Niţă. Sub nuc, lungit pe o velinţă, domnul Ionescu sforăe regulat şi ritmic. Trezită din somn de râsetele de la domnul Calomfir şi invidiindu-l pe domnul Ionescu care doarme străin de orice frământări deşarte, Madam

(Continuare în pag. IV-a)

Pufuleţ, vestită pentru somnul ei epuresc, blestemă destul de tare, dar având grijă să nu fie auzită, pe „derbedeii care strică odihna oamenilor" şi luându-şi scăunelul se aşează sub vişinul din colţul bucătăriei, de unde poate să vadă lumea ce trece spre Hipodrom.

E cald, — în casă mai ales. Deşi fereastra este deschisă şi perdelele sunt lăsate, domnul Pandele n'a izbutit încă să închidă ochii. Un timp, se mai învârteşte când pe o parte, când pe alta, apoi coboară uşurel din pat ca să nu-l simtă doamna Pandele, şi în vârful picioarelor, se îndreaptă spre uşă. Degeaba, tot în grădină e mai bine. Şi punându-şi ochelarii, îşi continuă satisfăcut şi liniştit lectura ziarului, întreruptă dimineaţa din pricina treburilor, — până când, moleşit de căldură, adoarme cu jurnalul pe faţă.

Lumea a început să se deştepte. Ici-colo, prin uşile bucătăriilor, răzbate afară zgomotul caracteristic al primusurilor. Au eşit la poartă şi doamna Ionescu şi madam Cucu şi doamna Pandele şi, tustrele, după ce se salută printre gard cu madam Pufuleţ, care, în uşa bucătăriei, soarbe în tihnă cafeaua, se minunează de noull chiriaşi ai domnului Calomfir, care, braţ la braţ, au plecat la plimbare.

După ce s'au uitat lung după ei, se privesc în tăcere. Apoi, dând din cap:

— Tontu'!

— El ca un salahor şi ea în rochie de mătasă.

— Şi rochia până la genunchi.

— Dacă trebuie să se aplece, i se vede... doamne iartă-mă!

— Halal de bărbat!... Ştiu că-i îmbrobodit!

— Nu vezi ce sfrijit e? Eu cred că-i face farmece.

— Sigur că-i descântat! Altfel i-ar fi pus mâna în conciu şi...

— Dar n'are păr. E tunsă!

— Cheală? Rău s'a mai stricat lumea în ziua de azi.

Şi, ca să întărească şi mai mult în convingerea asta pe doamna Ionescu, din susul străzii coboară la vale, mergând prin mijlocul drumului, trei tineri cu pălăriile pe ceafă, cântând din armonică şi chiuind ca la nuntă. Doamna Ionescu îi privi cu dispreţ:

— Beţivi! Nişte pierde-vară! Ziua beau şi noaptea fură găinile oamenilor. De câte ori crezi că nu i-am spus omului meu: Omule, vino acasă devreme, că-ţi es derbedeii înainte şi te lasă fără haine! El însă face tot ce ştie! Parcă i-aş spune...

Un hohot de râs o întrerupse. Se uitară într'acolo. Doamna Pufuleţ râdea cu lacrimi de un căţel fugărit de o ceată de copii, care-i legaseră o tinichea de coadă. Bietul animal, îngrozit de sgomotul cutiei de conserve care se isbea de caldarâm şi voind să scape de pietrele aruncate cu râvnă după el, fugea schelălăind şi sforţându-se în zadar să scape de urmăritori.

— Draci! conchise doamna Ionescu, îngăduitoare şi maternelă.

Ca într'un caleidoscop trecură pe dinaintea eroinelor noastre, în afară de vecinii şi locuitorii aceleiaşi străzi, doi liceeni cu batiste albe la tunicile croite pe talie şi fumând cu precoce dexteritate; trei dudui grozav de fardate care indignară peste măsură pe Madam Cucu; un taximetru hodorogit cu nişte localnici beţi, cu cravatele la spate şi descheiaţi la haine, care priveau rătăciţi la lăutarii ce cântau de zor:

Cu calul bălan, cu calul bălan...
...Cu şeaua-i verde...

In sfârşit, în amurg, strada primi o vizită rară — doi îndrăgostiţi care, desigur, fugeau de lume, pentrucă erau necunoscuţi în cartier. Râsul lor, legătura misterioasă care face ca două fiinţe să aibă acelaş mers şi acelaş surâs, emoţionară.

— Tinereţă! exclamă doamna Ionescu, înduioşată.

Şi privindu-i încăodată cum treceau atât de deosebiţi pe dinaintea gospodarilor ce stăteau prozaici pe bănci şi scăunele, d-na Ionescu intră în curte împreună cu prietenele sale, invitate de domnul Ionescu, care scosese patefonul şi făcuse cafele.

Se însera şi oamenii se pregăteau să intre în casă, când de la cârciumă se auziră lovituri înfundate şi sgomot de mese răsturnate. Un scaun sbură în aer, apoi se sfărâmă de caldarâm. Apoi porniră ţipete de femei şi în stradă se precipitară beligeranţii cu cămăşile sfâşiate, sgâriaţi şi dându-şi pumni fără cruţare. Bărbaţii, femeile şi copiii începură să alerge în toate părţile ca să vadă bătălia. Ţipetele disperate ale nevestelor, care în zadar se trudeau să-şi despartă bărbaţii, se împleteau cu înjurăturile sălbatice ale prietenilor — care, în pofida loviturilor, se vârau tot mai mult între adversari — şi cu fluerăturile stridente ale celor ce în van chemau gardistul.

In sfârşit, băutăuşii fură despărţiţi şi sergentul care la strigătele — „Poliţia! Să vie poliţia!" se făcuse nevăzut, venea în fugă să restabilească ordinea. Vaetele — „Mi-au omorît bărbatul!" nu mai încetau şi eroii războiului civil plecară spre casă escortaţi de mulţimea curioşilor şi însoţiţi de fluerăturile şi huiduelile neogoite ale familiilor adversarilor:

— La oase!... Huoo!

— La ocnă! Banditilor! Huoo!

Taberele se ştergeau tot mai mult, înghiţite de întunericul nopţii. Toată lumea credea că sfada s'a oprit aici şi grupurile care comentau incidentul începuseră să se împrăştie când, deodată, stăpâniţi de acelaş gând vrăjmaş, bătăuşii se smulg din braţele ocrotitorilor şi se reped unul spre altul. Ţipetele — „Săriţi, că-l omoară!" pornesc din nou şi, de data asta şi mai aprige, deoarece erau întărâtaţi.

Doamna Ionescu, vârîtă într'un gard, închise ochii şi-şi astupă urechile ca să nu mai vadă şi să nu mai audă. Domnul Niţă trase în grabă obloanele, iar sergentul dispăru într'o curte, după o construcţie nouă.

Scandalul a încetat de mult.

Liniştea s'a restabilit; dealungul uliţei şi deasupra cartierului pluteşte flueratul prelung şi ocrotitor al gardistului, care a eşit din ascunzătoare şi acuma se plimbă de la un capăt la celălalt pe strada tăcută, pustie. Pacea s'a întins şi 'n cămine, şi gospodarii, sub imboldul propriilor nevoi, au uitat bătaia şi chiar pe eroii ei. Singur domnul Ionescu, tăind cartofi şi înşirându-i meticulos pe o cârpă împăturită, filozofează nemulţumit în faţa doamnei Ionescu, care, cuprinsă de o violentă durere de cap, pentru întâia oară ascultă fără să răspundă:

— De ce să te sperii? E Duminică şi aşa-i omul la beţie!

CONSTANTIN PELMUŞ

MAURICE RENARD

Femeia dispărută

La intrarea vizitatorului care îi fusese anunţat, directorul „Serviciului de căutare a dispăruţilor", se ridică şi întinse mâna pe deasupra biuroului la care lucrase până atunci.

Cel care intrase, un om cu o înfăţişare ştearsă, posomorât, intimidat şi îmbrăcat modest — se grăbi să vină şi să strângă mâna directorului.

— Domnule Director... sânt... fericit că mă cunoaşteţi...

— Cum se poate, domnule Cestre, îmi aduc foarte bine aminte că v'am întâlnit luna trecută, la directorul bibliotecii Saint-Honoré... D-voastră sânteţi bibliotecarul-şef, dacă nu mă înşel. Am stat de vorbă împreună şi îmi amintesc şi acuma cu plăcere de conversaţia noastră. Am preţuit mult erudiţia d-voastră. Cu ce vă pot servi?

Răspunsul şovăitor al bibliotecarului răsună penibil faţă de tonul net şi sigur, puţin cam convenţional, al directorului. D. Cestre părea foarte îngrijat şi plin de amărăciune:

— Ah! domnule director... cine ar fi spus atunci că... Am venit să vă spun un fapt nemai pomenit... Inchipuiţi-vă că Marţi nevastă-mea a ieşit în oraş pe la cinci seara... Şi de atunci n'a mai dat semn de viaţă...

Fără să se clintească, directorul luă un toc, o fişă, şi începu să scrie, punând din când în când întrebări d-lui Cestre, încremenit pe scaun, cu faţa frământată de ruşine şi grijă.

— Semnalmentele? Vârsta? Semne particulare?

— Marguerite Cestre. Douăzeci şi opt de ani. Talia mijlocie. Fără semne particulare.

— Culoarea ochilor?

Cestre şovăi o clipă:

— De!... ştiu eu... un moment... Gris-verzui... sau gris albastru...

— Părul. Tăiat scurt? Negru? Blond?

— Foarte lung. Castaniu... Puţin cărunt...

— De pe acuma? La douăzeci şi opt de ani!... Drăguţă? Iartă-mi te rog întrebarea...

D. Cestre se gândi un moment.. Apoi spuse:

— Da. Desigur. Incă drăguţă.

— Rochia, pălăria?

— Hm... O rochie albastră. Un mantou galben cu un guleraş de blană.

— Ce fel de blană?

— Nu ştiu... N'aş putea să specific... Amănuntele astea, înţelegeţi... Iar pălăria: neagră, dacă nu mă înşel, sau marron... sau verde închis; în orice caz o culoare discretă....

— N'aţi putea să-mi fixaţi detaliile astea cu mai multă precizie? Vă puteţi conduce după hainele pe care doamna Cestre nu le-a luat.

— N'are decât o rochie. Voiam... adică amândoi... voiam să facem economie, pentru mai târziu...

— Şi spuneţi-mi acuma pentru ce credeţi d-voastră că doamna Cestre a părăsit domiciliul conjugal?

— Nu ştiu, domnule director. Nu ieşea de acasă de cât pentru nevoile gospodăriei; şi avem foarte puţine cunoştinţe, aproape nimeni.

— Nu vă duceaţi la teatru, la cinema? sau invitaţi pe la prieteni?

— N'avem relaţii. Eu duc o viaţă retrasă, trudnică. Lucrările mele îmi iau aproape tot timpul...

— Da... Bun... Şi... între d-voastră şi ea era o armonie perfectă, fireşte?

— O, domnule director! Niciodată o vorbă aspră din partea mea. Câteodată, ca toţi bărbaţii, îi făceam câte-un mic reproş, când se întâmpla să cheltuiască prea mult pentru casă (ce vreţi vremurile sânt grele); îmi primea observaţiile fără să riposteze, bine înţeles. Dealtfel, o lăsam absolut liberă. Nici-o femeie nu cred să se fi bucurat de mai multă libertate! Nu mă ocupam de ea... adică... însfârşit...

Directorul nu păru că observă turburarea subită a d-lui Cestre.

— In ziua dispariţiei nu s'a produs nimic în casa d-voastră, care să provoace această plecare?

— Nimic. Tocmai venisem acasă. Am intrat direct în camera mea, ca de obicei, ca să lucrez până la masă. O clipă după ce sosisem, Marguerite a intrat să-mi spună că se duce la brutărie. Mi-aduc aminte că i-am spus că, în seara aceea, ca şi în alte seri ,voiam să mănânc exact la 7, şi repede; după masă aveam de gând să mă pun iarăş la lucru. Atât. Ea a plecat... Şi nu s'a mai întors...

— In clipa aceea care era atitudinea ei... fizionomia?...

— N'am văzut-o. Stăteam cu nasul în carte...

— Cine...

Directorul se opri. Şi domnul Cestre îl văzu privindu-l câteva clipe, pe gânduri. Jenat, începu să vorbească:

— Poate că... de câtăva vreme... nevastă-mea avea ceva... Fusesem obligat în ultimul timp să-i fac mai des observaţii... Se făcuse cam distrată... Uita mereu, ba una ba alta...

— Trebue să îndepărtăm, în principiu, ideea că a fugit?... Nu?

— Sânt perfect convins că nu poate fi vorba de o fugă, cel puţin în sensul în care vorbiţi d-voastră... Să fugă cu... A! nu! imposibil!

— Atunci ce? Accident? Sinucidere? Sechestrare? Crimă? Dacă aveţi în vedere una din aceste hipoteze, cum se face că aţi aşteptat aproape o săptămână până să veniţi să ne anunţaţi dispariţia? Mâne e Marţi....

— Tot speram că are să se întoarcă din moment în moment... Voiam să evit scandalul... Până acuma nu ştie nimeni...

— Aţi făcut foarte rău... Discreţia noastră e absolută. Vă îndoiţi de ea?

— Am telegrafiat la Sables-d'Olonne, la mătuşa Margueritei, singura ei rudă .Nevastă-mea nu e acolo. Dealtfel, n'avea bani la ea cu ce să-şi cumpere biletul... Un accident? Sinucidere? Aş fi citit în ziare. O râpire, o crimă? Nu-i verosimil... Nu, nu, eu cred că a fugit... Cine ştie unde se ascunde... şi cine ştie cât de greu o fi muncind, ca să-şi câştige viaţa!...

D. Cestre păru că face o mare sforţare ca să-şi stăpânească emoţia. Dar nu isbuti. Cu glasul schimbat, urmă:

— Imi dau seama acuma de multe lucruri. Nu era fericită — asta e. Trebue să am curajul sincerităţii. Am neglijat-o pe Marguerite pentru studiile şi cărţile mele. N'am ştiut să-i observ la timp melancolia şi mizeria! Ea tăcea numai... fără să-mi reproşeze niciodată nimic... Şi acuma... iată... a plecat! A vrut să se ducă în altă parte... într'un loc unde să nu fiu eu...

— Mai este o soluţie, spuse încetişor directorul.

— Care?

— Vă voiu răspunde imediat. Pentru moment, să continuăm. Doamna Cestre avea la ea vre-un indiciu care ar permite să fie identificată, în urma unor cercetări sigure? Hainele, de exemplu, unde le-a cumpărat? Trebue să poarte marca unui magazin oarecare...

— Nu. Işi făcea singură hainele.

— Dar rufele sânt însemnate, probabil, cu iniţiale?

— Cred că da... Dar de ce mă întrebaţi asta? De ce? Nu cumva a murit? Spuneţi-mi! A fost găsită moartă?... Drept să vă spun, azi dimineaţă am fost cuprins de o mare spaimă! Spaima să nu aflu cumva că a murit şi că niciodată n'am să-mi pot răscumpăra egoismul şi să-i dau Margueritei fericirea pe care o merită!

Bibliotecarul, istovit, nu se mai putu stăpâni şi, cu fruntea în palme, începu să plângă.

Directorul spuse:

— Liniştiţi-vă, domnule Cestre. Vă pot afirma că doamna Cestre e în viaţă. Am primit, Mercurea trecută, o comunicare dela Saint-Mandé. Iat-o.

Luă dintr'un dosar o notă de serviciu şi, după ce o parcurse cu privirea:

— Marţi seara, o femeie a fost găsită rătăcind pe străzile oraşelului. Pare în vârstă de treizeci de ani. Talia: 1 m. 60. Ochi albaştri. .Păr căruntit. Rochie bleu marine. Mantou galben cu guler din imitaţie de blană. Pălărie cloş, galbenă închis. Poartă o poşetă, în care se găseşte suma de trei franci. Verigă de aur gravată cu iniţialele M. G. şi D. C. cu data de 3 Februarie 1922. Haine fără marcă. Lenjuri brodate cu iniţialele M. C.

— Ea e! strigă d. Cestre. Ea e! Veriga e a ei... cu data căsătoriei noastre!... Dar cum se face c'a fost nevoie de toate indicaţiile astea ca să se ştie că e ea! Nu putea să spună singură? Nu putea vorbi? Ce înseamnă asta?

— Femeia aceasta a fost primită de călugăriţele dela casa de odihnă din Saint-Mandé. Şi-a pierdut complect memoria şi nu mai ştie cum se numeşte şi cine e.

D. Cestre se îngălbeni şi scoase un geamăt:

— Da... da... de asta uita ea mereu şi era aşa de distrată! Şi eu care îi făceam reproşuri!

— Acuma — spuse directorul — duceţi-vă repede la Saint-Mandé. Aveţi aici adresa casei de odihnă.

D. Cestre mulţumi mişcat directorului şi ieşi.

* * *

— Şi dacă o recunoaşteţi că e soţia d-voastră — spuse călugăriţa — aveţi s'o luaţi dela noi?

— Fireşte. Imediat. Ea e, sânt sigur...

— O să ne pară rău după ea. E aşa de blândă, aşa de serviabilă şi aşa de veselă!

Surprins, d. Cestre se uită la călugăriţă. „Aşa de *veselă!*" Să fie alta? Semnalmentele precise şi inelul să fie numai coincidenţe?

— Arătaţi-mi-o, vă rog! N'aş putea s'o văd fără ca ea să mă vadă?

Călugăriţa zâmbi:

— Sigur că da. Dealtfel, din pricina amneziei de care a fost lovită e mai bine, în orice caz, să nu apăreţi în faţa ei pe neaşteptate. Să nu uităm că e foarte bolnavă şi trebue cruţată. Ar fi primejdios dacă memoria i-ar reveni deodată, brusc, fără pregătire... Dar acuma o puteţi vedea chiar pe fereastra asta care dă spre parc.

D. Cestre se apropie de fereastră. Printre perdelele subţiri privirea lui descoperi un parc frumos; fete şi femei tinere şedeau sub copaci, pe bănci, lucrând şi vorbind vesele între ele.

— Ea e, murmură d. Cestre, şovăind.

Intr'adevăr, aproape nu-i venea să creadă că e ea. Ii părea aşa de întinerită, cu faţa calmă şi ochi fericiţi. O auzi râzând. D. Cestre simţi cum se trezesc în el ecouri de altădată.

Stătu aşa multă vreme, în picioare, la fereastră, cu capul puţin plecat, contemplând pe femeia asta care, calmă şi odihnită, gusta o fericire atât de simplă şi atât de desăvârşită.

D. Cestre avu timp să se coboare adânc în el însuş şi să cugete la multe lucruri. Intr'un târziu se întoarse dela fereastră, cu buzele tremurătoare şi cu o nesfârşită tristeţă în priviri.

— M'am înşelat. Nu-i ea.

* * *

La fiecare şase luni domnul Cestre trimete directoarei casei de odihnă toate economiile lui: „Darul unui anonim pentru a servi la întreţinerea necunoscutei care şi-a pierdut memoria". Nu ştie că în conturile ospiciului suma asta figurează astfel: „Sumă trimisă de d. Cestre pentru doamna Cestre". Şi nu ştie că în registrele „Serviciul dispăruţilor" soţia lui nu-i trecută ca dispărută.

Trad. de. P. A.

Intoarcere

Am bătut, din zări — departe —
Drumul pân'aici, s'ascult,
La conacul de demult
Iar, cu lespezile sparte,
O poveste fără rost
Despre-o viaţă care-a fost
Şi-i închisă 'n ea ca 'n carte.

Liniştea 'n odăi miroasă
Ca 'ntr'un paradis uitat.
Pasul meu a deşteptat
Umbre 'n catifeaua roasă:
Jocul iederei la geam...
Ori sunt suflete din neam,
Care stau de streajă 'n casă..

Nimeni nu-i să mai aştepte
In balconul mut, coclit...
Doamne!... aici s'au fost iubit
Prin cămări, pe-alei, pe trepte,
Un băiat nebun şi-o fată,
Cu iubire vinovată —
După pravilele drepte.

Dar blestemele de mume
I-au smicit ca prafu 'n vânt:
Unul dusu-s'a'n mormânt,
Altul a pierit în lume...

Oare eu sunt cel rămas?
Sau e altul, fără glas,
Fără umbră, fără nume?

M. D. IOANID

Modestie

— *Toată lumea spune că te ocupi de prea multe lucruri deodată!...*
— *Dă-mi voie: uiţi pe Michel-Angelo!..*

CUGETĂRI

E mai uşor să fii deştept pentru alţii de cât pentru tine.

Pasiunile sunt singurii oratori care conving. Ele sunt o artă a Naturii. Omul cel mai simplu, stăpânit de o pasiune, convinge mai bine de cât cel mai elocvent lipsit de pasiune.

Amorul nostru suferă mai curând condamnarea gusturilor noastre de cât a părerilor noastre.

Cei care se ocupă de lucrurile mici sunt incapabili de cele mari.

Lăcomia ne face să alergăm după atâtea lucruri deodată, încât dorind prea mult pe cele neînsemnate, ne lipsim de cele care au preţ.

Nimic nu se dă mai uşor ca un sfat.

Noaptea aduce sfat.

Ce nu poate leul, poate vulpea.

Inima are raţiuni pe care raţiunea nu le are!

Trebuie prea puţină înţelepciune ca să guvernezi oamenii.

Marile dureri sunt mute.

A înţelege totul înseamnă a ierta totul.

Speranţa, cât e ea de înşelătoare, serveşte cel puţin să ne ducă spre sfârşitul vieţii pe un drum plăcut.

Marile nume înjosesc pe cei care nu ştiu să le poarte.

O pagină de umor universal

PIERRE BILLOTEY

Femeia în hamac

Cu obrazul roş şi umflat, cu batista la gură, André Jacomain, ilustrul pictor, stă în sala de aşteptare a dentistului. Chinuit de durere şi neliniştit, îşi spune, plin de presimţiri sinistre:

— Acuma, de scos are să-mi scoată măseaua... Numai de nu m'ar face să sufăr prea mult...

Dar, deodată, Jacomain observă pe pereţii sălii de aşteptare, vre-o zece-douăsprezece tablouri foarte reuşite, şi foarte moderne.

— Bun — se gândeşte d. Jacomain — să ştii că am noroc; am dat peste un prieten al artelor.. Când mi-o afla numele, are să mă îngrijească admirabil...

In clipa asta d. Lormel, dentistul, deschide uşa, introduce în cabinetul lui pe d. Jacomain, apoi spune, arătând fotoliul de tortură:

— Luaţi loc, vă rog.

Jacomain se instalează în fotoliu şi deschide gura.

— Aţi aşteptat cam mult până să veniţi, declară d. Lormel, care a început să caute, flegmatic, printre micile instrumente de oţel înşirate pe o masă. Spectacolul acesta dă fiori d-lui Jacomain.

— Ascultă, domnule — strigă el speriat. — Te avertizez că n'am nici-un curaj. In faţa durerii sânt laş. Şi am venit la dumneata pentrucă am văzut scris la intrare: „Insensibilizare absolută”.

— Fii liniştit, răspunde dentistul, n'ai să simţi nimic.

— Bine, bine, murmură Jacomain fără convingere. Totuş, pentru a obţine dela dumneata un tratament de favoare, tratamentul cel mai puţin dureros... Aş fi gata oricând să fac un mic sacrificiu suplimentar.

— Nu-i nevoie, răspunde dentistul, jignit. Lucrez cu preţ fix — şi întotdeauna cum pot mai bine.

— Incă un moment, te rog. Cât am stat în sala de aşteptare mi-am dat seama că dumneata eşti amator de pictură. Cred că nu mă înşel.

— Nu, răspunde surâzând d. Lormel, nu te înşeli...

Jacomain continuă:

— Uite ce e... Şi eu sânt pictor... Şi, fără să mă laud, un pictor destul de cunoscut. Am de gând să-ţi ofer şi dumnitale un desen sau un studiu...

— Primesc cu cea mai mare plăcere şi mulţumesc foarte mult. Dar sânt cinstit şi îţi afirm că orice client ar fi în locul dumitale ar fi îngrijit la fel...

Jacomain ţine la proectul lui:

— Bun. S'a făcut. Ai să vii să-ţi alegi din atelierul meu orice tablou vrei. Stau la doi paşi de aici...

Ispitit, d. Lormel întrebă:

— Imi dai voie să te întreb care este numele d-tale?

— A! e drept... trebuia să-l spun dela început. Numele meu e Jacomain. Andrei Jacomain.

Auzind numele ăsta ,dentistul se face palid deodată. Se dă înapoi cu câţiva paşi şi întreabă cu voce tremurătoare:

— Dumneata ai expus anul ăsta la Salon „Femeia goală în hamac”?

Emoţia d-lui Lormel măguleşte pe Jacomain. Se gândeşte:

— Bravo! Am dat de un admirator sincer.

Şi răspunde, îngâmfat:

— Da. E una din operele mele cele mai bune. Şi a avut un succes! Am fost comparat cu Velasquez... Ai! măseaua! Ia spune, ce-ar fi dacă mi-ai scoate-o... aşa... uşurel...

Dentistul şi-a venit în fire. Răspunde, calm:

— Nu, continuă. Stând de vorbă uiţi că te doare. E un fel de anestezie. Ia spune-mi, cum ţi-a venit ideia tabloului cu femeia în hamac...

— E o chestie delicată, spune pictorul. Nu mai spune nimănui. In ultimul timp întâlneam des, prin cartier, o femeie înaltă şi foarte bine făcută, cu părul roş, superbă... Imi plăcea mult şi o urmăream întotdeauna cu privirile. Ea îmi surâdea. Intr'o zi o acostez, îi spun că o găsesc admirabilă şi că aş fi fericit să-i fac portretul. Ea primeşte, după oarecare ezitare... dar asta numai din pricină că gângăveşte puţin când vorbeşte...

Dentistul iar s'a făcut alb la faţă. Jacomain nu observă. Urmează:

— Dar dacă se exprimă cam greu, în schimb se decide uşor. Nu-ţi închipui cât e de blândă şi de supusă. A venit chiar în seara aceea... I-am arătat tablourile mele: numai nuduri. A râs şi m'a întrebat:

— Aşa vrei să mă faci şi pe mine?

— Natural!

N'am insistat prea mult şi mi-a apărut aşa cum doream s'o văd. Domnule, ce splendoare! Intâmplarea mă făcuse să dau de un model incomparabil, o femeie al cărei trup avea deopotrivă puritatea liniilor şi plenitudinea formelor. Şi ce culoare delicioasă a pielii! Insfârşit, o minune. Şi acum, ştii ce inspiraţie mi-a venit? Am luat un hamac vechi care stătea uitat într'un colţ al atelierului, l'am agăţat şi mi-am instalat modelul în poza pe care ai văzut-o... plină de graţie şi atât de îmbietoare...

Faţa d-lui Lormel a căpătat o expresie îngrozitoare. Dar Jacomain, în fotoliu, continuă să vorbească, intrând în amănunte:

— Ciudată femeie. Mi-a fost metresă două luni şi nici acum nu ştiu ce e cu ea. O femeie isterică? Ori o femeie măritată cu un bărbat prea imbecil? S'ar putea să fie şi una şi alta. Şi pe lângă asta, foarte misterioasă. N'am putut să aflu decât că o cheamă Matilda. Numele de familie n'a vrut să mi-l spună. Ştiu că locueşte pe aici prin cartier — dar unde? Nu ştiu. Nu-mi dădea voie niciodată s'o conduc până acasă. Şi pe stradă se făcea că nu mă vede... Dar nu-mi scoţi măseaua?

— Nu, răspunse dentistul cu o voce înăbuşită, nu încă.

Jacomain urmă:

— Şi — ca să ne 'ntoarcem la vorba noastră — tocmai terminasem tabloul când Matilda îmi spuse: „Ştii că e prea asemănător... Schimbă-mi măcar culoarea părului”. Mi-a fost frică să nu stric tabloul şi, cum legăturile mele cu Matilda erau pe punctul de a se rupe — n'am mai schimbat nimic. M'am gândit că dacă bărbatul are să protesteze am să-i răspund că se înşeală. Cum ar putea să-mi probeze contrariul?

In clipa asta dentistul, indignat şi furios, se apleacă spre pacient, urlând:

— Bărbatul sânt eu, ştii dumneata? Şi Matilda care gângăveşte e nevastă-mea; ea s'a expus goală în hamacul dumitale infam. Am recunoscut-o... şi au mai recunoscut-o şi alţii. Am primit poate o sută de cărţi poştale cu reproducerea tabloului dumitale şi scris dedesubt: Complimente doamnei! sau şi mai rău... Eu tot mai încercam să nu cred... Acuma dumneata mi-ai mărturisit totul...

Inspăimântat, Jacomain încearcă să evadeze din fotoliu. Dar Lormel îl ţine de umeri şi strigă:

— Nu te teme, laşule! Atâta timp cât ai să stai aici n'ai să păţeşti nimic. Deschide gura.

Pictorul îl ascultă, uluit. Fără nicio precauţie, dintr'o singură zmunciturǎ Lormel îi scoate măseaua. Şi fără să lase lui Jacomin nici măcar timpul să scuipe, îl ia de umeri, îl împinge până la uşă, strigând:

— Fii bucuros că ai dat de un om care pune mai sus de orice datoria lui profesională.

Jacomin iese în fugă, coboară pe scară şi, desmierdându-şi obrazul, îşi şopteşte încântat:

— Admirabil. Am fost aşa de turburat că n'am simţit nimic...

Trad. de AL. P.

Mijloc sigur

— Ce ai făcut ca să slăbeşti aşa?
— Foarte simplu, m'am măritat cu un funcţionar.

IURI CALUGHIN

Pantofii

Era încă în aşternut, când i se aduse scrisoarea; scrisoarea omului cuprins de un puternic acces de divinizare amoroasă:

„Scumpo! Adorato!

Ceasul oraşului a bătut trei şi eu stau acum în faţa unei probleme nedeslegate: cu ce şi cum să umplu vremea până la zece seara, când ne vom revedea? Ştiu că în acest îngrozitor de lung interval de 19 ore voi retrăi de o mie, de mii de ori seara de astăzi, fiecare clipă, fiecare cuvânt al tău, gestul, mimica, mişcarea”.

... Un zâmbet de mulţumire de sine îi inundă obrazul. Ameţi citind aceste rânduri: închise ochii pentru o clipă, apoi privirea îşi aruncă din nou asupra acelor rânduri ce o înălţau pe culmile dragostei, pe ea, neînsemnata, care, încă eri mai părea o femee obicinuită.

„N'am fost niciodată atât de însetat de dragoste, ca acum. Sufletul mi-e copleşit de fericirea care se revarsă în inima-mi neîncăpătoare şi totuşi... nu-mi ajunge. Vreau să te văd, să te apropii, să simt contactul delicatei, gânditoarei şi frumoasei tale mâini”...

Işi aruncă maşinaliceşte ochii asupra mânilor ei şi i se păru pentru prima oară, că sunt în adevăr nespus de frumoase. O inexplicabilă enervare o cuprinse.

„Iubito! Nu te voi vedea decât peste 19 ore. E îngrozitor. Dumnezeu ştie ce se mai poate întâmpla în acest răstimp. Asta mă nelinişteşte. Mi-e frică să nu te pierd: doar fericirea se poate pierde atât de uşor. Iţi vine să râzi de teama mea bolnăvicioasă? Păcat că nu te pot vedea în acest moment. Cât mi-e de drag zâmbetul tău! Când zâmbeşti, colţurile ochilor ţi se prelungesc ca la Japonezi, pe când în gropiţa din obrazul drept răsare, Dumnezeu ştie de unde, o aluniţă”...

... Ea se strâmbă nemulţumită:

Se pare că Japonezii se uită chiorăş. Lucrul nu-i prea frumos... Iar despre aluniţă ar fi putut să nu pomenească de fel!

... „O dungă cenuşie de oţel brăzdează orizontul. Se luminează de ziuă. Peste un ceas-două vor începe să scârţâe căruţele în faţa ferestrei mele, apoi trăsurile, tramvaiul, apoi se vor strecura figurile grăbite... Incepe ziua, lungă şi plicticoasă. Cu ce şi cum s'o umplu? Şi-mi vine să mă asvârlu pe covorul pe care ai păşit azi, să uit lungul şir de minute şi ceasuri şi să sărut urmele pantofilor tăi mici şi uzaţi, drept mulţumire pentru...”.

Fără să sfârşească, cocoloşeşte scrisoarea şi o aruncă. O roşeaţă mânioasă îi acopere obrazul. Sună nervos şi se adresează servitoarei care intră:

— Du pantofii la cizmar!

Iar când servitoarea ese, se trânteşte pe o perniţă şi gata să plângă de indignare se răsteşte:

— Prostul! Mi-a stricat toată dispoziţia! Bluza nouă n'a băgat-o de seamă, dar la pantofii rupţi s'a uitat foarte atent!

Buretele

Ne despărţirăm. După trei luni de dragoste oarbă, — deodată — o mică spărtură se ivi. Când şi de ce? Nu ştiu. Spărtura se lărgi şi ne depărtă pe unul de cellalt cu repeziciune uimitoare.

După o săptămână, stăteam pe două maluri opuse. Aşi mai fi putut să-i apuc mâna, dar n'o făcui.

După altă scurtă vreme n'o mai vedeam sau nu mai vroiam să văd trista-i siluetă de pe cellalt mal.

Ii scrisei:

„Rămâi cu bine! Trenurile noastre au pornit pe drumuri opuse. In al tău nu mă pot urca pentrucă,... pentrucă nu cred în dragostea cu transbordare”.

In ziua următoare veni la mine. Se aşeză, tăcută, în jilţul adânc, — jilţul dragostei noastre apuse şi, înfăşurându-şi umerii firavi în şalul ei negru, suspină multă vreme în tăcere.

Prezentul întunecos însă, fu mai tare decât trecutul senin şi luminos... Şi ea plecă. Plecă fără un cuvânt.

Către seară, mi se aduse o scrisoare cu chenar de doliu.

Imi scria:

„Inima îmi era plină, îmbibată de dragoste, iar tu mi-ai stors-o fără milă, ca pe un burete şi-acum tânjesc şi mă usuc”...

Cum aşi putea descrie ceiace am simţit în acel moment? Cum aşi fi în stare să redau aceste cuvinte de adâncă, mare şi veritabilă durere?

Era un strigăt înăbuşit, ultima punte pe care mi-o azvârlea. Insă prezentul fu mai tare decât trecutul şi eu nu trecui puntea. Rămăsei pe cellalt mal, — pe când ultimele ei cuvinte mă frigeau ca o palmă sau ca trezirea unei remuşcări.

Mă fripseră timp de şase luni, până eri, când întâlnii un vechiu prieten.

— Ce ţi s'a întâmplat? — îl întrebai îngrijorat, privindu-i faţa întunecată. — Ai omorît pe cineva, ori eşti îndrăgostit fără speranţă?

— Am fost îndrăgostit.

— Ai fost? Va să zică a trecut? Ei, slavă Domnului!

— Da. Dar ea mai iubeşte...

— Cine-i ea?

Spuse numele ei. Numele fostei mele iubite, ale cărei ultime cuvinte mă mai frigeau ca o plesnitură de biciu. Rămăsei înmărmurit.

— Şi cât este de-atunci?

— Eri au trecut şase luni.

— Şase luni?

— Nu-mi reproşa. Ştiu. E mârşav lucru să părăseşti atât de repede o femee cu un suflet atât de delicat, care ştie să iubească, ne cerând nimic, neplictisindu-te cu dragostea ei. După şase luni de dragoste neturburată, simţii deodată, însă, că mi-e străină. O stimam prea mult ca s'o mint şi-i scrisei în acest senz.

— Şi ce-a urmat?

— A venit la mine a doua zi... Dar de ce zâmbeşti? Iţi închipui, poate că mi-a făcut scandal? Nu, dragul meu. Nu-i din acelea. Are sufletul destul de delicat. Tăcută, s'a aşezat în jilţ şi liniştit, în tăcere...

— Suspină?

— Da... Ai ghicit.

— Şi firavii ei umeri îi erau înfăşuraţi în şalul negru?

— Da... Dar cine ţi-a spus asta?

— Nimeni. Urmează!

— Dece continui să zâmbeşti? Nu. Ea nu-mi ceru nimic. Nu-i din acelea. Are suflet destul de delicat. Plecă şi nu-mi reproşă nici-un cuvânt. Către seară, mi se aduse o scrisoare...

— Cu chenar de doliu?

— Cum, şi asta o ştii? Da... Cu chenar de doliu... Şi iată nu-mi mai găsesc loc din pricina acestor câteva cuvinte. Citeşte!...

Şi începu să caute prin buzunare:

— Nu te obosi, spusei, luându-i mâna. Nu-i aşa că scria: „Inima mi-era plină, îmbibată de dragoste, iar tu mi-ai stors-o fără milă, ca pe un burete”...

— Da,.. dar... ascultă...

...„Şi-acum tânjesc şi mă usuc...

...Rămase câteva clipe cu ochii holbaţi de mirare şi în urmă, înveselindu-se, mă bătu pe spate, zicând:

— Aşi fi curios să ştiu: câte plicuri cu chenar de doliu i-au mai rămas acestui burete?...

Din ruseşte de TINA CLEJAN

ANECDOTE

Amabilitate

Artistul. — Omul e artist prin naştere, nu prin învăţătură.

Criticul. — Ei lasă, nu mai da vina pe părinţi.

Părinţii şi şcoala

— Ei, madam Popescu, şi-a trecut examenul băiatul d-tale?

— De de unde! L-au întrebat lucruri petrecute într'o vreme când el nici nu se născuse.

Preciziune

— Ce-aud, Popoescule, ţi-a făcut nevasta doi gemeni? Ce-s? băeţi sau fete?

— O fată şi-un băiat; dar nu sunt sigur de tot; poate-i invers.

A dres-o...

Cucoana. — Ştii, Cati? nu mă supăr că primeşti câteodată vizite, dar să se poarte cuviincios. Prietena ta de eri râdea de se cutremura casa!...

Cati. — Iertaţi-mă, coniţă, dar nu se putea stăpâni. Ii povesteam cum aţi făcut cozonacii.

Asemănare

— De câte ori te văd, mi-aduc aminte de Popescu.
— Cum aşa? Nu semănăm deloc.
— Ba da, mi-e şi el dator o mie de lei.

La şcoală

Invăţătorul. — Ionescule, poţi să-mi dai definiţia ipocritului?

Ionescu. — Cum nu; ipocrit este elevul care susţine că vine la şcoală cu plăcere.

Gura păcătosului

Judecătorul. — Te întreb dac-ai suferit condamnări şi d-tale îţi vine să râzi, acuzat? Pe mine nu m'ar face să râd o asemenea întrebare.

Neologismele

— Gheorghe, slujeşti de mult la familia asta?
— Da, conaşule; asta-i a treia degeneraţie pe care o slujesc.

Acord conjugal

— Nevasta d-tale se laudă că la primăvară pleacă pe Riviera; eşti de acord?

— De ce să nu fiu de acord? Las'să se laude.

Sinceritate

— Mamă, e greu de ţinut un secret?
— Nu ştiu, dragă, eu încă n'am încercat.

Eternul femenin

Nevasta lui Noe. — Bagă-ţi bine'n cap, Noe, dacă iei şi şoareci pe corabie, eu nu plec cu tine!

Scrisoarea sinucigaşei

Dragă Ionel, când vei citi aceste rânduri, voiu fi moartă. Indiferenţa şi necredinţa ta m'au băgat în mormânt. Rămâi cu bine pentru vecie. Fosta ta logodnică, Lenuţa.

P. S. Mi-am uitat la tine rujul şi puful; te rog trimite-mi-le imediat.

Examenul la drept

Profesorul. — Să presupunem că eu aşi întreţine legături cu prietena d-tale.

Ce-ar fi asta?

Studentul. — Adulter, d-le profesor.

Profesorul. — Cum, eşti căsătorit cu prietena d-tale?

Studentul. — Nu, d-le profesor, dar dv. sunteţi căsătorit cu soţia dv.

Profesorul. — (Râzând): Dar dacă eu n'aş fi căsătorit?

Studentul. — Tot adulter ar fi, d-le profesor.

Profesorul. — Ei, acum n'ai mai nimerit-o. De ce adulter?

Studentul.—Păi, să vedeţi, prietena mea e măritată!

Raţionalistul

— Va să zică nu crezi în nimic?
— Cred numai în ceiace înţeleg cu mintea mea.
— Tocmai: nu crezi în nimic.

Necredincioasa

— Marioara a auzit de la soră-sa mai mare că Moş Crăciun e o invenţie în care copiii deştepţi nu cred.

Plecând la ţară, la o mătuşă, vede o găină care se aşează pe cuibar cotcodăcind. Când pleacă găina, mătuşa o întreabă:

— Ai văzut ce ou frumos a făcut găina?

La care fetiţa răspunde:

— Bine, mătuşico, tu mai crezi în găini?

Flirt

— Te-ai mărita cu un bărbat idiot, dar bogat?
— De ce mă 'ntrebi? D-ta eşti bogat?

Edgar Poë

Cum se face o revistă

Conflictul dintre scriitori, editori şi librari dăinuieşte de mult. Ca şi pe vremea lui Poë, această ceartă a făcut ca scriitori de frunte să se înhămeze la Reviste.

Cum se vorbeşte de secetă literară, ca urmare, zice-se, a „secetei de bani", în contrast cu eflorescenţa unora din Reviste, de lipsa (la unele) sau de abundenţa atât de caracteristică de debutanţi (la altele) şi fiindcă: „Ridendo castigat mores", dăm în traducere, un pamflet al lui Poë, în care se pot descoperi aceleaşi dedesubturi de ascensiune a unora dintre editorii noştri care ascund după paravanul: „Crizei de bani" gâtuirea acelora după urma cărora se îmbogăţesc.

Lipsa unei Legi internaţionale a drepturilor autorilor, punându-i pe aceştia aproape în imposibilitate de a obţine de la editori şi librari răsplata muncii lor literare, a determinat pe o mare parte dintre cei mai buni scriitori ai noştri să intre în slujba revistelor şi a publicaţiilor ilustrate.

In puterea cărui simţimânt îndărătnic de cinste şi de cuviinţă au îndrăznit aceste foi să stărue în obiceiurile lor, în pofida protestului unor Foster şi Leonard Scott, care, pentru opt dolari furnizează patru reviste periodice englezeşti pe an, e o problemă foarte grea de deslegat şi căreia nu-i putem găsi o mai bună explicaţie decât în perzistenţa *„spiritului patriotic"*.

Ca o revistă să poată trăi în asemenea condiţii, şi nu numai să trăiască, dar să şi înflorească, şi nu numai să înflorească, dar să fie în stare să scoată bani ca să plătească şi articole originale, sunt fapte ce nu-şi pot găsi explicaţia decât în fantastica, dar şi preţioasa presupunere, că mai licăreşte undeva în cenuşă o scântee din dragostea pentru literatură, care încălzea altă dată spiritul american.

Ar fi indecent (aşa poate că-şi spun ei) să lăsăm pe sărmanii noştri autori pradă foamei, în timp ce noi ne hrănim, literar vorbind, din lucrurile minunate, pe care le şterpelim fără ruşine din toată Europa. N'ar fi tocmai frumos dacă am lăsa să se săvârşească o asemenea sălbătăcie; iată cum se face că avem reviste şi un anumit public care se abonează la aceste reviste (din simplă milă); iată pentru ce avem editori de reviste întrunind câteodată dublul titlu de editori şi proprietari-editori, care, cu anumite condiţii de bună purtare, de răbdare şi de slugărnicie decentă, îşi fac o datorie de conştiinţă din încurajarea bietului autor cu unul sau cu cel mult doi dolari, după cum se comportă şi dacă se abţine de la urîtul obiceiu de-a ridica nasul.

Nădăjduim, totuşi, să nu fim destul de rău dispuşi sau de răsbunători ca să nu recunoaştem că celace pare atât de puţin generos la editorii de reviste nu e în realitate chiar o lipsă totală de generozitate. Editorii de reviste plătesc *„ceva"*; — ceilalţi nu plătesc absolut nimic. Evident, că e oarecare diferenţă între aceştia; — cu toate că un matematician ar putea pretinde că diferenţa e infinitesimală.

Dar, în sfârşit, aceşti editori şi proprietari de reviste „plătesc" şi prin urmare au dreptul la recunoştinţa bietului autor.

Lipsa de generozitate e din partea publicului, fascinat de demagogii săi, din partea publicului care suferă ca delegaţii săi, fruntaşii alegerii sale (sau poate repudiaţii) să-şi bată joc de simţul lui de dreaptă judecată, ţinând discursuri în parlament, susţinând că e frumos şi comod să furi Europa la drumul mare şi că nu e o absurditate mai grosolană decât să pretinzi ca un om să aibă pretenţii asupra propriului său creer sau asupra materiei puţin trainice pe care o ţese ca o blestemată omidă ce e.

Dacă aceste materii, tot atât de fragile ca şi pânza de paianjen, au nevoie să fie protejate, e pentrucă avem şi viermi de mătase şi omizi din belşug.

Dar dacă nu putem, astfel stând lucrurile, să reproşăm editorilor de reviste o lipsă totală de generozitate (pentrucă plătesc) e un anume punct asupra căruia avem cele mai îndreptăţite motive să-i acuzăm: de ce (când tot trebuie să plătească) nu plătesc de voie bună şi la timp?

Dacă am fi în momentul de faţă rău dispuşi, am povesti un caz care ar face să i se facă părul măciucă chiar lui Shylock.

Un tânăr autor, în luptă cu disperarea însăşi, înfăţişată sub spectrul sărăciei, neavând cu ce să-şi uşureze mizeria — neputându-se aştepta la nici-o simpatie din partea vulgului, care nu-i înţelege nevoile şi care pretinde că nu i le-ar înţelege chiar dacă i le-ar pricepe foarte bine — acest tânăr autor este politicos rugat să scrie un articol pentru care va fi „bine plătit".

Incântat, neglijează timp de aproape o lună ocupaţia unică după urma căreia trăeşte şi după ce a crăpat de foame în această lună, (împreună cu famila sa) ajunge la sfârşitul lunii de supliciu şi al articolului său, şi-l expediază (lăsând să se înţeleagă nevoia sa urgentă) editorului „ghiftuit" şi „proprietarului" cu nasul mare care a binevoit să-l onoreze (pe „el" nenonorocitul) cu protecţiunea sa. O lună de flămânzeală şi nici-un răspuns. A doua lună, tot nimic. Alte două — mereu nimic. Face a doua scrisoare, dând să se înţeleagă cu modestie că poate articolul n'a ajuns la destinaţie; — mereu nici un răspuns.

După trecere de şase luni, autorul se prezintă în persoană la biroul „editorului" şi „proprietarului". „Vino altă dată".

Bietul om pleacă; nu trece mult şi vine din nou. „Vino altădată" — ceiace înseamnă alte trei sau patru luni de aşteptare. Scos din răbdări, îşi cere articolul înapoi. — Nu, n'are de unde să i-l ia (era desigur prea bun ca să se fi putut trece atât de uşor peste el). — „E sub tipar" şi „articole de felul acestuia nu se plătesc (aşa e regula noastră) decât şase luni dela publicare. Vii din nou peste şase luni, după apariţia articolului, şi vei avea banii la dispoziţie, deorece noi suntem oameni expeditivi".

După asta, sărmanul om pleacă satisfăcut, şi-şi zice că la urma urmelor editorul este un om cum se cade şi că el nu are altceva mai bun de făcut, decât s'aştepte.

Şi ar fi aşteptat, de bună seamă, mult şi bine — dacă n'ar fi murit de foame.

Această ocazie fericită a morţii sale, îngrăşând pe editor şi pe proprietar.

Sperăm că cititorul, parcurgând acest articol, se va feri de două lucruri: întâiu, să creadă că l-am scris inspiraţi fiind de propria noastră experienţă, deoarece noi nu dăm crezare decât expunerii unor suferinţe actuale, — al doilea, să se folosească de observaţiile noastre faţă de editori, pentrucă e perfect recunoscut că sunt tot atât de remarcabili prin generozitatea şi politeţa lor caşi prin modul lor de a înţelege şi aprecia talentul.

Trad. de ANA RADULESCU-TILY

Cronica Filatelica

După cum am arătat în cronica noastră precedentă, una din greutăţile cu care luptă filateliştii este şi procurarea „noutăţilor". Aproape zilnic vin timbre noui din toate ţările Europei: din *Monaco, Spania, Portugalia, Rusia,* (care face o propagandă puternică prin filatelie), Turcia şi din statele renăscute după războiul mondial.

Unele state exploatează pasiunea colecţionarului şi emit la orice prilej serii mari, cu valoarea facială respectabilă... ca să nu zicem absurdă. — Tirajul în cantitate mică — cu intenţiune micşorat, e acaparat şi revândut cu preţuri fantastice, colecţionarul fiind pus astfel în imposibilitate să-şi complecteze colecţia.

Acapararea se face ori de negustori de timbre, ori — ceiace e mai grav — de unii funcţionari abuzivi ai poştelor respective. Aceştia din urmă se interpun între negustor şi amator, contribuind la scumpirea timbrului nou apărut.

Or, scopul principal pe care-l urmăreşte un stat la emiterea unui timbru este să răspândească cât mai mult „prin micile imagini", evenimentele de seamă istorice, să popularizeze geniile omenirii, să slujească scopurile filantropice sau de propagandă culturală. Aceste state pun la dispoziţia tuturor celor ce servesc de poştă şi mai ales colecţionarilor, timbrele emise. Specula ce se face e complect ilicită.

Anunţăm apariţia unui nou timbru în

ITALIA

Pentru comemorarea sborului transatlantic al generalului Balbo, aerofilatelia se îmbogăţeşte cu un nou timbru de aviaţie: 7 lire 70, albastru verzui şi „bistre", dantelat 14, în filigramă două coroane.

Timbrul pus în vânzare în ziua de 27 Iunie a.c. s'a epuizat în după amiaza aceleiaşi zile...

Transacţiunile făcute în jurul acestui timbru speculat merg până la 80 lire exemplarul.

Comemorarea filatelică a unei fapte atât de glorioasă merita o soartă mai bună.

ALDO

Scrisorile adresate „Cronicei filatelice" la Adevĕrul Literar, primesc răspunsul prin *„Poşta Cronicei Filatelice"*.

MARELE SUCCES AL ZILEI

il formează astăzi noile volume apărute în editura „Cugetarea"

PITIGRILLI: Centura de castitate
ANITA LOOS: Bărbaţii preferă blondele
MAURICE DEKOBRA: Sfinxul a vorbit
DAMIAN STANOIU: Fete şi văduve

COZONACI FRUMOŞI
FAINA DE AUR HERDAN

Cronica Sahului

PROBLEMA No. 384

de **von Wardener**

(*„Wiener Schachzeitung" 1931*).

Negru:

Rc5, Th3, Ch4, Nf8, Pa7, c6, é2, g6 şi g7 (9).

Alb:

Ra6, Dc7, Nb3, Pé3 şi f3 (5).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 385

de **von Holzhausen**

(*„Wiener Schachzeitung" 1931*).

Negru:

Ré8, Db2, Ch8, Nh6, Pb5, c4, g7 şi h5 (8).

Alb:

Rc8, Dd1, Nd6, Pg6 (4).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 176

Jucată la Olimpiada de şah din Praga în Iulie 1931.

Alb: Erdely (România) **Negru: Mattison** (Letonia).

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; 4. é2—é3, 0—0; 5. Nf1—d3 d7—d5; 6. a2—a3, Nb4×c3; 7. b2×c3, c7—c5; 8. Cg1—f3, Cb8—d7; 9. 0—0, Dd8—c7; 10. Dd1—é2, b7—b6; 11. c4×d5, é6×d5; 12. Nc1—b2, c5—c4; 13. Nd3—c2, Tf8—é8; 14. Cf3—d2, Cd7—f8; 15. f2—f3, Cf8—g6; 16. Dé2—f2, b6—b5; 17. Ta1—é1, Nc8—b7; 18. g2—g3, a7—a5; 19. é3—é4, d5×é4; 20. f3×é4. Té8—é7; 21. é4—é5, Dc7—c6; 22, Cd2—é4!, Cf6—d5; 23. Df2—f3, Cd5—b6; 24. Nb2—c1, Ta8—f8?; 25. h2—h4, Tf8—é8; 26. h4—h5, Cg6—f8; 27. Nc1—g5, Té7—c7; 28. h5—h6, Cf8—é6; 29. Ng5—d2, g7×h6?

Situaţia partidei după a 29-a mutare a negrului

Negru: Mattison,

Alb: Erdely.

30. Cé4—f6+, Rg8—h8; 31 Nc2—é4 şi negru abandonează.

OLIMPIADA DE ŞAH DIN PRAGA

In ziua de 11 Iulie a început la Praga marele concurs de sub auspiciile Federaţie internaţionale de şah (Fide). La acest concurs iau parte cu echipe de câte 5 jucători următoarele 19 ţări: Anglia, Austria, Cehoslovacia, Danemarca, Elveţia, Franţa, Germania, Italia, Jugoslavia, Letonia, Lituania, Norvegia, Olanda, Polonia, *România*, Spania, Statele Unite ale Americei, Suedla şi Ungaria.

Echipa României este compusă din d-nii Căpitan I. Gudju, care e şi conducătorul echipei, entuziastul animator al şahului în ţara noastră, fost campion de şah al Capitalei, care a luat parte la toate olimpiadele de şah de după război, St. Erdely, campionul de şah al României pe anul 1931, dr. I. Balogh, campionul Românie pe 1930, A. Baratz, fost în mai multe rânduri campionul Parisului şi M. Wechsler, bine cunoscutul şahist, fost campion al Bucureştilor.

Echipa României, compusă numai din amatori ai nobilului joc, a avut de luptat cu foarte mulţi mari maeştri profesionişii ca Alechin, campionul mondial de şah, Bogoljubov, Vidmar, Rubinstein, Tartakover, etc. Cu toate acestea ea a obţinut numeroase succese, printre cari citâm partida câştigată de d. Erdely împotriva campionului Letoniei Mattison (publicată mai sus), singurul învingător al lui Alechin şl acea împotriva campionului Elveţiei H. Johner, apoi victoria d-lui Baratz împotriva lui Monticelli, campionul Italiei.

Tot la Praga se ţine cu acest prilej şi congresul Federaţiei internaţionale de şah la care participă din partea României d-nii Liviu Ciulley, preşedintele Federaţiei române de şah, Căpitan I. Gudju, secretarnl general al Federaţiei şi Căpitan Al. Bibescu, preşedintele Cercului de şah Bucureşti.

Vom da la timp în ziarele cotidiane şi în această rubrică rezultate amănunţite despre manifestaţiile şahiste din Praga.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Cerşetoria organizată

La New-York există un cartier întreg, renumit ca centru al cerşetoriei. Aci se întâlnesc oameni care au cunoscut zile mai bune. Trecătorul este adesea surprins de limbajul lor elegant, dar dacă nu le dă nimic, politeţa se schimbă repede în brutalitate şi rugămintea în pretenţie.

Inima miloasă a Americanului este exploatată prin trucurile cele mai ingenioase. Aşa, de pildă, o cerşetoare şireată s'a postat într'un colţ de stradă, ţinând în mână sfoara unei legături de baloane, şi când se apropia vre-un trecător cu un copil de mână, dădea ca din greşală drumul baloanelor şi începea să urle că şi-a pierdut capitalul şi nu mai are cum să-şi hrănească bărbatul paralitic şi copiii. In doi ani de zile a strâns o mică avere, dar în cele din urmă a fost prinsă şi arestată.

Alt truc şi mai frumos: Treci pe stradă şi deodată zăreşti la doi paşi înaintea ta un individ zdrenţăros care ridică de jos o coajă de pâine uscată şi începe s'o mănânce cu aviditate. Induioşat, îi dai câţiva gologani, fără să-ţi treacă prin minte că chiar el aruncase pe jos pâinea culeasă din gunoae.

Există familii întregi care trăesc din cerşetorie: tatăl strânge ajutoare în natură dela societăţile de binefacere, mama cerşeşte din uşă în uşă şi copiii sunt plătiţi cu leafă fixă de antreprenorii de cerşetori. Familia realizează astfel un venit frumos şi face în scurt timp avere.

Un tip deosebit e fata care, intrând în magazinele din centru, se prezintă în biroul şefului, care deobiceiu e alăturat de cel al secretarilor, şi se plânge că moare de foame, etc. Patronul îi dă un dolar; ea se apleacă să-şi scoată din buzunar punga, îşi ridică fusta din ce în ce mai sus şi deodată scoate un ţipăt indignat. Negustorul îşi pierde capul, şi, îndesându-i în mână o bancnotă, o împinge pe uşă afară de frica scandalului. Asemenea fete strâng repede avere la New-York, mai ales de la negustorii care nu-s tocmai uşă de biserică.

„Aş vrea să ştiu"

I. MINEA. — Vaslui.

Ce sunt vitaminele?

Vitaminele sunt „principiile vitale", pe care alimentele le introduc în organism. Ele au fost recunoscute ca o calitate esenţială şi caracteristică a alimentelor, independent de compoziţia lor chimică şi de randamentul lor în calorii.

Vitaminele nu sunt corpi chimici, ci mai de grabă, calităţi energetice ale materiei vii, un soi de *energii imponderabile,* pe care le fixează această materie. Aşa de ex., un aliment fiert, nu mai conţine vitamine şi contează astfel ca un aliment mort. De aceea, se recomandă cu deosebire, consumaţia alimentelor crude. Intr'adevăr, s'a observat că oricât de mare ar fi raţia alimentară a unui om sau a unui animal, dacă aceste alimente sunt *toate* fierte, subiectul se îmbolnăveşte în general de boala scorbutului. Acelaş lucru se întâmplă şi cu sugacii nutriţi cu lapte sterilizat. Vitaminele cunoscute până în prezent sunt grupate în trei categorii, denumite cu literele A. B. şi C. (Antirachitice, antinevretice şi antiscorbutice).

Cea mai mare cantitate de vitamine se găseşte în coaja şi sucul fructelor crude şi în legume.

M. IOTZU. — Loco.

Ce raport există între raţiune şi credinţă?

Problema raportului între raţiune şi credinţă a alcătuit din totdeauna unul din obiectele cele mai desbătute ale metafizicei şi filozofiei religiei.

După unii, raţiunea reprezintă o facultate pur cerebrală, în timp ce credinţa isvorăşte dintr'o stare afectivă şi ca atare, cele două surse de cunoaştere sunt reductibile la două ordine de fenomene distincte şi nepenetrabile între ele.

Celebrul filozof creştin din veacul al XIII-lea *Sf. Toma d'Aquino,* susţine că niciodată raţiunea nu va reuşi să „demonstreze" credinţa, întrucât adevărurile „revelate" — cum ar fi d. ex. Sfânta Treime, păcatul originar, graţia, etc.) depăşesc posibilităţile raţiunii. Credinţa e un act de voinţă a noastră, susţinut de graţia lui Dumnezeu.

Raţiunea, pe de altă parte, serveşte pentru a combate greşelile adversarilor credinţei şi prin aceasta, a ne confirma propria noastră credinţă.

Nu pricepem decât atunci când *credem*.

In urmă însă, înţelegerea ne ajută să credem în mod mai luminat şi mai precis.

Sf. Toma d'Aquino adoptă în această chesiune aceeaş atitudine ca şi Pascal. „Crede şi vei înţelege; înţelege şi vei crede mai luminat".

Deci, un act de voinţă la început: „Vreau să cred", şi graţia Domnului întărind această voinţă, credinţa există. Cercetările şi raţiunea lămuresc şi luminează apoi credinţa.

Ştiaţi că şi savanţii fac uneori

SPORT?!...

Astfel recordul mondial al

ALTITUDINEI

a fost atins de prof. PICCARD şi ing. KIPFER.

De aceia toţi amatorii serioşi de sport trebue să citească

„IN DRUM SPRE CER"

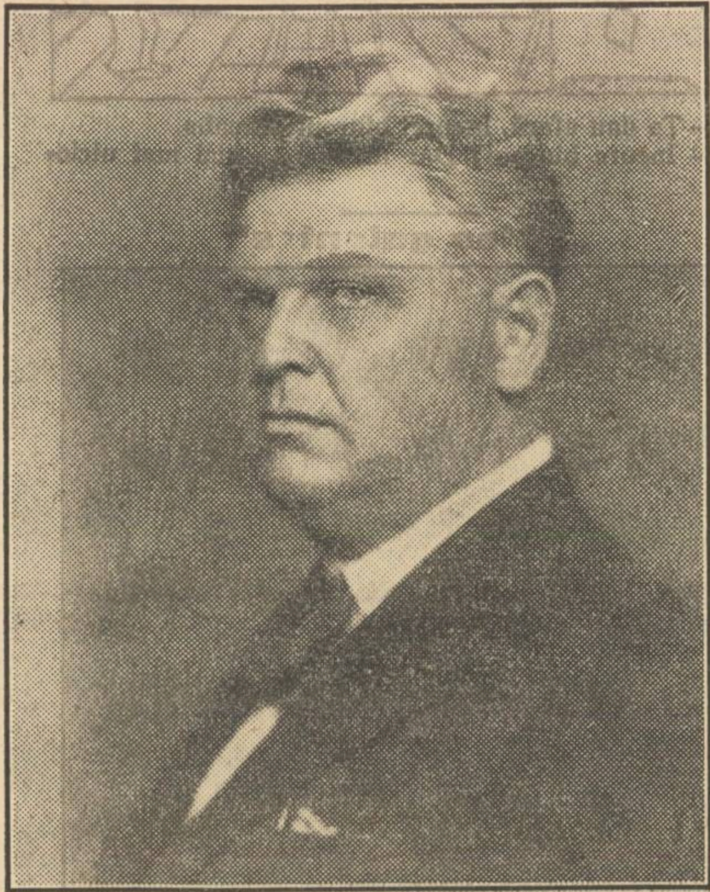
cartea minunăţiilor stratosferei, cuprinzând descrierea detailată a ascensiunei acestor doi savanţi-sportivi. Zeci de ilustraţiuni în text, hărţi, diagrame, copertă dublă în culori. Preţul 20 lei. De vânzare la librării şi chioşcuri.

Cărţi şi Reviste

MIHAIL SADOVEANU: Neamul Şoimăreştilor
(„Cartea Românească")

„Neamul Şoimăreştilor" romanul istoric al d-lui Mihail Sadoveanu apare astăzi într'o nouă ediţie.

„Neamul Şoimăreştilor" a fost primul mare roman istoric al d-lui Sadoveanu. Dela prima apariţie — cu câţiva ani înainte de război — până astăzi opera d-lui Sadoveanu s'a întregit, ajungând la numărul impresionant de volume (peste cincizeci) pe care îl are astăzi. De-atunci până acuma d. Sadoveanu a dat la iveală „Venea o moară pe Siret", „Hanu-Ancuţii", „Zodia Cancerului", şi „Baltagul". A realizat în „Zodia Cancerului", o capodoperă a romanului istoric, putând să stea alături de cele mai isbutite romane istorice ale literaturii universale. Şi a făcut acest lucru într'o epocă în care se credea că romanul istoric este un

Mihail Sadoveanu

gen mort. Iar în „Hanu-Ancuţei" d. Sadoveanu a dat, fără îndoială, opera d-sale capitală de până acum, şi o carte unică în literatura noastră.

Totuş „Neamul Şoimăreştilor" îşi păstrează, neştirbită, vraja care ne-aducem aminte că ne-a cuprins la prima lectură.

Ne dăm seama acum că se găsesc în acest roman, în această poveste vitejească din trecutul Moldovei, toate calităţile atât de diverse ale talentului d-lui Sadoveanu: poezie, simţ adânc şi mistic al naturii, putere de evocare a trecutului şi acel minunat amestec de realism şi vis care dă prozei d-sale o rezonanţă adâncă. — *Ph.*

BORIS PILNIAC: Volga se varsă în marea Caspică

Această lucrare devine europeană prin apariţia ei în limba germană, de curând. (Editura Neuer Deutscher Verlag, Berlin). De altfel *Boris Pilniac* este unul din cei mai înzestraţi poeţi ai Rusiei noui. Incă de pe vremea războiului civil, romanul lui „Anul nud" a fost primit cu elogii unanime de critica rusă iar seria lungă a nuvelelor lui face parte din cea mai bună proză rusă din ultimul timp. Creator de proză nouă, Pilniac a străbătut un drum lung care l'a dus de la dinamica limbii făurită de el la clasicism. Ultima-i nuvelă „Mahonul" a pricinuit multă uimire în tabăra criticilor marxişti, ceiace a dus şi la un boicot temporar al autorului. Ultimul roman, tradus din limba rusă direct din manuscris, a fost înfierat în Rusia ca literatură anti-marxistă deşi „Volga se varsă 'n marea Caspică" redă câteva tipuri reale din Rusia contemporană.

„Volga se varsă 'n marea Caspică" e romanul provinciei ruse care prin *planul de cinci ani* e zmulsă din apatia ei multiseculară. In microcosmul provinciei se oglindeşte macrocosmul Rusiei. Beţivi, şarlatani, provinciali lihniţi, comunişti zdrenţăroşi excluşi din partid care trăesc din amintirea vremurilor glorioase ale războiului civil, indivizi declasaţi, zănatici, din vremea pre-revoluţionară şi anumiţi „saboteuri" ai revoluţiei alcătuesc populaţia mohorâtă, încăpăţânată a locului. In faţa acestora se află numai câteva individualităţi izolate, câţiva comunişti cu spiritul care cu virtuţile lor vor să arate triumful individualismului împotriva colectivismului silnic. Atitudinea duşmănoasă a criticii ruse trebue s'o căutăm în această opoziţie a personagiilor, căci altfel romanul e unul din cele mai remarcabile fapte literare în noua proză rusă.

Pilniac e un mare artist, un epic cu forţă verbală uluitoare, magică şi care cu cele mai simple mijloace antitetice izbuteşte să creeze melodii neaşteptate. Surprinzător în deosebi e planul romanului, arhitectonica lui vastă. Descrierea care revine a unor anumite evenimente, efectele noui de lumină pe care le zămisleşte astfel, înfăţişarea voit rudimentară a unor anumite capitole, fac din „Volga se varsă 'n marea Caspică" o bijuterie literară de valoare durabilă.

ROMAN GUL: Boris Savincov, romanul unui terorist

Acest roman rus a apărut într'o editură din Viena, în limba germană (Paul Zsolnay, Wien) în care am mai putut citi pagini de el asupra războiului civil.

Ultima carte a lui Gul e un roman documentar din trecutul apropiat al istoriei Rusiei, şi ai cărui eroi principali sunt încă parte în viaţă, parte decedaţi nu de mult. Romanul se ocupă de viaţa şi lupta organizaţiei teroriste ruse a partidului social-revoluţionar, din care cei mai cunoscuţi sunt teroristul Savincov şi trădătorul Azef. Viaţa teroriştilor ruşi, mediul caracteristic revoluţionar sunt descrise cu precizie şi pe temeiul documentelor istorice.

Ce mediu original şi ciudat! Oameni tineri umblă cu bombe, ucid miniştri şi mari-duci şi în orele libere scriu poezii şi romane, discută asupra literaturii moderne şi sunt toţi, împreună cu fruntaşii partidului victimile celui mai mare agent provocator pe care l'a cunoscut istoria care îngădue, cu aceiaşi nepăsare, să fie ucis un ministru şi care trădează a doua zi pe tinerii terorişti.

Viaţa lui Boris Savincov, marele poet şi terorist, e punctul central al cărţii şi al problemei dacă un intelectual poate fi om politic pe calea teroarei. Viaţa, luptele şi operele lui Savincov răspund negativ. Savincov ucide miniştri, scrie romane şi trimite batalioane proaspete în luptă. Hotarul subtil care desparte teroarea politică de omucidere, el nu-l mai vede. Nu e un ucigaş de rând, dar încetează de a fi un intelectual.

Romanul se încheie cu prăbuşirea intelectualului Savincov. Destinul următor al teroristului nu e descris de Gul. Se ştie că a urcat toate treptele politice, a ajuns ministru în guvernul provizor al lui Kerenski, a condus trupele albe împotriva bolşevicilor şi apoi s'a sinucis.

Povestea vieţii lui ar putea fi o prevestire pentru toţi intelectualii momiţi de politica „faptelor" decisive. — *W.*

ANDRÉ MAUROIS: „Le Peseur d'âmes"

In sec. XIX Puterea Supremă era privită sub forma unui inginer, în sec. XX ea era un matematician pur.

După Rutherford, Minkowski şi Einstein, Universul ne apare nu sub forma unei maşini ci mai curând ca o concepţie matematică.

Ştiinţele exacte, care mai înainte înclinau către materialism, tind astăzi spre spirit. In epoca noastră, chiar chimiştii şi fizicianii au început să creadă în existenţa sufletului. Un misticism ştiinţific e pe punctul de a se creia.

Ce subiect interesant pentru un romancier! Wells a fost primul care a atacat terenul acesta neexplorat.

El a extras din ştiinţa şi tehnica modernă toată partea minunată ce conţineau. A construit o lume stranie şi adeseori absurdă, unde fantezia cea mai liberă foloseşte o documentaţie foarte întinsă.

Iată însă că un cunoscător al sufletului uman, André Maurois, a întreprins o lucrare îndrăzneaţă şi bizară: să demonstreze prin experienţe riguros ştiinţifice, nemurirea sufletului. Ultimul său roman „Le Peseur d'Ames" se petrece în regiunile tenebroase pe care autorul nu le-a vizitat niciodată. *Climate* misterioase au atras spiritul său cercetător.

Din această întâmplare, alimentată de miraculosul ştiinţific, a rezultat o carte foarte interesantă.

Doctorul H. D. James, medicul unui spital din Londra, procedează la experienţe stranii şi lugubre asupra cadavrelor. Cântărindu-le, el observă un fapt misterios: după un timp fix, greutatea cadavrului scade. Cum — după Einstein — orice energie are o massă, el conchide că există un fluid vital care părăseşte corpul omenesc după moarte. Pentru a fi sigur că acest fluid nu e altceva decât sufletul nemuritor, doctorul James încearcă să capteze efluviile acestea în balonaşe mici de sticlă. El luminează balonaşele cu raze ultra violete. Rezultatul experienţei e tot atât de neaşteptat, pe cât e de absurd.

„Am observat o lumină slabă, aproape de mărimea unei alune, puţin mai alungite. Privind mai de aproape, am observat în interiorul acelei alune luminoase, curente de culori mai închise şi care se mişcau cu multă încetineală".

Imaginea sufletului captivat într'un balon nu e lipsită de interes, deşi experienţa pare destul de comică. Doctorul merge mai departe; el lipeşte două balonaşe cu ajutorul unui tub, face astfel posibilă comunicarea între două suflete.

André Maurois

Doi acrobaţi celebri, fraţii Hanley, care se iubeau cu o dragoste profundă, muriseră de curând la spitalul doctorului James. Sufletele lor, fuzionate în balon, produc efecte de lumină minunate:

„Am închis comutatorul şi fără voia mea am scos un ţipăt. Pe sobă scânteia o sferă luminoasă de o strălucire miraculoasă. In interiorul perlei strălucitoare se mişcau curente mai luminoase şi mai strălucitoare, care alternau cu mişcările unei nebuloase de diamant lichid".

Sufletele reunite după moarte, se bucură de o fericire luminoasă.

„Ar fi surprinzător, — spune autorul — ca atâta frumuseţe să nu fie un semn de fericire".

Volumul se termină cu o poveste de dragoste; omul de ştiinţă severă se transformă într'un îndrăgostit iubitor şi romantic.

El iubeşte o femee atinsă de o boală mortală şi doreşte ca sufletul său să fie contopit cu sufletul iubitei sale în acelaş balon luminos.

Autorul revine în casa lui James după înmormântarea celor doi îndrăgostiţi. Clopotele şi baloanele sunt sparte de poliţie; sufletele disperate ale doctorului şi al iubitei sale sunt condamnate la o singurătate postumă.

Europe

In numărul dela 15 Iulie, un articol al d-lui Marcel Beaufils, intitulat „Despre un teatru contemporan", aduce interesante sugestii în privinţa artei dramatice contemporane.

Autorul trece în revistă, în câteva pagini, formele teatrale din antichitate până în zilele noastre.

Intâi tragedia greacă. Tragedia greacă este un fapt divers. O întâmplare banală şi elementară. O întâmplare de toate zilele. Dar petrecută sub ochiul Divinităţii. Există o asemănare între tragediile greceşti şi „misterele" veacului de mijloc. Şi în unele şi în altele divinitatea intervine în relaţiile dintre oameni, cu scopul de a pune capăt unui conflict şi de a îndrepta greşelile pe care le comit oamenii în prada pasiunilor.

Forţa „misterelor" stătea în faptul că ele erau şi pentru actori şi pentru public „un prilej de a se bucura de un patrimoniu spiritual comun".

Tocmai acest lucru nu-l mai avem astăzi. Teatrul ca act de credinţă al massei nu mai există.

„Dacă piesele de astăzi sunt atât de slabe — şi nu-i vorba aici decât de cele mai bune — asta e din pricină că lipseşte între public şi ele „un consimţimânt spiritual comun". Teatrului de astăzi îi lipseşte o credinţă — oricare ar fi ea.

Opera a fost aceia care a rupt definitiv legătura spirituală dintre scenă şi public. Opera nici nu există decât prin acest divorţ între spectator şi autor. Opera, prin definiţie, trebue să placă fără să mişte, să intereseze fără să emoţioneze. Opera stilizează. Şi nu trăeşte decât în convenţional.

Teatrul modern este un teatru de inteligenţă. „Teatrul de idei" este o invenţie a epocii noastre. El accentuează criza spirituală a artei dramatice actuale.

„Cultul decorului" este iarăş un indiciu — şi o cauză — a acestei decadenţe de care sufere teatrul actual. Decorul nu va da niciodată iluzia realităţii, maicuseamă decorul realist. „Soarta teatrului nu poate să atârne de capriciile artelor decorative".

Totuşi un teatru nou este mereu posibil... Un teatru care să se bazeze pe „public", pe omul de totdeauna, de astăzi ca şi de ieri. „Omul pur şi simplu, pe care nimic nu-l îndreaptă şi nu-l schimbă, care păcătueşte şi iubeşte, capabil de trădare, dar şi de devotament; josnic şi grandios, imens şi nemernic, blestemat şi divin, şi care, dacă nu are pe cine iubi şi în cine crede, urăşte cu înverşunare; omul pe care vremurile îl găsesc mereu acelaşi, sub aceiaşi mască..." — *P.*

Curier literar

„Vie de Zola" de Bertrand de Jouvenel. S'ar părea că viaţa modestă şi de aprigă muncă a lui Emil Zola nu se pretează de loc la o biografie romanţată. Temperamentul lui Zola nu are nimic comun cu temperamentele romantice şi aventuroase ale marilor căpitani ai trecutului a căror viaţă în zigzaguri se desfăşoară dela sine ca acţiunea unui roman de senzaţie.

Cu toate acestea, viaţa cronologică a lui Zola prezintă lacune în care se poate furişa fantezia unui romancier pentru a le umplea, dacă nu cu adevăr, cel puţin cu legende verosimile. Apoi, ambianţa, în care curge când lin, când vijelios, imensa activitate a conducătorului şcolii naturaliste, — reprezintă, fără îndoială, un interes remarcabil. Pe această cale şi în această direcţie e loc destul pentru o biografie romanţată în stare să încordeze atenţia cetitorului. — Şi Bertrand de Jouvenel a ştiut să folosească şi să pună în valoare tocmai aceste împrejurări prielnice. Cezanne, Alphonse Daudet, Victor Hugo, — fără a mai vorbi de figurile afacerii Dreyfus căreia autorul i-a consacrat un capitol excelent, — se perindă înaintea noastră într'un cadru viu şi pitoresc.

FEDRA
de J. RACINE
a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa"
No. 135 Preţul lei 12

Şcolare

Absolvenţii a patru clase primare, cari candidează — în vară sau în toamnă — la licee, licee militare, şcoli comerciale, şcoli de meserii, de agricultură, etc., îşi asigură reuşita citind admirabilul „CURS DE PREPARAŢIE", întocmit în conformitate cu programa analitică de d-nii *Petre I. Ghiaţă* şi *Ion Rotaru.*

Cuprinde: *limba română, aritmetică, istorie, geografie* şi *numeroase probleme.* 160 pagini, 60 lei.

Expediază urgent, la cerere, edit. *„Adevărul"*, Bucureşti,

RECENZII

MARCEL ARLAND: L'Ordre

In acest roman de trei volume, autorul ne descrie, într'o formă armonioasă şi clasică, neliniştea sufletească a tinerei generaţii de după război. El ne zugrăveşte dorinţa nepotolită de libertate, starea sufletească nedefinită şi chinuitoare care a inspirat pe mulţi literaţi din epoca de astăzi şi pe care M. Arland o numeşte „un nouveau mal du siècle".

Această dezordine psihică nu e de acum. Ea a existat în stare latentă şi înainte de război. *Ernest Psichari* şi *Alain Fournier* sunt cei dintâi care s'au ocupat de ea. Războiul însă a înăsprit această dezordine, provocând o adevărată criză sufletească.

Tânăra generaţie intelectuală, caracterizată printr'o vajnică pornire spre distrugere, critică şi răstoarnă cea mai mare parte a problemelor morale şi literare. Chinuiţi de absolut, veşnic în căutarea unui vis nedefinit, zguduiţi de catastrofa războiului tocmai în epoca când aveau mai multă nevoie de certitudine, au văzut încolţind într'înşii germenul îndoielii.

Astfel, vedem, în literatura de astăzi, o mulţime de astfel de tipuri dibuind în noapte, trăind o viaţă nesigură, lipsiţi de cârmă şi căutând cu râvnă în adâncul eului lor un punct stabil pe care să se poată sprijini.

Această stare de suflet o găsim zugrăvită în *„Cecile de la Folie"* de Marc Chadourne, în *Notre inquiétude* de Daniel Rops în eroii lui Drieu La Rochelle şi în *l'Ordre.*

Acesta nu e cel dintâi roman al lui Marcel Arland. El a fost precedat de altele: *„Terres etrangères", „Etienne", „La route obscure", „Monique", „Ou le coeur se partage"* şi *„Les âmes en peine"*, care au fost ca o pregătire pentru realizarea ultimului său roman: *L'Ordre.*

Partea întâia a acestui roman are răsunetul unei biografii, ceiace ne face să credem că însuşi autorul a suferit de acel zbucium sufletesc şi că s'a întrebat adesea: unde e adevărul şi care e scopul vieţii?

Acest roman este o tragedie psihologică în adevăratul înţeles al cuvântului. El pune în conflict trei persoane: doi fraţi, dintre care cel mai mare: *Justin*, spirit pozitivist şi echilibrat, fratele mai mic: *Gilbert*, suflet zbuciumat şi idealist, şi o vară a lor: Renée. Justin, om calculat şi practic, are toate calităţile pentru a izbuti în viaţă; Gilbert, veşnic revoltat şi neadaptabil, e sortit să cadă înfrânt.

Eroul romanului e Gilbert, acest tânăr timid şi mândru tot odată, care-şi ascunde, sub o mască de ghiaţă, natura lui sensibilă şi frământată. E un personaj care trăieşte sub ochii noştri, îi vedem gesturile, îi cunoaştem gândurile, ni-l putem închipui în toate împrejurările vieţii. Cu firea lui închisă şi neîncrezătoare, cu mândria lui care-l face adesea crud în raporturile cu oamenii, Gilbert ne-ar fi antipatic, dacă în interiorul lui nu s'ar ascunde o extremă umilinţă. Căci dacă viaţa nu e la nivelul visului lui, nu e pentru că el se crede mai presus de alţii, ci pentru că se pune întotdeauna pe un plan de inferioritate. Inteligent şi lucid, el e incapabil să fie fericit sau să răspândească fericirea în jurul lui.

De când era elev de liceu, Gilbert s'a simţit deosebit de ceilalţi. De aceia, a căutat întotdeauna singurătatea. Fiind socotit ca întâiul în clasa sa, el s'a făcut admirat, dar nu iubit. Citea adesea „L'Imitation", punându-şi întrebarea: „Ce este Dumnezeu? Ce mă va putea face fericit?"

Acum, după ce şi-a trecut bacalaureatul, se simte şi mai stingher şi mai dezolat. Neatrăgându-l nimic în viaţă, el nu se poate alipi de nimic. Când fratele lui, Justin, îl îndeamnă să-şi aleagă o carieră, el se revoltă şi se hotărăşte să plece la Paris. Dornic de o libertate fără margini şi de o viaţă de riscuri, el priveşte intrarea într'o carieră ca un jug care l-ar înăbuşi.

Dar Gilbert iubeşte pe vara lui Renée şi e iubit de dânsa. Când îi propune însă, să-l urmeze la Paris, să împărtăşească viaţa lui nesigură şi fără scop determinat, ea şovăie. Atunci, Gilbert pleacă singur, liber şi revoltat, alungând departe de el orice sentiment de familie, eliberat de orice obligaţie socială, eliberat de Dumnezeu, în care nu mai credea.

La Paris, are mult de luptat şi de suferit din cauza sărăciei. In urmă, se uneşte cu nişte prieteni şi colaborează la un jurnal. In timpul acesta, Renée, crezându-se uitată de Gilbert, se căsătoreşte cu Justin, care ajunge deputat la Paris.

Gilbert cade bolnav, şi acum Renée se iveşte din nou în viaţa lui. Ea regretă căsătoria ei cu Justin, îl părăseşte, şi urmează pe Gilbert. Dar acesta face din Renée cea mai nenorocită făptură.

Neputând suporta ideia de obligaţie, Gilbert vede în dragoste falimentul vieţii sale. Renée era pentru el o piedică în realizarea visurilor lui de acţiune şi de eroizm. Când Renée este în pericol de moarte, pe urma unui glonte de revolver tras asupra ei de o prietenă a lui Gilbert, acesta, departe de a se simţi dezolat, se simte eliberat.

Renée, pocăită, se întoarce la domiciliul conjugal, unde e iertată şi primită cu multă dragoste. Gilbert pleacă în Brazilia pentru a-şi da frâu liber nevoii lui de acţiune. Dar în Brazilia cade bolnav de cancer şi se întoarce în Franţa. Renée şi Justin vin să-i îndulcească cele din urmă clipe.

Sfârşitul lui Gilbert e partea cea mai frumoasă şi mai mişcătoare a romanului. Amintirile, regretele, amărăciunea vieţii sale trecute îi răsar înainte. Viaţa lui n'a fost decât un câmp sterp, din care n'a putut culege nimic. Şi totuş, câte daruri avea acest Gilbert! Voinţă extraordinară, curaj şi inteligenţă; câte daruri risipite'n vânt! Căci ce vede el în trecutul lui? Luptă zădarnică după ceva, pe care nu l-a putut ajunge.

Căutând libertatea acolo unde nu e, el ajunge robul patimilor sale. Dispreţuind disciplina, pe care a considerat-o ca un jug, când disciplina e însăşi libertatea şi deci legea supremă a sufletului omenesc, el a ajuns la destrămarea, la disoluţia vieţii.

Fiecare din aceste trei personagii caută absolutul, dar fiecre în chip felurit. Justin l-a căutat în ordine şi certitudine. Lovit însă în mijlocul vieţii, el descopere altă ordine, mai vie, mai adâncă, decât acea ordine exterioară şi convenţională pe care o cunoscuse până atunci. El simţi acum că adevărata ordine, adevărata disciplină e ordinea sufletească, bazată pe uitarea de sine şi dragoste de aproape. Renée a căutat absolutul în pasiune; însă, dezamăgită, s'a întors la domiciliul conjugal, unde se converteşte. Gilbert a căutat absolutul eliberându-se de orice obligaţie morală şi socială, şi, vrând să se elibereze, a ajuns robul patimilor şi al nălucirilor sale. El a căutat libertatea dezrobindu-se de alţii, când adevărata libertate e dezrobirea de sine.

Principiul vieţii noastre este libertatea, dar libertatea este disciplină. Nesocotind aceasta, Gilbert a plătit-o cu viaţa lui. Noi atârnăm de o lege supremă, dar această atârnare nu e o supunere forţată, ci o acceptare în chip liber.

In romanul lui Dostoiewski „Posedaţii", personajul Chirilov vrea libertate absolută. El neagă cu mândrie atârnarea lui de Dumnezeu şi încheie că singurul mijloc de a-şi exprima independenţa e de a se sinucide. Iar *Jaques Chevalier* spune: „Cine suprimă în el elementul dumnezeesc, suprimă şi elementul omenesc, căci omul atârnă de Dumnezeu"

FLORICA SCRIBAN

INSEMNĂRI

Interview şi răsfăţări

„Pe când la noi, cărţile mele, nu suscită decât nimic şi chiar furie neputincioasă, în Europa sunt primite cu interes şi privite ca una din cauzele crizei care au provocat congresul (de istorie literară din Budapesta)...".

„Alături cu mine a stat tot timpul marele filosof Benedetto Croce, având în privinţa teoriei literare aceleaşi idei".

„Toţi au reprezentat puncte noi şi precize de vedere, cea mai mare parte în direcţia vederilor *Integralismului*... S'a recunoscut că tezele mele au constituit unul din polii congresului şi s'a recomandat istoricilor literari, să aibă în studiile lor, în vedere, nu atât datele biografice, cât capodoperele...".

„Institutul de literatură şi operele mele sunt detestate de oficialitate... Cu toate că se vorbeşte de cultură, cea mai vie instituţiune *(Institutul de literatură şi biografie,* ce ţine de cursul meu) este boicotată".

„In afară de activitatea *Institutului de literatură* care anul acesta a fost foarte puternică, mişcarea literară a acestui an a fost slabă...".

„Am gata două volume... Am la Paris, de aproape doi ani, volumul IV... Mai am scris şi vol. V... Mai am gata cele trei volume ale operei de virtuozitate... Am mai scris şi un roman sau mai bine o epopee ţărănească *Copilul cu trei degete de aur.* Până acum am sfârşit cinci volume... Volumul IV, în urma unor intrigi cu rădăcini în ţară, îşi întârziază eşirea de sub tipar... Am gata traducerile lui *Hamlet* şi ale (sic!) *lui Edip la Colonos...* Am peste douăzeci de volume de tipărit"...

Le citim acestea la paginile 3 şi următoarele ale revistei *Şoapte literare* (Anul I, Nr. 4, Iulie 1931. Craiova). Asemenea suflări de trâmbiţă par o glumă drăgălaşe faţă cu gingaşul titlu *Şoapte* al revistei craiovene.

Credem că pentru această contrazicere amuzantă, nu ar fi drept să dăm o răspundere grea redacţiei respective, şi nici d-lui profesor M. Dragomirescu, care dă acolo informaţiile transcrise de noi mai sus. — Ne aflăm în faţa unui fenomen tipic.

De mulţi ani d. profesor D. este obiectul atenţiei mai mult sau mai puţin studioase a publicisticei române. Era fatal: d. profesor D. este o personalitate ce poartă accente foarte tari, chiar pentru sensibilitatea română, deprinsă cum este cu tăria, — personalităţile noastre eminent naţionale, actuale, fiind aproape toate prevăzute, printr'un joc glorios al Providenţei, cu sonorităţi şi mimică morală inverşunată. Astfel, pentrucă în amănuntele sale individuale personalitatea d-lui profesor D. a fost în deajuns cercetată de publicistica română, noi vom lua aci, din interviewul comunicat în *Şoaptele* oltene, prilej pentru a vorbi de personalitatea d-lui prof. D. ca tip naţional şi actual.

Să admitem pentru câteva minute, în interesul unor lămuriri care ating fără îndoială inima oricărui patriot, — să admitem că, spre nenorocirea şi umilinţa noastră, societatea şi statul român sunt cele mai scandalos ingrate faţă de personalităţile îndeosebi intelectuale cu care bunul Dumnezeu înzestrează această societate şi acest stat. Să admitem că cel mai sgârcit cu intelectualii e statul român, că acest stat nu acordă burse, subvenţii şi diurne pentru explorări, misiuni, congrese şi expoziţii ştiinţifice, literare, artistice şi filosofice, decât cu cea mai urâtă meschinărie. Şi totuşi!

Totuşi lamentările sau invectivele, cronic sau periodic practicate de intelectualii noştri, ne par infinit regretabile.

Negreşit se impune aci o ierarhie. Intelectualului a cărui specialitate are legături esenţiale cu viaţa practică, cu publicizarea, deci cu gloria imediată — medicul, avocatul, politicianul, inginerul, artistul dramatic, magistratul —, îi iertăm să ţipe, din când în când, ca un *bébé* răsfăţat, cărui *papà* şi *mamà* nu-i pot da, la moment, în mână toate jucăriile, în gură toate bomboanele de care pofteşte îngeraşul; şi înţelegem ca un intelectual din categoriile arătate să se alinte pân' într'atât,încât, după fiecare călătorie de studii-congrese-misiuni-expoziţii, să-şi ilustreze obligatele conferinţe cu proiecţiuni luminoase în care să ne arate, cu degetele-i nervoase, fotoliul pe care a prezidat la Lissabona un dejun savant, sau fereastra camerei unde a fost găzduit la Stockholm. Insă gloria filosofilor cere, pe cât ţinem minte, un decorum demn şi discret. Aci ne-a instristat adânc interviewul dat de filosoful integralismului. Tradiţionala seninătate filosofică îi lipseşte.

Ce trebuia să se fi întâmplat în adâncul sufletului şi al spiritului intelectualităţii române, pentru ca chiar în categoria filosofilor să apară cu atâta energie stilul şi metoda de commis-voyageur? — „Am gata două, patru, douăzeci de volume... Lumea mă cunoaşte... Am stat la masă lângă cutare... Aici în ţară, numai intrigi şi invidie în jurul meu".

Ce e asta?

Insistăm: deşi calitatea de filosof agravează această cădere neelegantă la d. profesor D., căderea însăşi nu e deloc specifică d-sale.

Acei dintre noi care nu avem memoria prea strîmtă, şi nici nu suferim de acea juvenilitate de piaţă ce astăzi ţopăie strigând un anost: nu vrem să ştim de ce a fost — noi ceştelalţi ştim bine că, în societatea românească a existat, nu prea de mult, în lucrurile spiritului, severitate de gust şi de judecată, că a existat o elită care înăbuşea explodarea impudică a unor rizibile neeleganţe, ce fierb dealtminteri totdeauna în vanităţile păturilor sociale necioplite. Acum însă e un răsfăţ în public şi nişte schime de speriaţi veşnic nemulţumiţi, care pune pe societatea românească nişte pete în care naivitatea primitivă nu se mai deosebeşte de mojicia fără stăpân.

Ce s'a întâmplat?... Să ne lumineze istoricii şi criticii culturii.

Noi aci vom nota numai simptomul de suprafaţă: s'a tocit, până aproape de atrofiare totală, simţul ridicului. Şi acest simţ nu-şi mărgineşte puterea în crearea unor atitudini estetice; el are o mare însemnătate vitală. Slăbirea lui anunţă paralizii serioase, sociale. — *Costin Adam.*

Noul roman al d-lui Ionel Teodoreanu

D. Ionel Teodoreanu, care de doi ani n'a mai publicat nimic, a terminat un nou roman „Fata din Zlataust", care s'a şi pus sub tipar la „Cartea Românească".

Romanul va avea două volume: întâiul intitulat „Scandalul", al doilea „In Beilic".

Ionel Teodoreanu

Acţiunea noului roman este luată din viaţa tineretului de astăzi. D. Ionel Teodoreanu înfăţişează dezagregarea sufletească a generaţiei de după război.

Lucrarea are o tehnică de roman senzaţional, în sensul că e alcătuită exclusiv din succesiuni de fapte care ţin mereu încordată atenţiunea cetitorului.

„Fata din Zlataust" va apărea în prima jumătate a lunii Septembrie. — *h.*

O schiţă bună

In ultimul număr al „Vieţii Romîneşti" d. Gib. Mihăescu publică o delicioasă schiţă, intitulată „Ora bunului rămas".

Este o bucată atât de reuşită încât, deşi scurtă, ea poate sugera tot felul de consideraţii cu privire la genul pe care îl reprezintă şi ridică câteva chestiuni de critică literară demne de discutat — fie măcar în treacăt, într'o simplă „însemnare", cum este cea de faţă.

O schiţă bună este mai greu de realizat decât s'ar putea crede. Cititorul care o înghite în grabă, ca pe un aperitiv, nici nu-şi dă seama cât tact, câtă fineţă şi câtă măsură trebue pentru a doza efectele într'o schiţă.

Tocmai din această pricină, poate, marii maeştri ai schiţei sunt Francezii. In literatura franceză se găsesc schiţele cele mai reuşite. Tact, fineţă, măsură... Nu sunt acestea, oare, calităţile esenţiale ale literaturii franceze clasice? Sunt calităţile pe care literatura franceză nu şi le-a pierdut niciodată, pe care nu le-a spulberat nici uraganul romantismului nici pledoarismul patetic şi lăbărţat al naturalismului zolaist, şi care n'au pierit împotmolite în mlaştinele simboliste.

Maupassant are schiţe admirabile. Tot aşa Courteline. Astăzi Henri Duvernois e unul din cei mai iscusiţi printre autorii de schiţe francezi.

Marc Twain, pe vremuri, a fost (şi rămâne încă şi astăzi) un ilustru maestru al schiţei umoristice. Dela el, poate, porneşte şi credinţa falşă că schiţa nu poate fi decât *decât numai* umoristică. Schiţa nu poate fi decât uşoară, etc. Prejudecăţi. Francezii ştiu să concentreze într'o schiţă drame întregi, ştiu să sugereze printr'o schiţă scurtă peripeţiile şi conflictele cele mai tragice. Dacă

Un sonnet sans défaut vaut seul un long poème,

atunci o schiţă isbutită face sigur cât o nuvelă de câteva zeci de pagini.

La noi, când e vorba de schiţe, Caragiale trebue pomenit în primul rând. „Momentele" şi schiţele lui n'au fost încă întrecute. Dar sunt tot numai schiţe umoristice.

Dela el încoace schiţa umoristică a găsit câţiva reprezentanţi de marcă. O schiţă bună e „Vârcolacul" d-lui Brătescu-Voineşti. Dar, după Caragiale, cel mai talentat autor de schiţe umoristice este, incontestabil, d. D. D. Patraşcanu. D-sa a realizat, în acest gen, câteva veritabile capodopere. Aduceţi-vă aminte de „Inzăpeziţii", de „Telegramă", de „Invingătorul lui Napoleon" şi atâtea altele, a căror recitire nu face decât să ne crească regretul că d. Patraşcanu de câţiva ani nu mai publică nimic.

Gib. Mihăescu, nuvelistul-şef al generaţiei de scriitori de după război, are toate calităţile unui bun autor de schiţe. „Ora bunului rămas" dovedeşte din belşug acest lucru. Gib Mihăescu ştie să aleagă din viaţă un „moment", să-l izoleze, să-l amplifice şi să tragă din el toate consecinţele şi toate efectele.

Materialul lui nu e numai umoristic. Poate să pună într'o schiţă şi altceva decât evenimente exclusiv comice. Are toate calităţile (asta o ştim din nuvelele lui) ca să realizeze schiţa tragică, schiţa dramatică, schiţa care face cât o nuvelă de zeci de pagini.

In literatura noastră acest gen lipseşte aproape în întregime. Ar fi vremea să înceapă să existe. — *Phil.*

Un mare concurs popular

Erich Maria Remarque este, cu siguranţă, unul din cei mai iluştri scriitori ai epocei actuale.

Romanul lui „Nimic nou pe frontul de vest", apărut acum doi ani, l-a făcut celebru în lumea întreagă. Remarque, necunoscut până atunci, a atras asupra lui atenţia a milioane de cititori, precum şi laudele unanime ale criticilor de pretutindeni. A fost consacrat, dintr'odată drept cel mai adânc, mai uman şi mai veridic romancier al războiului.

„Intoarcerea de pe front", al doilea roman al lui Remarque, apărut de curând în editura „Adevĕrul" în traducerea românească a d-lor Byck şi Phillippide, întăreşte şi mai mult acest succes şi complectează fizionomia literară a lui Remarque.

Intr'adevăr „Intoarcerea de pe front" are, faţă de „Nimic nou pe frontul de vest" o sumă de calităţi în plus. Arta compoziţiei este mult mai mare aci decât în primul roman. Tendinţa evident pacifistă este ascunsă cu meşteşug şi inoculată pe nesimţite cititorului. „Intoarcerea de pe front" e scrisă cu sobrietate şi cu o mare putere de evocare. Sânt scene de un tragic şi de un patetic, care, odată citite, se întipăresc în memorie cu o putere de obsesie şi de halucinaţie, de parcă singur le-ai fi trăit.

Această expunere simplă şi, mai ales, cantitatea enormă de adevăr omenesc *cuprinsă în acest roman, au făcut ca „Intoarcerea de pe front" să fie cetită de oameni din toate categoriile sociale. Este o carte pe înţelesul tuturor. Nu a fost plăsmuită pentru un grup anumit de oameni, cu anumite gusturi şi predilecţii. E o carte plină de umanitate, scrisă pentru umanitate. Succesul ei extraordinar se explică numai datorită acestui fapt.*

Convinşi că şi la noi „Intoarcerea de pe front" se bucură şi se va bucura de acelaş larg succes, „Adevĕrul Literar" a hotărât să procedeze la o cercetare printre cititorii şi admiratorii lui Remarque, menită să pună în evidenţă popularitatea şi calităţile noului său roman.

In acest scop, revista noastră deschide o anchetă, urmată de un concurs cu premii, având de obiect cunoaşterea părerii cititorilor cu privire la această remarcabilă operă.

Cititorii care doresc să ia parte la acest concurs vor trebui să răspundă — fără preocupări speciale de stil sau de formă — la următoarele întrebări:

1) Ce calităţi are romanul „Intoarcerea de pe front şi care sunt motivele ce au făcut ca acest roman să pătrundă atât de adânc în massele populare?

2) Care este pasagiul ce v'a impresionat mai mult, şi din ce cauză?

Se acordă un premiu în valoare de 10.000 (zece mii) lei celui mai bun răspuns.

Pe lângă aceasta se mai acordă 10 (zece) premii de câte 500 (cinci sute) lei, în cărţi din editura „Adevĕrul", după alegere.

Răspunsurile se primesc până la 1 Septembrie a. c. pe adresa: „Adevĕrul Literar", Str. Const.. Mille No. 9, cu indicaţiunea „Premiul Remarque".

Programul serbărilor dela Sinaia

După cum am anunţat în zilele de 8 şi 9 August crt. vor avea loc la Sinaia mari serbări. Comitetul de organizare a reţinut în acest scop saloanele Teatrului, restaurantelor şi cazinoului din parcul Eforia, în cari vor putea încape circa 2500 persoane.

In tot timpul serbărilor, în parcul Eforia vor avea loc concerte populare, jocuri de artificii şi celebrele „spectacole californiene".

In saloanele teatrului, cinematografului, restaurantului şi teraselor cazinoului din parcul Eforia, vor avea loc în aceleaşi zile o serie de concursuri de dans, eleganţă, box, floretă, etc. *In acelaş timp se va juca o revistă ocazională scrisă de cunoscutul revuist d. Nic. Constantinescu-Nicon şi jucată de cele mai bune elemente de comedie şi operetă, în frunte cu Ionel Ţăranu.* Işi vor da concursul şi câteva figuri cunoscute din elita Capitalei şi a Sinaiei. Două mari concerte şi festivaluri cu concursul celor mai cunoscuţi artişti români şi străini şi primul aparat de radio-televiziune, recepţie şi emisiune, se vor prezenta pubicului la aceste serbări. In acelaş timp comitetul de organizare a reuşit să angajeze *doi celebri dansatori cari vor lansa noul dans pe 1932.*

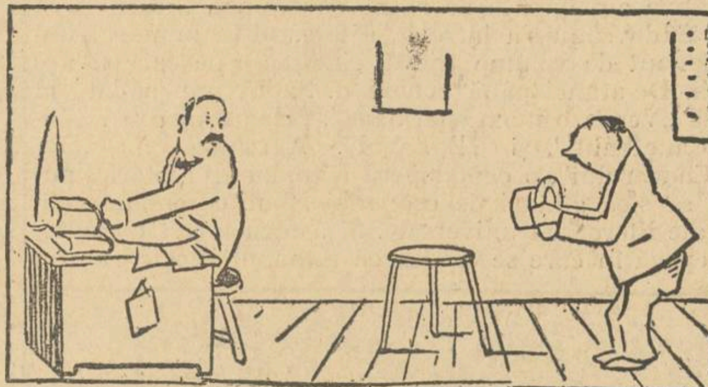
Se vor acorda însemnate şi numeroase premii, cupe ale oraşului Sinaia şi ale diferitelor organizaţiuni din localitate. Revista „Realitatea Ilustrată", care organizează concursurile, oferă şi ea două splendide cupe şi premii în bani.

După cum am anunţat toţi cei ce vor participa la aceste serbări se vor bucura de o reducere de 50 la sută pe c. f. r., atât la ducere, cât şi la întoarcere, adică plătind biletul complect la plecare, îl vor viza în staţia Sinaia şi va fi valabil pentru reîntoarcere. Bine înţeles că s'au luat măsuri pentru asigurarea încartiruirii în condiţiuni avantajoase a tuturor vizitatorilor ce vor asista la aceste serbări, organizându-se şi un birou special de încartiruire.

Inscrieri pentru toate concursurile anunţate se primesc la „Realitatea Ilustrată", iar orice alte informaţiuni doritorii le pot obţine dela d. Mateescu, ajutor de primar al oraşului Sinaia şi preşedintele comitetului de organizaţie.

Sinceritate

— Te dau afară. Incurci biuroul degeaba.

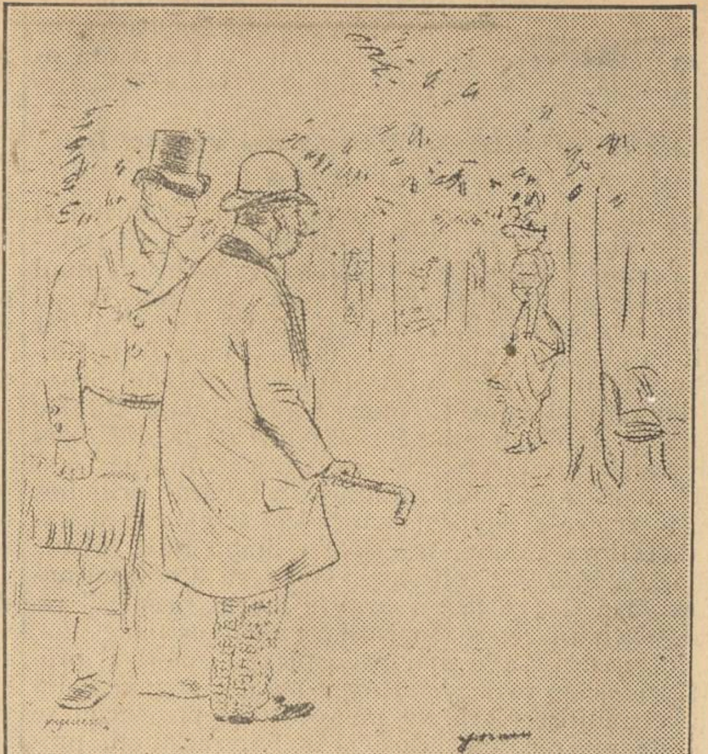
— Incurc biuroul? Dar nu dau pe-aici mai niciodată.

„Fêtes galantes"

— Ei da! am avut amanţi!... Tu doar n'ai plecat ca să-mi fie dor de tine!...

Ştrengari bătrâni

— Nu, domnule conte, haidem acasă să vă luaţi doctoria...

Case mari

— Pentru mine, certificatele voastre nu fac parale. Am să vă recomand însă unor prieteni...

: Cereţi librarilor: ULTIMA NOUTATE **Amorul în Germania** LEI 60 de LOUIS CHARLES RAYER Dep. Librăriei Franco-Română Bul. Elisabeta 30

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. -No 557

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminica 9 August 1931

BIBLIOTECA CENTRALA a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Descoperirea adolescenței

Descoperirile în ordinea morală trec adeseori neobservate, spre deosebire de descoperirile celelalte din domeniul tehnic ori științific care se anunță cu vâlvă și cu reclamă.

S'a observat puțin, mi se pare, că vrâstele omului au fost descoperite, în semnificația și psihologia lor, încetul cu încetul. Știința sufletului, la începutul ei, a considerat omul omogen, egal în timp, același din copilărie și până la bătrânețe, fără schimbări posibile de caracter, de temperament ori de umoare. Pe această concepție statică am creat un tip de om rațional și abstract, cu apucături stabile și imuabile. Pe această profundă eroare se bazează surpriza noastră naivă,în fața faptului că un prieten de copilărie cunoscut sub anumite trăsături, ne-a provocat la o altă vrâstă o dureroasă decepție.. Dar, în fond, avem de a face acum cu un *alt om*. Adevărul e că omul se schimbă radical din zece în zece ani. Dragostea sau prietenia se găsesc schimbate nu numai prin transformarea noastră subiectivă, interioară, dar și prin transformarea obiectivă a celuilalt. Biologia ne învață că celulele corpului se schimbă toate, afară de cele nervoase, la șase săptămâni. Dar celulele nervoase care nu se schimbă direct, sunt adânc modificate în funcțiunea lor de celelalte. Ce ipoteză solidă de continuitate și fidelitate putem întemeia pe aceste inexorabile date ale Biologiei? Așa dar vrâsta modifică personalitatea. Ca să fim drepți și aproape de realitate, trebue să corectăm bătrâna noastră prejudecată a personalității imuabile și unitare, printr'o altă concepție a omului, care e obligată să ție seamă de cel puțin patru oameni în acelaș om.

Patru oameni adică patru vrâste.

J. J. Rousseau a descoperit la sfârșitul secolului al XVIII-lea copilul. Deatunci pedagogii au arătat că nu e vorba numai de virtualități rudimentare care se desvoltă după aceia mai amplu la maturitate, dar de o psihologie specifică, ireductibilă, complect deosebită calitativ de ceiace constitue viața adultului de mai târziu.

Creat în psihologie, copilul a început să intre în literatură. Nu e vorba numai de romanele pedagogice ale lui Pestalozzi sau de suavele povești cu care a umplut Contesa de Segur, născută Rostopchine, paginele încântătoarei „Bibliotéque rose".

Literatura sentimentală engleză a secolului trecut a făcut din copil, adeseori, eroul principal al romanului. Dickens în „Mica Doritt", în „David Coperfield", etc. a creat tipuri nemuritoare. Literatura romantică dela Victor Hugo și G. Sand și până la aceia realistă a lui A. Daudet din „Jack", sau din „Le petit chose" a fost preocupată, printr'o tardivă reminiscență de rousseauism, de alcătuirea sufletească a copilului cu sbuciumul și micile ei tragedii.

Se poate spune că secolul al XX-lea a descoperit sufletul adolescentului. Fiecare veac a avut o anumită predilecție pentru o vrâstă oarecare. Sec. al XVII-lea clasic a respectat tipul omului adult, în deplinătatea forțelor sale, la punctul de echilibru al desvoltării facultăților. A venit apoi secolul al XVIII-lea cu gustul său pentru copil. Secolul nostru și-a arătat preferințele pentru vrâsta turbure a pubertății. Ceva mai înainte încă Dostoievsky încercase să pătrundă în misterele nepătrunse ale acestei vrâste. A venit apoi Freud cu sondagiile sale. A răsărit în fine o întreagă literatură psiho-pedagogică și o alta beletristică care a schițat definitiv profilul sufletesc al adolescentului. A. Gide, R. Radiguet cu al său „Diable au corps", în Germania H. Ungar sau Leonhard Franck au studiat, în romane patetice, moravurile adolescenților criminali.

La noi, subiectul a câștigat mari succese cu ajutorul lui Ionel Teodoreanu.

De pretutindeni, din toate domeniile, curiozitățile abundă în jurul acestui enigmatic suflet, greu de fixat în complexitatea lui nebuloasă, contradictorie și generoasă.

* * *

Maurice Barrès a spus: „Adolescența e timpul în care admirăm și ne umilim". Că admirăm e sigur. Atunci ochii se deschid mari, mirați asupra existenței. Universul e proaspăt, virgin. Totul e încântător, colorat, vrăjit. Cele mai banale evenimente capătă un relief, un parfum, o semnificație adâncă și eroică. S'ar putea adăoga la definiția lui Barrès o alta: „adolescența e timpul când luăm Universul prea în serios". E epoca marilor semnificații și a marilor interpretări. Totul e pus în funcție de un mare principiu, de o lege supremă. Mai pe urmă împrejurările și oamenii intră modest într'o serie uzată și previzibilă, evenimentele însăși se așează cuminți și golite de inedit, într'o categorie răsuflată de manifestări repetate și tipice.

Ca să poată găsi atâta interes în lucruri, fiindcă orice concepție asupra lumii nu e decât un grad de dispoziție, — sufletul adolescentului trebue să aibă bogății speciale în el. Metafizica e ocupația specifică a adolescenței. Un filozof german, E. Spranger, care s'a ocupat de sufletul adolescentului într'o carte frumoasă, devenită azi clasică, găsește că ceiace constitue trăsătura principală a sufletului adolescent e „formațiunea eului conștient". Pentru prima oară atunci ne opunem orgolioși și tăcuți peisajului existenței culcate la picioarele noastre. Atunci ne desprindem autonomi din haosul înconjurător, unitate firavă și grandomană, de sine stătătoare. Viața capătă un senz cu totul nou. Trecutul copilăriei e disprețuit ca o sclavie. Acum ne proectăm independenți, față în față cu universul, pe propriile noastre picioare. Admirăm mult, dar ca să interpretăm prin noi. Iată de ce a doua parte a definiției lui Barrès, după care adolescența e timpul umilinței, nu e adevărată decât întrucât umilința benevolă, conștientă și prescrisă, e tot o formă a grandomaniei. Afirmarea eului e un moment revoluționar al vieții. Criza produsă de acest cancer moral care dizolvă tot echilibrul anterior e teribilă. O forță internă de îndoială, de entuziasm și de misticism consumă la flacăra ei totul. Ruptura cu trecutul și nevoia de o viață nouă începe. Aceasta e vrâsta jurnalelor intime. Majoritatea fetelor și a băeților între 16 și 18 ani țin un jurnal de impresii cotidiene. In ele totul e scrutat și cântărit după principii în acelaș timp severe și incoherente.

Concomitent apare și fenomenul „Robinsonadelor", acele chemări stranii de sirenă de dincolo de orizont, nevoia de plecare către țărmuri fermecate unde se poate începe o viață nouă. Atunci orice tren care pleacă, orice vapor care părăsește portul către lumi exotice, lasă o dâră de durere, de regret și de revoltă. Fenomenul patologic numit în psihiatrie „fugues" e mai frequent la această vârstă ca oricând. Marile întrebări metafizice „încotro", „la ce bun", „de unde", mușcă înveninat sufletul și-l chinuesc. Mândria cu formele ei adiacente: timiditatea și susceptibilitatea fac din adolescent o ființă ursuză și antisocială. Și pe lângă tortura eului se adaugă undeva în suteranele inconștientului frământarea crudă a pubertății. Sexul se impune implacabil cu trudă sadică. Fenomenul „refulării" indicat de Freud e mai tare, la această vrâstă, agravat de timiditate, de frica de necunoscut, de pudoare. Sublimată, pubertatea se revarsă nu numai în visuri lascive, în promisiuni orgiace de lubricitate, dar și elanuri generoase, în accese de religiozitate, de lirism și de sacrificiu.

Lipsită de echilibru, turmentată de tendințe contrarii, strivită de pofte și de renunțări, epocă de criză și de tranziție, adolescența atrage prin bizareria ei enigmatică, prin secretul său impenetrabil, prin imprevizibilitatea și violența ei, prin spontaneitatea și fecunditatea sa cheltuită din belșug, steril și inutil.

* * *

Toate epocile nu pot iubi astfel de structuri sufletești. Dacă timpul nostru a arătat o înclinare specială pentru o asemenea psihologie, cauzele stau în anumite afinități.

Gustul excesiv pentru tinerețe înseamnă dacă nu degenerare, în orice caz bătrânețe. Să fie evul nostru așa de bătrân încât singurele lui plăceri să stea în contemplarea tinereții? Epocile ca și indivizii trecuți de amiaza vrâstei privesc adesea cu melancolie și concupiscență înapoi. Apariția sistemelor filozofice care „preaslăvesc viața" cu impulsul ei inițial, cu elanul ei primordial, succesul enorm al bergsonismului, înseamnă fără îndoială dacă nu un început de decadență, în orice caz o reacție firească la un exces de civilizație mecanică, un protest față de mecanizarea vieții. Rousseauismul a fost și el, în vremea lui acelaș protest față de rafineriile unei vieți prea subtilizată în forme obositoare, o întoarcere la sursele vitale, la originea primară, adică la primitivitate și copilărie. Astăzi în epoca tuturor standardizărilor, a industrialismului raționalizat până la anihilarea oricărei spontaneități, același protest se desinează. Și primul său corolar e, probabil, predilecția pentru vrâsta tulbure și fecundă, pentru vrâsta irațională și entuziastă care parcă copiază viața în procedeele ei, predilecția pentru adolescență.

Pe de altă parte, mina infinită de explicații psihice, deschisă de pansexualismul lui Freud, a deslănțuit ca pe un element magic astăzi imposibil de domesticit, investigațiile și studiile asupra formării și funcționarii faimoasei „libido". Dar ce câmp mai indicat de experiențe decât pubertatea, cu problemele ei, în care sexualitatea e prinsă în însăși geneza sa?

Și, poate, neoromantismul care se desinează astăzi în literatură ca și în filosofie accentuiază încă această preocupare. Spuneam mai sus că clasicismul a preferat omul adult, format definitiv. Curentele romantice înclină însă către vrâstele informe unde misterul perzistă, unde nimic nu e fixat, unde totul ia conturul vag de virtualitate. Adolescența e vrâsta surprizelor și romantismul adoră hazardul. El nu poate trăi din previzibil.

In fine, înclinarea către sufletul adolescenței, ca și istoria care desmormântează trecutul și ca și utopia care întinde imaginația peste negurile viitorului, e o prelungire a perspectivelor vieței omenești, o lărgire a fruntariilor ei peste opera timpului. Adică e încă unul din eforturile desperate către longevitate, formă rezonabilă, meschină și științifică a nemuririi.

MIHAI D. RALEA

Svon

Cimitir din margine de sat,
Cu un clopot negru și dogit,
Ce nebuni pe veci și-au îngropat
Tot ce 'n lumea asta au iubit?

Mătrăguna care a crescut
Printre cruci și pietre, se vrea dar,
Verde și amară la băut,
Cu minuni în fundul de pahar.

Păsări blestemate huzuresc,
Impletindu-și glasul monoton;
Pe când plopii frunzele-și ciulesc,
Ascultând, în noapte să dea svon.

Dar în toate nopțile, pe rând,
Cine trage clopotul mereu,
Să svonească plopii, tremurând,
Că de clopot trage Dumnezeu?

D. N. TEODORESCU

La Tour — *Măsluitorul*

Un capitol din romanul Papucii lui Mahmud *)

— Obștescul alb mormânt — **de GALA GALACTION**

Ce mânie dumnezeiască! Viscolește, urlă văzduhul și geme pământul, ca în ziua de apoi. Târgul Rușii-de-Vede, cuibărit între pădurea de peste Vede și Dealul Viilor — mai mult sat de cât târg și mai mult livadie de pomi de cât sat — piere subt puzderiile jucăușe și subt jălania copacilor goi, cari scârțâe și se ciocnesc. Așa stă vremea de o săptămână. La câteva zile după căderea Plevnei, din Carpați până în Balcani a început o vifornită crâncenă, un potop alb și oțelit, care a astupat bălțile de sânge, a troenit cadavrele și a lăsat dvera omătului între haosul cerului și pridvorul păcatelor omenești. Ca în zilele lui Noe, Stăpânul lumilor își ascundea fața, ca să nu mai vază nici faptele oamenilor, nici pedeapsa pe care le-o trimisese.

Gala Galaction

Din prima zi a lui Decembrie, căpeteniile armatelor învingătoare luară măsuri să limpezească vadul de la Plevna și să strămute peste Dunăre — parte în țara noastră, parte mai'nainte în împărăția Țarilor — zdrobita armată a lui Osman. Divizia a treia a armatei noastre (din care acum făcea parte brigada Roznovanu) primi poruncă să escorteze pe prizonierii destinați să rămână la noi.

Prizonierii fură împărțiți în opt „eșaloane". Primul eșalon plecă din Plevna la $^{1}/_{13}$ Decembrie 1877, iar cel din urmă ajunse în București la $^{2}/_{14}$ Ianuarie 1878. Drumul pe care trebuiau să-l urmeze aceste convoiuri era: Plevna-Breslani-Nicopol-Turnu-Măgurele. Aci prizonierii poposeau câteva zile și apoi câți mai erau în viață, câți se mai puteau ține pe picioare, porneau mai departe: Piatra (pe Călmățuiu)-Alexandria-Atârnați-Putineiu-Frătești-Călugăreni-Jilava-București, (cu încă două popasuri).

Acest drum, făcut în acele zile de Decembrie, a fost și pentru captivi și pentru escortă, mai groaznic de cât toate măcelurile de la Plevna. Primul transport de 4000 de prizonieri a pornit subt conducerea colonelului Roznovanu. Trei compănii din regimentul 13 de Dorobanți și două escadroane din regimentul 7 de Călărași alcătuiau escorta. A doua zi $^{2}/_{14}$ Decembrie, a pornit al doilea transport de 3500 de prizonieri. Și acesta era escortat la fel, de trei companii din acelaș regiment de dorobanți și de două escadroane din acelaș regiment de călărași.

Câteva zile (până la Nicopole), acești întâi plecați au putut merge mai ușor, de cât celelalte șase eșaloane. De la $^{4}/_{16}$ Decembrie, înainte, văzduhul și-a ieșit din pravilele lui și s'a prefăcut în vargă și în urgie! Osman-Pașa se îngropase în Plevna din Iulie și ostașii lui rămăseseră mai toți cu hainele lor de vară, zăbun, șalvari și pături. Prea puțini putuseră să mai apuce câte-o zeghie bulgărească sau câte-un cojoc. Dar nici soldații noștri nu erau îmbrăcați, toți, pe potriva cumplitelor harapnice de omăt cari băteau și plesneau în valea Dunării. Când Domnitorul pornește din Plevna, la $^{10}/_{22}$ Decembrie — cu zece cai înhămați la o trăsură, căci nu se găsise nici o sanie! — drumul lui până la Nicopol și la Turnu și de aci până la Rușii-de-Vede este o frescă fioroasă, albă și infinită, pe care Dante Florentinul nu putuse s'o conceapă — pentru *Infernul* său — la latitudinea unde înfloresc migdalii și portocalii...

Dela Trestenic încep să se arăte, în zăpadă, prizonierii cari rămăseseră înghețați. La Muselimselo, Domnitorul ajunge din urmă un mare convoi care se tîra jalnic, prin nămeți. Aproape la fiecare pas, dă peste alți morți, peste alți muribunzi. Iar ici și colo se vede și câte-un viteaz dorobanț sau călăraș înghețat (acest din urmă, cu cal cu tot...).

Și Domnitorul cugetă și Domnitorul scrie în memorialul său: „Drumul acesta e mai înfricoșat de cât un câmp de bătălie. E ceva sfâșietor să vezi grupele de oameni pe cari moartea i-a îmbrățișat în mijlocul zăpezii: un număr de turci stau ghemuiți și țepeni în jurul unei roți de car, deasupra căreia făcuseră ultimul lor foc...".

Când cele două prime convoiuri de prizonieri ajunseră în Alexandria, comandamentul militar găsi cu cale să scoată din ele 200 de inși și să-i pornească spre Pitești și spre Târgoviște, cu prim popas Rușii-de-Vede.

Au intrat în târg ostașii lui Osman cu mâinele băgate în mânecile zăbunului, cu capul învelit în cealmale murdare, cu spinarea încovoiată, cu picioarele grele ca niște butuci. Cu toată strășnicia vremei, cu toată zăpada care te orbea și-ți tăia răsuflarea, au alergat târgoveții să vază ce nu se mai văzuse, prin părțile noastre, de multă vreme: oștire turcească răpusă și zmerită. Dar nici o izbucnire! nici o bucurie egoistă! nici măcar legitima însuflețire a unui norod multă vreme împilat, care privește azi mărturia zguduitoare a eliberării sale! Poporul românesc, dăscălit de veacurile de durere, înțelepțit de nestatornicia așezărilor pământești, privea mai mult trist decât triumfător, la cetele înghețate și trențăroase ale foștilor săi stăpâni. Se strânseseră în jurul turcilor, târgoveți și țărani, români și venetici. Mulți dintre ei — bulgari, greci, chiar și români, — știau turcește.

Soldații noștri din escortă slăbeau pe cât puteau asprimea situației și a poruncilor militare. Prizonierii fură împărțiți în grupuri, băgați în cvartire pe la autorități și pe la particularii mai înlesniți. Cei mai slabi dintre ei se grămădiră jos pe rogojini, în niște maghernițe dela primărie, în așteptarea odăilor dela spital.

*) Apare în toamna care vine.

(Continuare în pag. II-a)

Albituri, zăbunuri vechi, iminei purtați, scurteici ale căror vulpi îmbătrâniseră și năpârliseră prea rău: ieșiră de pretutindeni pentru sărmanii degerați. Tot așa de-ale mâncării. Fiecare gospodină, fiecare mamă cu feciori, fiecare văduvă, fiecare bunică... aduse ce putu: o azimă, o bucată de brânză, un ou, o oală de lapte, ori măcar o pereche de covrigi... Autoritățile târgului și ostașii din escortă nu mai avură altă treabă decât să supravegheze și să împărțească prinoasele generos izvorâte.

Câți-va dintre gradații cari erau din partea locului ori aveau cunoscuți între Rușani, se întâlniră cu bucurie mare și se veseliră pe acasă și prin cârciumi. Dar la Rușii-de-Vede era numai un popas de o zi și o noapte!... De aceia, voinicii noștri, dela un timp, se opriră din povestite, dădură la o parte mâncarea și băutura — și alergară fiecare să îndeplinească poruncile și să-și facă datoria.

In cârciuma lui Vancea mai rămăsese Iorgu Mutafu și Savu Pantofaru. Erau prieteni din copilărie (deși Savu era mai în vârstă ca sergentul) și nu le venea să se despartă cu una cu două.

In colțul lui, Vasile Lăutaru mângâia lung și cătinel o baladă din bătrâni.

— Mă Iorgule, mă! mă frati-meu, mă!... noi ne-am avut bine de când ne-am pomenit! Ții tu minte cum îți luam parte și mă băteam cu băeții pentru zmeul tău și pentru arșicele tale?...

Dar Savu mestecа vorbele din ce în ce mai greu. Fiindcă, de felul lui, nu bea niciodată, petrecerea de astăseară îl prinsese rău și-l doborîse. Nici don sergent nu se mai număra cu trejii, dar se ținea fudul și mai mult făcea pe beatul, decât era beat cu adevărat.

— Da mă, frate Savule! am trăit ca frații și de-o vrea Dumnezeu o să trăim mereu... Stăi să mă liberez eu și să vezi tu ce planuri am... Mai întâi, trebue să ne însurăm... Nu merge să mai stăm, așa, holtei... Eu am pus ochii pe o codană dela Dăbuleni, fata unui perceptor... Frumoasă, mă! și gospodină, și un car cu țesături de zestre și două mii de galbeni!... Hei, ce zici, fârtate?... Mă Vasile... ia schimbă cântecul și zi-mi mie colea:

Firicel de iarbă neagră,
Tudoriţo, mult mi-eşti dragă...

Iorgu Mutafu își reazimă capul într'o mână și se lasă desmierdat de amintirile lui de astă-vară... Ce-o fi mai făcând dorul lui?... I-a trimis vre-o două epistole dela Nicopole, dar n'a primit nici un răspuns...

Savu îi spune sughițând duios:

— Iorgule... să fie cu noroc! ceasul bun... și sus căciula! Să știi că sunt frate de mână la nunta ta... Și p'ormă să știi că-i fac miresii tale o pereche de papuci... să rămnească la ei și cadâna lui Osman-Pașa!... așa de mândri și de înflorați am să-i fac!...

— Să treacă odată și pacostea asta de războl! Să se astâmpere împărații și să ne întoarcem la sărăcia noastră. E bine când stai acasă și-ți vezi de treburi...

— Iorgule... tu poftești odihnă și liniște în țară!... Ce-ți pasă ție!... Tu vii dela bătălie... Te-ai bătut cu Osman și l-ai dat gata... Da nouă când ne vine rândul, mă?... Sec am fost că n'am mers și eu volintir!...

— Savule, tot degeaba. Nu vedeai redutea. Te vărsa la cizmărie și la hamuri.

— Da era să mă spui tu că sunt cizmar? Eu ceream să mă trimită la redute!... Câinii de Turci! Ei au tăiat pe unchi-meu Iordache Cojocaru, în bejenie, lângă apa Wodislaviei!... Ei au batjocorit pe mătușa Profirița!...

— Lasă, mă, că ne-a venit și nouă împrumuta!... Mai avem ceva de plată!, Kir Vanceo?

— Stai frati-meu!... Aici tu n'ai nimic de plătit. Plătim noi ăștia care am rămas acasă după sobă... Na și ție, Vasile, o sfânțoaică...

Savu Pantofaru se ridică în picioare, își închee cojocul în bumbi și merge spre tejgheua lui Vancea, să plătească, dar se vede bine că merge pe picioarele altuia.

— Savule, du-te acasă de te culcă. Dom' Niculache a plătit și băutura și lăutarii.

— Vanceo, Dom' Niculache ăsta plătește prea mult! Vreau să plătesc și eu! Ce, banii mei n'au trecere?...

— Cum să n'aibă, Savule? Vino mâine și ia-o înainte lui Dom' Niculache. Ce vrei: să primesc bani de două ori, tot pentru vinul ăla?

Sergentul Mutafu, care și-a pus în front mustățile, sabia și mondirul, îl târăște pe Savu, prietenește.

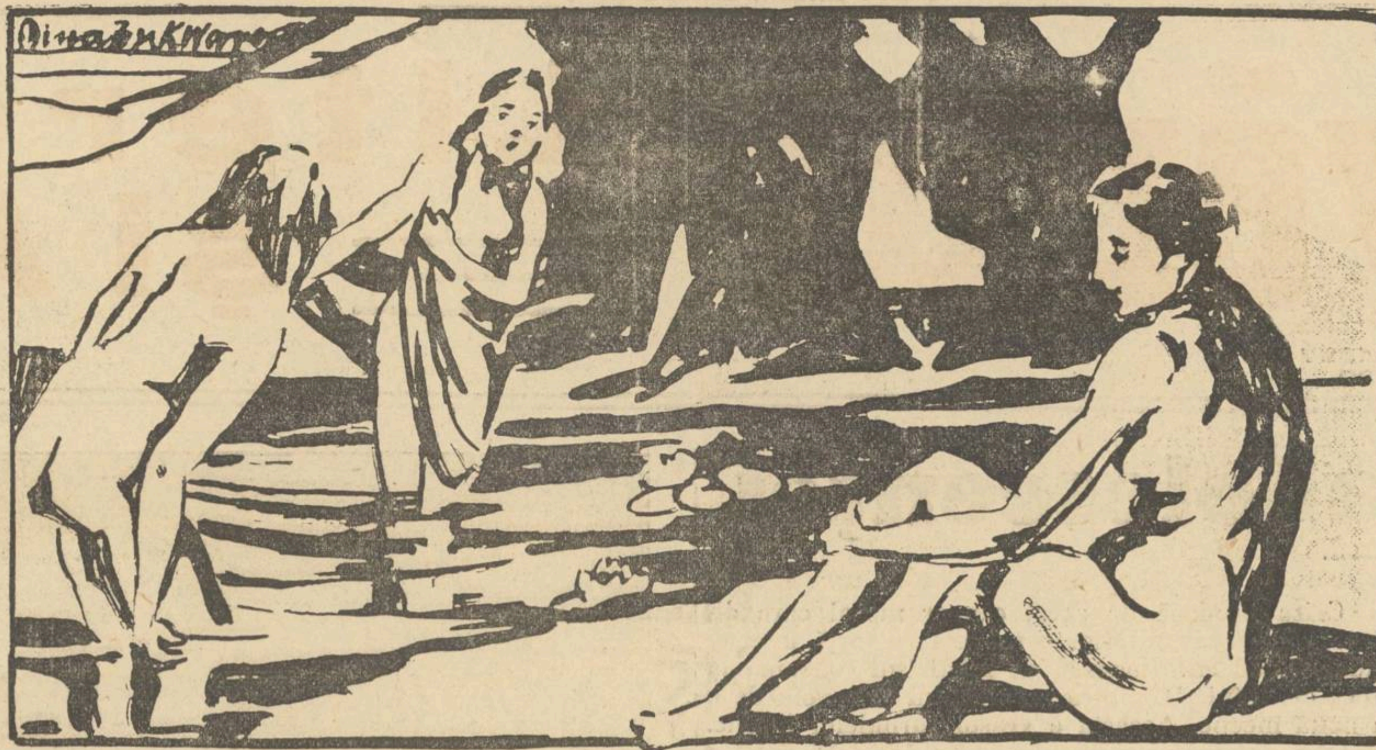
— Nu te supăra, Savule... Lac să fie că broaște sunt destule! Venim mâine și o luăm dela capăt! Plătești tu și... bem tot noi... *Aier-ol-sun, Waneea-Efendi!*

GALA GALACTION

Slabă consolare

— Pălăriile astea din 1860, ne întineresc!
— Da! dar vai!... numai moralicește!

Caleidoscop intelectual

Centrul muzical din Salzburg

La 25 Iulie au început la Salzburg festivitățile muzicale anuale în fața unui public cosmopolit extrem de numeros. S'a cântat „Bărbierul din Sevila" de Rossini, cu orchestra filarmonică din Viena, dirijată de Arturo Lucon.

Reprezentația s'a putut auzi în toată Europa, fiind retransmisă de 132 de stații de radio.

Mișcarea muzicală din Salzburg face din acest oraș un centru cultural de prima ordine. Există acolo — fără legătură cu festivitățile anuale — un institut *Mozarteum* pentru cultivarea muzicii lui Mozart. Nu e o academie de muzică oficială, ci un fel de universitate liberă, unde tinerii care se prepară pentru cariera muzicală urmează cursuri de dirijorat, de belcanto, de artă dramatică, de stil, de regisorat, etc., ținute de celebrități ca Franz Schalk, Clemens Krauss, Gemma Bellincioni, Rosa Papier-Baumgarten ,Bruno Walter, etc. Vin din ce în ce mai mulți tineri din America, Franța, Italia, Anglia, etc. In ultimul timp, Opera din Anvers a condiționat angajarea unui dirijor de frecventarea cursurilor din Salzburg, — o dovadă strălucită de felul cum este apreciată în Europa această lăudabilă inițiativă.

Latina—limbă internațională

Patria de origine a limbii esperanto este Polonia; totuși nu în această țară se găsesc majoritatea esperantiștilor. Ba chiar, revista polonă *Wiadomosci Literackie* propune să se adopte latina ca limbă internațională

Vanitatea națională a popoarelor nu permite adoptarea unei limbi moderne, recunoscută ca „cea mai răspândită, mai clară, mai bogată, mai precisă și mai concisă"; de ce să vorbim însă o limbă artificială, lipsită de însușirile esențiale ale graiului omenesc și să nu revenim la limba internațională a Evului Mediu? Limba latină a fost cel puțin în vechime o limbă vie, pe când Esperanto e un copil născut mort. Pentru ca să devină limba internațională a civilizației moderne, latina ar trebui modernizată, însă nu așa cum o fac profesorii de filologie clasică, care vor să creeze cuvinte clasice pentru noțiuni noui, ca: automobil, avion, telefon, radio, etc. De vreme ce telefon, de pildă, este un cuvânt comun tuturor limbilor, ar fi mai simplu să se spue și în latinește *telephonus*. Ar mai fi nevoe să se modifice radical metoda de predare și să se unifice pronunțarea limbii latine pentru toate țările. Ea ar deveni atunci „simbolul solidarității popoarelor civilizate, înfăptuită sub auspiciile civilizației occidentale, pe care o contestă cosmopolitismul, părintele spiritual al limbii esperanto".

Bernstein despre teatrul american

Plecat la New-York pentru zece zile, Henri Bernstein s'a întors peste... trei luni la Paris, unde într'o convorbire avută cu un ziarist străin, a spus între altele :

Și în Statele Unite e criză; sunt și acolo zece milioane de șomeri; în artă însă, criza e de folos; în loc s'o distrugă, o purifică. Prosperitatea de după război aducea în fața publicului toate producțiunile, bune și rele; acum lumea și-a strâns baerele pungii, e mai pretențioasă când e vorba să dea parale; singura soluție este să i se ofere lucruri bune.

Pentru cinematograf, împrejurarea aceasta constitue o mare dificultate. Se produc în America vre-o 800 de filme pe an, care nu pot fi toate bune. Filmul vorbitor va rămânea prost câtă vreme nu vor fi dispărut din arenă stelele „apuse" ale filmului mut, care joacă fără convingere rolurile din filmele vorbitoare, visând la reîntoarcerea artei mute. Tehnicește „vorbitorul" a atins un grad înalt de perfecțiune, dar ca elaborare intelectuală a rămas primitiv ca acum trei ani.

Teatrele profită de situația de azi, absorbind publicul care dezertează dela cinematograf. Se joacă piese bune — unele câte un an în șir. — Dintre europeni, cei mai gustați sunt Shaw, Pirandello, Molnar, etc.; dintre tineri a avut succes Pagnol cu „Topaze". Dintre piesele bune americane, mi-au plăcut în special: „Green Pastures" de Marc Cornellys, o piesă minunat jucată de artiști negri, care arată cum înțelege Negrul biblia. Altă operă admirabilă este: „Once in the life time", o satiră a lumii filmului.

Inviorarea vieții teatrale va veni probabil și în Europa, deși împrejurările la noi sunt altele. Nouă ne lipsește entuziasmul publicului și financiarul curagios care să facă sacrificii pentru montarea pieselor bune.

Tehnica scenei este și ea superioară în America, regia e mai îngrijită, decorurile sunt capodopere de fast, directorii de scenă artiști ai profesiunii lor, plini de idei și inițiativă. Artiștii nu sunt nici ei mai prejos. Actrița americană Caterina Cornell mi-a lăsat o impresie neștearsă și vreau să scriu o piesă anume pentru ea. Deocamdată lucrez la noua mea piesă, care se va întitula probabil „Jupiter"; apoi voiu scrie piesa pentru Caterina Cornell, iar după aceia mă voi ocupa de cinematograf, — scriind scenarii de filme.

Un interview cu Maurice Rostand

Intr'un interview acordat unui ziarist german, Maurice Rostand a spus între altele:

Il prețuesc mai presus de toate pe tatăl meu și-i cinstesc amintirea; dacă scriu teatru, nu e însă pentru că o făcea și el; dimpotrivă numele de Rostand *obligă* prea mult și mă stânjenește. Mi se atribue ideile și concepțiile tatălui meu și mi se judecă opera fără obiectivitate. De pildă, Englezii văd în piesa mea „Napoleon al IV-lea" o satiră contra Angliei, numai pentrucă și lui Edmond Rostand îi atribuiau, nu știu de ce, sentimente ostile lor. Totuși tata m'a ținut la școală în Anglia și nu numai că-i cunosc foarte bine pe Englezi, dar îi și iubesc și nu mi-ar trece prin minte să-i ridiculizez.

Se mai spunea despre tata — fără dreptate — că era naționalist și reacționar. Din cauza acestei legende, mi se răstălmăcește tot ce scriu, deși nu fac deloc politică; găsesc în toate partidele idei bune și rele. Sunt acuzat de reacționarism, poate fiindcă nu apăr cu entuziasm dreptul de vot al femeilor. După mine, femeia e egală ca inteligență cu bărbatul, dar are și alte misiuni, aș putea zice exclusive. Ca și bărbatul, ea poate fi un excelent medic sau avocat, dar bărbatul nu poate face copii.

In ce privește politica socială, sunt considerat reacționar, pentrucă nu mă raliez la pesimismul modern, care vede Europa intelectuală la marginea prăpastiei și crede că America acaparează conducerea și în domeniul spiritual, ceiace ar echivala cu degradarea bunului gust. Cred că vom suferi încă multă vreme de consecințele războiului mondial; admit că nivelul nostru etic este mult în urma progresului tehnic, dar socotesc că standardizarea americană va rămânea o stare pur tranzitorie și nu va împiedeca cultura individualistă europeană. Adaug că în teatru — de pildă — influența americană nu-i deloc defavorabilă; putem învăța multe dela Americani. După părerea mea, cultura europeană suferă de un scepticism nesănătos. N'avem încredere în noi și în succesul silințelor noastre; nici măcar bolșevismul nu crede în sine însuși, de aceia face mereu experiențe nouă și vine în fiecare an cu altă politică economică, care-l pune în contradicție cu sine însuși.

Nici în domeniul literar nu văd criza. Literatura evoluiază foarte promițător; dela războiu, etica noastră — mai ales în domeniul literar — se află în tranziție și tranzițiile sunt totdeauna tulburi. Câtă vreme hoasul rămâne în muzică sau în plastică, îl mai pot înțelege sau în cazul cel mai rău simt intuitiv dacă inovația e interesantă din punct de vedere artistic. Scrisul trebue să fie însă clar, asta-i condiția esențială în literatură, dar claritatea nu exclude modernismul. André Gide e cu totul nou și totuși clar ca cristalul.

Intrebat cum vede viitorul, Maurice Rostand a răspuns:

In societatea viitoare, nu literatura sau felul de organizare vor constitui baza, *ci omul*, individul. Ca și tata, mi-l închipui pe omul viitorului ca pe un fel de *Cyrano* modernizat. Nu ideile, ci *omul* trebue reformat; ca optimist născut, am credința fermă că tipul omului viitor va fi mai pur, mai desăvârșit, mai spiritualizat și în deosebi mai uman decât cel de acum.

Sculptura la expoziția colonială

Expoziția colonială evidențiază o revenire la sculptura decorativă.

Opera esențială a Expoziției din 1925 a consistat într'o preocupare, de altfel necesară, de simplificare, de revenire la forma pură, desbrăcată de orice element decorativ, care încărca la întâmplare, fără măsură și fără armonie, arhitectura din preajma anului 1900.

Această reacțiune contra abuzului sculptural risca să se termine, din pricina elanului său exagerat, printr'o negare a decorațiunii de orice natură. Amenința să ajungă la o restricție voită a imaginației creatoare, la un ascetism care tindea să facă locuința omenească tot așa de rece și lipsită de bucurie și de viață ca și celula unei mânăstiri...

...Templul din Angkor are darul să releveze funcțiunea sculpturii în coeziunea cea mai intimă și mai naturală cu arhitectura din care face parte...

Muzeul Coloniilor este proba cea mai vădită că rolul sculpturii decorative nu s'a terminat.

Educația artistică în Rusia

Regisorul englez Charles Cochrau a făcut de curând o călătorie în Rusia, unde a studiat situațiunea teatrului rusesc. Intr'un interview luat de jurnalul „Observer", el vorbește cu mult entuziasm de montarea operei „Carmen" la Opera din Moscova și a operei „Boris Godunov" la „Sudiv", sub conducerea muzicală a lui Stanislavski.

Comedia satirică „Ploșnița", jucată pe scena teatrului, i s'a părut lui Cochrau tipul caracteristic al piesei sovietice din zilele noastre.

„Imi face impresia, spune d. Cochrau, că regisorilor moscoviți le plac foarte mult experiențele. In prigoana lor împotriva convențiunilor teatrale, ei pierd adesea din vedere lucrurile esențiale.

Teatrul european de avant-gardă a depășit demult stadiul acesta.

In Germania, de pildă, se poate semnala revenirea teatrului la un stil mai realist.".

D. Cochrau citează un afiș pe care l-a văzut la intrarea Operei din Moscova:

„Pentru a deveni om de valoare, trebuie să cunoști totul. Nu uitați că artele alcătuesc un element important al civilizației. Cultivați deci artele".

Toate sălile de spectacol din Moscova sunt pline de copii, de școlari și de muncitori. Teatrul intră în programa de studii și de educație sovietică.

Mina Byck-Wepper — Peisaj

A apărut No. 4—5
„REBUS"
(Revista jocurilor distractive)
Număr special
Cu următorul sumar:
MARELE CONCURS LITERAR
Numele deslegătorilor și al premiaților
CONCURSUL DE EPIGRAME
ȘAH. — GRAFOLOGIE
Senzaționalul roman de aventuri
CUVINTE INCRUCIȘATE
etc. PREȚUL 5 LEI.

La MARE
La MUNTE
In TREN
In TRAMVAI
CITIȚI negreșit minunata publicațiune
„MAGAZINUL"

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Tablete

Harul Profetic

Da, te ascult de zeci de ani şi te citesc. Intâi, constrâns de disciplina vârstei şi mai târziu, cu voie şi fără de voie, din obişnuinţă. In copilărie se mâncau la masă câteva feluri de bucate, care ţi-au displăcut. Respectul de tată te-a învăţat cu şniţelul detestabil şi dragostea mamei s'a confundat cu rasolul de găină. Când te-a răsbit, adult, într'o gară, foamea, te-ai gândit ce să comanzi în pauza staţiei şi ai cerut rasol de găină şi şniţel vienez, şoptindu-ţi dinaintea farfuriilor servite: „Totdeauna mi-a fost scârbă de amândouă".

De câte ori se amestecă prea mult părinţii în lista de bucate a copiilor, tu vei mânca până la moarte, scuipând uneori, părându-ţi că-ţi place câteodată, din idolii lor, gătiţi sau *natur*.

De zeci de ani te citesc şi te învăţ, inatent, pe dinafară. Dumneata eşti, prin urmare, acel conservator al bunelor orânduiri, despre care se vorbeşte în toate cărţile, din toate amvoanele şi de pe catedră. Frica de Dumnezeu e un principiu al dumitale. Familia, educaţia, şcoala, spaima de legi, veneraţia trecutului, tradiţia în viaţa morală şi socială; atâtea frumuseţi abstracte au făcut parte din arsenalul de idei cu care mi-ai împuşcat, rând pe rând, toate încercările de a zbura dincolo de tangente şi de icoane. Şi — poftim! — creaţiile domniei tale se descompun. Puţin vânt din mare sau din Bărăgan şi aripile de hârtie ale păsărilor dumitale artificiale, se desfac pe sus şi plouă petice, ca nişte bilete de reclamă, recomandând un săpun pe care nu-l conţin şi care trebuie cumpărat într'altă parte.

Doamnă Mătuşă, Doamnă Civilizaţie sau Tanti, nu ştiu cum să-ţi zic mai protocolar sau mai sentimental.

Bănuiam de multă vrem că rasolul de găină e o simplă himeră şi o păcăleală. Vremelnic, bucatele mi-au mirosit a hoit, dar impresionat de greutatea unanimităţilor care le consumă de sute de ani, de mii de ani, m'am temut să nu mă înşel, să nu fiu victima unui gen de nebunie personală. Şi am mâncat din cadavru, cu apostolii, cu neamurile, cu autorii. Insă v'aţi înmulţit peste măsură voi toţi care mi-aţi confirmat sfielile şi mi-aţi luat în bătaie de joc obicinuinţele cu greu căpătate.

Iată cinci oameni gravi şi consacraţi: cinci mincinoşi, cinci ipocriţi. Iată nu mucenic: un ticălos. Iată un viteaz: un laş. Iată un domn: o mască. Intr'un mare aristocrat am descifrat un slugoi şi într'un bărbat al virtuţilor, viciile puturoase.

Mărturisesc că, din învăţătură în învăţătură, am învăţat să zâmbesc şi când te bucuri şi când te chinueşti: te bucuri de nefericirea şi suferinţa adversarului tău şi te chinueşti tot tu: eşti acelaş. Dacă te veseleşti vulgar, după ce-ţi scot ghimpii care-ţi coc în talpă aceeaş vulgară şi triumfătoare veselie apare pe figura ta congestionată de bine. Trivial în izbândă, tu nu poţi fi delicat în înfrângere şi durere. Dacă sufăr cu tine, nu mă pot bucura cu tine, bruta din tine mă depăşeşte. Să surâdem.

Am visat pentru tine renaşteri vultureşti şi atitudini de cipru, ridicate pe goluri biruite. Douăzeci de ani am robit la rănile tale, pe care le-am socotit nemeritate, şi m'am furişat la periferia legendelor, ca un hoţ din neamul prometeic. Am refuzat să mă întrec cu alergătorii şi să-mi sun monezile sufleteşti laolaltă cu zarafii. Ca un Betleem viu şi conştinet pregăteam ieslele şi vitele pentru renaşterea pruncului tău, omule cu doi ochi albaştri în laturile unui nas care se suflă. Fără cuvânt personal, îmi jertfeam tihna şi nădejdea pentru tine. Erai cel mai robit dintre robi şi mă revoltam în speranţa ta cu vioiciunea, dărnicia şi entuziasmul pânzei şubrede, umflată de un vânt, răscolit pentru purtarea luntrilor pe apele mari şi primejdioase.

Am intrat în bordeiul tău şi în casa ta măreaţă ca un medic al trupului şi ca un vrac al sufletului şi te-am răpit din giulgiul fetei lui Iair. Dacă nu ţi-am tămăduit toţi slăbănogii şi nu ţi-am trezit din moarte pe toţi adormiţii, este că nu avusesem încă timp destul. Dar mă pregăteam să stârpesc jalea şi putregaiul din grădinile şi pridvoarele tale.

Ha! ha! ha! naiv şi prost am fost. Limba ceasornicului tău nu poate ieşi din parcursul cadranului şi toate orele trebuesc împlinite şi sunate cu monotonia repetată a zilelor identice. Tu nu poţi oscila decât între rasol de găină şi şniţel vienez — şi între ele bei şi dormi. Mi-au trebuit 20 de ani, ca să înţeleg că destinul tău nu poate să fie schimbat, fie că-l gândeşti în anul 400 înainte de Christ fie că în 1950 după el. O procesiune infinită de gloate negre, în mucegaiul de zăpadă al stepei, împinsă aspru către zările cenuşii: prigoana către ţările de ghiaţă, prin cimitirul cristalizat al stelelor moarte.

Şi de-asupra convoiului de leşuri încă în picioare, convoiul negru al corbilor, şerpuit şi răsucit, ca un bici, trosnind în ceruri şi pustietăţi.

T. ARGHEZI

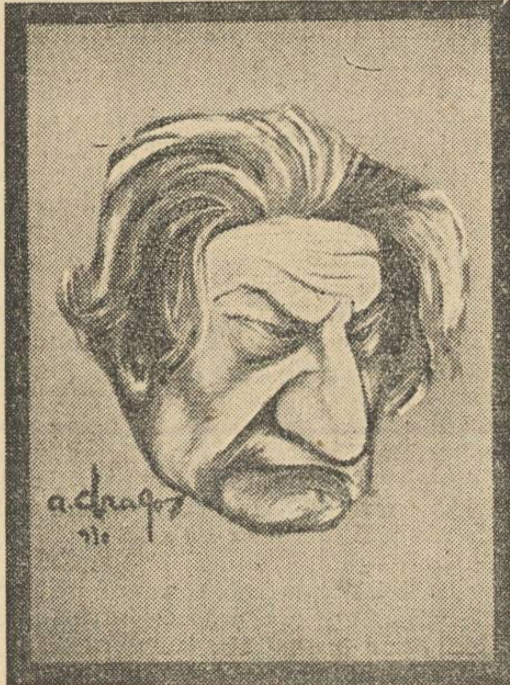

PLASTICA

— Figuri politice —

Ziaristul liniei, ca şi cel al cuvântului, trebue să transpună cotidian imagini, fapte şi portrete, trebue să controleze, să combată, să critice.

Rechizitoriul grafic e tot atât de util astăzi presei ca şi pamfletul cel mai necruţător. De multe ori e chiar mai eficace decât acesta, — gravura intitulată „Chestia zilei" fiind poate singura rubrică urmărită cu egal interes de toţi cititorii gazetelor.

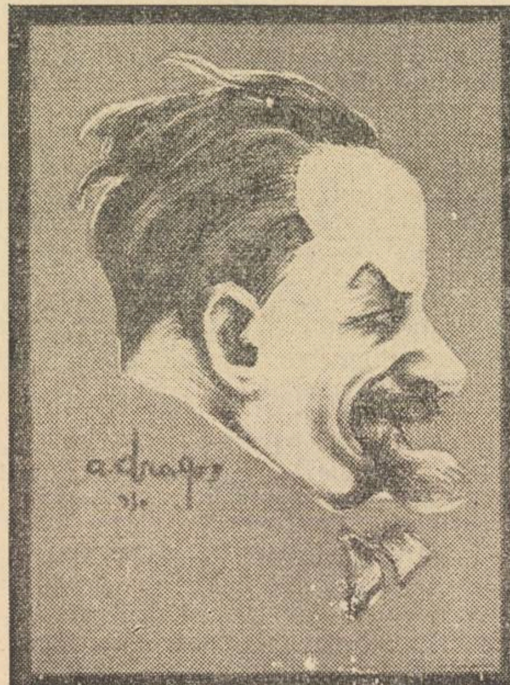
C. Stere

In evoluţia caricaturii, anecdota însufleţită prin linie ocupă un loc superior portretizării caricaturale.

Octavian Goga

Desenul umoristic implică o personalitate formată, o precisă concepţie morală şi o atitudine consecventă în faţa vieţii. Umoristul grafic e totdeauna în contact cu faptul divers, cu evenimentul senzaţional, cu marile probleme la ordinea zilei. Pentru el nu există decât prezentul viu.

Dem. Dobrescu

Caricaturistul *figurilor* se menţine şi el, fireşte, în actualitate, dar opera lui nu e tendenţioasă, nu are cauze şi efecte generale. Este totuşi mai artistică şi mai uşor controlabilă.

In presa noastră cotidiană, d. A. Dragoş practică cu egală ştiinţă şi îndemânare amândouă aceste genuri.

Pamfletul d-sale grafic e deobiceiu temperat, dar sugestiv şi caracteristic. D-sa umanizează în crochiuri evocatoare momentele plastice ale suferinţelor noastre. E desenatorul celor umili, necăjiţi, hărţuiţi de lipsuri şi nedreptăţi.

Dela sarcasmul adesea amar al caricaturii de ansamblu, d. Dragoş trece cu uşurinţă la chipul uman, la sinteza „figurilor". Atunci caricatura nu mai e nici şarjă violentă, nici disecţie făcută cu necesară cruzime, ci pură caracterizare plastică.

Mapa elegantă de „Figuri politice", apărută la Socec, aduce astfel o serie preţioasă de mici compoziţii lineare, în care linia capricioasă şi pata sunt mărturia unei remarcabile virtuozităţi.

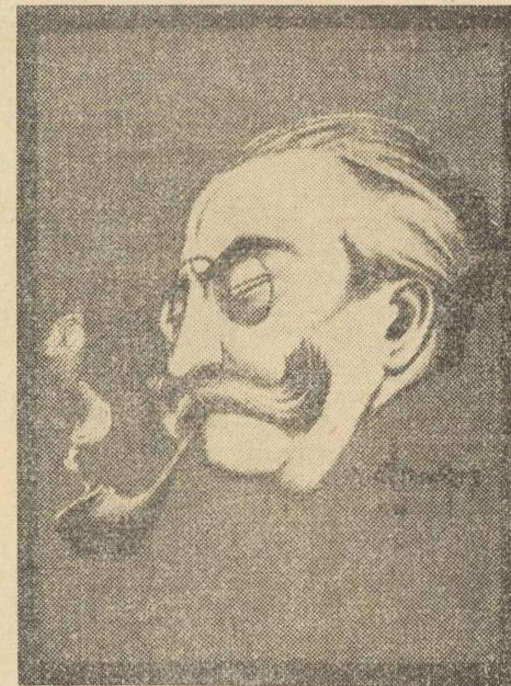
Desigur, puţini au bănuit în schiţele rapide care ilustrau „Chestia zilei" un talent atât de real, o abilitate grafică atât de categorică.

N. Titulescu

Abia acum se pot vedea adevăratele resurse ale acestui artist.

„Figurile" d-lui Dragoş alcătuesc o galerie unică de profiluri familiare celor mai mulţi dintre frecventatorii vieţii noastre politice, dar în acelaşi timp ele sunt icoana vie a unor chipuri pe care pentru întâia dată le vedem înfăţişate aşa cum sunt.

Al. Vaida-Voevod

Pentrucă d. Dragoş, spre deosebire de alţi desenatori ,nu deformează pentru plăcerea de a deforma. D-sa interiorizează. Taina stilului său grafic stă tocmai în această trăire lăuntrică a subiectului, în această răscolire permanentă a viziunii interioare.

Nu e suficient să copiezi de pe natură, după cum nu e un merit să desfigurezi cu orice preţ realitatea.

Portretistul conştient de sensul şi menirea artei, interpretează natura, împrumută din realitate elementele de caracterizare aparentă, pentru a turna în opera pe care o înfăptueşte întreaga svâcnire a personalităţii proprii, tot suflul de umanitate generoasă care face ca modelul să nu mai fie aşa *cum e* sau *cum pare*, ci aşa *cum îl vede* artistul.

D. Dragoş, menţinându-se în cadrul acestei înţelegeri estetice, a realizat în publicistica noastră desenul-caricatură cu conţinut şi caracter.

H. BLAZIAN

Wagner intim

Şef de cor la Leipzig şi Würburg. Directorul operei din Magdeburg doi ani; opera dă faliment. Şef de orchestră la Königsberg. Are 23 de ani. Se căsătoreşte cu actriţa Minna Planer. După şapte luni soţia lui fuge cu'n amant. Se ţine după ea. Minna se 'ntoarce căită, dar căsătoria nu mai are nici un temei. Wagner la începutul vieţii lui artistice e adânc zdruncinat. Din această cumplită experienţă s'au zămislit toate femeile ideale din operele lui: Senta, Elisabeta, Elsa, Brunnhilda, Isolda.

La Paris totuşi Minna suferă cu el laolaltă tot felul de lipsuri, iubitoare şi devotată. Trei ani duc o viaţă aproape liniştită. Totuşi Wagner îşi dă seama de prăpastia care-l desparte de soţie. „Alţii sunt fericiţi, duşmanii lor sunt afară din casă, pe când eu stau la masă cu cel mai cumplit duşman".

Se amestecă în revoluţia de la 1848 din Germania, unde se 'ntorsese. E osândit la moarte. Fuge. Ajutat de Liszt care şi-a dat seama de la început de geniul tânărului compozitor, Wagner se ascunde la Weimar unde o aduce şi pe Minna. Apoi se refugiază la Zürich. Aci familia Wagner intră în relaţii cu familia Bülow. Hans von Bülow era cel mai de seamă capelmaistru al timpului şi se afla în fruntea wagnerianilor, destul de puţin numeroşi. Ţinea în căsătorie pe Cosima, fiica lui Liszt şi a contesei d'Agoult. Hans von Bülow se despărţea cu greu de Wagner şi nu se sfia să-i scrie: „Soţia mea e nu se poate mai drăguţă şi mai amabilă; aşi fi dorit s'o cunoşti mai de-aproape. Se teme de tine şi când te vede nu mai e în stare să rostească un cuvânt; toată fiinţa ei expansivă se sfieşte deodată... Ii e teamă să n'o priveşti ca pe o copilă..." Dar scrisorile lui Bülow nu ajung până la inima lui Wagner, care pe atunci era preocupat nu de Cosima, viitoarea lui soţie, ci de Matilda Wesendonck: o apariţie graţioasă, poetică, plină de iubire. Acasă o găsea pe Minna, simplă şi de-atâtea ori rea. Wagner vizitează în fiecare zi familia Wesendonck, împreună cu Minna. Uneori izbucnesc conflicte ascunse între cele două femei. Minna pune mână pe o scrisoare a Matildei către Wagner. Ar fi trebuit să se liniştească, de oarece în scrisoare era vorba numai de renunţări. Toate orele sunt turburate de scandalurile Minnei. Ea nu-şi dă seama în ce căsătorie nenorocită se află soţul ei. „Mă voi despărţi de ea (scria Wagner). Dar în pace şi cu prietenie. Nu vreau s'o umilesc. Vreau să vadă singură, cu vremea, că e mai bine să nu ne mai vedem. Când se va acorda amnistia, va putea pleca în Germania. Toate lucrurile i le las ei. Cu alt bărbat ar fi fost poate mai fericită".

Pleacă singur din Zürich, se duce la Veneţia apoi se 'ntoarce la Lucerna.

La sfârşitul anului 1859 e la Paris, din nou. Farmecul Blandinei Olivier, a doua fată a lui Liszt, îl face să uite iubirea adâncă pentru Matilda.

La Viena se reprezintă „Tristan şi Isolda", în care Wagner a pus toată nefericita lui iubire pentru Matilda Wesendonck. In drum spre Viena, o vede pe Minna la Soden şi pe Cosima la Reichenhall. Dar nu rămâne multă vreme în Austria. Temându-se să nu fie arestat fuge iar în Elveţia. Vrea să divorţeze şi să ia în căsătorie cu o femeie bogată... când, într'o dimineaţă, pe neaşteptate, primeşte vizita secretarului regelui Ludovic II al Bavariei cu rugăminte, din partea suveranului, să se mute la München.

Peste două zile Wagner e la München unde Bülow conduce „Tristan". Wagner se simte atras puternic de Cosima, mult mai cultă decât sora ei Blandine Olivier şi mult mai aproape de înfăţişarea tatălui ei Liszt. „E o femeie neobicinuit de înzestrată, scrie Wagner pe acea vreme, imaginea desăvârşită a lui Liszt şi din punct de vedere intelectual, superioară". Toate partidele politice din München sunt împotriva lui Wagner, „cunoscutul revoluţionar" a cărui deviză era: „Unde voi ajunge, e menirea mea să dezlănţui revoluţia". Wagner se 'ntoarce repede în Elveţia, la Lucerna. Aci află de moartea soţiei. Bülow îşi dă seama de situaţia lui, în urma unei scrisori pe care o deschide, deşi era a soţiei. Bülow declară că se desparte de soţia lui dacă Wagner renunţă s'o vadă pe Cosima timp de doi ani. Wagner refuză şi Cosima fuge la Wagner, la Lucerna, cu copiii ei, în Mai 1866. Bülow, cel mai bun prieten al lui Wagner, cel mai entusiast wagnerian, vrea să salveze aparenţele, se duce şi el la Lucerna. Liszt încearcă o intervenţie pentru a cruţa pe Bülow, dar Wagner rămâne ne 'nduplecat.

„Ea (Cosima) ştia că aveam nevoe de ajutorul ei şi mi-a ajutat. A înfruntat toate umilirile şi a luat asupra ei toată vina şi osânda". Divorţul se pronunţă abea după doi ani. Cosima trece la protestantism şi cei doi amanţi se căsătoresc. Wagner are 57 de ani. Peste un an naşte Siegfried; opera lui Wagner „Siegfried" e şi ea gata.

In 1872 se mută la Bayreuth unde Cosima ştia să facă onorurile teatrului wagnerian.

Din Septembrie 1882 înainte Wagner se odihneşte în Veneţia. La 13 Februar 1883 moare. Cosima înnebunită de durere, umblă prin odăile mari ale palatului alb, refuzând să ia ceva în gură. După dorinţa ei se pune coşciugului un capac de cristal ca să-şi mai vadă soţul. Pune fetele să-i tae părul şi-l aşează pe pieptul mortului, într'un săculeţ de pluş. Coşciugul e instalat într'un sarcofag de aramă iar cheia o poartă Cosima la gât, ca podoabă scumpă. A slăbit atât de mult, că-i cad inelele din degete.

Wagner e înmormântat la Bayreuth.

Anul trecut, Cosima s'a dus după el. — *W.*

Zi de August

Te caut în albastrul din trecut
pe care l-aş sorbi într'un sărut...

Te caut în maillot-ul cald de lene,
cu briza 'n păr, cu ochii grei de gene,

cu mâna fină în nisipul fin,
topind priviri senine în senin...

Mă caut în necunoscutul, care
ţi-a tălmăcit, cu drag, un colţ de zare

şi-a încercat, cu sufletul răsfrânt
să ţi-l coboare-aevea, pe pământ...

Şi 'n amintirea caldă, mă 'nfior:
prezentul fuge, — fug de viitor.

PETRE STRIHAN

Literatura română tradusă

In ultimul timp, de vreo câţiva ani încoace, literatura noastră a început să fie tradusă. Au apărut traduceri din scriitorii noştri în franţuzeşte, în nemţeşte, şi în limba cehă, polonă, italiană. In englezeşte s'au tradus Poveştile lui Creangă, iar în italieneşte Amintirile lui. Autorii moderni sânt însă, îndeobşte preferaţi. Şi din aceştia, în primul rând, romancierii: Rebreanu, Cezar Petrescu, Sadoveanu. Poezii se traduc foarte puţine. E explicabil. Poeziile au o valoare comercială mai redusă; şi, pe urmă, sânt greu sau chiar imposibil de tradus.

Bine înţeles nu poate decât să ne bucure faptul că şi literatura noastră a început să fie cunoscută peste graniţă. Dar, mărturisim că este o bucurie destul de relativă. Cantitatea traducerilor din scriitorii noştri ne mulţumeşte. Calitatea acestor traduceri ne satisface mai puţin.

Un bun traducător trebue să cunoască perfect atât limba din care traduce cât şi limba în care traduce. Dar, mai ales, trebue să cunoască limba în care traduce. Un German care ştie perfect româneşte va fi mai slab traducător din nemţeşte în româneşte decât un Român care cunoaşte temeinic limba germană. Acest lucru l-am experimentat de multe ori cu noi şi cu alţii. Nu poţi traduce într'adevăr bine decât numai în limba maternă.

Păcatul mai tuturor traducerilor din româneşte este că sunt făcute de Români. Acest lucru este explicabil. Limba noastră e foarte puţin cunoscută. Un străin cultivat care să cunoască la perfecţie româna este întotdeauna o excepţie.

Totuş, când e vorba de proză, chiar un Român, bun cunoscător al unei limbi străine, poate face o traducere onorabilă.

Mă gândesc la o traducere a „Năpastei" lui Caragiale apărută în numărul de pe Iulie al revistei „Nouvel âge". Traducătorul, d. S. Rivain, (pseudonim francez sub care se ascunde un Român), a transpus în franţuzeşte drama lui Caragiale cu mult tact şi cu multă fidelitate. A izbutit să dea nu numai textul ci şi întreaga atmosferă a originalului. De altfel „Năpasta", deşi dramă „ţărănească" dela noi, e foarte europeană ca factură. Personagiile vorbesc o limbă destul de aleasă şi de stilizată. Acest fapt înlesneşte traducerea. In orice caz d. S. Rivain îmi pare unul din cei mai iscusiţi traducători în limba franceză pe care îi avem.

In aceeaş categorie de bune traduceri intră şi volumul „Contes-roumains" al d-nei Sarina Cassvan. Este o antologie franceză de prozatori români, a cărei lipsă se simţea de mult.

Drept contrast mi se înfăţişează o traducere franceză a câtorva poezii de Eminescu. Traducătorul, d. Petre Niculescu, ispitit probabil de premiul pe care l-a instituit d. Hamangiu pentru cea mai bună traducere a lui Eminescu, a încercat ,cu mult curaj şi multă îndrăzneală, să facă această traducere în limba franceză.

Curaj — pentrucă trebue mult curaj (pe lângă pricepere, talent, bun simţ şi bun gust) când e vorba să traduci pe Eminescu. In româneşte fiecare vers, fiecare rimă, fiecare vorbă din Eminescu are o rezonanţă adâncă. Să găseşti echivalentul acestei rezonanţe, echivalentul acestei muzici în altă limbă, este un lucru extrem de dificil.

Eminescu, care nu e numai muzică ci şi imagini şi gând, poate fi tradus într'o proză cadenţată şi armonioasă. Traducerea lui în versuri este o imposibilitate.

D. Niculescu l-a tradus pe Eminescu în versuri. Versuri, când cu rimă când fără rimă, fără rimă, dar fără ritm — în sfârşit nişte versuri sui generis, al căror secret mă întreb unde l-a găsit. Nişte versuri imposibile. Nici-o muzicalitate, nici-o cadenţă, nici-o armonie. De rezonanţa de care vorbeam nici pomeneală nu poate fi.

Şi mai este ceva.

Din poeziile lui Eminescu d. Niculescu a ales parcă într'adins câteva din cele mai puţin bune, din perioada de debut, în care limba nu e încă sigură şi forma nu e definitivă. A ales, de exemplu: „O călărire în zori", „Misterele nopţii", „Amorul unei marmore", poezii de adolescenţă ale lui Eminescu. A tradus „Impărat şi proletar" care nu reprezintă deloc nici ideile de bază ale gândirii lui Eminescu nici forma lui cea mai bună şi care e pe alocurea de un patetic atât de fals şi atât de puţin „eminescian". A tradus „Epigonii". Sânt mulţi Români care cu siguranţă habar n'au de Cichindeal, de Mumulean, de Prale, de Daniil şi de toţi scriitorii pe care îi înşiră Eminescu în poezia lui. Ce interes poate prezenta acest pios pomelnic pentru cititorul francez? D. Niculescu adaogă, e drept, o notiţă explicativă despre autorii citaţi în „Epigonii". Dar asta nu cred că face să crească deloc valoarea **estetică** a traducerii.

Dar să trecem la felul cum a tradus d. Niculescu.

Iată „Luceafăcul". D. Niculescu îl intitulează în franţuzeşte „Lucifer". Lucifer? Luceafărul devine în franţuzeşte, dintr'odată, o apariţie drăcească. D. Niculescu e un umorist, un „pince-sans-rire". Să-ţi treacă prin cap să traduci **Luceafăr** prin **Satan** este, fără îndoială, o dovadă de mult spirit inventiv. Sau, poate, d. Niculescu nu ştie ce e Luceafăr şi ce e Lucifer. Sau poate ne va răspunde că dacă n'ar fi găsit această... tranzacţie, n'ar fi putut să traducă „Luceafărul". L-a silit cineva să-l traducă?

Acest fapt ne arată, dela început, că d. Niculescu ştie să ocolească, foarte comod, dificultăţile. Poezia lui Eminescu apare în traducerea d-sale, banală, amorfă, fără culoare, searbădă, rece. D. Niculescu întrebuinţează câteodată un stil de proces-verbal, alteori un stil jurnalistic, de multe ori stilul familiar — niciodată stilul poetic. Ai impresia că o carte de bucătărie ar fi tradus-o la fel. Numai că atunci ar fi nimerit-o mai bine.

Exemple? Câteva, la întâmplare, cât mai scurte. Iată primele strofe din „Luceafărul":

Comme dans les contes il était une fois
Comme jamais il était,
Dans une famille d'empereurs et de rois
Une fille d'une extrême beauté.

Elle était unique chez ses parents
Et merveilleusement douée,
De même que la Vierge est parmi les Saints
Et la lune parmi les astres dorés.

Este o limbă franceză plată şi seacă. Pe alocurea apar şi inversiuni forţate. In orice caz chiar ca proză nu valorează mai mult decât prima notiţă de ziar care-ţi cade sub ochi când deschizi „Le Matin" sau „Le Petit Parisien". D. Niculescu de altfel, a mai pus şi de la d-sa. De exemplu ultimul vers din strofa a doua citată mai sus. care în româneşte sună: „Şi luna între stele" a devenit „Şi luna între aştrii auriţi". „Et la lune parmi les étoiles" ar fi fost mult mai simplu, mai curat şi mai puţin banal. Acest ‚astres dorés" e în franţuzeşte de o platitudine cel puţin tot atât de mare cât şi în româneşte.

Tot din „Luceafărul":

Il vede azi, îl vede mâni,
Astfel dorinţa-i gata;
El iar, privind de săptămâni,
Ii cade dragă fata.

este tradus prin:

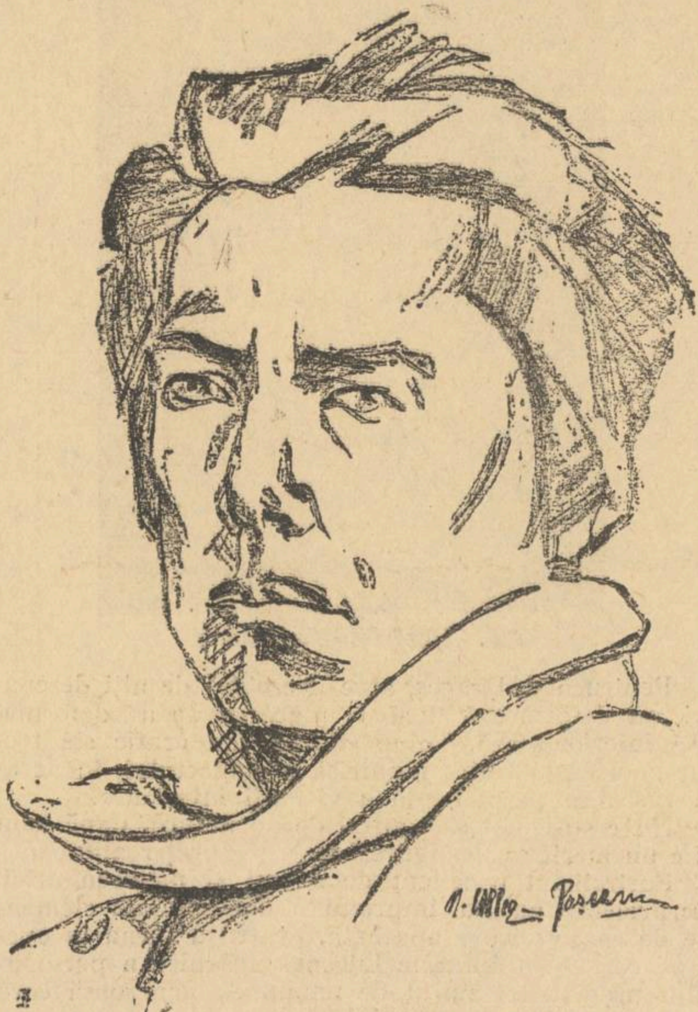
Elle le voit aujourdhui, le voit demain,
Ainsi son désir est „prêt",
Quant à lui regardant depuis des semaines,
La jeune fille lui plaît.

In franţuzeşte „ainsi son désir est prêt" este forţat. Probabil de aceea d. Niculescu a pus pe **prêt** între ghilimete. Dar n'a salvat nimic. „Ii cade dragă fata" este tradus prin „La jeune fille lui plaît", adică „îi place fata". Mi se pare că între **a plăcea** şi a **fi drag** este oarecare deosebire. Şi cred că limba franceză ar fi putut oferi şi alte expresii pentru „îi cade dragă fata", numai că d. Niculescu nu s'a ostenit să le caute.

Două soluţii sunt pentru traducerea lui Eminescu: ori o transpunere, care cere în primul rând talent, ori o traducere în proză, care cere ştiinţă, bun simţ şi gust. Prima soluţie se realizează rar. A doua, este mai accesibilă.

Se vede, însă, că chiar bunul simţ şi gustul nu sânt calităţi aşa de obişnuite.

AL. A. PHILIPPIDE

M. Ulea-Paşcanu — Desen

NOU! A apărut
INCERCĂRI DE PRECIZIE LITERARĂ
de PAUL ZARIFOPOL
în Biblioteca Dimineaţa — No. 138 — Preţul 8 lei

Friedrich Gundolf

La Heidelberg a încetat zilele trecute din viaţă Friedrich Gundolf, profesor de literatură germană la celebra universitate renană şi cercetător literar, care prin noua metodă aplicată la studiul literaturii şi prin lucrările sale în care a experimentat această metodă, a câştigat în istoriografia şi critica literară germană o autoritate şi un prestigiu de necontestat.

Evreu de origine, numele adevărat al lui Gundolf este Gundelfinger. Originea sa, într'o Germanie în care catedrele de literatură germană de la marile universităţi erau până după răsboiu încredinţate numai germanilor autentici, nu i-a îngăduit să ajungă titularul catedrei de literatură dela universitatea din Berlin. Invitaţia care i s'a făcut de către universitatea din Berlin târziu după moartea lui Erich Schmidt şi a lui Roethe, era însoţită de astfel de condiţiuni, încât Gundolf se mulţumi să rămână până la sfârşitul vieţii sale credincios universităţii din Heidelberg, căreia renumele său îi dădea o nouă strălucire.

De altfel Gundolf n'a fost un învăţat care şi-a dăruit toată munca sa catedrei, ci a preferat de la început să se jertfească publicisticei, lăsând catedra dacă nu pe planul al doilea, în tot cazul nefiind cu desăvârşire absorbit de ea ca majoritatea germaniştilor. De aceia opera sa critică este neobicinuit de bogată pentru un cercetător literar contimporan şi e mai ales o operă de mari dimensiuni, spre deosebire de studiile mărunte de specialitate în care se irosesc istoricii literari germani. „Shakespeare şi spiritul german", „Goethe", „Kleist", „Cesar", „Ştefan George" şi „Paracelsus", iată principalele staţiuni ale harnicelor lui călătorii literare.

* * *

Ca învăţat Gundolf a eşit din severa şcoală istorico-filologică a lui Erich Schmidt şi Albert Köster. In seminariile acestor doi profesori, cari la rândul lor erau urmaşii credincioşi şi devotaţi ai întemeietorului şcoalei filologice germane, Wilhelm Scherer, şi-a făcut Gundolf ucenicia, învăţând să epuizeze detaliul istoric şi filologic, din care apoi să reconstituie viaţa şi opera poeţilor pe care îi studia. Dar tot în această şcoală el reuşi repede să-şi formeze un spirit critic independent, care intră curând în conflict cu principiile metodologice ale maeştrilor săi. Gundolf îşi dete de vreme seama că studiul detaliului filologic şi istoric ucide opera literară şi denaturează fizionomia personalităţilor creatoare. Şi el înţelese că viaţa şi opera poetică a creatorului formează un tot, pe care cercetătorul trebuie să-l cuprindă în reconstituirea sa sintetică.

Contactul lui Gundolf cu şcoala literară a poetului Stefan George şi intrarea sa în cercul artistic al acestuia, l'au făcut pe critic să adopte întru totul concepţia literară a celor grupaţi în jurul revistei „Pagini pentru artă", care cultivau la maximum personalitatea literară şi socotind poezia de esenţă divină. Subt influenţa lui Stefan George şi a şcoalei sale se formează Gundolf ca critic şi istoric literar, iar concepţia sa mitologică despre poeţi vine deadreptul din concepţia despre poezie şi viaţă a lui Stefan George, care reînvie rolul de prooroc al poetului, dând acestuia aureolă de mit.

Pentru Gundolf, care încearcă să reformeze din temelii biografia literară, opera şi poetul nu pot fi despărţite, opera explicând pe poet şi poetul explicând opera. Numai că Gundolf se deosebeşte radical de biografii literari de până atunci, prin aceia că lasă în „vestibulul ştiinţei" tot balastul filologic şi istoric şi nu aduce în planul întâiu al cercetării sale decât tălmăcirea operei prin om şi-a omului prin operă. Acest fel de a concepe biografia literară îl va face pe Gundolf să nu urmărească evoluţia exterioară a vieţii poetului, ci pe cea lăuntrică şi să nu ne redea fizionomia individului ca atare, ci „ca o scenă a luptei, între forţe spirituale şi sufleteşti, ca o apariţie simbolică a fiinţei umane într'o anumită constelaţie a culturii".

E la dânsul deci o vădită tendinţă de simplificare, de tipizare şi în ultimă esenţă de creare de mituri. Mitologia modernă o formează marii eroi ai umanităţii, printre care trebuie desigur puşi şi poeţii. Biograful literar nu este altceva decât un descoperitor şi un evocator de mituri. De aceia el îşi va alege miturile din istoria literaturii şi le va reconstitui în biografia lor.

Astfel a procedat Gundolf, când în studiile despre Goethe, Kleist şi Stefan George a utilizat această nouă metodă de cercetare literară care creiază din opera şi viaţa poetului mitul acestuia. In lucrarea sa masivă despre Goethe, personalitatea acestuia ia proporţii de monument tăiat în cea mai dură piatră. Răscolind întreg substratul sufletesc al procesului de viaţă şi de creaţiune al lui Goethe, Gundolf a reuşit să creieze un Goethe cu totul necunoscut. Pentru Gundolf artistul există numai întrucât se destăinueşte în opera de artă. Dar între viaţa sufletească a lui Goethe şi opera sa artistică Gundolf nu poate trage o linie deosebitoare de demarcaţie. Viaţa interioară a lui Goethe şi opera sa formează o unitate. Această unitate trebuie s'o redea biograful, fiindcă ea e singura care poate cuprinde fizionomia spirituală a poetului, sau cum o numeşte Gundolf, „die Gestalt". Gundolf arată apoi în introducerea scrisă la studiul său asupra lui Goethe că într'o asemenea cercetare literară studiul limbei sau al stilului joacă un rol de frunte, fiindcă orice poet mare este un plăsmuitor de limbă, un creator de vocabular, un inovator al stilului. Toate acestea vor trebui tălmăcite de critic şi ele vor contribui la lămurirea fizionomiei poetului, la închegarea mitului acestuia... Lăsând la o parte materialul biografic şi literar brut, însă fără a-l dispreţui, Gundolf reconstituie personalitatea lui Goethe, definind forma eternă şi definitivă a fiinţei sale spirituale, pe care, cum am văzut, o numeşte „die Gestalt". Dar ceia ce constitue baza sufletească a acestei fizionomii spirituale şi literare, e înlănţuirea de evenimente trăite, fie nemijlocit, fie trecute prin laboratorul culturii şi al formaţiunii intelectuale a poetului. Acesta e drumul pe care Gundolf l-a urmat în cartea sa despre Goethe, în care viaţa interioară a poetului, formaţiunea sa intelectuală, plăsmuirile sale literare şi stilul sunt prinse într'o viziune unitară care a cules din haosul operei lui Goethe şi din zigzagul vieţii sale elementele eterne ale mitului creator de viaţă prin poezie.

Studiul lui Gundolf asupra lui Stefan George înlătură aproape cu totul elementul mărunt biografic şi se mulţumeşte să urmăriască evoluţia sufletească şi spirituală a poetului numai din materialul operei sale. Din acest punct de vedere această încercare a lui Gundolf e cu mult mai interesantă decât studiul său asupra lui Goethe, deşi aceasta din urmă rămâne lucrarea capitală a lui Gundolf, nu numai prin chipul cum criticul a înţeles opera poetului şi a fixat-o definitiv în cadrul literaturei germane, dar mai ales prin felul cum cercetătorul sufletesc a ştiut să disece şi apoi să închege în linii clasice fizionomia unei mari personalităţi creatoare. A crea şi defini mitul unui scriitor de mult dispărut, care prin faima şi gloria lui trăeşte în sufletele contimporanilor ca o legendă, e fireşte mult mai uşor, decât să ridici pe un contimporan, fie el şi genial, la înălţimea pură şi nediscutată a mitului. Dacă lăsăm la o parte exagerările admirative în care învăluie pe prietenul său Stefan George, şi ţinem seama numai de analiza pe care o face operei, stilului şi limbei acestuia şi de darul unic de a închega apoi într'o visiune sintetică personalitatea foarte pură şi unitară a poetului, trebuie să recunoaştem că această biografie sufletească cu tendinţe de mitologie modernă constituie în felul ei o încercare unică în critica modernă.

Faptul apoi că Gundolf s'a oprit la viaţa şi opera lui Heinrich v. Kleist, dovedeşte că pe critic l'au interesat marile personalităţi umane care au reuşit să fie şi mari personalităţi literare. Viaţa lui Kleist e un calvar, o nesfârşită îngenunchiare, un haos. Iar opera sa se desprinde ca o mică unitate cosmică din anarhia sufletească a poetului. Pentru Gundolf, care înţelege opera poetică, nu ca o confesiune obicinuită, ci ca expresia unei trăiri intense, a unei fermentaţii lăuntrice, Kleist era un câmp vast de experienţă a noii sale metode critice şi mai ales, prin isolarea lui în cadrul literaturii germane, se înfăţişa ca o personalitate literară fără asemănare. El este poetul fără origini literare şi „fără moştenitori". E în întregime eşit din viaţa lui lăuntrică, iar opera lui nu e decât consecinţa nemijlocită şi fatală a acestei trăiri sălbatece în care se sbate singuratecul său eu. La Goethe Gundolf a urmărit ascensiunea unei voinţi triumfătoare, purificarea prin poezie a unei vieţi ce nu şi-a pierdut stăpânirea, desvoltarea unei personalităţi armonice şi armonizate prin autoeducare. La Kleist a descoperit „tragicul singuratec al unui suflet fără Dumnezeu şi fără popor". Reconstituind personalitatea lui Kleist Gundolf a încercat să sape medalia unui geniu care s'a hrănit până la pervertire cu propriile sale dureri şi slăbiciuni.

De aceia o personalitate literară cum a fost Kleist a slujit de minune criticului pentru a pune în aplicare o altă laturе a metodologiei sale: urmărirea în opera poetului a catastrofelor sale sufleteşti. Căci Gundolf constată paradoxal, dar totuşi foarte just, că „singurul talent al lui Kleist a fost nenorocirea sa". Repercusiunea pe care obsesiile sexuale şi literare ale lui Kleist şi toată anarhia sa lăuntrică le au în opera sa literară constitue pentru Gundolf un prilej rar pentru explicarea poeziei din ceia ce a numit înaintea lui, Dilthey „Erlebnis".

* * *

Dacă Gundolf a primit concepţia mitologică a literaturii şi cultul marilor personalităţi de la Ştefan George, care — cum spune Werner Mahrholz în cartea sa „Literargeschichte şi Literaturursssenschaft" (Berlin 1923) — „a educat o întreagă generaţie de istorici, filosofi şi filologi", nu mai puţin Gundolf îşi datoreşte intuiţia sa psihologică lui Bergson, iar metoda sa de disecţie sufletească şi crearea unei tipologii literare lui Wilhelm Dilthey.

Esseurile literare ale lui Dilthey, strânse azi în volumul intitulat „Das Erlebnis und die Dichtung" au însemnat pentru istoriografia literară germană lichidarea cu metoda perimată a genezelor şi influenţelor literare şi înlocuirea acestora prin analiza psihologică a poetului în raport cu opera sa creatoare, care e un rod al „trăirilor" lăuntrice şi al fanteziei unde sânt prelucrate aceste „trăiri". Gundolf a fost cel dintâiu — Oskar Walzer a venit puţin timp după aceia — care a urmat şi a desăvârşit metoda lui Dilthey, dând „procedeului analitic şi deductiv" al acestuia forme simbolice şi sintetice şi aplicându-l apoi la stil şi la limbă.

Prin această nouă concepţie despre personalitatea literară, despre biografie şi despre stil, Gundolf a deschis istoriografiei literare germane drumuri nouă, pe care păşesc astăzi cercetători mai tineri ca Fritz Strich, un priceput analist al stilurilor, şi ca Herbert Cysarz, care caută să dea studiului literaturii o interpretare mai abstractă şi mai enciclopedică. Fără îndoială că locul pe care l'a cucerit în critica germană Gundolf îl datoreşte în bună parte şi intuiţiei sale literare aproape geniale şi unui talent de composiţie şi de expunere, pe care critica germană nu l'a mai cunoscut de la Wilhelm Scherer încoace. Dispariţia lui Gundolf din republica literelor germane constitue desigur o pierdere mare. Opera sa masivă şi bogată şi drumurile nouă şi nebătătorite pe care le-a deschis noilor generaţii de critici vor înlocui însă cu siguranţă dispariţia prea timpurie a aceluia care a fost un poet şi un filosof al criticei.

ION SAN-GIORGIU

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karagheorghevici) recomandă următoarele cărţi în *limba franceză:*

Traduceri din literatura engleză-americană:

Sheila Kaye Smith: Herringdales (l'amitié plus forte que l'amour); Huxley: Point-Contrepoint (2 vol.); *R. Hughes:* Un cyclone à la Jamaique (prix Femina anglais); *Somerset Maugham:* Mr. Ashenden, agent secret La passe dangereuse — Le sortilège Malais — L'archipel aux sirènes; — L'envoûte; *Maurice Baring:* La princesse blanche; Daphne Adeane; *George Meredith:* L'egoïste; Diane de la croisée des chemins; *Virginia Woolff:* Orlando; Mrs. Dalloway; *Bertrand Russell:* Le mariage et la morale.

Cărţile zilei

Paul Morand: 1900; — Papiers d'identité; *Kessel:* Le coup de grâce (roman); *Ernst Glaeser:* La paix; *Remarque:* Après (Der weg Zurück).

Cărţi englezeşti

Librăria „Hasefer" procură volumele de mai sus şi în original, în limba engleză. Preţurile editorilor. In provincie expediem numai în urma unui acont anticipat, restul ramburs.

O pagină de umor universal

Humor sovietic MIHAIL ZOSCENKO

Moda

Nu oricine poate să priceapă ce e moda. O mulţime de oameni întrebuinţează vorba asta unde trebue şi mai ales unde nu trebue. Aşa, de exemplu, chiriaşa noastră Maşa spune lui bărbatu-său.

— Ce modă nouă ai mai găsit acuma să vii beat când îţi iei leafa?

Ca şi cum asta ar fi o modă. Nu-i modă deloc. Şi în orice caz nu bărbatul Maşei a găsit-o. Câţi oameni nu s'au îmbătat înainte de el!

E chiar caraghios!

Sau la Kira, dela No. 2, când copilul face nazuri la mâncare: „asta nu-mi place ,asta nu-mi place..."

Mama, fireşte, începe să strige:

— Ce-i moda asta acuma că nu-ţi place... Mănâncă ce este...

Asta e chiar prostie curată. Să nu mănânci nu e deloc o modă. Intrucât mă priveşte, eu întotdeauna aş vrea să mănânc. Când cineva nu vrea să mănânce înseamnă că a fost invitat undeva sau e bolnav. Şi Kira spune că asta e modă!

Fără îndoială că sunt tot felul de mode. Unele vin din capriciu şi altele din nevoie.

Câteodată nici nu ştii prea bine de unde a venit o modă şi nici chiar dacă e o modă adevărată. De exemplu: a avea o servietă e o modă sau nu?

Sunt tipi care poartă o servietă pentrucă li se pare lor că aşa cere moda. E clar. Ca şi cum o servietă ar fi un baston. In ce mă priveşte, eu port servieta când mă duc la baie. Imi pun înăuntru cearşaful, săpunul şi rufele. Mi se pare că e mai frumos şi mai curat aşa.

Odată mi-am adus la biurou, în servietă, un ciorap. Şi în vremea asta nevastă-mea, acasă, căuta ciorapul de zor.

Voiam să-mi scot un creion din servietă, când deodată dau de ciorap, şi încă rupt... Noroc că nu l-a văzut nimeni.

Sau moda cu părul scurt. Inainte vreme îţi tăiai părul când aveai tifos. Acuma — nimeni nu ştie pentruce.

O întreb pe Maria:

— De ce ţi-ai tăiat părul?

Ea râde.

— Poate îţi cade, spun eu.

Imi răspunde:

— Aşa e moda.

Asta chiar m'a mirat.

Natural, nu oricine poate să se ţie de astfel de mode. Pentru cine are parale bine înţeles e un fleac. Dacă mâne vine iar moda părului lung n'are decât să-şi cumpere păr fals, de orice culoare îi place.

Dar cine n'are parale trebue s'aştepte să-i crească părul din nou. Şi când are să-i crească are să vie iar la modă părul scurt. Şi aşa n'are să fie niciodată la modă.

De rochii nici nu mai vorbesc. Cu o rochie de dinainte de războí poţi face trei acuma !

In general moda nu poate fi înţeleasă!

Altădată, de exemplu, domnişoarele se temeau ca de diavol să nu-şi înegrească pielea. Intrebuinţau pentru asta tot felul de pomezi şi de săpunuri. Şi acum moda e tocmai dimpotrivă.

Fetele acuma se întind pe plajă la soare. Şi li se cojeşte pielea şi scrâşnesc de durere, dar nu se lasă până nu se pârlesc bine. Pentru că aşa cere moda.

S'ar putea spune, chiar, că e o modă cam puţin higienică. Sunt unele fete care nu s'au pârlit la soare. Li-i pielea neagră pentrucă nu se spală niciodată.

Şi nu ştii niciodată dacă gâtul li-i negru de murdărie ori de soare. Poate că dacă ai muia degetul şi ai freca bine, s'ar duce toată negreaţa. Şi când te gândeşti că asta-i lucru de laudă !

Bine înţeles sunt tot felul de mode. Unele din capriciu şi altele de nevoie.

Trad. de P. A.

Deosebire

Jean: — Bob, ştii care e deosebirea între un lac şi o mare?
Bob: — Da! Marea n'are acelaş gust când o înghiţi!...

In zorii zilei

— De unde vii? înrebă d. Lemartin, cu voce înăbuşită, ieşind din umbra scării şi punându-se în calea soţiei lui, care tocmai se pregătea să intre pe furiş în casă.

Dar d. Lemartin era foarte departe de-a avea demnitatea pe care ar fi cerut-o o astfel de întrebare. Cu faţa palidă, cu ochii obosiţi de nesomn, cu hainele boţite, părea mai degrabă că el e cel vinovat. Se zărea de ziuă, şi de ieri seara adică de la ceasul la care încetase de-a mai da o explicaţie plausibilă întârzierii doamnei Lemartin — stătuse de veghe, pândindu-i întoarcerea şi nădăjduind mereu... O aşteptare ilogică. Dacă lăsase să treacă ora la care s'ar fi putut încă scuza, doamna Lemartin, probabil, nu mai avea de gând să se întoarcă. Absenţa ei însemna că a făcut o nebunie sau, însfârşit, orice lucru de care trebue să se teamă un soţ care nu e prea sigur de fidelitatea soţiei lui.

Şi acum iat-o că se întorcea în zorii zilei, după ce dispăruse aproape douăzeci şi patru de ceasuri. Credea poate că are să poată intra în camera ei fără să fie simţită şi să pretindă pe urmă că s'a întors acasă puţin după ora la care d. Lemartin intrase în camera lui?

In orice caz prezenţa domnului Lemartin în faţa uşii îi tăia această speranţă. Dar de ce nu mai spunea nimic? De ce nu isbucnea? ar fi fost normal să se indigneze, să se înfurie, să fie violent.

Doamna Lemartin aruncă soţului ei o privire de dispreţ.

— Mă întrebi de unde viu? Pentru liniştea ta ar trebui să nu mă întrebi — răspunse ea cu o voce calmă, dar care ascundea o mare oboseală. Ai fi făcut mai bine să te culci şi să nu mai ştii nimic... Sau trebuia să încui uşa şi să nu-mi dai drumul, ceeace ar fi însemnat că mă alungi... Asta ar fi fost o atitudine vrednică de un bărbat. Dar tu eşti bărbat?... Şi sânt sigură că m'ai căutat ieri în toate părţile şi c'au aflat toţi vecinii...

— Nu... asta nu... murmură d. Lemartin clătinând din cap... N'am vrut să se afle; n'am spus nimic. Nici servitoarea nu ştie. I-am spus că eşti la tine în odaie şi că te doare capul.

Doamna Lemartin spuse, plăcut surprinsă, dar cu oarecare neîncredere:

— Ai făcut tu asta? De ce?

— Am avut o presimţire... Nu voiam să se afle, spuse d. Lemartin, întorcând ochii în altă parte.

Nevastă-sa dădu mirată din umeri.

— Bine, dacă e aşa, lasă-mă să mă duc să mă odihnesc, spuse ea dându-l la o parte. Deabia mă ţin pe picioare. Nu poţi să spui că n'am fost discretă. Ca să nu fiu văzută am venit pe jos şi am făcut un înconjur. Lasă că avem să mai vorbim după ce am să mai mă odihnesc. Sau n'avem să mai vorbim deloc despre asta, e mai bine.

D. Lemartin scoase un geamăt surd. Dar, convins sau subjugat nu mai insistă. O lăsă pe nevastă-sa să urce scara.

După aceea, intră şi el într'o odaie de jos care îi servea de cameră de lucru, se prăbuşi într'un fotoliu şi rămase aşa, cu capul în mâini. Lângă el, pe birou, un ziar rămăsese desfăcut. Pe o coloană, cu litere groase şi titluri senzaţionale, se putea citi:

„O crimă îngrozitoare. — Aflăm în ultimul moment că s'a descoperit cadavrul unei bune rentiere, asasinată în chip sălbatec. E vorba de d-na Surgères, bine cunoscută în oraşul nostru. Moartea ei îndoliază pe concetăţenii noştrii, d. şi d-na Lemartin, nepoţii decedatei".

D. Lemartin nu aflase de crimă decât cu ultima ediţie a jurnalului de seară. Până atunci nu se temuse decât de o infidelitate a nevestisi, şi îşi spunea mereu:

— N'are să-mi poaă susţine că a fost la mătuşă-sa. Nu trebue atâta vreme ca să înduioşezi pe o sgripţuroaică bătrână, care nu ne-a dat niciodată un ban. De altfel, nu se pot suferi una pe alta. Ce idiot am fost să cred că se duce s'o viziteze pe mătuşă-sa... Nu, nu pe mătuşă-sa se duce s'o viziteze...

Dar ziarul sosi. Şi domnul Lemartin se îngălbeni când ceti amănuntele crimei, comisă de un asasin, care dispăruse fără urmă... Primul lui gând fu involuntar:

— O moştenim. Insfârşit punem mâna pe parale. Asasinul ăsta ne-a adus un mare serviciu...

Dar imediat gândul lui se schimbă:

— In orice caz ar trebui să fie descoperit. Altfel ar putea s'o acuze pe... Oricum, nevastă-mea a fost la mătuşă-sa cu mult înainte de ora crimei.

Citi din nou notiţa din ziar Nu se găsise nici o urmă, nici-un indiciu. Asasinul nu furase nimic. După toate aparenţele bătrâna fusese ucisă în cursul unei certe pe care o avusese cu cineva.

Domnul Lemartin aruncă ziarul şi îşi sprijini fruntea în palme, gemând:

— E îngrozitor! e îngrozitor! Cum a putut să facă aşa ceva?...

Din clipa aceea grija lui fu şi mai mare. Uitându-se mereu la ceas îşi spunea:

— Nu se întoarce... Poate nu îndrăzneşte... Ce imprudenţă!...

Nu stătu la masă. Şi toată noaptea se plimbă de la un colţ la altul al antreului. Şi când însfârşit uşa se deschise încetişor el apăru în faţa ei, dar nu ca un acuzator. Ar fi vrut s'o întrebe, s'o facă să mărturisească, însă nu îndrăznise.

Dimineaţa târziu domnul Lemartin ieşi din amorţeală. Auzi scârţâind treptele scării. Nevastă-sa se scoboară, tot aşa de liniştită ca întotdeauna. Se duse întâi la cutia cu scrisori să ia ziarele şi corespondenţa, pe urmă intră în camera unde domnul Lemartin o aştepta, cu ochii în covor.

— Acuma se pune o întrebare, spuse el. Nu putem să primim moştenirea. Pe de altă parte, dacă renunţăm, cum are să se interpreteze asta? Ai să fii bănuită şi mai mult...

— Ce moştenire? întrebă ea rupând, maşinal, banda ziarului.

— Moştenirea mătuşii Surgères, care a fost ucisă eri după amiază.

— Mătuşa a fost ucisă? strigă doamna Lemartin.

Soţul ridică încet ochii spre ea. O privi câteva clipe, atât de emoţionat că nu putea vorbi.

— Dar atunci unde ai fost, întrebă el în sfârşit.

Intrebarea din ajun îi venea din nou pe buze, cu aceeaşi intonaţie. Dar de data asta doamna Lemartin îi înţelegea sensul. Răspunse, privind fix pe bărbatu-său:

— Nu la ea. Ce? ai crezut că?...

Doamna Lemartin desfăcu ziarul:

— Poftim, uite. Asasinul a fost descoperit. Dacă sânt vinovată, nu de crima asta sânt vinovată... Nu preferi?...

Şi, devenit din nou un biet soţ înşelat, domnul Lemartin bâlbâi, lamentabil:

— Da... Poate... Nu mai ştiu... H. J. MAG.

TRISTAN BERNARD

Un soţ şofeur

Eram pe plaja în faţa oceanului albastru, şi meditam... adică nu mă gândeam la nimic. Căci nu cunosc încă nimic care să întreacă Oceanul inspirator al gândurilor înalte ,pentru a te scăpa de orice gând, mare sau mărunt.

Cu toate acestea, nu şedeam acolo, fără a face nimic. Primisem o scrisoare ameninţătoare de la directorul revistei mele. Imi cerea, în locul articolelor de ştiinţă, care sunt specialitatea şi mândria vârstei mele înaintate, noutăţi de cea mai pură născocire literară. (Cred că faţă de situaţia lui şi în virtutea dreptului celui mai tare, el înţelegea să-şi păstreze monopolul ideilor generale).

Insă această pretenţie subită, paralizase toate posibilităţile mele de invenţie.

Eram obligat să inventez; mi se interzicea să gândesc...

Pentru moment, însă, nici nu inventam, nici nu gândeam. Priviam marea, cerul, — care nu-mi erau de nici un folos...

— Bună ziua, Domnule!...

M'am întors, spre partea de unde venea glasul. Cine era acela care îndrăznea să întrerupă un scriitor din munca lui?... Munca scriitorilor şi a poeţilor nu e oare respectată, întocmai ca odihna bătrânilor?!

O doamnă blondă, subţire, cu figura frumoasă şi cam obosită, mă privia, după cum o priviam şi eu. Işi dete seama că nu o cunoşteam.

— Doamna Lalevin...

Atunci, am surâs, căci nu'mi amintiam s'o fi cunoscut vre-odată. Ea adăugă:

— Am dat lecţii de pian copiilor dvs. ...Nu mă mir că m'aţi uitat. Am fost nevoită, după trei săptămâni, să încetez lecţiile, fiindcă soţul meu era foarte suferind...

Acum când se risipise misterul, d-na Lalevin nu mă mai interesa. M'am mărginit s'o întreb:

— Cum îi mai este acuma soţului dvs.?

— A murit... A murit de un an şi jumătate...

Condoleanţele mele încetară brusc.

— Acum, sunt d-na Renancé, soţia doctorului Renancé, un medic tânăr pe care l-am cunoscut în familia mea. Nu profesează medicina.

D-na Renancé da cu multă bunăvoinţă deslușiri, asupra vieţii ei. Nimic din ceeace spunea, nu mă interesa. Şi, imediat mi-am dat seama că convorbirea noastră, era plină de mărturisiri tăinuite. Urmarea povestirii, îmi dovedea că ea simţia nevoia să vorbească. Pentru moment, eram cam dezorientat de încrederea ei. Se aşezase alături de mine pe nisip şi vorbia fără să se oprească...

Femeea aceasta, se vedea bine că nu respectă munca poeţilor...

— Doctorul Renancé, îmi spunea ea, mă iubia la nebunie. Târîtă de pasiunea lui, eram gata să-mi părăsesc soţul, pentru a-l urma. dar soarta n'a vroit-o şi a scurtat ultimele clipe ale D-lui Lalevin. M'am logodit deci cu doctorul .In timpul celor nouă luni de aşteptare, pot să vă mărturisesc că m'a respectat ca pe o logodnică. Numai, din când în când, stam câtva timp la hotel, fie la Fontainebleau, fie pe malul mării. Plecam în maşină. Doctorului îi făcea plăcere să meargă cu maşina împreună cu mine.

— Când vom fi căsătoriţi, îmi spunea el, vom fi mereu pe drum. Vom vizita împreună oraşe, sate, monumente, pe care nu le cunoaştem încă. Le vom descoperi împreună şi vom avea amândoi aceleaşi dorinţe.

Imi repeta într'una, cuvinte dintr'acestea plăcute.

Cu puţin timp înaintea căsătoriei noastre, i-a venit gândul să înveţe să conducă, ca să fim numai noi singuri în maşină. A cumpărat o maşină iute şi uşoară. Stam amândoi pe scaunele din faţă, iar bagajele noastre, erau aşezate pe scaunele din fund. Acum, de cele mai multe ori, stau eu pe scaunele acelea, fiindcă doctorul găseşte aceasta necesar, pentru echilibrul maşinii... Da, domnule, iată ce am devenit pentru el, după câteva luni de căsnicie, un obiect în greutate de şeasezecişicinci de kilograme. Nu-mi vorbeşte decât numai pentru a'mi spune să mă aşez înainte sau înapoi, sau când ajungem la vre-o etapă. „Du-te la masă, vin şi eu numaidecât".

El, îşi duce maşina la garaj şi rămâne lângă ea să o cureţe. Soseşte la sfârşitul mesei, obosit, şi înfulică repede mâncarea. Ne ducem la culcare şi, până când mă desbrac, el a şi adormit. Dimineaţa, când deschid ochii, el e în garaj din zorii zilei. Mergem săptămâna asta în Bretagne, prin ţinuturi minunate. Eri, am vizitat stâncile din Carnac. Pe când eu mă plimbam împrejurul menhirilor, el nu s'a mişcat de sub capotă, înşurubând şi deşurubând accesoriile. M'am grăbit să mă înapoiez, căci mă temeam să nu-l găsesc la volan, cu figura încruntată din cauza întârzierii mele.

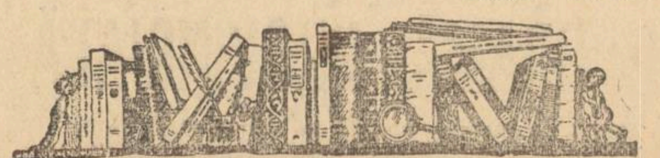
Nu zic că ar fi un om rău. Nici nu-şi dă seama cât mă mâhneşte. Nu se gândeşte decât la maşina lui. Nimic nu există pentru el, afară de ea.

Acum e răcit. E răguşit că deabea poate vorbi. Nici nu vrea să se îngrijească, — şi-a înfăşurat împrejurul gâtului un fular, de teamă că are să se îmbolnăvească mai rău şi n'are să mai poată călători...

Insfârşit am să vă spun ceva de necrezut... despre lipsa lui de atenţie, dacă vreţi s'o numiţi astfel, dar care are să vă dovedească cât e de absorbit de maşina lui. Alaltăeri, călătoream de aproape trei ceasuri. Imi spuse să mă aşez alături de el, dar nu-şi da osteneala să-mi vorbească. Stam lângă el, ca un lucru neînsufleţit. Iată că, ajungând la o răspântie, unde îmbulzeala ne astupa drumul, mă ciupi cu toată puterea de-asupra genunchiului... De durere, am scos un ţipăt îngrozitor.... Imi spuse:

— Iartă-mă. Am făcut asta înadins, fiindcă clacksonul e stricat şi n'am cu ce să dau semnalul...

Tradus de *C. D.*

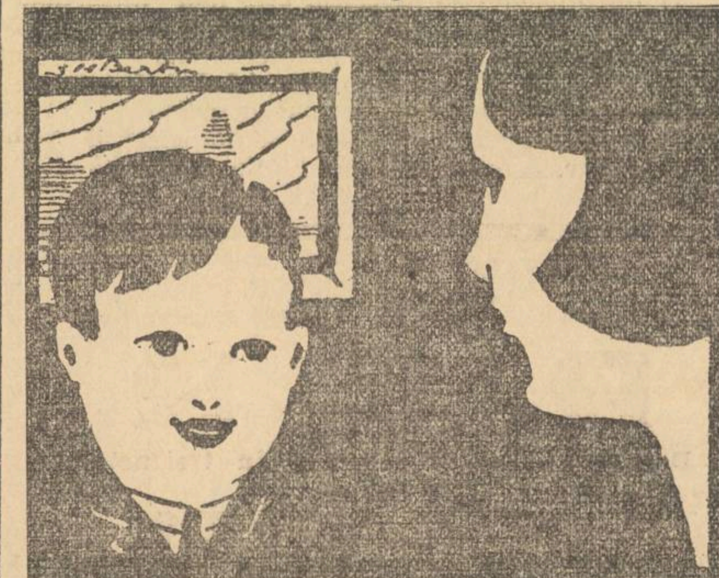

Vocaţie

— Mă 'ntreb: ce-ai să te faci când vei fi mare?
— Juriu, într'un concurs de frumuseţe!...

Consimţământ

Mama. — Aş vrea, într'o zi măcar, să nu te dojenesc şi să nu te pedepsesc.
Petre. — E foarte uşor, mamă. Iţi dau voie!

:Cereţi librarilor: ULTIMA NOUTATE
Amorul în Germania
LEI 60
de LOUIS CHARLES RAYER
Dep. Librăriei Franco-Română
Bul. Elisabeta 30

„Aş vrea să ştiu"

F. IVANCEA.-R.-Sărat.

De când există pământul?

Cercetările asupra determinării vârstei planetei noastre pot folosi două principii esenţiale de investigaţie: unul bazat pe consideraţiuni de *fizică,* altul, întemeiat pe studiul fenomenelor *geologice.*

Savanţii, care au urmat prima cale au pornit de la studiul cantităţii de energie calorifică degajată prin condensarea soarelui. Geologii, pe de altă parte, au măsurat grosimea straturilor sedimentare, produse prin eroziune, în decursul epocilor geologice. Fizicianii şi geologii, care şi-au propus, şi unii şi alţii, să rezolve aceeaş problemă, cu mijloace de investigaţie deosebite au ajuns la rezultate divergente. Astfel, fizicianii evaluau vârsta pământului la câteva zeci de milioane de ani, în timp ce geologii socoteau planeta noastră mult mai „bătrână" şi-i atribuiau o vârstă de vreo câteva sute de milioane de ani. Controversa părea interminabilă, întrucât nu se găsia un argument ştiinţific hotărâtor, care să încline definitiv balanţa într'o anumită direcţie.

Odată cu descoperirea radiumului şi a fenomenelor radioactive, pe la începutul veacului al 20-lea, s'a adoptat o nouă metodă de investigaţie în această problemă spinoasă. Intr'adevăr, se ştie că metalul uranium se descompune cu timpul în radium, care la rândul lui, printr'un proces de evoluţie îndelungat, se degradează progresiv, transformându-se în plumb. Pe de altă parte se cunoaşte cantitatea de plumb produsă de un gram de uranium, în timp de un milion de ani. Rezultă deci că, măsurând proporţia plumbului faţă de uranium într'un anumit minereu de uraniu, se poate evalua vârsta acestui zăcământ.

Un savant american, *dr. Alois Kovarik,* de la Yale University, aplicând această metodă la un mineral radioactiv, provenit din Rusia — uranitul — a evaluat vârsta *minimă* a pământului la 1.852.000.000 de ani. Aşa dar, nici zeci de milioane, nici sute de milioane, ci aproape două miliarde de ani.

M. GRIGORIU-Loco.

De ce se zice că „Don Quijotte", eroul lui Cervantes, reprezintă un caracter etern omenesc?

Tipul lui „Don Quijotte", creaţia genialului scriitor spaniol Cervantès, în afară de unele trăsături, specifice epocii, când a fost scrisă această operă, are un substrat profund şi etern omenesc.

E drept că Cervantes şi-a propus să ridiculizeze genul „romanelor cavalereşti", care erau, în timpul său, pasiunea micilor burghezi. Satira, pe care a realizat-o cu toate amănuntele burleşti ale fabulei, a reuşit să, înfăţişeze însă în eroul său, un fond tragi-comic al incompatibilităţii între năzuinţele omeneşti şi contingenţele realităţii.

Don Quijotte vede lumea întreagă ca un roman şi crede că întâlneşte un roman în orice cotitură a vieţii. O nestăpânită agitaţie, şi un irezistibil impuls spre acţiune cu orice preţ caracterizează pe eroul lui Cervantès.

Turgheniev, romancierul rus, vede în Don Quijotte, dimpotrivă, este simbolul acţiunii oarbe, neînnesc, polul opus, fiind reprezentat de Hamlet, eroul lui Shakespeare.

Dacă Hamlet înfăţişează spiritul meditativ, incapabil de a-şi traduce gândurile în acţiune, Don Quijotte, dimpotrivă, este simbolul acţiunei oarbe, neînfrânate de reflexiune.

Şi unul şi altul sunt „neadaptabili", întrucât nu au în sufletul lor un echilibru între dorinţă şi posibilităţi.

După Turgheniev, fiecare om are în sufletul său ceva din eroul lui Cervantès şi acel al lui Shakespeare şi pendulează între aceste două tendinţe extreme, pe care le simbolizează Don Quijotte şi Hamlet.

B. BERCOVICI-Tg. Ocna.

Există patefoane, care să cânte fără întrerupere o operă sau o simfonie întreagă?

Gramofoanele obişnuite din comerţ prezintă tocmai acest mare neajuns, de a impune întreruperi, cu ocazia schimbării fiecărui disc. Pentru a obţine totuşi executarea unor bucăţi muzicale, de o durată mai lungă, cum ar fi d. ex. cazul unei opere, o simfonie, sau o piesă de teatru, technicienii au încercat diferite soluţii, din care, până acum, nici una nu a fost încă pusă definitiv la punct.

Astfel, Edison a realizat „faimoasa placă de 40 de minute", adică un disc în care imprimarea sonoră, fiind făcută într'un mod special, permite o reproducere continuă de vreo 40 de minute.

Neajunsul acestui procedeu constă în faptul că necesită un gramofon foarte scump, iar, pe de altă parte, în acest sistem, reproducerea sonoră nu este clară şi fidelă.

S'au construit apoi gramofoane, înzestrate cu un dispozitiv pentru schimbarea automată a plăcilor. La aceste aparate e suficient să rânduim discurile în ordinea lor succesivă, sub forma unei coloane înalte şi schimbarea lor se face de la sine fără intervenţia vreunei persoane. Şi acest procedeu prezintă cusurul că dă loc la mici întreruperi între un disc şi altul.

Technicienii au mai realizat încă alte două sisteme de reproducere sonoră, bazate pe un principiu diferit de acel al gramofonului cu discuri.

E vorba de imprimarea sunetelor pe cale *foto-electrică,* într'o pelicuţă de celuloid, întocmai ca în cazul filmului sonor, sau de înregistrarea lor pe o sârmă de oţel, printr'un procedeu *electromagnetic.*

Reproducerea are loc în ambele cazuri, pe cale electrică, utilizându-se un amplificator cu lămpi — ca la radio — şi un haut-parleur.

Este evident că în aceste cazuri, putem asculta, fără întrerupere, o bucată muzicală, oricât de lungă, întrucât, atât „filmul sonor", cât şi „sârma de oţel" pot avea o lungime suficient de mare.

Citiţi azi:
LECTURA No. 339
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
CLAUDE ANET
O DRAMĂ PROVINCIALĂ
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Plăcerile adulterului

— Dacă mai mă plictisiţi tot aşa, tu şi cu mamă-ta, vă las dracului şi mă mut la amantă!...

Cronica Filatelica

Un timbru Universal pentru Pace?

Nu există o propagandă, făcută în folosul unei idei, care să se adreseze unui public mai numeros şi mai variat, decât aceia făcută cu ajutorul timbrelor poştale.

Astfel ne explicăm succesul diferitelor timbre de binefacere: aşa avem timbrele *franceze* „Caritas" şi cele pentru combaterea tuberculozei *belgiene.*

Câţiva funcţionari superiori de poştă, străini, au emis — după comunicarea *D-lui V. Gisquière,* expert filatelic pe lângă tribunalul din Bruxelles — ideia, întreprinderii unei propagande puternice „pentru pace" prin emiterea unui timbru poştal.

In filatelie am mai avut astfel de timbre: *Danemarca,* după armistiţiu, a scos un timbru, reprezentând Cathedrala din Reims după bombardamentul german, având deasupra legendei, cuvântul *„Pax"* iar la baza timbrului: *„Veritas, Libertas, Justitia".* Subiectul ales însă n'a corespuns scopului, deoarece întreţinea mai mult resentimentele.

In 1919, Elveţia consacră „Păcii" trei timbre simbolice aşa numite, pentru pace; această serie a interesat numai unele ţări.

La congresul poştal, ţinut nu de mult la *Copenhaga,* propunerea emiterii unui timbru de propagandă pentru pace, a căpătat o dezlegare favorabilă. Rezoluţia: *„O adevărată cruciadă universală în favoarea păcii prin emiterea unui timbru-tip".*

L'Union of Post-Office Workers, Asociaţia Directorilor de poştă engleză, s'a adresat Ministerului Poştelor Engleze, rugându-l să sezizeze: *Uniunea Poştală Universală* de la Berna, ca să propună această idee tuturor statelor care fac parte din Uniunea de la Berna.

Pentru realizarea acestui timbru de propagandă este nevoie de înţelegerea şi colaborarea internaţională a tuturor Statelor.

Numai Uniunea Poştală Universală, ar putea realiza uşor această idee. *U. P. U.* fiind ea însăşi produsul unei astfel de înţelegeri dintre State.

Se mai cere ca timbrul să fie „mic", de aceiaşi culoare, cu acelaş desen-legendă, care să ilustreze cât mai puternic ororile războiului... pentru ca prin răspândirea lui în milioane de exemplare să propage *„pacea"* între popoare.

Propunerea fiind interesantă şi pentru scopul ce se urmăreşte, o semnalăm colecţionarilor noştri.

Noutăţi:

Belgia. — Cu ocazia expoziţiei filatelice care a avut loc la Bruxelles (18-21 Iulie a. c.) s'a emis un timbru de binefacere, cu valoarea fucială; 2 fr. 45 (valoare de francare) cu o suprataxă de 0.55 cent, în folosul invalizilor de război; vândut cu o majorare de 2 fr. pentru acoperirea cheltuelilor expoziţiei.

Timbrul poartă efigia *Principelui Leopold, duce de Brabant,* în uniforma de caporal al reg. 12 de linie, (uniforma purtată de principe în 1915). Sus, în stânga timbrului e gravată Insigna Invalizilor de Război belgieni.

ALDO

Poşta cronicei filatelice

1) *Intenţionând să descriem cele mai importante colecţiuni de timbre ce se găsesc la noi în ţară, rugăm pe posesori să bine voiască a ni le semnala.*

2) *Kisinewsky Frères.* — Mulţumiri. Primim cu plăcere Revista şi vom anunţa regulat apariţia.

3) Scrisorile adresate „Cronicei filatelice" la Adevărul Literar, primesc răspunsul prin *„Poşta Cronicei Filatelice".*

A APĂRUT
EDIŢIA II-a
R. U. R.
Dramă utopică şi colectivă în trei acte şi un prolog de
CARL CIAPEK
în „BIBLIOTECA DIMINEAŢA" No. 75-76
Preţul 10 lei

Cronica Sahului

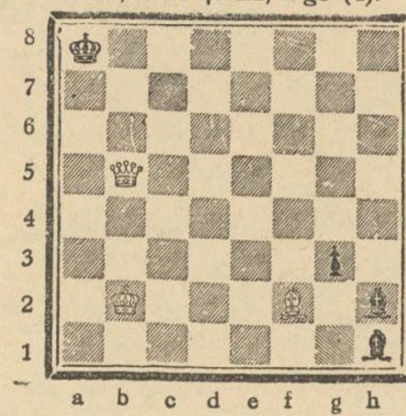
PROBLEMA No. 386

de de O. Dehler

(*„Wiener Schachzeitung" 1931*).

Negru:

Ra8, Nh1 şi h2, Pg3 (4).

Alb:

Rb2, Db5, Nf2 (3).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

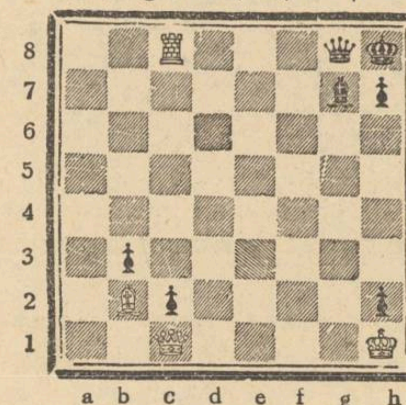
PROBLEMA No. 387

de P. A. Orlimont

(*„Wiener Schachzeitung" 1931*).

Negru:

Rh8, Dg8, Ng7, Pb3, c2, h2 şi h7 (7).

Alb:

Rh1, Dc1, Tc8, Nb2 (4),

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

OLIMPIADA DE ŞAH DIN PRAGA

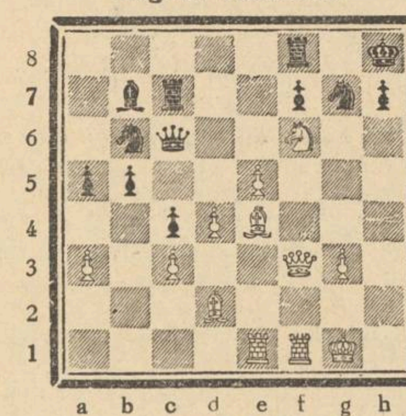
Sub auspiciile Federaţiei internaţionale de şah (F.I.D.E.) şi sub patronajul preşedintelui republicei cehoslovace, Th. Massaryk, s'a desfăşurat la Praga concursul de şah pe echipe de câte 5 jucători din 19 ţări. Rezultatul final al concursului a fost: 1) Statele Unite ale Americei 48 de puncte, obţinând cupa Hamilton-Rusell; 2) Polonia 47 puncte; Cehoslovacia 46 jum.; 4) Jugoslavia 46; 5) 6) şi 7) Germania, Letonia şi Suedia câte 45 jum.; 8) Austria 45; 9) Anglia 44; 10) Ungaria 38 jum.; 11) Olanda 35; 12) Elveţia 34; 13) Lituania 30; 14) Franţa 29 jum. 15) *România* 28; 17) Italia 24; 17) Danemarca 19; 18) Spania 15 jum.; 19) Norvegia 15.

Dintre rezultatele individuale citām pe Alechin şi Dr. Tartakover (Polonia) cari au câştigat 75 la sută din partidele jucate. Deasemenea au obţinut succese remarcabile marii maeştri Vidmar (Jugoslavia), Spielmann (Austria), Bogoljubov (Cermania), Rubinstein (Polonia) etc. Dintre ce tineri s'au relevat cu deosebire americanul Kashdan, cehoslovacul Flohr şi suedezul Stolz. Au făcut senzaţie deasemenea victoriile campionului leton Mattison, care a învins pe Alechin (!), Vidmar şi Rubinstein. Echipa României, compusă numai din amatori, având de luptat cu profesionişti şi mari maeştri mondiali a reputat deasemenea numoase succese, după cum am anunţat în rubrica noastră trecută. Ea a lăsat în urmă ţări cu veche tradiţie şahistă ca Italia şi Danemarsa.

Rectificare. — In partida publicată în numărul trecut dintre Erdely şi Mattison s'a strecurat o eroare. Ultimele trei serii de mutări sunt: 29. Ng5—d2, Té8—f8; 30. h6 × g7, Cé6 × g7; 31. Cé4—f6 +, Rg8—h8; 32. Nc2—é4 şi negru abandonează.

Situaţia finală a partidei

Negru: Mattison.

Alb: Erdely.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Ne mutăm în lună?

Unul din cele mai grandioase idealuri ale tehnicei moderne este comunicaţia interplanetară. De curând, *profesorul transilvănean Oberth,* constructorul mult discutatei rachete interplanetare, a întemeiat o asociaţie pentru continuarea experienţelor în acest domeniu.

După revista de limbă ungară *Korunk,* care apare la *Cluj,* călătoriile interplanetare nu sunt o utopie; acum 30 de ani, Jules Verne era taxat drept vizionar fantezist pentru că imaginase submarinul, avionul, insula plutitoare etc., idei realizate astăzi toate, cu excepţia călătoriei în lună, care însă — cu un sistem perfecţionat de rachetă, — nu mai pare imposibilă; ba chiar, după unii savanţi, zborul până la Venus s'ar putea face în 145 de zile, iar acela până la Marte în 235 de zile. Revista clujeană constată marele număr de studii consacrate laturei tehnice a problemei, regretă însă că se vorbeşte prea puţin de adaptarea omului la mediul străin.

Oamenii neputându-se acomoda altei ambianţe decât celei terestre, călătorul ar putea lua cu sine un mediu terestru artificial, ceeace nu e mai puţin verosimil decât construirea pe fundul unui lac a unei case, care ar fi pur şi simplu un aquarium pentru oameni. De altfel s'au făcut deja experienţe care dovedesc că omul poate trăi într'un mediu artificial. De pildă *Centrosovus* din Moscova a realizat un sistem de aeraţie, o minune a tehnicei, care menţine în casă o temperatură constantă de 18°, vara şi iarna; apoi casele construite de Japonezi sub pământ, ca refugiu în caz de cutremur, unde soarele luminează cu ajutorul unui sistem ingenios de oglinzi, iar aeraţia se face tot pe cale artificială.

Se poate spera deci în vremea când oamenii, exasperaţi de binefacerile civilizaţiei terestre, se vor muta în lună. Savanţii ar trebui însă să calculeze de pe acum timpul, în care cei mutaţi în lună vor reuşi să facă şi acolo viaţa tot atât de insuportabilă cum a ajuns pe pământ.

Hrană şi haine din... aer?

Chimistul englez *Henry Rhodes* a ţinut de curând la Londra o conferinţă, care a făcut senzaţie în lumea ştiinţifică şi în cea profană. Fără a se preocupa prea mult de logică şi de documentarea ştiinţifică, Rhodes şi-a dat curs liber fanteziei, făcând prognosticuri relative la evoluţia probabilă a fizicei şi chimiei şi la minunile pe care le putem aştepta dela ele. In scurt timp, ştiinţa va ajunge poate să fabrice în eprubetă protoplasma, sursa vieţii umane şi animale; se va putea înfăptui atunci visul atât de vechiu al vieţii artificiale; omul îşi va putea regenera organismul, lungindu-şi după plac viaţa.

Altă cucerire importantă ar fi regenerarea oaselor şi a ţesuturilor; i se va putea da omului o mână sau o gambă nouă, în locul celei amputate. O cucerire a biologiei ar mai fi determinarea după plac a sexului embrionului, producându-se astfel numărul voit de băeţi şi fete. La insecte şi animale inferioare, s'a experimentat deja transplantarea capului unui mascul pe un trup de femelă, provocându-se în multe cazuri transformarea femelei în mascul.

In domeniul chimiei, Rhodes prevesteşte *nutriţia din aer,* — un vis de aur în criza de azi. Elementele fundamentale ale alimentaţiei omului fiind zahărul, celuloza, amidonul, adică hidraţii de cărbune, şi aceştia putându-se fabrica chimic din apă şi din oxid de cărbune, care se găsesc în atmosferă — chimia le-ar putea extrage din aer, pe cale de sinteză. N'ar fi de mirare dacă tot din aer s'ar extrage şi îmbrăcămintea; se ştie doar că mătasea vegetală conţine ca element principal celuloza, care este şi ea un hidrat de cărbune.

Evoluţia chimiei şi fizicei are însă şi o latură sumbră, căci va pune desigur în mâna omului arme noui de distrugere. Se vorbeşte de mult de raze ucigătoare, nişte unde scurte care nimicesc celulele vii. După cum azi se poate provoca febra cu ajutorul undelor scurte, în viitor se vor găsi poate unde care, emise fără fir dela distanţă, vor arde viaţa pe o rază întinsă în jurul lor.

Teatrul şi Saloanele Cazinoului din Sinaia
Sily Vasiliu, Silvia Dumitrescu, Nora Piacentini, Gretta Popp, C. TONEANU, Jean Nicolescu-Nico, Ionel Ţăranu, I. Talianu, G. Groner, V. Vasilache, Robert Schilton
vor juca în formidabila revistă ocazională
SINAIA PETRECE!
(Gluma unei nopţi de vară)
scrisă de N. CONSTANTINESCU-NICON
Sâmbătă şi Duminică. 8 şi 9 August crt., cu ocazia marilor serbări dela Sinaia.
AMERICAN-CABARET SKETCH YANKEU SENZAŢIONAL
In ambele seri, după spectacol se vor da
Două mari „BALURI CALIFORNIENE"
la care se va lansa noul dans pe 1932 şi alte surprize originale
„Realitatea Ilustrată" în cadrul acestor serbări organizează primul concurs de eleganţă în România
cel dintâi concurs de dans (eleganţă)
constând din trei probe: Tango, Slow-fox şi Vals
Inscrierile se primesc la redacţia revistei, şi la Cazino. Serbările vor avea loc în teatrul, saloanele, şi terasele Cazinoului din Parcul Eforiei. In aceleiaşi zile, între orele 5 şi 8 d. a. vor avea loc două mari şedinţe mistice indiene cu concursul cunoscutului indian Dr. KING, secundat de mediul său WILLY. Sugestie, hipnoză, telepatie, fachirism, etc.
Biletele sunt de vânzare la cassa Cazinoului din Parcul Eforiei

COZONACI FRUMOŞI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

Cărţi şi Reviste

KLABUND: Borgia
(Trad. de Victor Rodan, edit. „Eminescu")

In generaţia de scriitori care s'a ridicat în Germania, după războî, Klabund are un loc de frunte. Talent viguros şi ciudat, Klabund a ştiut să treacă prin toate vijeliile expresioniste care, dela Frank Wedekind încoace, s'au deslănţuit, periodic, în literatura germană, de multe ori întunecând-o şi, mai întotdeauna lăsând în urmă o atmosferă aerisită şi purificată, ca după orice furtună.

Klabund, care a murit acum câţiva ani în vârstă numai de 37 de ani, — păstrează în stilul lui nervos, incisiv, fin şi viguros totodată, ceva din tonul disociat şi dogit al expresionismului. Dar acest ton este dozat cu măestrie. Nici-un acord fals. Indrăznelile lui sunt atât de iscusit prezentate, încât cititorul le acceptă, fără să protesteze.

Istoria familiei Borgia, atât de exploatată de câţiva romancieri senzaţionali, capătă sub pana lui Klabund, o interpretare nouă şi interesantă. Viziuni admirabile ale Renaşterii umplu cartea. Klabund, fără să facă caz de prea multă erudiţie, a căutat să dea — într'un ritm de film — atmosfera acelor vremuri şi a încercat să pătrundă adevăratul caracter al celor trei celebri Borgia, Papa Alexandru al VI-lea, Cezar Borgia şi Lucreţia Borgia. Cam în acelaş gen a interpretat istoria şi Joseph Delteil în „Jeanne d'Arc".

D. Victor Rodan a dat o traducere din toate punctele de vedere admirabilă. Nu ai o clipă impresia că este o traducere. Eşti ispitit de multe ori să crezi că totul e scris direct în româneşte. Este, fără îndoială, una din cele mai bune traduceri din ultimii ani. Şi nu sunt multe. — *Ph.*

COMTE SFORZA: Les bâtisseurs de l'Europe moderne
(Editura Galimard Paris)

După succesul neobişnuit al „memoriilor" Contelui de Bülow, literatura politică capătă prin cartea Contelui Sforza, fost ministru de Externe şi ambasador al Italiei la Paris o contribuţie din cele mai importante. Ca diplomat şi om politic Sforza a cunoscut pe cei mai importanţi oameni politici ai timpului.

In volumul de faţă ni se dau o serie de portrete în care anecdota caracteristică, faptul trăit alcătueşte în mod viu o fizionomie caracteristică. Contele Sforza dovedeşte nu numai un rar simţ de pătrundere psihologică, trăsătură, pare-se caracteristică diplomaţilor italieni, dar şi un remarcabil talent literar. „Facultatea esenţială" aşa de scumpă lui Taine este imediat degajată într'un portret, însă fără spiritul de sistemă care simplifică până la o abstracţie geometrică o figură omenească.

D'Annunzio

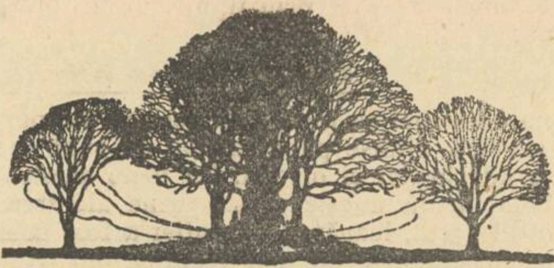
Astfel Lord Curzon e definit ca tipul premiantului întâi de la Oxford, tare în teme literare şi discursuri elegante, însă absolut naiv în tratativele politice. Când cineva, la o adunare internaţională îi ia locul întâi cu succes, el izbucneşte în lăcrămi.

Lloyd George e tipul de profet galic, cu mare talent oratoric, cu spontaneitate şi imaginaţie, dar lipsit adesea de prudenţă şi tact. Tisza e patriotul ungur, cam terre à terre, lipsit de imaginaţie şi de orizont. Poincaré, caracter specific francez, avocat, logician sever, lipsit de sentimentalism; Bonar Law, omul corect, stăpân pe sine, serios, dezinteresat şi realist. Giolliti, democrat, uman, plin de spirit de prevedere şi generozitate în acelaş timp, una din figurile mari ale liberalismului secolului al XIX-lea. Krassin e spiritul comercial şi burghez al comunismului, omul de afaceri care preferă în orice regim realitatea celor mai superbe ideologii. Balfour e prezentat ca tipul superior al eleganţei britanice, care urăşte demagogia şi reclama într'atât încât având mare talent oratoric, vorbeşte înadins simplu, evitând efectele, din înaltă pudoare şi din bun gust. Stambulinski, Franz Iosef, Rudolf, Millerand, Aehrenthal etc., etc., sunt trecuţi cu ingenioase şi subtile caracterizări în această galerie. Sforza i-a cunoscut pe toţi personal — numai de aceştia vorbeşte— aşa că picturile sale sunt făcute pe viu.

Ultimele capitole sunt închinate diferiţilor dictatori: Pilsudsky, Kemal Paşa şi în fine lui Musollini. Responsabili de ceeace se petrece azi în Italia sunt, după autor, în primul rând Sonino, care a condus rău tratativele de pace după Versailles, provocând o serie de deziluzii poporului italian, D'Annunzio care din cabotinaj şi demagogie literară a aprins spiritele, apoi guvernul Facta, vinovat de o mare slăbiciune în politica internă.

Contradicţiile şi slăbiciunile fascismului sunt arătate din belşug. Autorul, lucru rar pentru membrii diplomaţiei, se arată partizan al democraţiei, al păcii şi al parlamentarismului. Cartea sa e gândită şi scrisă în acelaş timp cu luciditate şi cu generozitate.

M. R.

FRANZ WERFEL: Kleine Verhältnisse
Paul Zsolnay Verlag *)

Iarăşi o povestire având drept erou un copil. De la războî încoace literatura noastră ca şi cea străină se preocupă cu pasiune de psihologia copiilor. Dar gustul literar evoluează azi foarte iute, ca şi toate celelalte gusturi — şi literatura de acest fel a şi început să se învechească.

„Hugo avea însă un fel al lui de a citi. Nu urmărea pagină cu pagină povestirea, pe care adesea n'o înţelegea decât în mică parte, citea din carte, ba ici, ba colo. Ades nici nu citea, ci privea extatic pagina şi furnicarul ei de litere... Intre cele două scoarţe ale cărţii banale erau lumi nesfârşite, pe care Hugo şi le creia singur iarăşi şi iarăşi. Textul pe care copilul nu-l putea descifra destul de iute, era doar un pretext pentru şirul de imagini şi idei ale fantaziei, care îneca în bogăţia ei fiecare rând".

Inchipuiţi-vă ce nou, ce evocator de amintiri pierdute, ce *frumos* ar fi fost pasagiul acesta acum treizeci de ani. Acum, după Proust şi Cocteau, el ne sună a lucru ştiut. Şi să mai zici că în arta literară nu există evoluţie progresivă!

Dar învechirea e lucru melancolic. Mai bine să povestesc subiectul romanului.

Hugo e băiat de 11 ani, bolnăvicios şi răsfăţat, şi are drept guvernantă pe Erna Tappert. In plimbările pe care le face împreună, ea leagă prietenie cu un locotenent care, graţie prestigiului pe care îl avea în faţa lui Hugo, îl convinge pe acesta că Erna trebue să iasă noaptea ca să asiste la nişte şedinţe secrete de care depinde tot viitorul ei. Hugo, cu sufletul lui romantic de copil, e încântat de a fi amestecat într'o conspiraţie. Nu spune nimănui nici o vorbă şi Erna poate lipsi în voie toate nopţile. Dar în curând locotenentul o părăseşte lăsând-o însărcinată, şi Erna se duce împreună cu Hugo la mama ei să-i ceară sfat şi ajutor. Copilul aude parte din conversaţie şi înţelege că o mare nenorocire o ameninţă pe Erna, pentru că n'are destui bani de dat unei doamne Seifert. Atunci nu mai poate rezista tentaţiei şi spune tot ce ştie mamei lui, cerându-i ajutor. Bine înţeles, rezultatul e că Erna e dată afară.

Totul, de la un capăt la altul, e văzut numai cu ochii copilului. Totul e just, bine observat şi ar fi minunat, dacă n'ar veni prea târziu.

I. G.

DAISY GOLDSCHMIDT: Arta chineză

Intr'un volum recent, intitulat „L'Art chinois", d-ra Daisy Goldschmidt face un rezumat scurt, dar foarte sugestiv, al artei chineze atât de puţin şi mai cu seamă atât de rău cunoscută marelui public european.

Meritul acestei cărţi constă din aceia c'a parvenit să releve interesul pe care-l prezintă pentru Europeni „ o artă care a exprimat mai intens decât oricare alta, aspiraţiile visului, elanul dragostei, idealul înţelepciunii şi al fericirii uneia din rasele cele mai puternice şi mai rafinate totodată, pe care ne-a făcut-o cunoscută istoria".

Mult timp, de altfel, arta chineză n'a fost apreciată în Europa decât pentru ciudăţenia aparentă a realizărilor ei.

D-ra Goldschmidt arată mai întâi legătura care există între istoria culturii şi istoria artei chineze. Concepţiile artistice, simple şi sobre, ale Chinei vechi, au făcut loc unei culturi mai rafinate şi în sfârşit formelor de viaţă luxoasă şi artificială din epocile de decădere.

Ceiace se remarcă însă întotdeauna şi în toate epocile este o sinteză în care poezia şi pictura formează un tot perfect, în care filosofia şi religia găsesc o expresiune estetică, şi în care un simbolism larg şi universal înglobează creaţiile poeţilor, artiştilor şi eruditilor.

Aceştia toţi dau dovadă de acelaş rafinament, încoluind realitatea faptelor printr'un vis şi mai real încă. In felul acesta orice creaţiune chineză reneagă legătura directă cu realitatea brutală a vieţii exterioare, prin renunţarea la o imitaţiune servilă a naturii „obiective", şi devine o exteriorizare a sufletului, adresându-se sensibilităţii estetice a omului tot atât de bine ca şi intelectualităţii sale profunde.

Mentalitatea aceasta diferită de cea occidentală, constituie originalitatea esenţială a artei chinezeşti.

In epoca noastră, în care formulele nouă sunt atât de căutate, arta chineză poate să dea directive nepreţuite.

D-ra Goldschmidt, în cartea sa, arată că omul în China e legat direct de D-zeu, iar istoria de mitologie: la baza oricărei civilizaţii se găseşte „Cultul străbunilor şi tradiţia".

„China datoreşte forţa aceasta vie, care s'a păstrat în decursul secolelor, continuitatea aceasta minunată, unei legături nestrămutate cu tradiţia".

Pe de altă parte, noi, Europenii, trebuie să renunţăm la „prejudecăţile învechite despre o China de neconvins în izolarea ei perfectă".

Fondul e desigur acelaş, numai expresiunile variază odată cu epoca. Taoïsmul, confucionismul şi budismul, toate credinţele acestea lasă urme profunde în evoluţia artei.

Epoca Tang, epoca Han, Song, epoca mongolă Yuan şi epoca Ming — pentru ca să nu cităm decât etapele mari — toate au lăsat o influenţă personală, au adăugat ceva nou concepţiei artistice chinezeşti. Diferite influenţe străine, civilizaţia iraniană din Asia Centrală, cea scito-siberiană şi altele s'au grefat pe expresiunile estetice autohtone.

Peste tot, detaliile alese, spiritualitatea unui desemn, care este adeseori într'o singură culoare şi legat de caligrafie, această artă „supremă" exprimă o concepţie cu totul diferită de preocupările artei clasice greco-latine, inspirată în partea ei esenţială de cercetarea minuţioasă a asemănării, de naturalism, de prejudecăţile perspectivei.

Artistul extrem-oriental este însufleţit de un elan de ordin mistic, de un vis creiat de contemplarea Universului, de meditaţia religioasă şi filosofică.

Viziunea unei „perspective spirituale mentale" în afară de locul pe care-l ocupă lucrurile în natura exterioară după legile perspectivei spaţiale, viziunea aceasta foarte nuanţată, e o probă evidentă a rolului neînsemnat pe care-l joacă omul în lumea şi în esenţa artei chineze.

Astfel, se poate înţelege rolul oarecum şters pe care-l are arta statuară în ţara aceasta (artă prea realistă în fond) şi importanţa artelor zise minore, care lasă atâta libertate şi prilejueşte atâtea posibilităţi jocului fanteziei şi contemplaţiunii dezinteresate.

Ce citesc americanii?

Impărţirea în două a revistelor, după calitate, în Europa fenomen abea vizibil, a dus în America şi în special în Statele-Unite la o diferenţiere categorică.

„American Mercury" „Scribners" şi altele, alcătuesc lectura oamenilor subţiri. La acestea trebue să mai adăogăm revistele de specialitate politică, ştiinţifică, prea puţin deosebite de cele din Europa şi însfârşit revistele umoristice ca „Vanity Fair" şi „New-Yorker".

Dar dincolo de aceste reviste de calitate apar reviste fără număr pentru femei, de sport, de cowboi, de detectivi, de jocuri de societate, în toate mărimile şi toate înfăţişările. Unele se deosebesc numai în ce priveşte cuprinsul de cunoscutele reviste englezeşti, Shilling-Magazin: hârtia e tot atât de proastă, autorii la fel. Altele, în deosebi revistele pentru femei surprind prin bogăţia imaginilor caşi a materialului. (Curios: nu toate se bizue pe reclamele comerciale, dar cele care trăesc din anunciuri, sunt de o ingeniozitate în reclamă care surprinde).

Prin ce se deosebesc revistele americane citite de marea massă a poporului, ridicând tirajul până la 2-3 milioane exemplare, de revistele europene? In primul rând prin ceiace se numeşte acolo *short story* (povestiri scurte) al căror gen transplantat aiurea (în Germania bunăoară) n'a prins. Povestirea scurtă americană, pentru care cititorul cumpără revista, conţine un material puţin obicinuit în Europa: aproape 90% din *short story* sunt povestiri profesionale, al căror erou e un lăcătuş sau un pianist de cinematograf, un negustor de automobile sau un student, o gospodină chinuită sau o biată institutoare, uneori un angrosist de lemne sau un bancher. Cele ce li se întâmplă se bizue pe profesia şi munca lor şi nu se petrece în orele lor libere. O astfel de *short story* e în stare să pasioneze milioane de profesionişti care caută în lectură o imagine înrudită cu propriile lor suferinţi şi experienţe.

Efectul acestor povestiri scurte e susţinut printr'un sistem pe care l'am putea numi: „urmare nevăzută": fiecare povestire are unitatea ei, dar e legată prin erou şi preocupările lui, de celelalte ale aceluiaş autor. Cititorul se pomeneşte că cunoaşte astfel eroul mai bine decât dintr'un roman, se bucură de re'ntâlnirea cu el, de regăsirea aceluiaş autor care e deobicei ilustrat de acelaş desenator. Şi astfel cititorul rămâne multă vreme credincios revistei.

Alături de *short story* joacă un rol mare în revistă *succes story,* sau o povestire biografică de efect. Astfel de biografii se găsesc în toate revistele americane de mare tiraj şi se ocupă de viaţa unui savant sau a unui rege al fierului, a unei stele de cinematograf sau a unui şef politic. Şi numaidecât după *succes story* urmează o specie de literatură aproape de nepriceput pentru un european cu oarecare simţ, *confession stories* în care cineva, de cele mai multe ori o femeie, îşi povesteşte viaţa intimă. Revistele americane ţin foarte mult la „human touch", la nota personală de care depinde succesul. Ca să fie popular, autorul trebue să se adreseze publicului. Deaceia corespondenţa cu cititorii, anchetele în public ţin un loc de seamă în toate revistele populare americane, al căror preţ totuşi nu trece de 5-10 cenţi. — *W.*

Din sumarul numărului viitor:

Otilia Cazimir: Pe marginea unui jurnal de modă.

Gib. I. Mihăescu: Urmările unei drame din lumea mare.

D. I. Suchianu: Tragic.

T. Arghezi: Tablete.

Al. A. Philippide, George Lesnea, G. Baiculescu, H. Blazian, etc.

In 36 pagini

pe hârtie velină, tipărită în 6 culori, a apărut ex- :—: celenta revistă :—:

„Realitatea Ilustrată"

cu sute de fotografii dela nunta regală din Sinaia şi din toată lumea şi minunatul supliment

REPORTAJ

revista faptelor senzaţionale

36 pagini mari — Preţul 10 lei

*) De vânzare la librăria „Hasefer".

Teatrul în Moscova

Public, actori şi critici

Teatrul şi cinematograful din Uniunea Sovietică sunt astăzi problemele care preocupă cercurile intelectuale de pretutindeni, indiferent de ideologia pe care o împărtăşesc.

Noutatea izvorâtă din adânci prefaceri ale unei revoluţii, este nu numai un obiect de curiozitate, dar şi un puternic stimulent de creaţiune.

Kurt Kesten, un bun cunoscător al teatrului sovietic, publică într'o revistă germană un interesant articol care oglindeşte realitatea vieţii teatrale din ţara revoluţiei.

Il redăm fără comentarii, pentrucă se pare că autorul este el însuşi un adept al ideologiei teatrului sovietic.

„Actorii din Rusia sovietică joacă în faţa unui public proletar compus din muncitori şi salariaţi. Piesele jucate dezbat probleme actuale şi sunt reflexe sugestive ale vieţii cotidiane.

Literatura ca şi drama de amuzament şi-au găsit sfârşitul.

Până să ajungă să fie reprezentată, piesa are de străbătut un drum lung. Este un neadevăr, că s'ar reprezenta piese trimise prin poştă de autori necunoscuţi.

Există în teatrul de azi autori preferaţi, directori, regisori, dramaturgi, literaţi cu influenţă, editori şi finanţiari, actriţe care ar dori să joace un anumit gen şi posedă un amic bogat, etc., etc. Mai există critici, vânzători de bilete şi la sfârşit publicul. Motto pentru această complicaţie: „Teatrul este un factor cultural".

In Uniunea Sovietică există o critică teatrală, neobişnuit de agresivă şi de vie; cum în general polemica literară a atins acolo un grad şi o suprafaţă pe care numai Franţa veacului al XVIII, Franţa ascensiunii burgheze a mai cunoscut-o. Este o eroare să se creadă că viaţa intelectuală a Rusiei sovietice ar fi săracă şi că metoda marxistă ar strânge literatura ca un cerc de fier.

Critica teatrală începe în mare măsură înainte de reprezentaţie. Hazardul, aşa cum domina în organizarea anarhică a teatrului nostru, trebuia înlăturat. Un anumit for are posibilitatea să decidă, dacă o piesă se va reprezenta ori nu. Mai presus de toate există putinţa corecturei. Asta e un progres enorm.

Lucrătorii veniţi din fabrici au dreptul să spună prin reprezentanţii lor ce piese vor să vadă. Se dau, deci, indicaţii, ce teme ar trebui dramatizate. Un scriitor primeşte tema şi lucrarea lui este examinată de un colegiu .Apoi încep repetiţiile. După o serie de repetiţii se reprezintă piesa în faţa unui cerc restrâns care dă un răspuns pozitiv sau negativ.

Colegiul poate hotărî schimbări. Repetiţii noui, o nouă examinare.

Un ultim examen înaintea repetiţiei generale. In sală sunt delegaţii muncitorilor, ai asociaţiei scriitorilor şi ai autorităţilor dela cenzură. De faţă mai sunt: directorul, regisorul şi chiar autorul.

După sfârşitul reprezentaţiei urmează votarea. Şi acum abia poate să dispară piesa după afiş, poate fi totul în zadar.

Aşa a fost respinsă piesa „Fraţii Karamazoff". Delegaţii muncitorilor din fabrici s'au opus reprezentării, deoarece pentru ei nu există nici o legătură între lumea Karamazoffilor şi planul de 5 ani.

Procedeul va fi socotit imposibil în comparaţie cu metoda noastră individualistă de lucru. Insă, critica are şi o altă misiune decât până acum.

I se răpeşte caracterul individualist, dar rămâne creatoare. Primeşte funcţiuni şi puteri noui, pe când la noi, mai ales astăzi, se găseşte într'o celulă de închisoare, iar influenţa ei este negativă, necontrolată sau totalmente periculoasă.

Metoda sovietică se află în contradicţie fundamentală cu cea burgheză.

Ea e condiţionată de sistemul sovietic şi ar fi imitabilă în mediul nostru, numai când teatrul n'ar mai vrea să rămână un simplu mijloc de amuzament şi de bună digestie.

Publicul teatrului rus a suferit o transformare radicală în ultimii ani.

Publicul se compune acum din muncitori, salariaţi şi funcţionari. Muncitorimea furnizează cel mai mare procent. Se pune în fiecare seară la dispoziţia sindicatelor, instituţiilor, etc., un număr de locuri pentru fiecare teatru. Preţurile acestor locuri sunt extrem de reduse. Dar chiar locurile care se pot cumpăra dela casă ca vizitator izolat sunt cu mult mai ieftine decât acelea dela teatrele europene. Teatrul nu mai este deci privilegiul unei caste de bogătaşi sau de salariaţi bine plătiţi.

E. foarte interesant de privit, entuziasmul cu care participă publicul la acţiunea de pe scenă. Nu e lumea lor, unde se recunosc? Cu toată iubirea pentru arta teatrală, nu uită când un actor joacă excelent un erou reacţionar: fluieră sau nu aplaudă de loc. Sunt foarte sensibili la satirizarea biurocraţiei.

De altminteri, avem de aface cu un neadevăr, când se vorbeşte despre interdicţia criticii stărilor prezente sau reprezentarea unor chestiuni *tabu*. In ultimul act din Boris Godunov, preoţii defilează ca şi pe vremuri.

Se joacă la Moscova mai bine decât în Europa? Vizitatorii competenţi străini afirmă de multe ori că nivelul general este cu mult superior, ansamblul disciplinat şi numeroase talente tinere. S'au desfiinţat *stelele*.

A învins realismul, întruchiparea plastică a omului veritabil.

A învins viaţa cotidiană pe scenă împotriva vieţii imaginare. Nu mai e patos fals şi exagerare. Asemenea actori formidabili ar fi în America sau Europa eroii sezonului, li s'ar vedea fotografiile în toate revistele ilustrate, s'ar povesti şi citi zilnic anecdote despre ei, şi-ar face apariţia la ceaiurile, dineurile şi balurile societăţii „bune"!

S'a terminat însă cu acest „teatru".

Aceşti actori demni de admiraţie, trăiesc anonim. Un oraş ca Moscova ascunde poate talente atât de mari şi numeroase cât o ţară vest-europeană.

Lumea nu cunoaşte numele lor. Despre munca lor nu pomeneşte nici-o carte, fotografie, cântec sau jurnal. Ei trăesc modeşti, fără pretenţii şi necunoscuţi.

Nu e nimic mai sguduitor astăzi în domeniul artei decât anonimatul servitorilor credincioşi ai artei teatrale din Moscova"...

INSEMNĂRI

Bacalaureat trist şi bacalaureat vesel

Sinuciderea din pricina necazurilor şi decepţiilor vieţii de şcolar este o formă de autosuprimare foarte modernă. In orice caz e o boală care aparţine epocii noastre, şi al cărei microb este un produs al condiţiilor care definesc societatea contemporană.

Altădată tinerii din ultimele clase de liceu se sinucideau din dragoste. Astăzi se omoară din pricina bacalaureatului. La noi, pe vremea când bântuia pesimismul eminescian, sinuciderea din amor se complica cu o renunţare filosofică la viaţă. Iubita indiferentă (care întotdeauna era o foarte terestră şi banală fată) era urgisită şi blestemată cu stihuri din „Scrisoarea IV-a" sau a V-a a lui Eminescu. Insfârşit, de când lumea, au fost oameni care să se sinucidă din dragoste.

Sinuciderea din dragoste — ca şi sinuciderea din joc de cărţi, curse, faliment sau speculaţii la Bursă — apare astfel ca un act... normal. Adică este una din multele stupidităţi cu care se îndeletniceşte omenirea decând există.

In orice caz cea mai anormală dintre sinucideri (singura într'adevăr normală fiind numai sinuciderea din mizerie) este sinuciderea din... bacalaureat. Este o formă gravă şi primejdioasă a acestei boli a sinuciderii. Şi o formă nouă.

Scriitorul Friedrich Torberg a făcut din psihoza aceasta subiectul unui roman: „Bacalaureatul elevului Gerber". Rareori sufletul adolescentului a fost descris cu mai multă dragoste şi cu mai multă frăgezime. Este aici o poveste de dragoste, delicioasă. Cazul eroului lui Torberg nu este izolat. Foarte mulţi tineri îşi pot oglindi sufletul în sufletul elevului Gerber. Torberg a pus în el toată şovăirea şi toată frământarea tânărului ajuns în pragul maturităţii, în anii când se efectuiază tradiţia dificilă şi dureroasă dela copil la om.

Această tranziţie, dealtfel, e dificilă şi dureroasă în bună parte din pricina civilizaţiei noastre actuale, care falsifică şi deformează caracterul în favoarea unui progres tehnic şi pur mecanic, fără nici-un sens spiritual. Această constatare a mai fost făcută de multe ori. Romanul lui Torberg pune perfect în evidenţă acest lucru.

Torberg face responsabilă mai ales şcoala de această falşificare. Mărturisim că tabloul pe care-l zugrăveşte este tragic şi patetic. Este concludent. Conflictul dintre elev şi profesor apare tratat fără ipocrizie şi fără înconjur. Şi mai grav e faptul că acest conflict nu pare să fie remediabil. Armonia şi amiciţia între profesori şi elevi rămân încă excepţii.

Alături de această carte tragică ne place să plasăm volumul „Clasa VII-ea" a d-rei Marta D. Rădulescu, apărut de curând la „Scrisul Românesc". Sunt impresii de şcoală scrise de o şcolăriţă de şaptesprezece ani. Ne frapează în primul rând — aproape ne uimeşte — un mare talent. Autoarea debutează. Nicăieri în volum nu se pot observa şovăelile inerente oricărui debut. O perfectă şi sigură mânuire a dialogului (mai ales!) — un admirabil meşteşug al compoziţiei şi un simţ poetic proaspăt, curat, fără nici-o falşă literaturizare. Totul e spontan, vioiu, sincer. Se lămureşte un temperament robust şi sigur şi o minte, fragedă încă, dar care făgădueşte că va putea în curând să cugete în chip original şi frumos.

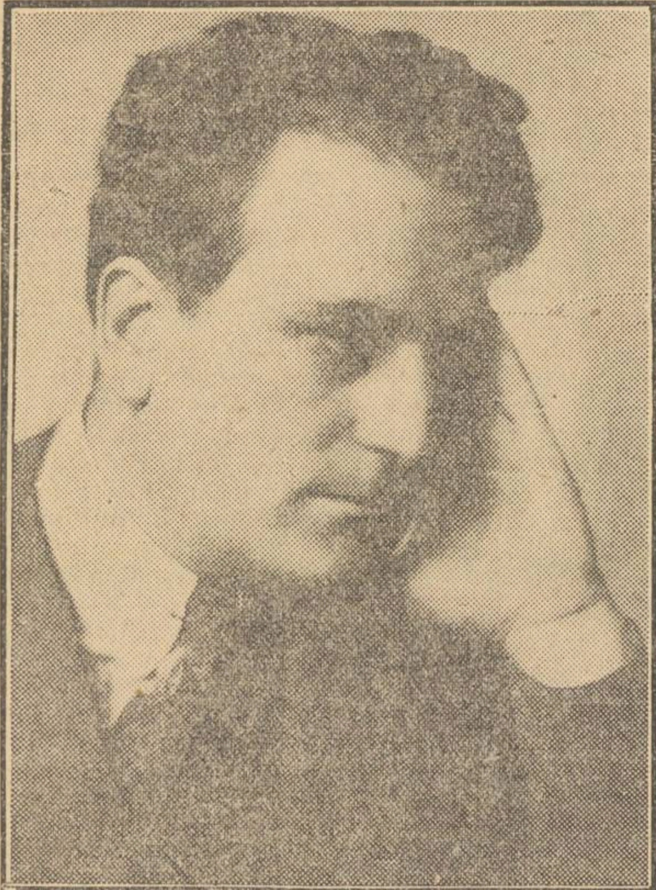
Şi în cartea asta e vorba de conflictul dintre profesori şi elevi, de bacalaureat şi de falşificarea adolescenţii de către programele şcolare. Dar aceste lucruri sunt văzute şi simţite fără frică, fără umilinţă şi fără gânduri funebre.

Este o carte pe care o recomandăm tuturor tinerilor cărora bacalaureatul le dă idei negre. Poate că dacă eroul lui Torberg ar fi citit-o, nu s'ar fi omorât.

P.

Cimitirul Mamelucilor

Românii se deplasează greu peste graniţă când nu e vorba de Paris, Nisa sau Monte-Carlo. Le place să călătorească în străinătate cu ţinte fixe, drum sigur şi distracţii comode. Nu-i ispitesc itinerariile inedite.

Demostene Botez

Demostene Botez face excepţie din acest punct de vedere. Curiozitatea l-a purtat până acum prin multe meleaguri. Iată-l povestindu-şi, în ultimul număr din „Viaţa Românească" impresiile culese în Egipet. Să-l însoţim puţin la Cimitirul Mamelucilor:

Mormintele mamelucilor sunt şi ele semănate prin ogrăzi închise de ziduri, iar mormintele califilor chiar în case adevărate în care, în câte o odae, e unul sau două morminte, care seamănă cu două catafalcuri în piatră colorată. Ciudaţi locuitori! Fiecare mormânt e ca un sarcofag zidit deasupra pământului, şi are la capăt un fel de turn în loc de cruce. După forma vârfului acestui turn special, se cunoaşte dacă acolo e înmormântat un bărbat sau o femeie. Turnul bărbaţilor se termină cu un turban. Acolo unde sunt îngropaţi mai mulţi sunt două şi trei turnuleţe.

Nu, n'am venit pentru asta în Egipet. Las pe domnul Aubanel să-şi noteze numele Califilor celebri care domiciliază în aceste case de la periferia Cairului; mă izolez şi stau la umbra zidului alături de un turban de piatră, probabil fost Calif şi el.

Vizita aceasta e inutilă. E pusă în program probabil de ghidul nostru, din motive subtile şi ascunse. Incerc o filosofie ieftină şi mi-i scârbă. Sunt plictisit. Trecutul trebue să fie definitiv defunct. Chiar în Egipetul, cu toată copleşitoarea lui istorie, mă simt mai bine în culoarea vie şi nouă pentru mine, a străzilor, printre egiptenii de azi decât printre mamelucii de eri. Dar şi strada are lipsa strălucirii şi a nervului pe care i-l dau femeile, căci pretutindeni şi numai foarte rar, o femeie este o mogâldeaţă îndoliată, curbată sub destin, de parcă ar fi un mameluc măcelărit, care mai are puţină treabă, şi se acopere peste faţă, ca să nu-l recunoască şi să-l măcelărească a doua oară, ca 'n explicaţiile ghidului nostru. Poate din cauza acestei absenţe a femeii vii, oamenii par aşa de adormiţi, şi deplasează, cu lene şi placidă indiferenţă nobilă, coloana lor albă în halatul larg.

Aş vrea să văd o femeie frumoasă şi elegantă în locul cimitirului de mameluci. Egipetul e ţară fără de femei. E un cimitir cu turban, şi pentru morţi, şi pentru vii.

Şi institutoarele din caravana noastră sunt aşa de neutre!

Putere şi graţie coreografică

Publicul parizian a avut ocazia, la intervale scurte, să compare şcoala coreografică germană, reprezentată prin cea mai autorizată protagonistă, Mary Wigman, cu dansul duncanian aşa cum îl reprezintă Lisa Duncan, fără îndoială cea mai bună elevă a marei Isadora.

Arta Maryei Wigman este de o natură cu totul particulară. Ea a uimit pe mulţi spectatori francezi, pentrucă dansul ei nu caută nici să încânte, nici să seducă. El nesocoteşte graţia, dispreţueşte armele tradiţionale feminine, este un dans aproape cerebral de accente, de ritm şi de echilibru muscular.

Trupul feminin este pentru artistă o maşină de fabricat linii, volume, flexiuni şi mişcări, care crează un limbaj plastic foarte variat şi complect.

Cu braţele, cu picioarele, cu torsul şi cu şoldurile, cu umerii, cu capul împodobit de păr şi cu feeria voalurilor, Mary Wigman populează spaţiul cu noţiuni sintetice şi cu impulsii savant calculate, care formează un vocabular foarte bogat şi nuanţat.

Sunetul piciorului gol pe scenă, destinderea bruscă a membrelor, zguduirile violente, flexiunile, gesturile stilizate, care coincid perfect cu o partiţiune foarte ritmată, reuşesc să dea imagini în mişcare de o extraordinară justeţe, forţă şi elocvenţă.

Mary Wigman îşi concepe mai întâi coreografia şi apoi o adaptează unei compoziţiuni muzicale. Câteva instrumente grupate în jurul unui pian, două flaute, un gong sensibil şi nişte ţimbale bine acordate, formează muzica aceasta halucinantă. Şi revenirea aceasta la originile muzicale ale dansului nu e lipsită nici de grandoare şi nici de logică.

In dansul Maryei Wigman muzica este adevărata stăpână, căci ea este aceia care trimite în chip magic trupul omenesc în spaţiu şi dă sens tuturor mişcărilor lui.

Arta Lisei Duncan este diametral opusă concepţiei coreografice a Maryei Wigman. Prima ei preocupare şi dorinţa ei cea mai arzătoare este să placă şi să încânte.

Atunci când izbucneşte uşoară în scenă de parc'ar vrea să-şi ia sborul în accentele muzicei de Gluck sau de Mozart, orice apăsare pământească, orice grijă par dintr'odată complect îndepărtate.

Arta mai robustă, mai pământească, nu mai puţin încântătoare a lui Georges Pomiès, contrastează cu perfecţiunea Lisei. Artistul a făcut progres şi progresul acesta s'a desvoltat aproape în măsura în care instrumentaţia wagneriană depăşeşte pe cea de Haydn, fără să piardă însă nimic din observaţia pătrunzătoare şi înţeleaptă a vieţii, care întotdeauna a constituit partea cea mai importantă şi mai personală.

Grotescul la Georges Pomiès, constă din amplificarea de-abea caricaturizată a faptelor şi gesturilor zilnice, al căror comic e mascat de o obişnuinţă care-I face familiar.

Ajutat de o virtuozitate mimică devenită remarcabilă, de o plastică pe care o pune în evidenţă, fără exagerare însă, un costum voit banal, cămaşă de lucrător şi pantaloni largi, Pomiès este astăzi unul din cei mai apreciaţi dansatori de caracter.

Expoziţia de artă indiană la Londra

O expoziţie de artă indiană, foarte interesantă, s'a deschis de curând la Londra, la Burlington Fine Arts Club. Picturi, sculpturi şi obiecte de artă, selecţionate cu îngrijire, ilustrează diverse laturi şi diferite epoci ale artei indiene.

După expoziţia persană, expoziţia indiană confirmă importanţa „umană" a artei indiene, — în opoziţie cu arta persană, „decorativă" prin excelenţă şi incomparabilă în expresiile sale ornametale.

Expoziţia indiană posedă specimene de pictură din ţara aceasta, începând cu sec. VIII şi până'n sec. XIX. Operele dintre secolele VIII—XV sunt rare. Se găsesc câteva miniaturi stilizate din sec. XV, anterioare influenţei persane şi tablouri din sec. XVI de un stil aproape monumental.

De altfel şcolile mogholis şi indiană, sunt bine reprezentate, prima prin portrete „obiective", cea de-a doua prin opere de un lirism şi de-o frăgezime, care persistă până'n sec. XIX.

Grupul sculptorilor prezintă un ansamblu rar de specimene foarte variate ca stil.

Cel mai mare număr de statui aparţin perioadei medievale, din sec. VI până'n sec. XIII.

Sunt forme bogate, exuberante, sinuoase, erotice, în inspiraţiunile lor reuşind să exprime o viaţă intensivă.

Obiectele împrumutate de guvernământul Indiei, provenite din săpăturile dela Mohenjodaro şi Harappa sunt cu deosebire intersante. Ele înfăţişează un tip nou de expresie artistică, conţinând bine înţeles vase din steatită, figuri de oameni şi de animale de o rară frumuseţe, inscripţii într'o limbă necunoscută, însfârşit două capete omeneşti, care prin tipul lor sunt unice în arta indiană.

Ceva despre educaţie

Originea educaţiei se pierde în noaptea timpurilor şi urmele istorice, ajunse până la noi, nu sunt de acord asupra adevăratei ei origini. Cu toate acestea un punct de coincidenţă uneşte aceste urme ale trecutului: Orientul, isvorul, leagănul educaţiei a fost doar acest vast orient, cuibul celor mai vechi şi mai frumoase civilizaţii. Fie China cea imensă, Persia, Asiria sau Egiptul, ţări care au strălucit pe vremuri, puţin importă care din ele a fost iniţiatoarea pedagogiei; demn de cunoscut este numai originea ei.

Exploatarea omului de către om nu datează numai de astăzi, ci se practică de multe milenii. Stăpânii şi seniorii marilor întinderi de pământ şi a numeroaselor existenţe înţelegeau ca servii să fie utili, să producă. Dar natura nu se mulţumeşte să fie imperfectă numai, ea transmite imperfecţiunile ei naturei umane, agravată de accidente şi de ignoranţa cauzelor. Acest ansamblu de factori dădu naştere la oameni inapţi muncii musculare. Deci inutilii aceştia vor mânca fără să producă.

Veni atunci stăpânului ideea de a profita şi de această inaptitudine musculară, servindu-se de inutili ca însoţitori — paji — la copii. Dar nu găsi de ajuns numai acţiunea de a însoţi. Inutilul trebui atunci să joace rolul unui bufon pe lângă copiii stăpânului, să le spună poveşti şi glume, care trebuiau repetate seara stăpânului, ca să-l veselească. Puţin timp apoi, el — inutilul — trebui să fie iniţiatorul în arta lucrului şi a războiului. Numaidecât luară naştere literele şi artele. Astfel inutilul disgraţiat trebui să înveţe pe fiii stăpânului aceste cunoştinţe nouă.

Ca şi meseriile, artele progresară, luară o desfăşurare enormă, se creiară case şi locuri de învăţătură. Aşa cerea momentul istoric în care trăiau acele civilizaţiuni. Incepând cu această epocă, şcoala funcţiona, dar mai mult practică decât teoretică. Din acel moment şi până în zilele noastre se întinde o perioadă imensă, în care timp apariţiunile soarelui risipiră noaptea adâncă în care religiunile cufundară umanitatea.

Să trecem pe lângă Grecia nemuritoare cu Platon, cu Eschil, cu Homer, Diogen şi alţii; să lăsăm la o parte şi Roma imperială cu cuceririle şi arta ei dusă până la cele patru colţuri ale globului, şi să ne oprim mai ales la acele puncte luminoase ale erei creştine, la Rousseau şi Pestalozzi.

Rousseau fu cel dintâi care concepu educaţia intuitivă şi egalitatea oamenilor în faţa instituţiunilor Statului, egalitate a cărei idee fundamentală era şcoala. Egalitate înaintea drepturilor, egalitate în faţa datoriilor, educaţie pentru toţi copiii, bogaţi şi săraci, fără distincţie. Rousseau păcătueşte totuşi printr'un centralism excesiv, cum arată „Emil" al lui, carte-tip pe care biserica a pus-o la indexul cărţilor interzise, dar acest cerebralism excesiv, puţin mecanic în felul lui, era produsul viziunii sociale a timpului lui, animat de idealism.

Se ridică atunci Pestalozzi şi puse în practică, pentru prima oară în istorie, realizarea învăţământului intuitiv, în coloniile şcolare şi în plină natură. Pestalozzi a luat ideea de la Rousseau, dar a animat-o cu suflul de spiritualitate şi de romantism care-i lipsea. El avu gloria de a fi fondatorul acelei mişcări de renaştere şi de intuiţie care se desvoltă în sânul pedagogiei muribunde, scolastică prin excelenţă.

Opera lui Pestalozzi a fost continuată de către Dinter, Denzel, Natorp, Zarremer, Harnisack şi mai ales de Frederic Froebel, în secolul al 19-lea, ale cărui „grădini de copii" au imprimat o direcţie nouă şcolilor materne, prelungindu-le metodele până în zilele noastre.

Veni însfârşit încercarea lui Tolstoi la Yasnaia Poliana; încercările lui Faure, ale lui Ferrer, ale lui Homer Line în Anglia, ale lui Chatzki în Ungaria, ale d-nei de Montessori în Italia, ale lui Flower şi alţii, care se siliră să creieze, să întemeieze, să instaureze „educaţia nouă", cea mai înaltă expresie a culturii unei epoci.

G. B.

Cititi **André Maurois**

VIAŢA LUI DISRAELI

Traducere de T. Teodorescu-Branişte

Cea mai bună biografie romanţată scrisă până azi

200 PAGINI — 70 LEI

FEDRA

de J. RACINE

a apărut în excelenta Bibliotecă „Dimineaţa"

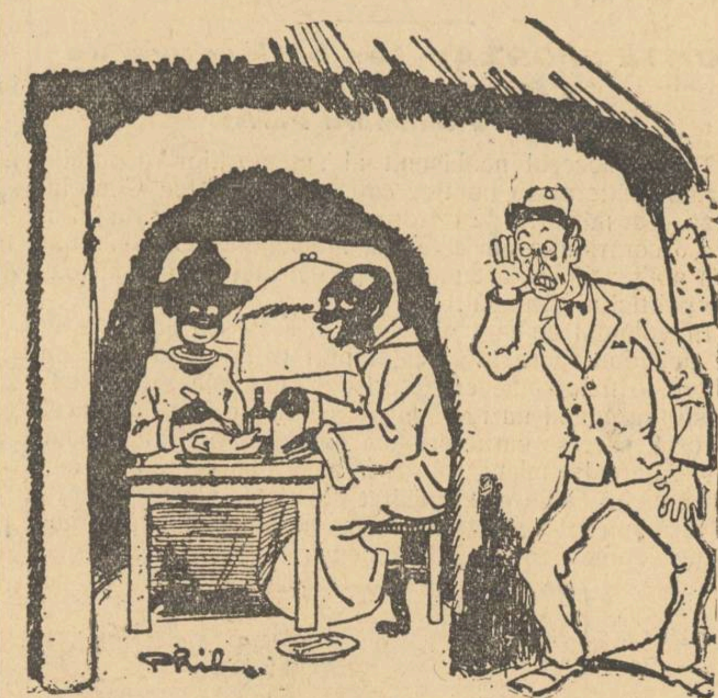
No. 135 Preţul lei 12

La expoziţia colonială

— Aş vrea să mănânc un antropofag!...

La canibali

— Mai dă-mi o bucată de Alb!...

Suflete simple

— Imi scrie că nevastă-sa e bolnavă rău şi nu poate să mă ia la masă astă seară, dar o să vie cum o sosi doctorul!

— Coniţă, eu v'am spus totdeauna că e om de inimă!...

Neprevedere

— Nu trebuia să ne scoatem botinele...
Uite, acum n'avem cu ce ne încheia!

ANUL X. - SERIA II-a. - No 558

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 16 August 1931

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Tragic

S'a spus: „tout est important, rien n'est tragique". Şi mă gândesc acum că poate şi mai adevărat ar fi să spunem: „nimic nu e important, totul e tragic". Important? Dar ce însemnătate are un lucru atâta vreme cât n'a ajuns să fie tragic? Măcar să înceapă a fi tragic.

Cred că la temelia noţiunii de tragic se găseşte verbul *a nu putea*. In special a nu putea înţelege. Căci nu înţelegem bine ceva decât din momentul când am ajuns a-l pricepe până la capăt, adică până la limita de unde începe să devină incomprehensibil. Şi în clipa aceia în care putinţa şi neputinţa sunt egale, în care maximum de supunere a obiectului coincide cu scăparea lui definitivă din mâinile noastre, în clipa aceia avem sentimentul pe care îl numim tragic. El se exprimă fizic prin nevoia de a urla. A urla de neputinţă, de neputinţa amară şi absurdă a aceluia care totuş simte într'însul puteri cu care să fie în stare a putea oricât. Aci este paradoxul a tot ce e tragic. Eroul e voinic, e croit ca pentru victorie, are tot ce-i trebue ca să isbândească explosiv şi strălucitor. Şi eşuează. De ce? Nu pentru că a comis vre-o eroare de conduită, ci pentru motivul mai simplu şi mai mare că lucrurile de pe acest pământ sunt anume făcute pentru a servi de obstacole reuşitelor noastre, iar fărâma de succes dela început este acel strict necesar de lumină fără de care întunerecul n'ar avea nici-un sens.

Gândeşte-te, cetitorule, la toate acele prilejuri când ţi-ai zis: „nu pot", sau „nu mai pot", sau „nu se poate". După cum d. Jourdain făcea proză fără s'o ştie, tot astfel fiecare din noi facem metafizică fără să ne dăm seama. E deajuns să ne coborîm puţin în noi, înlăuntrul propriului nostru suflet, pentru a vedea cum nimic nu se împacă şi cum unele lângă altele stau vrăşmaşe imposibilităţi de sens contrar.

* * *

Se crede că — atunci când suntem traşi din două părţi, când suntem hărţuiţi de mai multe lucruri care, fiecare în parte, ne fac să spunem: „nu pot", — că atunci rezultatul e inacţiunea. Şi este, poate, adevărat pentru cazurile curente. Când e vorba însă de lucrurile tragice, atunci rezultatul e altul, rezultatul e o acţiune, aş zice chiar o acţiune pură, acţiunea în sine.

Tragicul isvorăşte, cum spuneam, din perceperea unei imposibilităţi definitive. A uneia sau mai multor imposibilităţi, — numărul lor nu importă. Am zis definitive, căci altminteri am putea mai curând ori mai târziu, avea o soluţie, şi atunci am ieşi din însăşi definiţia noastră. Decât, în faţa imposibilităţii, chiar definitive, viaţa nu se lasă bătută. Incearcă o soluţie, încearcă alta, încearcă mereu pentru a nu reuşi niciodată. Dar nu stă. Caută, se mişcă, necontenit. Inchipuiţi-vă un gimnast care îşi ia elanul pentru a sări, iar când ajunge la lucrul peste care trebue să sboare, lucrul acela se derobează, se şterge continuu din faţa săritorului. Atunci, din toată aceasta, nu mai rămâne decât veleitatea de a sări, care din elanul preparator face o acţiune întinsă şi nedefinit prelungită. Este încordarea în faţa impasibilului, este cea mai activă dintre atitudinile sufletului nostru, este — cum spuneam mai sus — acţiunea în sine, acţiunea desbrăcată de elementele utilitare ale succesului — elemente străine ei. Căci a reuşi înseamnă a termina, după cum soluţie înseamnă oprire. A acţiona este contrariul lui a sfârşi, iar adevărata activitate nu o găsim decât atunci când e pusă în slujba imposibilului.

* * *

Ar mai fi ceva de spus.

„Tout est important, rien n'est tragique". Dela asta am plecat, începând prin a declara că aforismul nu-i adevărat.

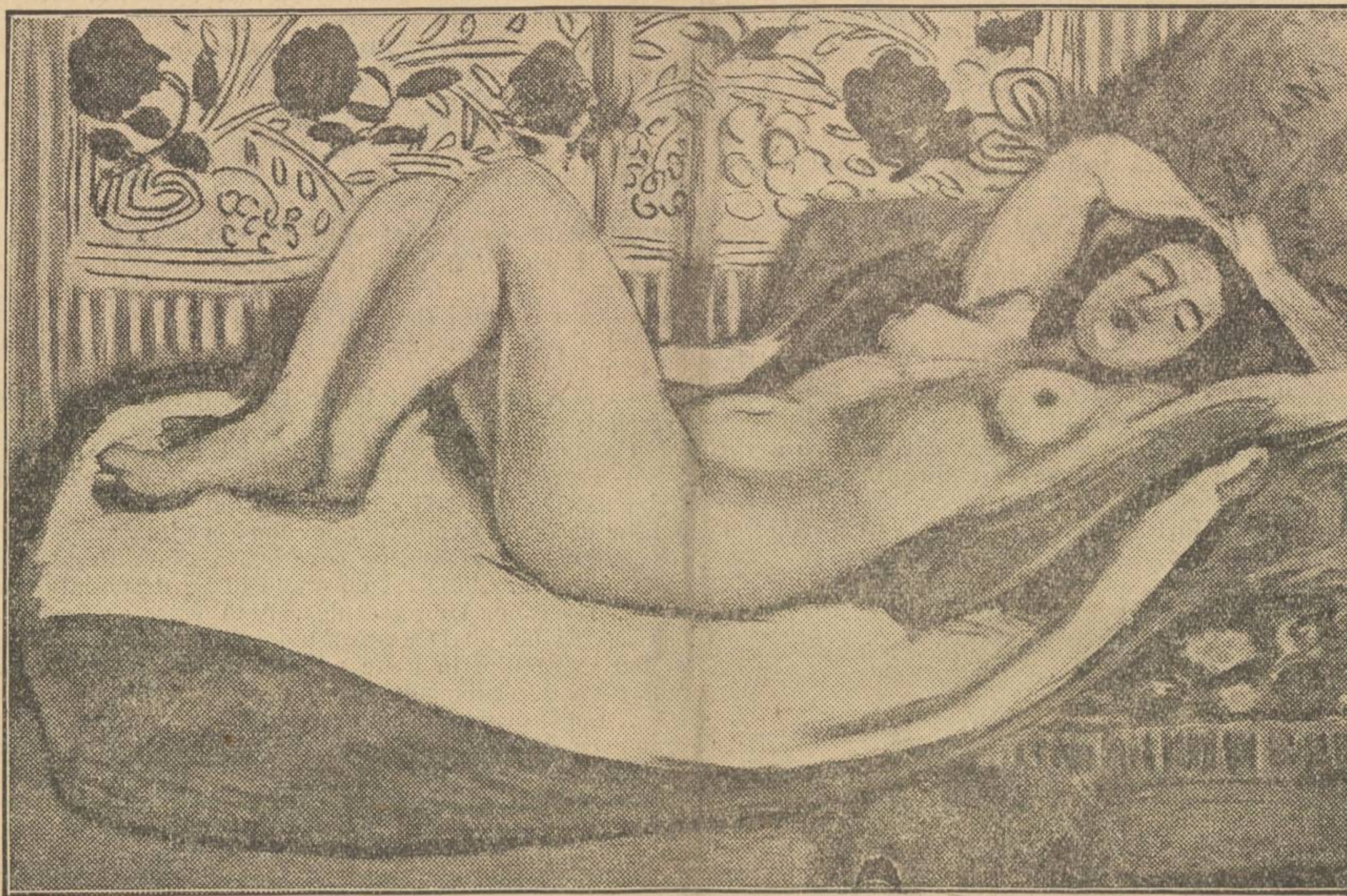
Dar iată un argument ce ni s'ar putea aduce împotrivă.

Nimic nu-i tragic, pentru simplul motiv că orice lucru este supus uitării. Uităm. Prefacem în praf. Transformăm în nimic ceeace odată a putut fi aşa de însemnat. Nu există tragic, de vreme ce totul se şterge.

Decât, această distrugere nu s'a observat cât de specială este. E, ce-i drept, o moarte. Dar din care rămâne ceva, dacă nu ar fi decât gustul de moarte, un gust în gură care nu poate fi confundat cu nici-un altul. Când simţim că *uităm* ni se umple sufletul cu o tristeţe metafizică,—cu un fel de tristeţe de moarte teoretică; şi acest sentiment, el, nu se uită niciodată. Da. Aci stă curiozitatea fenomenului (şi-mi pare foarte rău că are aerul ieftin de paradox): oridecâte ori simţim că uităm, această simţire este dintre acele ce nu se uită niciodată.

Prefacem tot în praf. Dar praful acesta nu-l mai putem preface în altceva. Şi este printre lucrurile tragice unul din cele mai autentic tragice.

D. I. SUCHIANU

H. Matisse — *Odaliscă*

Urmările unei drame din lumea mare

Fragment de roman

de GIB. I. MIHĂESCU

La judecătoria de ocol din mahala, activitatea curgea neîntreruptă dela o zi pe alta. Şi Vulpache şi Piscupescu erau mulţumiţi că Botoran nu se amestecă la nevoile împricinaţilor. Din când în când primea şi el să facă vre-o jalbă câte-unui împricinat. Asta când motivul acţiunii i se părea foarte interesant. Dar când reclamantul se apuca să-i plătească, el îl trimetea la băieţii care făceau copiile. In privinţa asta avea ambiţie ca de magistrat: să nu i se spună că a primit sub un chip sau altul bani dela „părţi". Mai ales că adesea şi judecătorul, *domnul consilier*, şi ajutorul, îi cereau şi lui părerea la darea hotărârilor. Mai mult încă, îl chemau în unele *speţe* la sfat, chiar când Vulpache *luase şedinţa* iar pronunţarea hotărârii se amânase. Dar nici odată nu se întâmplase ca să fie chemat şi Vulpache, la şedinţele lui Botoran.

Asta o băgase de seamă şi unul şi celălalt. Dar Vulpache se făcea că nu i-e necaz. Chiar şi când domnul consilier îi felicita colegul în faţa tuturor:

— Măi Botorane, măi, păcat de tine! Cum n'ai făcut tu, măi, liceul, c'ai lua facultatea toată într'o sesiune...

Pe când Vulpache, primea complimente de alt soi:

— Habar n'ai, Vulpache... ori: — Măi Vulpache măi, ţie ţi-ar fi stat bine cu şorţ dinainte şi cu balanţa în mână... ori: — Mă, cântarul dreptăţii nu e balanţă de oltean...

Alte ori domnul consilier, om foarte nervos, se înfuria zdravăn:

— Asta e hotărâre, Vulpache!? Astea sunt „motivele" care ţi le-am dat eu... Idiot eşti mă...

Aprodul, pentru că toate lucrurile astea se petreceau în cabinet, trăgea cu urechea. El doar avusese atâtea de pătimit după urma lui Vulpache şi a lui Piscupescu... Se strecura repede spre grefă şi şoptea la urechia domnului Botoran:

— Domnul consilier a făcut pe domnul grefier Vulpache idiot...

— Când?

— Iaca-acum.

Botoran surâdea ascuns. Ii plăcea. Era singura lui satisfacţie faţă de colegul care făcea bune afaceri din postul lui şi pe care, mai din bunătate, mai din dispreţ, nu-l denunţa când îl prindea cu câte vre-un matrapaslâc. Nici nu făcea măcar vre-o aluzie judecătorului, ca să-l pună pe urmele faptei necurate ori îndoelnice. Se mulţumea cu atâta. Mai ales când apostrofa se petrecea în faţa lui. Sau când, după ce dispărea micul aprod. reapărea iarăşi, după câteva momente deastădată radios, cu pas apăsat şi strigând cât îl lua gura:

— Domnul grefier Botoran, la domnul consilier...

— Da de ce mă chiamă, mă? întreba Botoran prefăcut şi intenţionat...

— Nu ştiu, tot ceartă pe domnu' grefier Vulpache acolo, c'ar fi greşit nu ştiu ce... Şi zice că să vii şi dumneata...

Copiştii zâmbesc cu gura până la urechi şi se întreprivesc semnificativ. Numai Piscupescu, care a auzit totul dincolo la arhivă, prin uşa dată la părete, se întunecă şi repede nervos maldărele de dosare.

Odată puştiul îndrăsnise să lămurească:

— Zice ca să vii dumneata, să îndrepţi ce-a greşit acolo...

— Cine-a greşit, mă? lumânarea mătii! a răcnit cât l-a luat gura domnul Piscupescu. Ce te-amesteci tu mă, banditule? s'a repezit cu palma ridicată asupra lui...

Dar domnul Botoran a intervenit grabnic...

— Ia lasă, Piscupescule... hai, hai, sfârşeşte...

— Il fac praf pe mucosu ăsta obrasnic, a strigat din nou Piscupescu, în culmea indignării.

— Lasă, nu-l mai face... Aici e judecătorie, nu e poliţie... judecătoria e făcută contra bătăii, nu pentru...

— Ii dau eu lui o contrabătae...

— Lucruri d'astea să n'aud... Ce? rări domnul Botoran de-astădată cuvintele, apăsându-le, şi făcând să se umple de lumină toţi ochii celor mici, vrei să te reclame la domnul consilier? N'am gust să văd pe-aici anchete şi lucruri d'astea... Mi se pare că eu le înghit, observaţiile, pentru dumneavoastră... că dece închid ochii la multe? apăsă el şi mai tare pe cuvinte.

Piscupescu nu mai zise nimic şi se retrase întunecat, în vreme ce Botoran se îndrepta spre cabinetul judecătorului ca să descurce greşelile lui Vulpache.

De altfel nici Piscupescu, nici Vulpache n'aveau interes să se certe cu domnul Botoran. „Nenea Bănică" le era foarte preţios, căci sfaturile lui juridice erau minunate.

— Ce-i facem aici, nene Bănică?

— Trânteşte-i o acţiune în simulaţie...

— Păi de ce, nene Bănică?

— Bă, tu fă cum spui eu...

Câteodată, când nu era ascultat, se mai puteau auzi în grefă, dialoguri de felul acesta:

Glăsuia Botoran:

— E coane Vulpache, cum s'a ales cu rezilierea aia...

Dar conul Botoran fusese înştiinţat din vreme de aprod, ce se alesese de reziliere...

— Ea... facem apel...

— Mai bine-ai face anulare... Bagi ceva martori... Cu probele pe care le ai dumneata, nu faci nimic nici în apel...

Iar profeţiile lui Botoran se îndeplineau cu precizie biblică.

Dar dacă nu putea fi de glumit cu conul Botoran pe tărâm juridic, în schimb vestea pe care într'o bună zi o aduse Piscupescu lui Vulpache, că Madam Botoran şi-a găsit un chiriaş tânăr cu 1500 de lei pe lună, pentru care a respins pe unul bătrân cu 2000 de lei, a fost ca o rază de lumină primăvăratecă. Va să zică le venia şi Bănică puţin la mână.

Cercetarea cu părţile faţă dela sindrofia coanei Filofteia, le-a întărit şi mai mult speranţele.

— Ai văzut-o? Cum a ieşit cu fata lui Madam' Balaman, cum s'a luat şi ea după dânşii?...

— Dar vedeai cu ce ochi se uita la filfizon... Şi pe Veve, s'o mănânce, nu altceva...

Vulpache şi Piscupescu erau răcoriţi însfârşit.

Din ziua aceia între ei se născu un limbaj special

(Continuare in pag. II-a)

Tabletă caniculară

Zveltă, tu eşti ca o ramură elastică, stufoasă, cu vişini în sprincenele frunzei. Incovoiate de vântul Dunării, îmblânzit în papură şi catifelat în undă, ramurile aleargă 'n zarea de azur, după tiparele pe stofă de peruzea, ale meşterului zugrav japonez. Aşa te scobori şi tu şi te ridici, fugind în câmp după un fulg, împresurată de crăiţe sau depăşită de mătrăguni. Tu eşti şopârla cu două cozi a cârtiţelor din muşuroaie, domniţa neagră a greerilor, a scarabeilor din amurg şi a tuturor gângăniilor cu aripa de scoarţă ori străvezie.

Te coace soarele moşiei, laolaltă cu porumbul, şi adierile ostenite din depărtare te răsfoiesc lin, şi pe tine. Intre porumburile de cinci ori mai înalte decât fragedul tău dulce trup, despărţit în dragoste şi bucurie, din fagurii mei plini, alergi ca o divinitate minusculă printre fântâni. Iată porumbii noştri, într'adevăr, ca nişte izvoare ce-şi aruncă spicul sus şi apele 'n lături, ţâşnite drept şi întoarse rotund. Şi din vârful ştuleţilor strânşi pe subţirimea şoldului lor, ca nişte zuvelci, curge fum de mătase...

Iubirea mirelui nu este mai frumoasă la cântat decât îndrăgostita grijă, temere şi milă suavă a părintelui tău, ţigancă din sânge şi columbă din suflet, din sângele şi din sufletul meu.

Numai pentru tine s'a trezit vioara pământului meu îngropată şi aroma zborului de sus. Făptura ta instantanee şi nouă, mai uşor de rănit ca piersica şi mai provizorie decât carnea strugurilor şi decât polenul, s'a zămislit între minunile de fiece oră ale vieţii, din giulgiile impalpabile ale luminii şi păzită, ca să nu se strivească, de zăvoarele şi încuietorile cu lacăte neclintite ale munţilor de silex.

Sai de grumazul meu, ca să te duc atârnată prin grâu, prin lăcuste şi brotaci. Luminile ochilor râd în luminile mele şi guriţa ta spune jucării. Umărul a început să cadă oblic şi să capete linia unei aristocraţii, a căreia taină o cunosc bine jivinele nevăzute cu clopoţei în glas, din pomi şi buruieni. Subsuoara ţi se ruşinează şi se închide cu o cocoşare naivă a spinării şi pe piept ţi-au încolţit două boabe de orez. A! te-am prins şi o să te mănânc... Aşa, pupă fruntea — pupă ochii şi mângâie cu degetul tău imposibil de mic şi organizat dumnezeieşte, ocolul urechii, căci ea te aude şi ea mă îmbată de tine.

Te-ai speriat de o viespe care te-a găsit în flori şi nu a ştiut bine să aleagă: o viespe galbenă ca helianta, cu inele negre şi corset. O să pupăm de trei ori şi o să treacă; fiecare o să pupăm de câte trei ori — şi dacă vom mai pupa încă de trei ori ce are să fie? o să treacă demainainte şi înţepătura viitoare. Muşcătura viespii trece, fata mea...

Şi te-ai mânjit toată cu nisip şi ţărână, cu buna noastră ţărână, care ne dă pepenii, prunele şi cartofii. Fiind-că te sfieşti, n'o să mă uit de loc şi o să te scald, de sus, cu ploaia stropitorii de trandafiri. Şi n'o să mă uit nici când vei păşi din albia de subt caişi în peşchirul tău albăstrui, întins pe iarbă. O să te învelesc chiorîş întreagă şi o să te iau învelită şi o să te duc să te şterg tot fără să mă uit. Dar ce-o ieşi din peşchire, talpa lungă şi de pe acum concavă, călcâiul bălţat de arşiţă, unghiile şi moalele tălpii — şi mânile şi coatele, şi cât se vede din coapsa, rotunjită — vai! — de pe acum; — ce-o ieşi e al meu şi va fi sărutat cu de-a mărunţişul şi de foarte multe ori. Poţi să râzi şi să te gâdili numai la gândul că măruntaiele mici sunt, înainte de masă, ale mele.

Te-ai jucat cu busuioace şi ele ţi-au împuţit pălmile cu miros de sănătate. Ai rupt cu dinţii o prună cu brumă şi ţi-a umplut nasul şi bărbia de dulceaţă. Aici, o să te şterg cu batista. Şi vrei puiul cel mai mic şi mai nou de raţă să-l ţii niţel la sân...

Despre tine, copilă, autorii de cărţi şi piese de teatru şi poeţii fără mâzgă au scris că minţi şi trădezi. Rânza lor ofticată de orgolii nesătule şi de iluzii anemice, s'a răzbunat de inocenţa, de puritatea şi de nobila ta castitate. Fiecare chelner şi pedicur al cugetării a aruncat în frăgezimea ta, nevinovată de-a fi sacră, o furculiţă şi un briceag. Emasculaţi, şaşii, meschini şi avari, maimuţoii cu floacă la chelie şi cu pălăria de trubadur ştiinţifico-literar, ei au făcut în jurul zâmbetului tău de garoafă un tărăboi sentimental de fiară gonită. Tu eşti pantera, vipera, otrava, nefericirea acestor monştri care nu ştiu să iubească şi nu pot fi miluiţi cu un devotament; zgârciţi, săraci, necăjiţi din stârpiciune, pizmaşi, grandilocvenţi şi deşerţi.

Dar filosofia şi cuminţenia mascată mor, odată cu ipocrizia şi laşitatea generozităţii. Dacă nu au murit de tot, vor muri pe curând. Paguba lor este bătrâneţea. Biruitoare e cinstita dumitale naivitate, fetiţă; dreptatea stă întreagă în piciorul ce-l legeni în soare, din peşchirul tău de baie şi săpunul cu care te-am albit de pământ şi pe care l-am pus pe capătul copăii, ca să te spăl şi mâine cu apă rece, la subsuori face mai mult de cât literatura, teatrul şi filosofia.

La urmă de tot o să-ţi pui o pupătură şi în pantofi...

T. ARGHEZI

Intunerec

Pentru M.

Nu-i nici o stea — şi nicăieri
Ceva din vechiul nostru ieri,
Ceva din ce suntem acum.
Doar plopii — cioclii lângă drum —
Şi vântul, ca pe-o pulbere,
Incearcă să mă spulbere.

Cu cine oare trece-voi,
Pe puntea asta de 'ntunerec?
Cum nu-i întoarcere 'napoi,
De care stâncă să mă ferec?
Când clipele şi orele,
Sfărâmă aurorile.

Aş da să strig, dar muşc din gând.
Nu-i nimeni dincolo de zare...
Şi-i prea târziu — şi-i prea curând,
Nu-i niciodată 'nseninare.
Şi toate, tu, pricepe-le,
Străbate toate stepele.

Petala asta de azur,
Va vesteji în podul palmii,
Cu tot cu cerul dimprejur,
Pe care bezna 'şi cântă psalmii
Şi negurile, sumbrele,
Aruncă 'n noi cu umbrele

GEORGE LESNEA

de cuvinte ce se încrucişau pe deasupra capetelor celorlalţi, neînţelegători şi nedumeriţi.

— Ii zice, îi zice... striga unul din grefă...

— Solid, solid, răcnea celălalt din arhivă...

— Aha, au început să crească...

— Se văd, se văd, urla Piscupescu.

Uneori, când împrejurarea se arăta, nu se sfiau să-l ia direct în răspăr pe Botoran. Aşa, când piciorul acestuia alunecă odată pe o coajă de portocală, Piscupescu strigă din uşa arhivei:

— Ţin 'te bine, ţin 'te bine, nu te lăsa jos, nene Bănică...

— Iţi cresc cucuiele de doi coţi în frunte, mă Bănică! rânji şi Vulpache...

La Tancu, la câte-o ţuică se duceau cu toţii şi acolo era singurul loc unde Bănică Botoran se simţia în voe cu cei doi colegi ai săi. Cu ţoiurile de ţuică în mână, glumele lor păreau însfârşit să aibă un rost şi Bănică, nepriceput la duhuri, făcea haz de ele, fără să simtă când Vulpache şi Piscupescu îl împroşcau chiar ceva, ceva mai tărişor. Aci însemnau şi ei însfârşit ceva şi domnul Botoran era mulţumit cu atâta, ca să nu se căiască mai în urmă, că şi-a pierdut vremea degeaba. Ba chiar observa că domnul Tancu, cârciumarul negru şi gros, cu fălcile lăsate ca la boi şi cu ochii pleoştiţi râdea cu multă poftă, cu râsul lui de astmatic, dar cu îngăduinţă să nu-şi piardă un client, când cei doi duhlii îşi luau colegul în şfichie. Se vedea bine că domnul Tancu, ca şi muşterii ceilalţi ai prăvăliei, ca şi cei mai mulţi din muşterii prăvăliei de alături cu dosare şi citaţii, aveau mai multă cuviinţă şi respect faţă de mustaţa brună, căruntă, cât doi vrăbioi cioc în cioc a lui Vulpache şi faţă de ochiul şiret şi nasul roş al lui Piscupescu decât de matahala de trup de uriaş bun şi inofensiv a domnului Botoran. Domnul Botoran le vedea şi le înţelegea el toate astea... Dar încuviinţa îngăduitor: „Ce se pricep ei la meşteşugul dreptului!"...

Mai ales că nu-i era greu să prindă din zborul cuvintelor, ce se schimbau în cârciumă, că în lipsa lui cei doi se grozăveau cu priceperea lor şi chiar îşi atribuiau fapte în discreditul lui Botoran, pentru care judecătorul totuşi îl lăudase pe dânsul şi-i bruftuise pe ei. Eah! Dar dacă adevărul nu era aşa, ce să mai stai să descurci lucruri d'ăştia. Se descurcă ele dela sine, odată ş'odată...

In ziua aceea făcea mare zarvă în cârciumă evenimentul zilei. O doamnă din societatea bună îşi omorâse amantul, care vrea s'o lase după ce o făcuse să-şi părăsească bărbatul. Intâmplarea aceasta impresionase profund pe domnul Tancu, care o citise în ziarul de dimineaţă şi care asigura acum pe toţi muşterii săi că va face pe dracul în patru ca să ia parte şi dânsul la desbaterile dela juraţi...

— Ca jurat, nea Tancule? întrebase Piscupescu.

— Ce ca jurat? holbă conu Tancu nişte ochi îngroziţi...

— Dar atunci cum?

— Ca public, ca toată lumea...

— Păi bine, nea Tancule? intervenise şi Vulpache. De ce să te milogeşti dumneata după un loc la înghesuială? De ce să stai acolo la teasc? Cum eşti gras, te topeşti tot...

— Pe când aşa, îl ambiţionă Piscupescu, eşti jurat, stai liniştit pe bancă, asculţi în linişte...

— Şi pe deasupra eşti şi judecător, întregi Botoran, coborând ţoiul dela gură... Jurat, adică judeci, discuţi în comisie şi-ţi dai votul.. Poţi să-i convingi şi pe ceilalţi să hotărască la fel...

— Hm... rămase nenea Tancu pe gânduri...

— Or poate nu eşti pe listă? întrebă Piscupescu.

— Ba chipurile sunt, n'aş mai fi fost, că înainte de războì nu mai mă lăsau... Am dat o grămadă de bani pe certificate medicale şi pe alte alea... formalităţi, cum se zice, ca să scap... Imi rămânea prăvălia de izbelişte, domnule, nu altceva... Să nu mai aud de porcăcăria asta... Dar acuma, ştii aşa, ca chestie, ca să mai aud şi eu... De, n'ar strica, e interesant...

— Cum vrei, nene Tancule... dar de, om bătrân şi gras... aşa te sfătuesc...

Conu Tancu rămase adâncit în gânduri...

— Ai dreptate, spuse el într'u târziu... Mai bine te distrezi, liniştit pe bancă... Şi dacă ai o părere, apoi are cine să ţi-o asculte...

— Eu aş condamna-o, îşi dădu cu părerea Piscupescu... I-auzi, să omoare ea om tânăr, la începutul viitorului...

— Ba eu aş achita-o, Piscupescule, se pronunţă Vulpache, trântind ţoiul pe tarabă... Aşa le trebuie firfisonilor ăstora, care încurcă femeile oamenilor şi le scot din minţi... A făcut-o să lase om cu stare şi să vină la el... şi pe urmă dă-i cu piciorul...

Involuntar, la auzul acesor vorbe, Piscupescu se întoarse către vorbitor. Iar Vulpache, ca şi când tocmai atâta ar fi aşteptat şi el, îi făcu din ochi, arătând cu bărbia din fugă spre Botoran.

— Ai dreptate şi dumneata, încuviinţă Piscupescu.

— Nu, răcni conu Tancu, intervenind cu toată sinceritatea. Care va să zică dumneata ai două vini: întâi că-ţi părăseşti bărbatul, al doilea că-ţi omori amantul, socoti el pe degetele negre şi dolofane. Care va să zică, dacă aveai numai vina dintâi, te condamnam la divorţ şi preacurvie... Iar dacă aveai numai vina doua, te osândeam ca om, cum se zice, criminal... şi-acuma, pentrucă le ai pe amândouă, te achit...

— Bravo, nene Tancule, îl felicită Botoran. Iacă un jurat care ar pune şi judecată în apreciere, nu numai simţire... Ai glăsuit ca un adevărat judecător, nene Tancule.

Nenea Tancu se îngâmfă foarte, dar afectă modestie şi ridică din umeri, ca şi când cele spuse de Botoran, chiar de ar fi fost şi adevărate, acuma nu-l mai puteau surprinde. In vremea asta între Vulpache şi Piscupescu lucra nedomolită suveica înţelegerilor mutești. Mişcări din buze, lăsări de pleoape, semne misterioase cu degetul, surâsuri de aprobare, priviri furişe care se frângeau pieziş în spinarea lui Botoran, căci se 'ndreptau spre dânsul numai când nenea Bănică era întors cu spatele, stabiliră între cei doi pactul ascuns al alianţei şi atacului.

— Eu zic că ea l-a vârât în casă, îşi dădu cu părerea Piscupescu, privind nehotărât la cei trei. Femeia domnule, ea le învârte toate, ea le coase şi le descoase.

— Aş, îl combătu Vulpache, trimeţându-i veste ascunsă din ochi ca să n'aibă nici o grije că-l contrazice. Tipul a urmărit-o. Ce şi-a zis? Asta trebue să aibă bani, pentrucă firfizonii ăştia dela Capşa, la bani se aruncă. Asta trebue să aibă bani... E... casă bună, nobilă, frumoasă, dama mai în vârstă, bărbatul dobitoc... aici e de mine... Şi intră: — Mă rog, aveţi cameră mobilată de închiriat?...

— Ce cameră, domnule, protestă nenea Tancu, ca unul ce era în cunoştinţă deplină a faptelor. N'auzi c'a fost secretarul lui bărbatu-său. Bărbatu-său l-a adus în casă...

— A, atunci se schimbă socoteala, interveni grabnic Piscupescu, pentru a nu lăsa vre-o îndoială să-şi facă loc în capul lui nea Bănică. Atunci, aşa le-a fost norocul...

— Da de unde? continuă Vulpache îndărătnic. O fi fost secretarul lui bărbatu-său... Dar asta poate, pentru că dama n'avea cameră mobilată mă înţelegi... Insă el pe ea a avut-o în vedere când s'a angajat la bărbatu-său... Ce tot îmi spuneţi dumneavoastră, îi cunosc eu...

— Atunci el o ştia pe ea mai demult, se asocie din nou Piscupescu.

— De bună seamă... Ei trebue să se fi cunoscut de pe stradă... Astăzi cu ochiul, mâine cu gura... Pe urmă înţelegerea: Tu să te duci la bărbatu-meu să te facă secretar... Par'că văd toate lucrurile astea. N'am văzut eu atâtea când eram arhivar la instrucţie... Ea e de vină, domnule.

Botoran remarcă îndată contrazicerea lui Vulpache, dar ştiindu-l fără ordine în idei, se mulţumi doar să zâmbească.

— Ei vezi, aşa-şi fac unii treburile, cugetă Conu Tancu...

— D'aia e bine, omu', glăsui Vulpache sentenţios, să mai nimerească acasă şi înainte de regulă... da' ştii pe neaşteptate...

— Aoleo, hai repede acasă, nene Vulpache, strigă Piscupescu, făcându-i cu ochiul să nu se supere, că ceiace spune nu-l priveşte pe dânsul...

Dar nea Vulpache nu era omul, care pentru a vârî o intrigă să nu facă niţel pe caraghiosul.

— Hai, mă vere... Aoliu... o omor, ţipă el, râzând şiret cu ochii... Mă Piscupache, ferice de tine, băete, că n'ai pe cine omorî...

Gib. I. Mihăescu

Afară se întunecase bine. Felinarul electric, pe care edilitatea îl aşezase drept dinaintea prăvăliei lui conu' Tancu, în semn de înaltă luare aminte pentru însuşirile lui electorale, se clătina uşor, ca un balon luminos purtat de adieri, mutând lumini şi umbre, pe asfaltul umed...

Piscupescu îşi ridică gulerul pardesiului şi o luă ceva mai repejor. Cei doi întinseră şi ei piciorul...

— Il vezi, al dracului, cum ne grăbeşte? se întoarse Vulpache către Botoran... Par'că ar vrea să ne vadă cât mai de grabă cu grămada de coarne în cap... Ai dracului sunt măgarii ăştia neînsuraţi...

Dar Bănică râse asigurat:

— N'ai nici o grije, Vulpache, nu *ti* teme...

Apoi chicotind de-abinelea, cu ochii iluminaţi de-o idee năstruşnică, venită pe neaşteptate:

— Mai de grabă ai zice, că mie ar putea să mi se întâmple... Ha, ha, ha... Că eu am un tinerel în casă...

Piscupescu, care mergea înainte încetini brusc pasul, întorcând puţin urechea, iar Vulpache îl privi posnaş...

— Dar nu e nici o teamă... Băiat serios o fi el nu-i vorbă, dar de, tânărului îi dă inima... şi pe urmă de... Polixeni, nu poţi zice că nu e în stare să-ţi dea gata un filfison d'ăştia... Insă asta e... Polixeni repede i-o taie... Inţelegeţi, ei nu-i arde d'ăştia, declară Botocan în aprobările râzătoare ale celorlalţi. Ş'apoi, tinerelul meu, Băiaşu, nu ştiu mă băeţi cum se face, că nu l-am găsit de două ori de când e la mine, seara acasă... El ştie când vine... eu ştiu numai când pleacă...

Am băgat de seamă că eu sunt deşteptătorul lui. Când vin acasă la prânz găsesc transparentele lăsate... Când ies după masă, ferestrele sunt deschise şi boerul a plecat... Abia de-l prind şi eu câte-odată, de mai stau de vorbă cu el, că tare deştept e... şi cult... Asta când o fi avocat numai în latineşte o să-i zică... Când a fost să-l aduc la sindrofia noastră, a trebuit să-l pândesc ca să-l prind şi să vi-l aduc...

Bănică Botoran sfârşi de vorbit tot aşa de calm şi de natural precum începuse. Iar când sfârşi, îşi lăsă auditorul gânditor şi posomorît. Pentru că la sindrofie şi auditorul băgase de seamă, că ori cât de nărăvaşe părea coana Polixeni, elegantul ei chiriaş nu se arăta de loc la fel, faţă de dânsa.

***

Cu toate astea, când ajunse acasă, domnul Bănică Botoran nu se arătă câtuşi de puţin surprins, găsind lumină în odaia lui Băiaşu...

— Examenul, sireacul, gândi Botoran şi trecu înainte.

Când intră la dânşii, coana Polixeni îl aştepta, întinsă pe pat. Işi pusese braţele cruce sub cap şi corpul ei par'că lungit şi faţa ei muiată în vis, ochii închişi pe jumătate şi surâsul dulce-vag de pe buze arătau destindere şi mulţumire adâncă. Lumina becului, ea însăşi avea o anumită culoare trandafirie, adesea uşoare palori şi reveniri, de par'că ar fi făcut cu ochiul.

Domnul Bănică Botoran simţi gâdilându-i nările şi mirosul apei de Colonia, pe care o întrebuinţa Polixeni, la zile mari; în aer plutea boarea amorului, care umplu cu sânge bogat toate vasele sanguine ale soţului întors acasă, după mai multe ţuici şi o convorbire pitorească de cârciumă, despre femei amoroase din lumea mare şi despre drame amoroase.

Coana Polixeni nu făcu nici o mişcare la apariţia lui, numai ceva mai pe urmă întoarse capul uşor spre părete, par'că să-şi ferească acolo un vis început.

Domnul grefier se simţi străbătut de fiori; la dumnealui aşa ceva se întâmpla mai rar. Insă când se întâmpla, trupul lui mare era potopit din toate părţile de efluvii fierbinţi care-l făceau să tremure şi să se simtă moale ca o cârpă.

In astfel de împrejurări cuconul Botoran putea să arate însuşiri alese şi mare vrednicie, dar toată greutatea sta în a trece piedica începutului. Gravitatea persoanei lui şi conştiinţa seriozităţii îl obligau să ia lucrul pe departe şi-l constrângeau să găsească neapărat un preambul.

Or, de data asta preambulul era găsit: drama, care preocupa toată capitala. Insă domnul Botoran, ca familist onorabil trebuia să veştejească vehement astfel de nemernicii; şi femeia necredincioasă şi amantul ei trebuiau plesniţi cu străşnicie de biciul moralei sale.

Astfel că, n'apucă să zică nici bună seara că figura lui atât de paşnică de obicei deveni întunecată şi teribilă. Conul Botoran se opri în loc cu picioarele larg desfăcute şi cu mâinile în buzunare.

Coana Polixeni văzându-l că tace tresări şi urmări speriată privirea lui sinistră. Dar pe podea acolo unde se fixaseră ochii lui ea nu văzu nimic. Respiră uşurată. Insă groaza se întoarse la gândul că el ar fi putut descoperi ceva grav sub vre-un scaun, sub masă, sau chiar sub pat, unde ochiul ei nu putea ajunge.

— Să fi uitat ceva? Să-i fi căzut ceva, gemu în adâncul inimii sale, coana Polixeni, cu sufletul secătuit.

Altădată ea s'ar fi ridicat zglobie şi înfruntând orice priviri, ar fi ridicat obiectul inoportun dând toate explicaţiile trebuincioase. Dar acum, privirea cumplită a conului Botoran, care se întorsese asupră-i, o bătuse par'că în cue, aşa într'o rână, cum apucase să se mişte.

— Mare murdărie! hârşcâi glasul lui dramatic şi nefericit.

Coana Polixeni se lăsă zdrobită pe pernă...

— Ce-o fi uitat? Ce-o fi uitat aici, Doamne? se întreba sfârşită. Să-i fi căzut vre-o batistă?... Atunci ar fi uşor de dat o explicaţie, dar dacă a uitat, scăpate pe jos, gulerul şi cravata, pe care acum şi-aminteşte bine că le-a scos?... Chiar ea, cu mâna ei i-a desnodat cravata... Doamne, Dumnezeule... Asta este.... Că ea ca o..s..sc... ca o... ah Doamne... a încremenit aci moleşită în loc să se uite în toate părţite, nu cumva să fi rămas ceva după dânsul...

Aşa gândea amuţită de groază coana Polixeni, în vreme ce domnul grefier, în seara asta, ceva mai afumat ca de obicei de ţuica domnului Tancu, făcea penibele sforţări să găsească o expresie cât mai teribilă şi mai patetică în acelaş timp, pentru a face legătura cu marea josnicie ce se săvârşise în oraş...

— Ce mârşăvie! izbuti el să îngâimeze iarăşi, lăsând ochii iarăşi sub pat şi mutându-i din nou la coana Polixeni, pe care voia cu orice preţ s'o iniţieze în faptul de senzaţie ce-l devorau cu nesaţ ziarele. Şi nemulţumit cu atâta, se grăbi răguşit:

— Ce lume necinstită, scârboasă, sss... ts... nemernică... Ce femeie ticăloasă... care-i dai tot sufletul şi cinstea dumitale pe mână... şi ţi-o terfeleşte în noroi...

Şi ochii lui fulgerau de mânie şi de ură; nici odată ţuica nu-l atinsese aşa bine pe domnul grefier. Femeia îşi puse capul în palme, ascunzându-şi privirile îngrozite.

— Târfă ordinară, glăsui mai departe Botoran. Şi la ăi bogaţi ca şi la ăi săraci, târfa e tot târfă... Bărbatul munceşte cât i-e ziulica de mare şi ea cu firfizonu' de chiriaş în pat... S'o baţi, până la sânge, nu altceva... s'o baţi cu biciul nu altceva. Asta e pedeapsa ei.

Coana Polixeni gemu de durere. Cu toate astea pedeapsa nu i se păru prea grozavă. Bietul Botoran era om bun. Un altul, la o astfel de întâmplare putea să ia şi barda.

— S'o baţi! S'o baţi! răcnea Botoran şi chiar ridica mâna în sus, pentru a o lăsa nimicitoare în gol... s'o baţi până n'o mai mişca...

Cu toate astea el nu punea mâna pe nimic, aşa că Polixeni se gândea: e beat... dacă ar fi fost treaz era să fie rău de tot... Acuma însă era tot timpul să intervină şi ea...

— Iartă-mă, Bănică, scânci coana Polixenia, izbucnind în bocete... Iartă-mă... că numai odată... că numai astă seară a venit... jur că numai astă seară, Bănică...

Bănică a rămas cu vorba înfiptă în gura căscată şi cu biciul imaginar în mâna ridicată.

— Jur, Bănică... Fir'ar ai dracului să fie cu ce-au mâncat în zilele Paştelui... că ei ţi-au băgat în cap... Piscupescu şi cu Vulpache... să bagi nasul pe subpaturi...

Conul Botoran se uită îndobitocit sub pat, dar sub pat nu e nimic...

— Nici n'am apucat... bine să... şi iei... fir'ar ai dracului cu neamu... cu neam de neamul lor... alege-s'ar praful de sămânţa lor... că totdeauna te-au păscut... şi-au vrut să bage fiere în tine... că ăia îţi sunt duşmani... şi te sapă... că te-au orbit şi tu-i crezi prieteni...

Orbită de desnădejde, coana Polixeni ea însăşi arunca spre această diversiune, ca spre unicul liman de salvare, pe care-l mai puteau zări ochii ei, acoperiţi de perdeaua întunecată de lăcrămi. Apoi ca o leoaică se ridică din pat şi se repezi la soţul înlemnit şi-l încolăci strâns cu braţele.

Dar domnul grefier tot nu pricepea mare lucru. Sub pat nu se vedea nici o *probă*. Insă lumina, pe care o văzuse la fereastra lui Băiaşu, când venise, îi lumina cu putere creerul care începea să iasă din torpoare...

— Măturisire şi prezumţii puternice, rosti el, împingându-şi cu silă nevasta.

Şi eşi repede, trântind uşa, pentru a apuca în cleştele întrebărilor cât mai era vreme, pe complice...

Coana Polixeni se rostogoli nu atât de forţa cu care fusese împinsă, cât de disperare, pe podea, ba încă se lovi, cu voe, de piciorul maşinei de bucătărie. Şi începu să urle de durere cu o deosebită voluptate; în gândul ei mijea ca o lumină de felinar slab într'un beci profund, speranţa, că urletele ei ar putea aduce înapoi pe cel plecat la groaznica răzbunare.

Şi pentru a-şi asmuţi puterea răgetelor, ochii căutară cravata şi gulerul boclucaş... Dar ochii i se zgâiră ca unui mort de groază şi orice muget i se înţepeni în gât, când văzu ca totul fusese o rătăcire, o nebunie, o prostie...

Ştia bine că Botoran nu se aplecase, nu ridicase nimic de jos.

Atunci?...

S'a dat singură cu capul în fântână...

— Păcatele mele Doamne, ce-am făcut?...

Şi-a îndreptat cu un gest desordinea fustelor, şi a dat să iasă, pregătind în minte urletul, pe care avea să-l scoată afară, în liniştea nopţii.

— Il omoară de geaba, oameni buni. N'a fost nici un guler...

Dar afară, în răcoarea nopţii auzi ca un ecou, şi răspunsul ce ar fi putut să primească...

— Ea singură a mărturisit, oameni buni, l-a aruncat... l-a ascuns... a avut tot timpul...

Coana Polixeni, nu dădu încă drum vocei sale, care, pe vremuri, sub furia contondentă a tatălui său, punea în picioare toată fundătura Dorului şi străzile mărginaşe, până'n mari depărtări.

Ea se apropie de lumina ferestrei şi putu să privească în voe, căci transperantul nu fusese lăsat.

Botoran încă nu se prăvălise asupra victimei sale. Stătea în uşă şi asculta, de bună seamă, explicaţiile, pe cari i le da Băiaşu cu un calm, care o asigura pe coana Polixeni. Iar gulerul şi cravata erau la locul lor pe gât... pe frumosul gât pe care-l admirase acum câtva timp coana Polixenia, în toată strălucirea lui.

— Bietul băiat, oftă ea... Şi abia apucă şi el...

GIB. I. MIHAESCU

Caleidoscop intelectual

Teatru rusesc

Piesa romancierului Jouri Sleskin „Calea", pe care o reprezintă acum teatrul Vakhtengor din Moscova, este un tablou al vieţii colective dintr'o fermă.

Un pescar, Smola, om practic şi prudent, reprezintă comunistul convins, credincios partidului său. Jora Dolha, un hoţ care tulbură liniştea fermei prin sosirea sa, este un personaj romantic, cu totul opus mediocrului şi rezonabilului Smola. Noul sosit luptă contra colectivismului care apasă şi înăbuşă personalitatea; el caută aventurile periculoase; e tânăr, îndrăzneţ, pasionat şi are multă ambiţie.

Seduce cu uşurinţă pe Nastia, femeia iubită de Smola. Intr'una din zile, face o incursiune în ferma vecină, de unde aduce o întreagă provizie de peşte furat. Faptele lui constituiau un mare păcat. Jora Dolha, individualist, rebel şi periculos, e pedepsit cu severitate. Nastia revine la Smola şi aci e morala întregii lucrări. Scăparea este în colectivitate. Oameni de categoria lui Dolha trebuesc eliminaţi din societate.

Jouri Sleskin a ridicat indignarea criticii moscovite, făcând dintr'un hoţ lipsit de orice instinct social, un erou romantic.

Piesa a fost judecată cu asprime, deoarece reprezintă oameni în loc de masse şi fiindcă zugrăveşte pasiuni, nu idei.

Trio Cortot-Thibaud-Casals

Cortot-Thibaud-Casals, trio marilor virtuoşi, uniţi de aproape un sfert de secol prin cea mai sinceră prietenie artistică, sunt dăruiţi de natură, fiecare în parte cu o personalitate foarte accentuată. Era natural deci ca gruparea lor să fie din cele mai reuşite.

Pentru a explica miracolul trinităţii Cortot-Thibaud-Casals trebue însă altceva.

Casals, fără îndoială cel mai mare dintre cei trei, este în momentele sale bune, mult superior tuturor interpreţilor muzicali contemporani; gustul său de muzician nu e însă întotdeauna aşa de precis, cel puţin atunci când schimbă arcuşul cu bagheta de şef de orchestră.

Thibaud este un excelent violonist, totuşi n'ar fi de prisos o confinare în virtuozitatea „Simfoniei spaniole" şi a operelor de un stil similar.

In sfârşit, Cortot, poate cel mai inteligent dintre pianiştii francezi, e câteodată lipsit de puterea ce stârneşte entuziasm.

Aşa dar, să fie emulaţia sau controlul exercitat de fiecare în parte asupra celuilalt, care să-i fi hotărât să se unească?

Precis e faptul că trio-ul format de cei trei artişti
lele noastre.
este ansamblul instrumental cel mai desăvârşit din zi-

Cei trei artişti au înregistrat pe discuri multe din bucăţile lor de succes, dintre care „Trio No. 1 în si bemol" de Schubert, „Trio în re major" de Mendelsohn, în „sol major" de Haydn şi în „re minor" de Schumann. Discurile acestea vor fi pe placul melomanilor, desigur, care afirmă că muzica de cameră trebuie să fie auzită cât mai mult posibil, în liniştea odăii, astfel ca înlănţuirea instrumentelor să poată fi urmărită şi înţeleasă.

Veselia francă vieneză a primului trio, abea atinsă de o uşoară melancolie în Adagio; romantismul ondinelor şi silfidelor muzicii lui Mendelsohn, naivitatea şi simplitatea, cu mult farmec din trio de Haydn; subtilitatea armoniilor lui Schumann vor putea fi auzite şi studiate în cadrul care le e prielnic.

Ele sunt executate aşa fel, încât chiar muzicanţii cei mai buni vor avea ceva de învăţat.

Discurile redau cu un realism minunat muzica celor trei virtuoşi, chiar armoniile pianului, atât de greu de prins, sunt reproduse aproape integral, în timp ce coardele sunt deasemenea redate cu toată bogăţia de nuanţe şi de sonorităţi, pe care le-o dau Thibaud şi Casals.

O pagină de umor universal

G. dela Fouchardière

Un nou aspect al nudismului

O domnișoară bătrână, profesoară la un liceu de fete, a dat elevelor ei următorul subiect de compoziție: „Portretul fizic și moral al gânditorului, după celebra statuie a lui Rodin".

Presupun (și este o presupunere foarte binevoitoare pentru bătrâna domnișoară; pentrucă altfel ar fi obligat pe o mulțime de fete să trateze un subiect pe care nu-l cunoșteau) — presupun că profesoara și-a dus întâi elevele să vadă, la muzeu, celebra statuie... In felul acesta fetele au putut cum se spune în termeni de belle-arte, să-și facă schiță după modelul viu.

Din primul moment fetele au putut să facă o descoperire surprinzătoare: un gânditor e un domn în pielea goală, care, din fericire, s'a așezat jos ca să se gândească: în poziția asta este relativ decent.

Profesoara a explicat desigur că nudismul e lucru obișnuit în sculptură și e tradițional în artele plastice.

Odată admis acest postulat, fetele s'au pomenit, probabil, foarte încurcate în fața personajului cam sever căruia i-au fost prezentate.

Cu siguranță că foarte puține dintre ele și-au îndreptat privirea spre craniul Gânditorului întrebându-se dacă domnul e brachicefal sau dolicefal. Slavă Domnului, fetele de cincisprezece ani ignorează aceste chestiuni savante.

Toate elevele, însă, au putut observa un lucru care sare în ochi. Gânditorul e vânjos și mușchiulos. Toată clasa a strigat într'un glas:

— Domnișoară, trebue să fie o greșală... Nu e un gânditor... e un sportiv...

Rodin — Gânditorul

Asta, din pricină că, pentru o fată modernă, bărbații se împart în două mari categorii: întâi Sportivul, bine făcut, care nu gândește și nu exprimă idei când vorbește; pe urmă Intelectualul, care n'are mușchi ci ochelari cu ramă de bag.

Gânditorul lui Rodin are mușchi, ceeace, la urma urmei, nu-i un defect pentru un intelectual. Dar n'are ochelari cu ramă neagră; n'are nici măcar monoclu, care e suficient pentru un gânditor elegant... Și aparențele nu înșeală... Nu vă mai întrebați, domnișoarelor, la ce se gândește Gânditorul lui Rodin. Nu se gândește la nimic. Are capul tare ca piatra, în care n'a intrat niciodată nimic, nici măcar idei proaste.

Gânditorul lui Rodin este un simbol ridicat la nivelul unei mistificări.

El este imaginea acelor oameni cărora o figură mereu severă și o atitudine mereu meditativă le dau aparența unei vieți interioare și a unei inteligenți superioare. Fruntea lor pare copleșită de gânduri. Păstrează toți tăcerea prudentă a Gânditorului; dar dacă ar vorbi, ar spune lucruri remarcabile, de sigur. Dintre toți idioții care prin idioția lor au ajuns la o situație strălucită și la considerația generală, idiotul cel mai inteligent este acela care a avut inteligența să tacă și să-și acopere vidul cu masca genialității.

Gânditorul gândește?... Nu. Digerează. Omul care digerează greu are exact fizionomia omului care meditează.

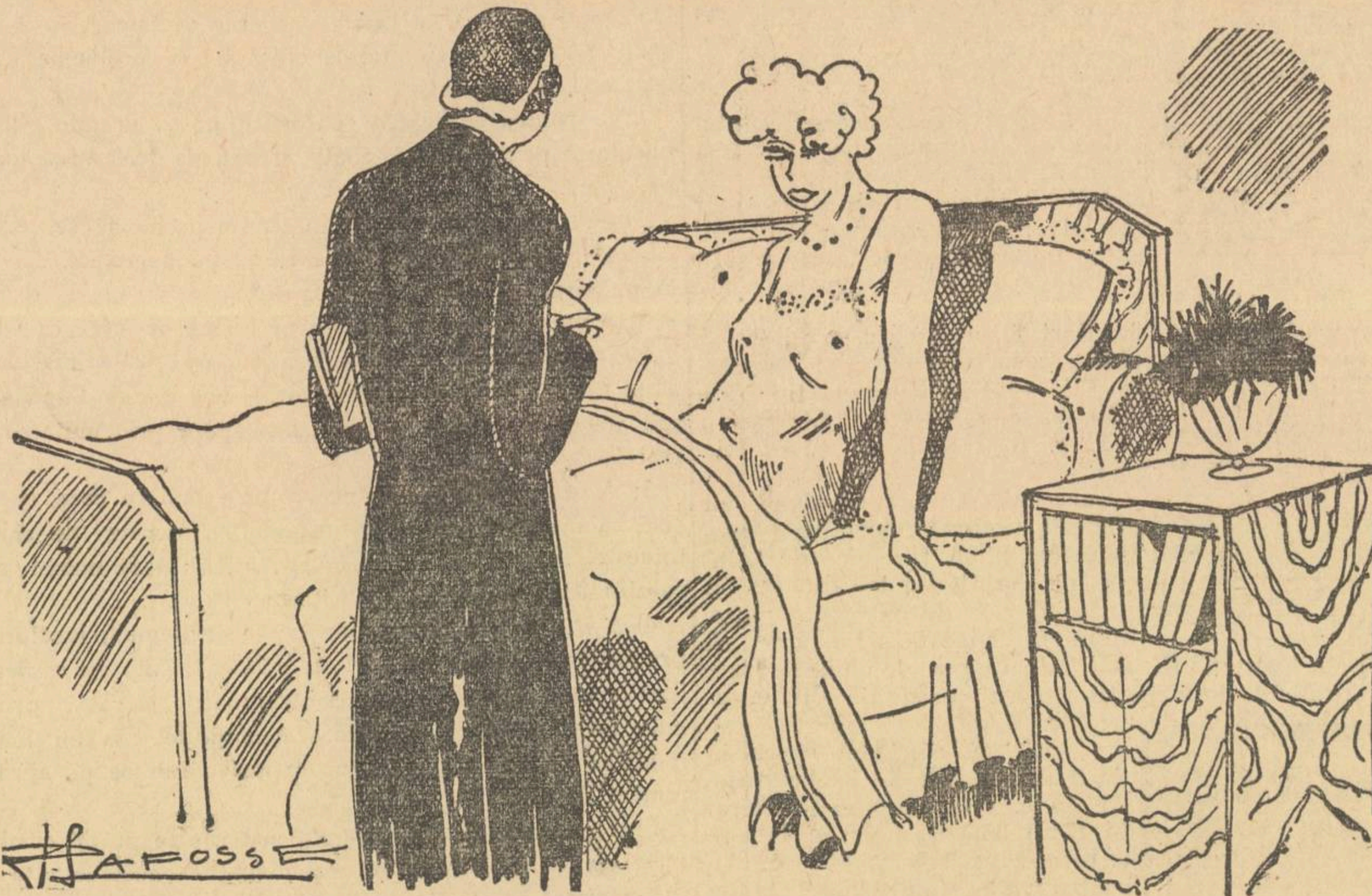
Dar Gânditorul lui Rodin, care nici nu vorbește, nici nu scrie, mai are, față de gânditorii îmbrăcați și vii, și superioritatea că nici măcar nu digerează.

Candoare

— Lili drăguță... mă lași?...
De ce?... ce-ți lipsește aici la mine?

Simplu și practic

— Știi? Lucien, logodnicul meu, mi-a prezentat pe cel mai bun prieten al său, regele petrolului!...
— Da,... și?
— M'am măritat cu regele petrolului!...

Humor sovietic — MIHAIL ZOSCENCO

Durere socială

Demult, fraților, voiam să vă povestesc despre comunistul Grișa Stepancicov, dar tot uitam mereu, nu știu cum. Iar timpul, se înțelege, trecea.

O jumătate de an a trecut, poate, decând i s'a întâmplat lui Grișa această neplăcere cânească.

Nici vorbă, faptele care s'au descoperit în sarcina băiatului sunt grave: tendințe burgheze și în general subminarea socialismului. Dar permiteți-mi totuși să arunc o lumină deplină asupra acestei onorabile istorii.

S'a întâmplat aceasta, mi se pare, la Moscova. Dar poate și în altă parte. Bănuiesc însă că la Moscova. După anvergură se cunoaște. In orice caz precis nu știu „Crasnaia Gazeta" nu a dat amănunte. S'a mulțumit doar să înregistreze cu litere mici că întâmplarea a avut loc în celula Semenovscaia.

Lucrurile s'au petrecut astfel. In acea celulă se găsia în calitate de membru, mucenicul de care v'am pomenit mai sus, Grișa Stepancicov. Acestui Grișa i s'a întâmplat odată să piardă trei dinți. Cum de i-a pierdut, iarăși nu putem ști. Poate exces de cultură fizică. Sau, s'a lovit de un pom. Sau, și asta doar se poate, a mâncat în copilărie prea multe dulciuri. In orice caz, știm că nu în stare de beție și-a pierdut el cei trei dinți. Nu se poate una ca asta.

Și iată trăește acest Grișa fără trei dinți. Ceilalți toți stau la loc. Iar aceștia, parcă într'adins, lipsesc.

Și doar băiatul e tânăr. Plin de viață. Nici o plăcere să trăești fără trei dinți. Ce fel de viață e cu astfel de lipsă. De fluierat, nu poți. Mâncarea merge prost. Țigara n'ai cu ce s'o ții. Vorba-ți șueră. Și ceaiul se varsă afară.

A încercat băiatul și așa, și așa. Astupa gaura ba cu ceară, ba cu pâne moale, — nimic.

A economisit Grișa niște bănișori. S'a dus la un medic.

— Dacă-i vorba așa, zice, puneți-mi trei dinți artificiali.

Or, a dat el peste un medic tânăr și neexperimentat. Acesta n'a pătruns psihologia celulei Semenovscaia. Se apucă și-i pune lui Grișa trei dinți de aur.

Acuma, nici vorbă, a ieșit foarte frumos. Deschide gura — tablou! Iți ia ochii, nu altceva.

Numai că au început ceilalți membri ai celulei să se uite chiorâș la Grișa. Cum deschidea omul gura — fie că vorbea, sau mânca — îndată începeau toți să se uite la el. Adică, ce înseamnă asta? De unde a început băiatul să prindă cheag?

S'au pornit discuții în jurul întâmplării acesteia. Că dece, adică, astfel de apucături burgheze? Ce înseamnă aceste tendințe? Adică dece un simplu comunist nu poate să mestece și să mănânce cu gaură în gură?

Și la prima adunare au ridicat chestiunea — dacă este admisibil așa ceva. Și în cele din urmă au hotărît:

Noi, membrii celulei Semenovscaia V L K S M, declarăm purtarea dinților de aur fapt, care constitue o renunțare la socialism și la ideile lui și începem împotriva acelora care-i poartă lupta, ca împotriva unor elemente care distrug ideile comuniste. Dinții se vor da pentru fondul șomerilor. Altfel se va pune chestiunea excluderii din rândurile uniunii.

(„Crasnaia Gazeta")

Aici președintele, mă rog, bărbat cu temperament și nestăpânit, a mai pus și de la el pae pe foc. A spus multe cuvinte amare.

— Eu, zice, cu toate că sunt președinte și încă, zice, nu mă întind la fleacuri aurite. Or la mine, zice, demult în locul dinților din fund au rămas numai rădăcinile. Și iată — mestec. Cum mestec — Dumnezeu unul știe. Poate că degetele trebuie să ajute la mestecat. Dar nu mă întind.

Incepu să plângă Grișa Stepancicov. Cum să dea el astfel de dinți pentru fondul șomerilor? Incepu să explice că sunt prinși în cârlige și sunt greu de scos.

Așa și nu i-a mai dat.

L-au exclus din uniune, sau nu — nu știm. N'am mai aflat nimic despre această afacere. Dar cred că l-au exclus.

Din rusește de M. MAJEWSKI

Hoții

Nu știu cum se face dar în ziua de astăzi sunt o mulțime de hoți. Pretutindeni.

Cred că nici nu mai există om căruia să nu i se fi furat ceva.

Așa, de exemplu, și mie mi s'a furat valiza. Tocmai în clipa când ajungeam în oraș. Și ce se poate face împotriva acestei nenorociri publice? Să le tai mânile hoților, sau ce?

Se spune că în Finlanda, pe vremuri, hoților li se tăiau mânile. Când unul din cetățenii finlandezi fura, se isprăvea cu el. De asta acuma merg lucrurile bine în Finlanda. Dacă se întâmplă cumva să-și piardă careva portofelul în Finlanda, nu i-l ia nimeni. Cel care găsește portofelul se grăbește să-l pue undeva unde să-l vadă toată lumea. Și portofelul poate rămâne așa până la sfârșitul lumii: nu s'atinge nimeni de el... Dar, oricum, mari dobitoci mai sunt oamenii pe-acolo...

Cât despre paralele din portofel, au să dispară, bine înțeles. Imposibil să nu dispară. Au să le ia, chiar dacă în loc de mâni li s'ar tăia capul. Dar, însfârșit, de pierdere de bani nu moare nimeni. Portofelul rămâne, și tot e ceva.

Mie, însă, mi s'a furat valiza, cu tot ce era în ea. Dar absolut tot. Nu mi-au lăsat măcar o batistă. Au luat până și o mănușă de baie, ruptă, care nu făcea doi bani. N'are să le servească la nimic! Cu siguranță că au s'o arunce ticăloșii! Atunci de ce au mai luat-o?

Dar mai nostim e că, seara, la plecare, unul din tovarășii de tren s'așează lângă mine și-mi spune:

— Scuză-mă că-ți spun, dar fii cu ochii în patru. Sunt hoți pe aici. Fură de stâng.

— Nu mi-i frică — îi spun — Eu îmi pun valiza sub cap. Ii simt eu când vin.

— Nu-i vorba de cap — îmi răspunde tovarășul. Sunt șireți al dracului hoții. Te descalță la repezeală. Așa că vezi că nu-i vorba de cap.

— Eu am botine cu nasturi. N'au să mi le poată scoate.

— Mă rog, eu te-am prevenit. Faci cum vrei.

După asta am adormit. Deodată, înainte de a ajunge la stație simt că mă trage cineva de picior, să mi-l smulgă nu altceva. Sar ca ars și cârpesc o palmă hoțului. El o ia la fugă. Vreau să alerg după el, dar nu pot. Mi-a scos botina pe jumătate și, când să pornesc, mă împiedec și cad.

Incep să strig. Trezesc tot vagonul.

Toți întreabă:

— Ce s'a întâmplat? Ce are de strigă așa?

Le spun:

— Era cât pe-aci să-mi fure botina.

Mă pun să-mi închei botina și observ că valiza mi-a lispărut. Atunci am început iar să strig. Am căutat în toate părțile: n'am găsit valiza.

La stație m'am dus să reclam la poliția gării. Am fost ascultat cu mult interes. Declarațiile mele au fost scrise. Am spus:

— Dacă-l prindeți să-i tăiați mâna ticălosului.

Cei de la poliție au început să râdă.

— Bine, bine. Avem să-i tăiem mâna. Dar deocamdată pune creionul la loc.

Era adevărat. Nu știu cum s'a făcut. Luasem de pe masă un creion și îl pusesem în buzunar.

Agentul îmi spuse:

— Uite așa: cu toate că aici e poliție, călătorii ne-au șterpelit o mulțime de lucruri. Unul ne-a luat până și călimara, și încă plină de cerneală...

M'am scuzat și am plecat.

Și m'am gândit:

— Da, așa e. Dacă s'ar începe și la noi să se taie mânile hoților, ar fi mulți oameni fără mâni. Nu, e mai bine așa cum este; altfel, ar fi prea primejdios.

Trad. de P.

KARL WALTER

Pălăria răposatei

Când doctorandul Muth zări prin parc pe doctorul Katz, a cărui nevastă se omorâse acum câteva zile, își pregăti repede o formulă de condoleanță puțin banală; dar în fața nefericitului soț își pierdu orice entuziasm și nu-i mai putu spune decât atât:

— Ce nenorocire, domnule doctor, douăsprezece pastile de veronal! Sărmana! E îngrozitor!

— Da, Muth, douăsprezece pastile, parcă șapte-opt n'ar fi fost destul... totdeauna a fost rispitoare femeia asta!

— Ei, domnule doctor, așa ceva nu se întâmplă în fiecare zi.

Muth găsi că luase parte îndeajuns la durerea soțului și vru să plece.

Doctorul Katz găsi că Muth fusese prea scurt în exprimarea regretelor. N'avea el oare aerul zdrobit, desnădăjduit, așa cum cereau împrejurările și cum pretind oamenii cărora puțin le pasă unul de altul?

— Dragă Muth, să stăm puțin pe bancă să vorbim; sunt atât de nenorocit!

Se așezară pe o bancă în fața unei pajiști de maci. Nepăsători la durerea doctorului, macii își legănau rochițele lor roșii în adierea vântului, sub splendoarea cerului de Mai...

Tânărul Muth, sensibil și puțin poet, simțea că n'are putere să vorbească de moarte în fața acestor minuni ale vieții.

— Iți plac florile, — începu doctorul.

— Mult!...

— Nu știu dacă nevestei mele îi plăceau florile... Nu-mi aduc aminte să fi vorbit vreodată cu ea despre flori.

— Când ai noapte în suflet, nu poți vedea lumina de afară!

— Noapte în suflet! Dar cine a avut noapte în suflet? Eu?... Ea?... Aiurezi, băete!... Nu cumva îți trece și d-tale prin cap că nevastă-mea s'a omorât din cauza mea?... Mă faci să râd... Nu mă cunoști, Muth... Ce-i drept, nevastă-mea nu era frumoasă, nici deșteaptă și nici simpatică cel puțin, dar... o iubeam... Da! Nu mă pot consola, Muth! Nu pot!... Nu știu ce să mai mă fac?

— Aveți răbdare; e atât de puțin de când s'a prăpădit!...

— Da, ai dreptate; am timp... Dar cum îți place că se șoptește că eu ași fi autorul moral?... Ce le mai trece oamenilor prin cap! O femee fără judecată, — asta a fost nevastă-mea... In loc să-mi facă un serviciu, iată: scandal, insinuări, bârfeli... Cum vine asta pentru un medic, care are clientelă și are nevoe de considerație? Ce spune mama d-tale, de exemplu, despre afacerea asta?

— Mama,... în sfârșit,... și ea ca toate femeile,... spune că soția dvs. trăia prea retrasă, singură, uitată chiar...

— Uitată... sigur că uitată... Mama d-tale de ce nu venea din când în când s'o vadă?... Mie mi-e conștiința împăcată, Muth. In seara aceia tocmai voiam s'o duc la teatru... Dar dacă ea a vrut să moară, treaba ei! Incăpățânata!

Muth zâmbi.

— Domnule doctor, îmi pare rău că suferiți atât de mult. Nu credeam.

— Sufăr mult, fiindcă am iubit-o... Ce femee fără tact!... Să nu lase ea o scrisoare prin care să-și explice nefericitul gest... Nimic... In naivitatea ei, credea că o să mi se întâmple cine știe ce: parchet, judecători, ocnă! Când o femee nu-i frumoasă, nimeni nu se ocupă de ea: poate să facă orice... chiar să moară în condițiuni tragice... Femeile urâte și bătrâne care nu mai au fete de măritat, au scornit legenda cu maltratarea, fiindcă nevastă-mea nu era frumoasă; altfel găseau altceva. Din nenorocire, am cliente printre bătrânele astea descreerate... Mă crezi, Muth? Sunt disperat... Sunt copleșit de durere! Copleșit! O iubeam... Acum două săptămâni i-am cumpărat o pălărie de primăvară... Vezi? sunt femei care țin la rochii; altele — la bijuterii, altele — la ciorapi; nevastă-mea avea capriciul pălăriilor. Cum îți spuneam, i-am cumpărat o pălărie de toată frumusețea, ultima modă, o minune! Să se omoare o femee când are o pălărie nouă?... Păcat de pălărie! Ce să fac acum cu pălăria?... Spune-mi, ce să fac cu ea?

Muth căută un răspuns... Nu-l găsi.

Farmacistul Christofor Blatt tocmai trecea pe acolo:

— Tot așa de trist, doctore?

Dr. Katz făcu un gest care însemna: „Sunt sdrobit, nimic nu se mai poate repara, lasă-mă să sufăr!"

Farmacistul stărui:

— Ce te frământi așa?

— Sunt disperat... Ii spuneam tocmai tânărului meu coleg cât sunt de uluit de moartea nevestei-mi, fiindcă, cu puțin înainte de a se sinucide, i-am cumpărat o pălărie admirabilă... Tu, Christophor, care ești farmacist și te ocupi de psihologie, spune-mi, nu-i ciudat?... Ce să fac acum cu pălăria? Ar trebui poate s'o dau cuiva,... poate unei fete frumoase, cuminți, care vrea să se mărite și n'are pălărie... Ce pălărie scumpă!

— Dacă-i un lucru atât de frumos și scump, de ce să-l înstrăinezi? Așteaptă; doar ai să te însori... Dă-o logodnicei tale... ce să mai cheltuești?

— Uite o idee! Bravo, dragă!... N'aș putea găsi ceva mai bun... Dar cum s'aștept?... Dimpotrivă, trebue să mă grăbesc!... trece moda... și păcat de pălărie...

Trad. de AL. CHIRIAC

Viaţa extraordinară a Isadorei Duncan

(urmare din pag. IV-a)

tuelile”. Şi între ei începe o mare iubire. Pleacă 'n Italia pe un iacht. Apoi un nou turneu în Rusia. Craig vine după ea la Moscova, rugând-o să rămâe numai cu el. Isadora refuză. La Paris o aşteaptă Lohengrin — cu care se 'ntâlneşte într'un apartament misterios, pe malul drept al Senei. Specialităţi culinare. Toalete la Poiret. Vara pe un iacht de-alungul coastei bretone. Iarna pe Nil. Temple străvechi mijesc din nisipurile pustiei. Se 'ntoarce întinerită în Franţa. La 1 Mai dă naştere unui fiu. Lohengrin şi-a pus în gând s'o ia pe Isadora de soţie. Ea refuză. Nu poate renunţa la dans şi nici nu poate sili pe bărbatul care o iubeşte, s'o urmeze din loc în loc. El îi propune să petreacă laolaltă încă trei luni. Petrec această căsătorie de probă, vara, la castelul Devonshire unde îi stau la dispoziţie 14 automobile şi un iacht. La început îi place viaţa aceasta, dar după trei săptămâni simte că 'nebuneşte. Scapă luând de amant pe profesorul de piano, convingându-se încă odată pe ea şi pe ceilalţi că nu e făcută pentru căsnicie...

Turneu în America. Patimi scurte, fulgerătoare, cu bărbaţii care-i plac. Ceiace o face fericită şi i se pare foarte nevinovat. Se 'ntoarce la Paris unde Lohengrin oferă în cinstea ei dineuri regeşti. Intr'o seară o găseşte în braţele lui Henri Bataille. O urcă într'un automobil, porneşte, deschide deodată portiera şi îi dă brânci în stradă. Abea scapă cu viaţă. Peste două zile află că Lohengrin a plecat în Egipt.

Turneu în Rusia. Se 'ntoarce la Paris.

Cineva o cheamă la telefon. E Lohengrin. Cere să-şi vadă băiatul. Bucuroasă, împotriva sfatului guvernantei, ia copiii, se 'ntâlneşte cu Lohengrin şi seara trimite copiii acasă cu automobilul. Şofeurul a oprit maşina în marginea Senei şi s'a dat jos, fără să pue frâna. Maşina a pornit singură, căzând în Sena. Copiii s'au înnecat.

Disperată, spre a-şi uita nenorocirea, Isadora Duncan fuge la Corfu, apoi în Grecia, de-alungul Europei şi iar la Paris. Lohengrin îi cumpără Hotelul Bellevue pentru o şcoală de dans, depe terasele căreia se vede tot Parisul şi ale cărei grădini se 'ntind până la malul Senei. Toată casa se umple de râsetele, chiotele şi alergăturile copiilor.

Artă şi sânge

Turneu în America de Sud, în Cuba, Havana. Lohengrin dă o mare serbare la New-York, cu prilejul reîntoarcerii artistei mondiale. Spre ziuă după ce s'au golit sute de sticle de şampanie, îi vine Isadorei ideia nefericită să danseze cu'n tânăr frumos un dans de apaşi, cum văzuse la Buenos-Aires. Simte deodată cum o mână de fier o apucă de păr, îi loveşte capul de capul tovarăşului de dans de nenumărate ori cu violenţă, o trage până la capătul cellalt al sălii, unde o aruncă de perete. Isadora cade jos, cu faţa plină de sânge. Priveşte şi recunoaşte pe Lohengrin, plin de furii.

Şi astfel a rămas singură. Se 'ntoarce la Paris.

Intre timp izbucneşte războiul. E cu desăvârşire săracă, bolnavă, cu şcoala distrusă. Seara stă la fereastră, privind la atacurile aeriene ale avioanelor germane. Ar vrea să cadă o bombă pe casa ei ,să pue capăt suferinţelor.

Dar destinul ei nu se încheiase.

O aştepta, după război, o mare patimă în Rusia, căsătoria pe care o refuzase de-atâtea ori — şi tragica moarte cu ştreangul de mătasă. — W.

„Aş vrea să ştiu“

INGINER V. C.-Loco.

Care este înţelesul exact al cuvântului „apocalips” şi al adjectivului „apocaliptic”?

„Apocalips”, derivat de la un cuvânt grecesc, care însemnează „revelaţiune” este numele unei cărţi simbolice şi mistice, plină de poezie, dar foarte obscură.

Această lucrare, datorită Sfântului Ioan evanghelistul, a fost scrisă în insula Samos, în timpul domniei lui Domiţian.

In „Apocalips”, sfântul Ioan urmăreşte să aducă „revelaţia” viitorului religiei creştine şi triumful ei final după domnia „Antecristului”.

Dat fiind spiritul obscur şi confuz în care este redactată această scriere religioasă, cuvântul „Apocalips” a devenit astăzi un simbol de alegorie obscură, care dă loc la infinite comentarii.

Deasemenea, adjectivul „apocaliptic” se foloseşte în limbajul curent, în înţelesul de încurcat şi neinteligibil. In această accepţiune, se poate vorbi de un stil apocaliptic, sau de forma apocaliptică, sub care este prezentată o anumită chestiune.

F. MIRCEA-BUZĂU.

Ce sunt undele cosmice?

Undele cosmice, actualizate prin recenta ascensiune în stratosferă a profesorului Piccard, sunt radiaţiuni electromagnetice ale eterului, dotate cu cea mai mare putere de penetraţie, şi având cea mai mică lungime de undă, cunoscută până în prezent. Acest record de penetraţie maximă şi lungime de undă minimă era deţinut până acum de radiaţiunile „gamma” din radium. Undele cosmice au fost descoperite în 1927 de către fizicianul german *Kolhorster* şi savantul american *Millikan*, în atmosfera munţilor înalţi.

Incercările făcute de diferiţii oameni de ştiinţă au arătat că aceste „misterioase” radiaţiuni sunt cu atât mai intense cu cât ne ridicăm mai sus deasupra pământului. De aci s'a dedus pe deoparte, că provenienţa lor nu e datorită unor zăcăminte radioactive subterane, şi pe de altă parte, că atmosfera terestră slăbeşte aceste radiaţiuni, în traversarea lor.

Explorările profesorului Piccard în stratosferă au confirmat de-altfel această ipoteză.

Denumirea de unde „cosmice” se explică tocmai prin faptul că li se atribue o origină extra-terestră. Nu se ştie precis dacă ele provin din astre (calea lactee, nebuloase, stele fixe sau variabile) sau din spaţiul interstelar.

Măsurătorile cele mai recente au arătat că o mică parte din „razele cosmice” (vreo 0,5%) provin din soare şi că puterea de penetraţie a acestora nu e mai mică decât aceea a radiaţiei totale.

Dacă soarele, care e steaua fixă cea mai vecină de planeta noastră, ne trimite radiaţiuni de aceeaş natură ca şi radiaţia totală, trebue să conchidem că şi celelalte stele fixe emit raze asemănătoare.

Cronica Filatelică

„*Pro tuberculatis belli*”, sunt primele timbre de binefacere belgiene, emise pentru combaterea tubrculozei şi anume:

(a)

3 valori; 15+5 c. violet, 30+5 c. gris şi 1 fr. + 10 c. outremer; dantel. 13/14, această serie a fost emisă în folosul tuberculoşilor de războiu.

Emisiunea avu succesul căutat şi determină direcţia poştelor belgiene să emită a doua serie, în 1926, de 5 valori cu suprataxe mai mari (la prima rămânea 0.20 cent. pentru tuberculoşi, iar la seria 1916 se afectase 11.40).

Am căpătat deci 3 valori tip a; 5+5 c. brun, 20+5 c. brun roşu, 50+5 violet (dantelate 13½—14) şi 2 valori tip b; 1 fr. 50+25 c. albastru închis şi 5 fr.+1 fr. roşu ambele (dantelate 11½).

Succesul mereu crescând al desfacerii timbrelor printre filateliştii pe deoparte, iar pe de altă parte întrebuinţarea lor din ce în ce mai intensă, de către populaţie, a îndemnat Direcţia Poştelor să emită „în toamna” fiecărui an câte o serie nouă, — toate cu suprataxe importante pentru asistenţa tuberculoşilor.

(b)

In 1928, căpătăm o serie de 6 valori noi; 5+5 c. carmin, 25+15 c. brun închis, (dantelat 14/13½) 35+10 c. verde, 60+15 c. brun-roşu, 1 fr. 75+25 c. Albastru violet (dantelate 11½) şi unul de 5 fr.+1 fr. lilas (dantelat 13×14). tip. (c.)

Suprataxele destinate asistenţei devin din ce în ce mai mari, ajung a egala valoarea lor de francare.

In 1929, seria se compune din 6 valori, dantelate 11½; 5+5 c. sepia, 25+15 c. gris-fer, 35+10 verde, 60+15 c. lie de vin. 1.75+25 c. bleu pe azure şi 5 fr.+5 fr. violet (singura dantelată 14). tip. (d.)

Tot astfel, urmează în 1930, seria obişnuită, iar acum, în Octombrie, filateliştii aşteaptă seria din 1931. Prin aceste timbre cu putere de francare în intervalul anului de emisiune, se obţine un venit destul de însemnat pentru opera de asistenţă a tuberculozei.

Letonia a emis anul acesta o serie de timre pentru

(c)

combaterea tuberculozei, compusă din 10 valori cu o putere de francare de: 2 *La 36* şi o suprataxă de *1 La 18*.

La noi, din nefericire, nu există un timbru antituberculos oficial (cu putere de francare). *Societatea pentru profilaxia tuberculozei*, care duce o propagandă destul de activă, în special prin devotamentul nemărginit al Directorului general dl. dr. *Ştefan Irimescu*, luptă anevoios pentru desfacerea timbrului ro-

(d)

mânesc, care, nefiind de cât „o vignetă” nu poate aduce venitul pe care un timbru special creiat de Direcţia Poştelor dela noi, l'ar putea realiza.

Emiterea unei serii bine întocmite, frumos executată şi mai ales raţional desfăcută în folosul asistenţei despre care vorbim, ar fi bine primită.

E de dorit ca propunerea de faţă să fie examinată de cei în drept, iar la întocmirea definitivă să se ceară şi părerile filateliştilor. Căci reuşita unei emisiuni cere *o strânsă colaborare între filatelişti şi Direcţia Poştelor.*

ALDO.

Poşta cronicei filatelice

Am primit la redacţie revista L'Echangiste Universel No. 304, din 1 August 1931.

— *Gh. Popescu, Loco.* — Expoziţii propriu zise n'am avut; locale au fost în 1924 la Bucureşti *(Cercul filatelic Intim)*, — care nu mai există), pe urmă la *Timişoara* şi *Sibiu*. Reviste româneşti de filatelie nu avem; vă recomandăm. „L'Echangiste” sau „L'Echo”.

— *Un nedumerit Tecuci.* — Marca ce aţi primit-o face parte din seria comemorativă apărută la începutul lunei Iunie a. c.: „50 ani de la fondarea Marinei Române 4 valori (de 6, 10, 16 şi 20 lei).

In 36 pagini
pe hârtie velină, tipărită în 6 culori, a apărut ex- :—: celenta revistă :—:
„Realitatea Ilustrată“
cu sute de fotografii din toată lumea şi minunatul supliment
REPORTAJ
revista faptelor senzaţionale
36 pagini mari Preţul 10 lei

Cronica Şahului

PROBLEMELE FEERICE

Terminându-se stocul de probleme în 2 şi 3 mutări din concursul nostru vom trece la aşa numitele probleme feerice. Domeniul acestora e foarte vast. Ele se împart în 2 mari grupe: Probleme cu piesele obişnuite şi probleme cu figuri noi cu alte mişcări.

Dăm pentru edificarea cetitorilor noştri următoarele explicaţiuni pentru ca să poată proceda la deslegarea acestor probleme.

1) *Probleme inverse.* — In aceste probleme se cere ca alb să joace astfel, încât să silească pe negru să dea mat în numărul de mutări cerute.

Mat maximal. — In aceste probleme se cere ca alb să joace astfel încât negrul, făcând mutările cele mai lungi, albul să dea mat în numărul de mutări cerute. Când se dă şah negrului acesta trebue să-l apere prin mutarea cea mai lungă.

3) *Matul ajutor.* — In aceste probleme se cere ca negrul să ajute pe alb ca să dea mat în numărul de mutări inidcate. In acestea negrul începe întâi, afară numai dacă se stipulează anume că alb începe.

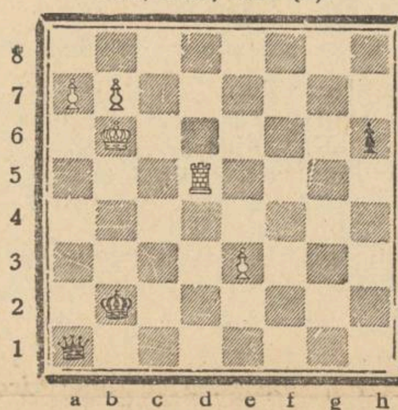
4) *Matul marsiliez.* - In Marsilia mai mulţi jucători au propus ca partidele şi problemele să fie jucate aşa ca fiecare jucător să facă câte 2 mutări. Atât partidele cât şi problemele de acest fel sunt grele şi complicate. Ele au fost la modă acum câţiva ani, dar acum nu se mai ocupă aproape nimeni de ele.

Problemele feerice enumărate mai sus se pot şi combina între ele. Cele mai obicinuite combinaţii de acest fel este matul maximal invers, în care albul joacă astfel ca negrul, făcând cele mai lungi mutări, să-l dea mat în numărul de mutări cerute. Bine înţeles că tiebue să existe o singură cale ce duce la rezultat.

Dăm ca exemplu următoarea problemă datorită marelui nostru problemist W. Pauly. Ea a obţinut premiul I la un concurs al unei reviste de şah olandeze.

Negru:

Rb2, Da1, Ph6 (3).

Alb:

Rb6, Td5, Pa7, b7 şi é3 (5),

Mat maximal invers în 2 mutări duble (marsiliez).

Se cere prin urmare ca alb să facă mai întâi două mutări, apoi negru 2 cele mai lungi. După aceasta alb face alte două mutări, iar negrul făcând alte două cele mai lungi mutări să dea mat albului.

Iată soluţia aceastei probleme: 1) b7—b8 C şi Cb8—c6, Da1—h1 şi Dh1—a1; 2) Td5—a5 şi Rb6—a6, Da1—h1 şi Dh1×c6+ mat Dh1×c6 e geometric mai lungă ca Dh1—a1, aceasta se poate constata măsurând-o şi se poate dovedi şi prin calcul. In adevăr, dacă socotim latura unei căsuţe a şahului ca unitate de măsură, ipotenuza triunghiului dreptunghiu format prin diagonala pătratului este egală cu rădăcina pătrată din 2, deci ceva mai mult ca 1,41. Urmează deci că 5 ipotenuze sunt mai lungi ca 7 catete.

Valoarea aceştei probleme este mărită prin ceeace se numesc gemenii. Dacă la d5 se găseşte un nebun în locul turnului soluţia este: 1. b7—b8N şi Rb6—b7, Da1—h1 şi Dh1—a1; 2. Rb7—a8 şi Nd5-c6, Da1—h1 şi Dh1×c6+ mat. Iar dacă la d5 e un cal, soluţia e: 1. Rb6—c7 şi Rc7—b8, Da1—h1 şi Dh1—a1; 2. Cd5-c3 şi Cc3—d1+ Da1×d1 şi Dd1—d8+ mat.

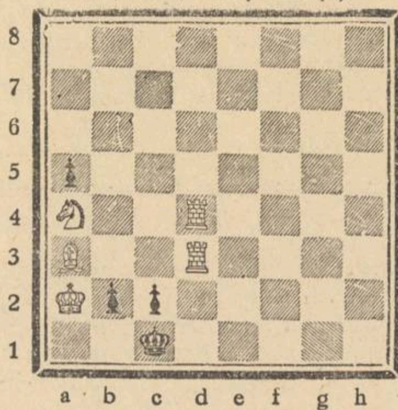
PROBLEMA No. 388

— Din concursul nostru de probleme -

Motto: „Ovid“

Negru:

Rc1, Pa5, b2 şi c2 (4).

Alb:

Ra2, Td3 şi d4, Ca4, Na3 (5).

Mat invers în 3 mutări.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A la manière de Ion Minulescu

Cântecul Parcului

Pentru Rovena

Aseară, când stăteai în parc şi te uitai departe
La ultimele pâlpâiri ale-asfinţitului,
Toamna a trecut, înfăşurată 'n negru,
Pe drumul infinitului...

Castanul vechiu, prin ramurile căruia
Plângeau în şoapte vânturile,
Murea încet sub coaja-i verde,
Ca 'n suflete — avânturile...

Pe aleea galbenă de toamnă,
Pe unde ţi-ai plimbat tristeţile,
De eri n'au mai cântat privighetorile,
Ca 'n toate dimineţile...

In parcul unde-ai stat o 'ntreagă vară singură,
Pierdută 'n reverii în toate serile,
Un stol de corbi a croncănit sinistru,
Intrerupând tăcerile.

Pe straturile umede de rouă
(Când s'au ivit ca 'ntotdeauna zorile)
S'au scuturat, înmirezmând pământul
Cu trupul lor de aur, florile.

. . . .

Aseară, când stăteai în parc şi te uitai departe,
La ultimele pâlpâiri ale-asfinţitului,
Toamna a trecut, înfăşurată 'n negru,
Pe drumul infinitului.

L. LEONEANU

Curiozităţi

Un roman scris de un ţăran polonez

Curentul populist prinde rădăcini în toate ţările. In Germania şcoala literară la modă, *„Die Neue Sachlichkeit”*, se aseamănă în multe puncte cu mişcarea populistă franceză. Asemenea curente există şi în Ungaria, Cehoslovacia, etc. — In Polonia, un ţăran din Posnania a publicat de curând o carte — viu comentată — intitulată „Viaţa mea”, asupra căreia îşi publică părerile, poetul Tadeu Peiper, în revista Nowa Kronika. Astăzi, zice poetul, cercetările ştiinţifice aduc lumină şi preciziune în toate domeniile vieţei omeneşti. Conştiinciozitatea literară nu se mai mulţumeşte cu câteva scene reale presărate pe ici colo în ansamblul creat de imaginaţie. Autorul trebue să cunoască perfect şi să fi trăit în mediul zugrăvit. E prea simplistă însă metoda unora dintre scriitori, care stau câteva zile într'o mină — de pildă —, ca să fabrice apoi un roman asupra vieţei minerilor. Singurele romane bune din timpul din urmă au fost în adevăr trăite de autorii lor; de aci caracterul de „memorii” al acestor opere — şi, pe de altă parte, diminuarea producţiei literare, din cauză că scriitorul nu-şi poate schimba prea des mediul. Deci, în loc ca romancierul să meargă să trăiască în fabrici şi uzine, n'ar fi oare mai simplu să se pună pana în chiar mâna lucrătorului, lăsându-l să-şi descrie el însuşi lumea şi viaţa?, — cu condiţia bine înţeles ca să aibă destul talent literar.

Longevitatea e ereditară ?

De mult s'a bănuit că longevitatea se transmite în chip ereditar. S'a constatat la unele familii o longevitate persistentă în succesiunea generaţiilor.

Părerea aceasta a fost ştiinţific confirmată de profesorul american Raymond Pearl împreună cu colaboratorii săi.

Profesorul Raymond Pearl dela Universitatea din Baltimore, e convins că longevitatea e ereditară şi că sunt motive ştiinţifice care demonstrează că ea caracterizează unele familii. Mii de familii au servit pentru studiul acestei probleme.

D-rul Pearl a aplicat metodele de care se servesc Societăţile de asigurare pe viaţă, ca să stabilească tablourile statistice ce servesc de bază la calcularea primei, şi a dedus următoarele:

Probabilitatea de viaţă pe care o au copiii părinţilor morţi sau încă în viaţă la vârsta de optzeci de ani ori mai mult, e mai mare decât a celor din părinţi morţi între cincizeci şi şaptezeci de ani.

Părinţii copiilor care mor în vârstă de cincizeci de ani şi mai mult, trăesc dela 7 la 28% mai mult decât părinţii copiilor care mor înainte de cincizeci de ani.

O concluzie asemănătoare se desprinde din studiul longevităţii bunicilor.

Registrele pe care sunt bazate studiile profesorului Pearl, înglobează aproape o jumătate milion de ani de viaţă. Peste o sută de mii de membri ai familiilor populaţiei albe din Baltimore intră în genealogiile care au fost studiate.

Celebrul biometrist englez Karl Pearson şi Alexandre Graham Bell, inventatorul telefonului, au făcut studii asupra eredităţii şi longevităţii.

După părerea profesorului Pearl, la baza studiilor precedente sunt metode neadequate, iar relaţiile care urmează nu sunt exacte.

Citiţi **André Maurois**
VIAŢA LUI DISRAELI
Traducere de T. Teodorescu-Branişt
Cea mai bună biografie romanţată scrisă până azi
200 PAGINI — 70 LEI

INDISCUTABIL PÂINEA **HERDAN** E CEA MAI BUNĂ

„Paradisul suspinelor"*)

Mi-ar părea nepotrivit a vorbi cetitorului curios de frumuseţe literară despre poetul Vinea, fără a-l preveni că arta acestuia e dintre acele care impune modificări în metoda obişnuită a cetitorului.

„Povestesc doar pentru mine, de bună seamă, dar şi pentru un cititor ideal, care ar găsi că sunt un interesant caz de umanitate". Cuvintele eroului (paginile „Paradisului Suspinelor" sunt, când memorii ale eroului, când istorisire despre erou). Să nu se grăbească cetitorul a-şi fixa apetitul pe desvelirea „unui caz interesant de umanitate". Substanţa fermecătoare e în altă parte.

Adnotatorul memoriilor lui Darie însemnă: „Sensibilitatea dureroasă a eroului s'a lăsat de sigur condusă în povestire, mai mult de acuitatea impresiilor conţinute, decât de ordinea cronologică şi de logica expunerii". Deci, ziceam drept: nu la cazul interesant de umanitate, ci la expunere să luăm seama.

„Intâmplările somnului nu sunt fără însemnătate. Adevărul lor nu e mai puţin veridic decât a orelor de veghe... Imagini, senzaţii, emoţii, somnul oferă de toate, asemenea vieţii pe care ne-am deprins a o considera ca *propriu zisă.* Realitatea lui e mai de preţ, căci e mai expresivă".

Să însemne cetitorul bine: e viaţa somnului. Inţelege şi nu uita. Dacă uiţi, ai să te superi, şi te vei apuca să aperi logica, intempestiv şi comic. — „D-le Rosenthal, amator de rouă, cu pantofi de lac, pe pajişte, la ora asta? O trompă de automobil: la o parte, la o parte. Tropicele îşi reiau abluţiunile torenţiale, argint viu pe aripile verzi ale ferigilor uriaşe. Rochii roze. Aurelia şi copilul care nu mai doarme de focul bijuteriilor de strass Maestrul Fascoli desmiardă o elevă. O frunză traversează oglinda moartă... Şi somnul şi-abate ciocanul de puf".

După reflecţiile despre relativitatea spaţiului şi a timpului cu care începe *Sărmanul Dionis,* Eminescu are grije să scrie, că cetitorul va clătina din cap... Genialul adolescent se simţea începător al unui scris de tot nou. Şi oameni au clătinat din cap. Unii s'au şi supărat; cel cu mai mult bun simţ şi cu multă carte — de exemplu Gheorghe Panu, publicistul, om cu diverse idei ştiinţifice despre literatură, şi foarte sever poeţilor, în numele ştiinţei.

Socot posibilă primejdia ca, în ultimul meu citat din poetul Vinea, un cetitor să nu prindă de veste vorbele din urmă: „Şi somnul şi-abate ciocanul de puf". Şi cetitorul se va supăra de incoherenţa textului şi — aşa mai departe.

„De bună seamă sunt prea singur... şi acest *sunt* sună a pustiu... Singurătatea, ca o cutie de violoncel, geme. Printr'însa viaţa imperceptibilă ascunsă în lucuri se revelă". Alături cu visul tovarăşa lui preţioasă, singurătatea... De aici critica ştiinţifică poate porni o sistematică plimbare prin aleele explicărilor sociologice — cum adică omul a ajuns astăzi atomizat, îşi simte tare singurătatea care va se zică; sau o şi caută, când se întâmplă. E aşa, e şi altfel: o mulţime de actuali — şi ce actuali! — scriu foarte sociabil. Cântăreţi de cor, supuşi, abili, artişti practici. Atunci trebuie încă o altă explicaţie, contrară, dar tot frumos sociologică. Toate astea sunt treburi foarte ştiinţifice; dar cam grăbite. Şi n'au aface. Cartea de care scriu aci, este un exemplu bun, cred, că — n'au aface.

„...Cine sunt eu? întrebarea cobora ca într'un puţ. Ciutura nu mai spărgea suprafaţa-oglindă, să se umple de ea ca înainte. Cine sunt eu, eu Darie, eu... şi mă crispai cu desnădejde de silabele numelui deşert şi care nu mai corespundea nici unei realităţi intime. Vrui să strig, dar îmi fu teamă de sgomot, teamă să aflu că glasul putea să nu fie al nimănui din clipa în care nu mai avea nici un sens să fie al meu".

Este risipirea fiinţei, aşa cum se face ea în vis şi în singurătate. Şi risipirea aceasta e poezie şi e frumuseţe. In această risipire, fatal, impresiile se ascut. Aceasta e logica acestei arte. Să nu ne irităm, ci înţelept, să ne pregătim pentru plăceri şi înţelegeri nouă.

Artistul Vinea ne vorbeşte de „dificultatea de a smulge şi a închega în potriviri de cuvinte, în ciuda şerpilor sintaxei, fermecaţi cu degete şi descântece de maistru". Şi scrisul său echivalează strălucit delicateţea conştiinţei sale de artă.

De sigur cetitorul a început, pe aici, să ia seama că nu analizez, nu rezum, nu transpun. Arta de felul acelei pe care o face Vinea nu se atinge cu asemene operaţii. Insă rup ce străluceşte mai mult, şi arăt.

„Uşa locuinţei mele are uscăciunea icoanelor. Se deschide pe scara, pe care atârnă ca şoaptele, umbra".

„Molii îşi iau sborul lor de flanelă prin amurgirea stătătoare".

„...sub cadrul oval, în care se absenta, în palori inalterabile şi nepăsătoare, portretul bunichii. Aquarium de priviri stătătoare, în care sunetele urcau lin ca mărgelele, cu aer, lichide, spre nemişcarea suprafeţei. Asemenea apelor şi privirilor, sunetele iau forma vasului care le conţine".

Ne-am înţeles —: nu vă agitaţi aşteptând, logic şi cronologic, ce se va întâmpla şi cum se va sfârşi. Aci fabula şi, cu atât mai special intriga anecdotică, sunt, din principiu, detronate. Intre acuitatea imaginilor pe care la naşte singurătatea împreunată cu visul, şi fabula sistematizată, este o relaţie răsturnată. Concurenţa nu se poate soluţiona decât printr'un sacrificiu. Orice artă nu e posibilă decât cu acest preţ. Aşa dar: congediarea fabulei, în deosebi a anecdotei punctate, — este cuvântul unei alte enigme a artei asupra cărei stăm să ne înţelegem. In schimbul fabulei, poetul întârzie, şi sapă, şi ciopleşte. Aşa poezia lui devine — studiu; şi cetitorul e rugat atunci să fie serios, să renunţe la politică, şi la interesele gospodăreşti ale sufleţelului său duios sociabil.

Şi Vinea e moderat şi, am zice: prudent. La el fabula e destul de aparentă; mai aparentă decât intenţiile fundamentale ale artistului. Incă!

Fără îndoială: în acea săpare studioasă a impresiei stă, implicată, congediarea fabulei.

„Tăcerea năştea ca un freamăt în urechile ei şi umplea casa pustie. Infricoşată totuşi, îşi urmă paşii pe treptele trosnitoare până jos, trase drugul şi deschise poarta sonoră pe lângă care trecea noaptea măreaţă din curte... Sub lespedea neagră a cerului jos, îşi răspundeau greeri, ţesetori subtili ai visului şi ai liniştei". (Vinea, în placheta: *Descântecul* şi *Flori de lampă).*

La aceste desene atât de delicate şi intense, trebuie o straşnică rea-creştere literară, pentru ca cetindu-le în fugă, să-ţi înţepeneşti ochii spre: acum ce mai vine?

Ca să dăm acestei introduceri elementare încheierea poantată care se cere — cine ştie cine o ceteşte — mai spunem şi acestea.

Există cumva vre-un imperativ, inteligent fundamental, care să ne oprească de a scoate plăceri artistice din relativa „incoherenţă" a visului, din „exagerarea" impresiilor, din subtila „gândire" în pure imagini? Altminteri, rămânând în totul respectat gustul celor ce caută voluptăţi literare — sau cine ştie cum altfel — în scrierea, lapidară sau lătăreaţă, dar negreşit logică şi cronologică, a dramelor dintre arendaşi şi ţărani, femei distinse şi moşieri sălbatici, boerănaşi sensibili şi orăşence perverse, în scurt a ceea ce se petrece misterios, în rărunchii naţiunii.

PAUL ZARIFOPOL

*) *Ion Vinea* — Paradisul suspinelor — Bucureşti 1930. „Cultura Naţională".

Spre libertate

de MARIN SIMIONESCU-RAMNICEANU

S'a spus sub diferite forme, dar totdeauna cu acelaş sens, că prea multă reflexiune duce la inacţiune; şi totuşi — indiferent dacă prin această constatare se depreciază *utilitatea* înţelepciunii, — ceiace se desprinde e că acolo unde începe acţiunea *determinatoare* (fie ea şi de ordin numai ideologic-normativ) încetează atitudinea înţeleaptă.

Să impună prin faptă, sau prin gând, poate numai isteţul care se preferă pe sine universului întreg, socotind inteligenţa neegal dăruită printre oameni, iar dânsul (isteţul) un excepţional favorizat.

Numai aceşti preferaţi ai naturii, — îşi închipue isteţimea — sunt în stare să recunoască *ce e bine* şi *ce trebue;* prin această recunoaştere atrăgându-şi totodată şi sarcina de-a cugeta şi hotărî pentru cei mulţi.

Unul să gândească pentru cei mulţi iar cei mulţi, renunţând să mai pună gândul lor la contribuţie, să se mire, admirând, şi... să se supună!

Işi atribue astfel isteţul o ascendenţă morală, un privilegiu providenţial, o preponderenţă predestinată, din care deduce atât *dreptul* de-a trasa altora linia lor de conduită, cât şi acela de a-i *constrânge* ca s'o urmeze.

A face bine cu sila, a ferici forţat, în loc deci să exprime o condamnare a dictaturii, constitue unica ei justificare.

Inţelepciunea însă, tocmai din potrivă, excelează prin a nu se considera superioară sau preferată de natură prin nimic.

Cum să se suprapreţuiască pe sine înţeleptul, când trăeşte compasional tot semenul ca pe sine însuşi?

Ii trăeşte tainele, vrerile, dorinţele, iluziile, răul şi bunul sufletului lui, identificându-se cu dânsul peste orice deosebire de categorie socială şi caritate sufletească.

Inţelepciunea, fiindcă înţelege pe fiecare, nu poate desconsidera pe nimeni.

Ea respectă directiva orişicui, tocmai fiindcă, pricepând-o, o şi explică; pe când isteţimea îşi propune să rectifice pe a tuturora, fiindcă n'o pătrunde pe-a nimănui.

Isteţimea nu dă atenţie celorlalţi, fiindcă neînţelegându-i, îi desconsideră.

Astfel, pe când nimeni nu e prost pentru înţelept, ci sunt numai diverse maniere şi intensităţi de a-şi exterioriza viaţa lăuntrică, isteţul vede în jurul său numai *proşti,* (adică nedeschişi, nereceptivi pentru gândul său) şi aceasta fireşte, fiindcă, fatalmente, acţiunii sale de impunere, de constrângere, i-se opune aceiaşi isteţime ca şi a sa proprie; adică isteţimea care, fiind tot dominant dispusă, resistă cu egală putere ori cărei pretenţiuni de dominare, de supremaţie.

De aceia isteţimea nici teoretic nu poate îndupleca, fiindcă în loc să purceadă de la *a pricepe pe ceilalţi,* pretinde mai înainte de toate *să fie pricepută.*

Inseamnă atunci că isteţimea pretinde ca *receptivul* să fie superior *determinantului,* pe când înţelepciunea nu-şi permite să ceară decât *sieşi* această superioritate.

Cum înţeleptul, când nu poate îndupleca, îşi învinueşte gândul ca neîndestulător şi pleacă în pustiu să se mai reculeagă odată, — isteţul pretextează nepricepere la ceilalţi şi atunci devine despotic, cum e în *educaţie.*

Dar dacă înţeleptul se retrage în pustiu ca să pătrundă cu spiritul gloata pentru care trăeşte, isteţul se refugiază în gloată, adică în societate, numai ca să scape de pustiul sufletului său.

A te examina trăind, nu înseamnă să trăeşti îndoit, ci să-ţi închipui că te poţi hrăni consumându-ţi singur propria-ţi făptură.

Interesant poate fi sufletul omului numai şi numai pentru *cellalt.* De aceia şi *spectacolul* ia fiinţă ca o necesitate a omului de a trăi mai mult decât îi îngădue firea sa; de cele mai multe ori însă, spectacolul devine *diversiune;* adică în loc să *amplifice* procesul sufletesc, *suprimă* în individ orice ţine de sine.

Cel mai mare spectacol, e lumea întreagă şi pe aceasta n'o poţi cuprinde decât în măsura în care te distanţezi de ea.

...O, mamă! de ce îţi nenoroceşti odrasla, făcându-i ideal din lumea basmelor, în loc de a te strădui să i-l faci, din realitatea în care tu, născându-l, l-ai ursit să trăiască?

...*In deosebirea dintre* a tinde *să pricepi şi* a pretinde *să fii priceput, residă toată diferenţa dintre atitudinea firesc liberatoare a înţelepciunii şi în veci constrângătoare a isteţimii.*

* * *

Cum nu există filosof, care 'n orele comune să nu fie şi isteţ, nu există nici isteţ care 'n orele excepţionale să nu fie şi filosof.

Mai mult chiar, nu e ins care'n decursul vieţii sale, să nu fi fost într'o clipă filosof, — înţelegând prin filosofie clipa mănoasă, aproape extatic dilatată, când fiecare abandonându-se înţelegerii, se depăşeşte eşind din eul său. E clipa priceperii integrale, fără raportare la eul propriu, care *desmărgineşte* individul, liberându-l cu adevărat.

Această expansiune în predare nu e o dotare excepţională, pe care natura o rezervă unor favoriţi. Căci dela natură, tot omul se naşte cu facultatea organică de a înţelege, iar dacă totuşi majoritatea se comportă fie indiferent, fie refractar, cauza nu e ingratitudinea naturei în ce priveşte repartiţia dotării, ci diferenţa pricinuită de inegalitatea socială în posibilitatea de a-şi dezvolta aceste facultăţi.

Propriu zis nici o idee nu poate fi aşa de superioară încât să nu încapă în mintea oricărui muritor.

Refuză totuşi atâţia chiar să şi afle, nu fiindcă sunt dela natură sufleteşte închişi, ci fiindcă gândul care li se adresează e acela care se închide într'o mistică a termenului tehnic şi a limbagiului cult, în loc ca — recurgând la expresia cea mai uzuală, — să-şi asigure penetraţiunea în spiritul ori şi cui.

Dacă nu se înţeleg oamenii între dânşii, vina poate fi întotdeauna numai a enunţatorului, niciodată a receptivului. Un gând nu-i în stare să devină gând general nu când e prea superior, ci când e o aberaţie.

Pe când însă înţeleptul îşi proectează gândul în afară, ca astfel să se *predee* celuilalt, — *„poetul se desăvârşeşte când bunurile proprii îşi risipeşte"* (Goethe), — isteţul îl proectează, tocmai din potrivă, pentru a pune *stăpânire* pe cellalt.

De aici capitala diferenţă între cele două maniere de a se exterioriza:

a isteţului care, ca să poată *modifica pe cellalt,* recurge sau la dialectică — spre a converti prin convingere, sau la îndoctrinare — spre a îndupleca în chip coercitiv, şi

a înţeleptului care, spre a se putea *modifica pe sine,* se încearcă în aproape, pătrunzând într'însul numai cu gândul ce reprezintă realmente esenţa unei confesiuni.

Inţeleptul nu poate deci să urmărească a schimba pe ceilalţi prin inocularea gândului său, fiindcă — odată ce, pentru înţelept, a înţelege înseamnă a se identifica, iar a se identifica presupune a accepta că totul cum este şi se comportă este în felul său justificat, — rămâne că a determina pe cellalt prin gând, nu

(Continuare în pag. IV-a)

Pe marginea unui jurnal de modă

In salonul de aşteptare a lui madam' Fanny (*Maison Fanny, Robes et manteaux),* şapte cliente îşi aşteaptă rândul. In odaia de alături, severă şi rece ca un cabinet de consultaţii medicale, patroana prezidează o „probă". I-se aude glasul dulce şi cleios ca un fir nesfârşit de acadea topită, susţinând, orice ar spune, aceiaşi notă minoră, fără să ridice sau să coboare măcar cu un semiton:

— Nu aşa, Mina... îndreaptă pliul şi ia-l puţin înăuntru... pensează încă... Tot e prea larg. Mai un centimetru...

Tovarăşele mele de aşteptare nu se plictisesc de loc. Râd, vorbesc, răsfoesc jurnalele de modă şi albumurile cu fotografii în care silueta lui madam' Fanny, rotofeie la început, plată ca de fetiţă astăzi, ilustrează retrospectiv toate variaţiile modei de douăzeci de ani încoace.

Pe mesuţa din faţa mea, un vraf zburlit de jurnale. Le răsfoesc, ca să-mi treacă vremea: *La Femme élégante, Tout Paris, Le Chic, Robes et Travaux, Style, La femme chic, Jardin des Modes, Jeunesse...*

Femeile de azi, ca şi cele de eri şi de totdeauna, — acceptă tirania modei fără să protesteze, — fără să încerce măcar să adapteze moda propriei lor frumuseţi, ci căutând să-şi potrivească, pe cât pot, frumuseţa lor după modă. Ele servesc moda, în loc să se servească de ea.

Când nu are la origine un simplu capriciu al unui croitor parizian, moda serveşte la început să ascundă o imperfecţie ori să pue în evidenţă o calitate excepţională a celei care o lansează. O regină a Franţei a inventat crinolina pentrucă avea şoldurile inegale. Dacă Madame Tallien n'ar fi avut cele mai perfecte braţe din Paris şi sânul bine plasat, n'ar fi existat moda *Directoire.* O actriţă cu umerii înguşti a creat mânecile „gigot". Cléo de Mérode a născocit pieptănătura „à la Cléo" pentrucă-i lipsea o ureche. Şi a fost o vreme când s'au purtat chiar *ventres à la Vigano* — se bine înţeles, pentrucă celebra dansatoare se mărise şi începuse a-şi pierde silueta...

Şi e curios cât de repede ne obişnuim cu ceiace aduce nou şi neprevăzut moda la fiecare sezon şi cât de uşor se risipeşte prima izbucnire de revoltă, oarte asemănătoare instinctului de conservare, faţă de inovaţiile care ni se par urîte — fiindcă nu ne convin.

Care femee cu picioare mai plinuţe sau cea subţiri n'a protestat când au început să se poarte rochiile până deasupra genunchilor? Dar, după o ridă şi scurtă rezistenţă toate au cedat, unele dintr'o dată, altele centimetru cu centimetru, — numai „să nu se uite lumea pe stradă" după ele.

In general, româncele ştiu să se îmbrace. Prind repede nota caracteristică a modei şi au o sensibilitate de gust care le permite să-şi schimbe „linia" de câte ori li se cere. Şi li se cere măcar de două ori pe an... Dar nu ştiu încă să se îmbrace potrivit cu locul şi cu împrejurarea şi, mai ales, cu mijloacele lor. Străzile din centru, între şase şi opt seara, oferă cui să privească un spectacol pitoresc. Alături de siluete repro-şabile, coborîte parcă deadreptul din paginile ultimului jurnal de modă, ies la lumină toate găteli de pe la balurile şi nunţile iernii trecute. Rochiile încărcate cu broderii şi cu mărgele poartă în faldurile lor mirosul metalic şi astringent de spălătorie chimică. Pantofiori de satin, şterşi cu benzină, înoată prin noroiul străzilor mărginaşe.

Moda are nevoie de un anumit cadru. Şi cadrul în care suntem ţinute să trăim cere o anumită măsură, o dozare minuţioasă a capriciilor modei. Nu tot ce e frumos în Bois de Boulogne e frumos şi la Podul Ilioaiei. Pe străzile provinciale, cu case încinse cu cerdacuri vechi încărcate cu zorele, în grădiniţe cu mentă şi cu busuioc, cu mărar şi cu fasole pe araci, în odaia care îmbătrâneşte pe loc mobila de zestre a bunicii, — toaletele pe care jurnalele de modă ni le indică „pour le thé" sau „pour le casino", sunt deplasate ca şi cum ar izbucni dintr'un ariston, în locul vechi cu note dibuitoare şi decolorate, — biruitor, pre strident, ultimul fox-trott la modă.

Era o vreme, — cel puţin aşa povestesc bătrânele pe care vârsta le-a silit să renunţe la cochetărie, — când moda era adaptată climei şi anotimpului. Pe atunci, elegantele purtau invariabil pălării de pae vara, de mătasă primăvara şi toamna şi de catifea iarna. Lucrurile s'au schimbat. Când termometrul arată cincisprezce grade sub zero, modistele scot vitrine pălărioare străvezii de pai. E Februarie, lumea se desprimăvărează. Cochetând cu capriciile vremii pariziene au ieşit în tailleur-uri şi cu pălării de vară. Cum să rămânem în urmă noi, care simţim temperatura cu nervii modistelor din Rue de la Paix? „Se poartă" sau „nu se poartă"? şi dacă se poartă, isprăvit: trebue să purtăm şi noi. E încă iarnă? Ce are a face?

In schimb, în Iulie, când asfaltul străzilor e ca de aluat, purtăm pălării de pâslă, bine înfundate pe cap, — ca nu cumva să rămâie în fund o pătură de aer. Şi asta pentrucă elegantele Parisului atunci pe plajele Oceanului, unde briza aduce din larg răcoare aspră şi sărată.

In iarna de demult a refugiului, când Iaşul era un imens spital şi când toate femeile se jucau câte puţin de-a surorile de caritate, — cea mai neostenită dintre toate, cea care nu se juca deloc, purta pantofi în culoarea uniformei imaculate. Şi imediat, aproape toate surorile de caritate improvizate au scos de prin cutii pantofii albi din zile bune. Dar în vreme ce Ea cutreiera spitalele cu automobilul, — celelalte frământau cu pantofiorii albi de pânză glodul cleios şi omătul în culoarea halvalei de şocolată. Tremurau de frig, nasurile lor căpătau aspectul bobiţelor coapte de măcieş, aveau însă mângâerea că dârdâie pentru patrie — şi, mai ales, pe aceia că-s îmbrăcate la fel cu Regina...

M'am uitat totdeauna cu nedumerire la desenele de pe jurnalele de modă. Toate samănă între ele, indiferent de talentul desenatorului: au aceiaşi cutie craniană de microcefal, — compromiţătoare pentru pretenţiile de inteligenţă ale femeii moderne, — aceiaş obraji bucălaţi ca ai îngeraşilor care, în „pozele" copilăriei, se sprijineau cu coatele de câte un nour de vată, aceiaşi ochi enormi şi bovini şi acelaş năsuc abia schiţat deasupra gurii senzuale. Acesta să fie idealul modern de frumuseţă feminină? Dar şi în jurnalele de modă vechi găsite prin cămară, de subt „toupet"-ul ca o streşină şi din „freza" gulerului înalt m'a privit acelaş chip inexpresiv, cu aceleaşi trăsături stereotipe. Acesta să fie idealul frumuseţii feminine de totdeauna?

Din fericire, figura nu se poate copia exact după jurnalele de modă. Altfel, toate femeile ar fi uniform de urâte şi de banale.

Ceiace e mai supărător, e că desenatorii nu consimt să schiţeze, pentru modelele pe care le lansează, siluete umane cu proporţii normale, ci un fel de păpuşi de lemn, dezarticulate. După riguroase măsurători cu compasul şi cu milimetrul, ar ieşi că o femee modernă trebuie să aibă cel puţin doi metri şi zece înălţime (cât Garry Cooper), cel mult şaizeci centimetri peste şolduri, umeri pătraţi, picioare liniare şi nici un relief pe nicăeri, — absolut pe nicăeri. Ar mai trebui, ca să fie perfectă, să-şi poarte sânii subsuoară şi pantofi numărul patruzeci (ca Greta Garbo).

Şi toate aceste „modele" stau în poziţii cât se poate de ciudate. Am încercat să reproduc în faţa oglinzii atitudinile lor, desigur „distinse". N'a fost posibil. Ca să stai ca ele, ţi se cere să ai un picior cu mult mai lung decât cellalt şi să fi făcut din copilărie echilibristică şi exerciţii speciale de contorsiuni.

Oare câţi dintre desenatorii jurnalelor de modă ar accepta să înopteze sub acelaş acoperiş cu o elegantă care s'ar coborî vie, aidoma, din paginile ilustrate de ei?

Mi-a venit rândul. In sanctuarul cu oglinzi neprietenoase, sămănat pe jos cu aţe şi cu bolduri, madam' Fanny îmi oferă un scaun şi o privire la fel de incomode.

— O rochie „sport"... Da, am aşa ceva pentru mata. Un model, — un model adevărat, pe care l-a purtat deacuma baroneasa de Rotchild la Deauville...

Mă întreb ce am eu cu baroneasa de Rotchild... Mie-mi trebuie o rochiţă uşoară pentru Mânăstire, — o rochiţă cu care să sar peste pârău ca să sperii raţele stăreţiei, să mă întind pe prundiş ca o şopârlă, să mă culc în fân şi să mă urc în genunchi şi'n coate sus, la Stâncărie... Dar nu îndrăzesc să spun ce gândesc. Madam' Fanny mă intimidează.

Acum mă priveşte sever prin lorgnon, micşorându-şi ochii de parcă vrea să mă vadă dela distanţă. Mă simt stingherită: îmi vine să mă ridic şi să plec. Dar madam' Fanny lasă să-i pâlpâie, pe gura cusută, un surâs indulgent:

— Da... Numai că mata nu eşti destul de pârlită pentru culoarea rochiei. Trebue să te mai înegreşti puţin. Nu se mai poartă pielea albă... Nu-i nimic dacă n'ai vreme să stai la soare: sunt creme care înegresc mai frumos decât soarele... Şi au avantajul că înegresc peste tot...

Madam' Fanny vorbeşte înainte... Mă gândesc ce-ar zice, dacă ar auzi-o, străbunele noastre care nu ieşeau nici până în cerdac fără voal, care păstrau în taină, cu străşnicie, reţeta laptelui de castraveţi şi alifiei de iris, — şi pentru care până şi ideia de forţă virilă se întovărăşea, fără ridicol, cu acea de gingăşie:

Vânătorul ager şi *frumos ca crinul,*
Când pe mal s'arată, tremură Vidinul...

Ce-ar zice de pudra în culoarea prafului de cacao, de „roşelile" portocalii ori ca vişina putredă şi, mai ales, de cremele de frumuseţă care se laudă care mai de care că înegresc pielea mai bine, că o bronzează mai intens, mai repede şi — vorba lui madam' Fanny — peste tot...

Doar străbunii noştri, mari amatori la vremea lor de ţigăncuşe roabe, ar zâmbi în barbă şi ne-ar fi, poate, mai îngăduitori.

OTILIA CAZIMIR

poate pretinde decât tocmai insuficienţa de înţelegere, ceiace e cazul isteţimii în rolu-i perpetuu de conducător şi pedagog.

Dacă gândirea, ca funcţie organică, e o însuşire general omenească, ca debit şi extensiune e dependentă de îngăduinţa societăţii de a o desvolta şi cultiva.

Frequentează doar şcoala nu cel pe care-l trage inima, ci cel căruia i-o impune, ca o practică de clasă, stratul social în care s'a născut.

Dar atunci a afla, a şti şi, prin urmare în bună parte, chiar a cugeta, încetează să mai însemne o aptitudine specială; excepţiunea în cazul acesta reprezentând-o nu cei puţini care s'au putut desvolta, ci tocmai cei mulţi, cărora fiindu-le dezvoltarea interzisă, au fost spiritualmente estropiaţi.

Drept că în afară de această diferenţiere de aptitudini, provocată de inegalitatea socială, există şi o dotare excepţională de origină naturală.

Oricât de obscur ar rămâne însă criteriul, după care natura distinge astfel câte un exemplar al speciei, — faptul că, de pildă, sunt tot atâţia aristocraţi ai sufletului într'un azil de noapte, câţi plebei în jurul unui tron, e o dovadă că natura printr'o atare inegalitate nu intenţionează a instaura erarhizări.

* * *

Şi chiar dacă dotarea excepţională e dela natură, substanţa reflexiei e pururi un aport social.

Fiecare cugetare subsumă doar tot ce-a gândit omenirea dela origină.

Căci numai din sine şi'n afară de experienţa spirituală transmisă de colectivitate, n'a reuşit nimeni vreodată să gândească.

Născându-se deci din exploatarea unui capital general — în teorie la dispoziţia oricui vrea să puizeze dintr'însul, — ideea nouă poate subsista numai dacă prin propagare reuşeşte, c'un adaos de plus valută, să se verse din nou în capitalul general.

Această plus valută, reprezentând creaţiunea individuală, e în ordinea spirituală, ceeace digestia albinei care transformă polenul în miere, este în ordine materială.

De aceia şi cunoştinţele care stau la origina fiecărui gând, virtual fiind avere colectivă, nu slujesc în realitate spre a face din fiecare ins un microcosm, ci din toţi inşii o unică fiinţă morală: Societatea.

Că mulţimea n'o fi inteligentă, cum e individul izolat (teoria lui Gustave le Bon) e plausibil într'o societate diformată de interdicţiuni. Oricum însă, chiar şi inteligenţa individului — care fecundează capitalul colectiv, adăugându-i ce am numit plusvaluta creaţiei, — devine o imposibilitate *în afara* ansamblului social, care pe deoparte dezvoltă *organul,* iar pe de alta îi procură *materialul* de premise, fără de care nici un gând nu s'ar putea forma.

Nu e deci un deficit de creativitate, dacă în epoca lui Pericle nu s'a ajuns la radio, ci e o firească consecinţă a faptului, că gândirea nu emană din resursele proprii ale individului, ci prin individ gândeşte colectivitatea, dintr'un stadiu anumit.

Cunoştinţele pot să devină un privilegiu pentru o minoritate, numai în măsura în care pot fi sustrase majorităţii.

Instituţia inventată de isteţime pentru a rezerva celor puţini, ceiace, ca emanaţie socială, ar trebui să aparţină tuturora, e *şcoala* de ori unde şi orice fel.

Dintr'un organ al propagării, isteţimea a făcut unul al interdicţiei şi al scindării.

Se zice curent că şcoala e liberă pentru cei apţi şi cei ce se disting, când în realitate n'o pot frequenta decât acei cu întreţinerea materială asigurată.

Se invoacă încă în favoarea acţiunii de *triare* a şcolii, că o generalizare a cunoştinţelor ar uniformiza, în chip de turmă, societatea omenească.

Dar ar fi oare mai gravă uniformizarea în cultură, decât cea actuală a massei în ignoranţă?

Şi a egaliza lumea prin cunoştinţi nici nu înseamnă a o uniformiza şi ca aptitudini, ci numai a inaugura cea mai largă înţelegere între cei pe care, ca specie, natura i-a conformat la fel.

Azi dacă un ins nu poate fi prin cultură distins, decât cu preţul unei mulţimi cretinizate silnic, — e vorba de mulţimea care prin munca ei animalică produce prisosul necesar celui ce se dedică satisfacţiilor spirituale, — apoi exemplarul selecţionat cu atare preţ, încetează, prin însăşi această acţiune destructivă, să mai îndeplinească o funcţie socială.

La ce serveşte a cultiva un gând, dacă tocmai această cultivare sorteşte pe cei mulţi să nu poată beneficia de dânsul?

Şi apoi, ce gând poate fi acela care pretinde să cuprindă cosmosul, şi nu e în stare să înţeleagă suferinţa, pe care cultivarea sa, o produce în semenul oropsit?

E împotriva însăşi a naturii gândului să mulţumească numai pe cel care-l produce.

MARIN SIMIONESCU-RAMNICEANU

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7, recomandă următoarele cărţi interesante în *limba franceză.*

Traducere din literatura germană.

Thomas Mann: La montagne magique, Sang réservé (în Germania volumul a fost retras din librării, de însuşi autorul). Tristan, Le désorde, La mort a Venise; *Jakob Wassermann:* L'affaire Maurizius, les Juifs de Zirndorf, Golovine; *Ştefan Zweig:* Nietzsche, — Balzac, Dickens, — Amok, — La ruelle au clair de lune (ediţie de lux, ilustrată, tiraj restrâns, lei 210) Vingtquatre heures de la vie d'une femme; — *Prince Buelow:* Mémoires (4 volume a 216 lei); *Remarque:* Après; *Glaeser:* La paix (admirabila continuare a lui „Classe 22"); *Joseph Roth:* Job, le roman d'un simple juif (minunatul roman recenzat de d. Zarifopol în „Viaţa Românească"; — *Theodor Herzl:* Terre ancienne, terre nouvelle (Altneuland); — *Hermann Kesten:* Joseph cherche la liberté; — Vicki Baum: Grand hotel; — *E. Johannsen:* Quatre de l'infanterie; — *Fritz von Unruh: Verdun; Thomas Mann:* La montagne magique (ambele volume); — Feuchtwanger: Le Juif Süss; — *Arthur Schnitzler:* Medemoiselle Else; — Retour de Casanova; — *Franz Werfel:* Le passé ressuscité; — *Hoffmannsthal:* La femme sans ombre; *Rainer Maria Rilke:* Les cahiers de Malte Laurids Brigge; — Livre du Bon Dieu; *Anna Seghers:* La révolte des pêcheurs (premiul Kleist).

Aceleaşi lucrări — precum şi celelalte opere ale autorilor de mai sus, le avem în depozit şi în limba germană.

In provincie expediem numai dacă ni se remite un acont anticipat prin mandat — restul ramburs, şocotind 6—6,50 şi 7 lei francul; marca 38 lei.

Viaţa extraordinară a Isadorei Duncan

Dansul iubirii şi al morţii

Intemeetoarea dansului modern, ajunsă pe cele mai înalte culmi, după ce plecase din cea mai cumplită sărăcie, căzută iar în sărăcie, iar bogată — s'ar părea că această extraordinară ondulaţie a soartei, e însăşi legea şi destinul Isadorei Duncan. Cerută de mulţi în căsătorie, averi întregi i-au fost aşternute la picioare. Risipeşte banii ca pe un lucru de prisos în viaţă, până când, spre bătrâneţe se căsătoreşte cu'n tânăr poet rus, alcoolic şi de origină rurală.

In primăvara anului 1921 primeşte următoarea telegramă din partea Sovietelor: „Numai guvernul rus e în stare să vă priceapă teoriile artistice. Veniţi în Rusia şi întemeiaţi o şcoală". Inaintea călătoriei, o ghicitoare prezice dansatoarei ilustre, la Londra: „Pleci la drum lung, multe ţi se vor întâmpla. Te vei mărita". La aceste cuvinte, dansatoarea izbucni în hohote de râs: „Să mă mărit eu, care am fost totdeauna împotriva măritişului? Nu, niciodată n'am să mă mărit!" Ghicitoarea i-a răspuns: „Aşteaptă şi vei vedea".

Şi a plecat cu gândul să-şi realizeze în Rusia idealul de artă. Nu ia nici o rochie cu sine, socotind că-i va fi de-ajuns o bluză roşie. Şi întemeiază o şcoală unde se adună copii murdari din fabricile şi căminele proletare, să'nveţe arta colectivă a dansului.

Pictorul Jaculoff, decoratorul teatrului Tairoff dă o serbare în cinstea dansatoarei. Isadora se iveşte la ora 1 după miezul nopţii, se uită la toţi cei din jur şi în curând se întinde pe o sofa, cu Serghei Alexandrovici *Iessenin,* blondul poet rural, la picioare. Ea îl sărută mereu, numindu-l înger şi diavol. Pe la 4 dimineaţa părăsesc amândoi atelierul. Iessenin nu ştie nici o limbă străină, Isadora nu ştie decât vre-o câteva cuvinte ruseşti şi totuşi s'au înţeles prin gesturi, au priceput că e vorba de altceva decât de un simplu episod, de o aventură oarecare.

Fiu de mujic care sfărâma cu pumnul nasul camarazilor de joc, Iessenin devine mistic şi străbate Rusia pe jos. Flăcăul necivilizat a cucerit inima celei mai civilizate femei a timpului. Ea danseazâ pentru el, în odăile lor, dansurile ei cele mai subtile, iar flăcăul scoate şi aruncă cizmele şi cu picioarele goale îi trage o căzăcească, mărturisirea lui de dragoste. Fermecată, Isadora şopteşte: „C'est la Russie — ça c'est la Russie!" Doamna elegantă, marea artistă se căsătoreşte cu mujicul. Nu mult după aceia, mujicul îşi ia legăturica şi fuge, dar se'ntoarce înapoi, iar fuge, iar se'ntoarce şi când el o blestemă cu pumnii ridicaţi ea îi şopteşte cu şi mai mult dor: „Serghei Alexandrovici, te iubesc!"

Guvernul care se arătase atât de darnic la început devine zgârcit. Isadora nu-şi mai poate plăti datoriile. I se închide apa şi lumina. Autorităţile nu ştiu ce să facă cu ea. Dansatoarea îşi pierde încrederea în menirea poporului rus. Soţul răcneşte la soţie cuvinte ne'nţelese, soţia la fel. Iessenin ia darul beţiei şi când se'ntoarce acasă bate dansatoarea ca pe o mujică, până la sânge. Dar Isadora îl iubeşte şi astfel îi vine gândul să fugă din Rusia cu el.

La Berlin. Maxim Gorki care-i vizitează nu poate pricepe cum o femeie ca Isadora Duncan a putut lua în căsătorie un tânăr atât de vulgar, a cărui poezie e de o vigoare tot atât de vulgară. Iessenin şi Duncan se'nţeleg numai prin gesturi, prin ghionturi cu cotul şi genunchiul.

In Germania nu e bine primită din pricina atitudinii ei filo-engleze în timpul războiului. In patria ei, în Statele-Unite, e privită ca agentă bolşevică şi n'are nici un succes. Căsnicia merge rău. Când Max Herz, directorul şcoalei surorei ei Elisabeta o întreabă de ce suferă fără împotrivire purtarea barbară a soţului, Duncan răspunde cu surâs blând: „Iessenin e ţăran şi ţăranul rus e obicinuit să se'mbete în fiecare Sâmbătă şi apoi să-şi bată nevasta!"

La Paris, Isadora Duncan şi sora ei au multe de suferit. Iessenin cade odată într'o beţie atât de cumplită, încât îl aduc acasă chelnerii. Aci pe tot ce pune mâna sparge, până vine poliţia şi'l linişteşte. Urlă apoi în puterea nopţii ca un osândit în iad, încât însăşi Duncan îl roagă să plece înapoi în Rusia. Abea ajuns la graniţa belgiană, se'ntoarce. Pleacă amândoi în Afganistan, apoi în Siberia şi iar la Moscova. Isadora fuge la Paris. Iessenin vagabondează prin toată Rusia până cade bolnav într'un spital, la Bacu. Se'ndrăgosteşte de o persoană şi e atât de disperat încât (e în vârstă de 25 de ani) îşi tae arterele într'o cameră de hotel din Petersburg.

Isadora Duncan întemeiază o şcoală de dans la Nissa. La ultimul ei spectacol dansează simfonia neisprăvită de Schubert, Aurul Rinului de Wagner, dansul macabru din Apusul Zeilor şi cântecul de moarte al Isoldei. Apoi pleacă în călătorie, luând cu ea pe pianistul Seroff: noua ei iubire. Intr'o seară, la un dineu, un musafir îmbrăţişează o fată; Seroff sare'n sus, sparge toate tacâmurile fără a rosti un cuvânt şi toate candelabrele. Isadora se ia după el, care se'ncuiase în odaie. Dar el nu-i deschide. Isadora se fardează ca pentru dans şi în lumina lunii intră'n mare şi porneşte în larg, tot mai departe, tot mai adânc... O scoate la mal un ofiţer englez. Nu mult după aceia, în seara de 14 Septembrie 1927, se urcă 'ntr'un automobil de mare viteză învăluindu-se la gât cu'n şal lung, să nu răcească. Un capăt al şalului atârnă afară, peste capota automobilului care porneşte. Una din roţi prinde capătul şalului şi astfel dansatoarea moare strangulată, fără a fi putut rosti un cuvânt şi fără ca şofeurul să fi prins de veste că preumbla în maşina lui un cadavru.

In timpul incinerării, elevele în sandale şi tunici au dansat, aşa cum dorise ea, concertul lui Bach în D-Dur.

Copilăria

A crescut în sărăcie la San-Francisco, fără slugi, fără guvernantă, la mama ei, o biată pianistă care cu lecţii de pian trebuia să îngrijească de cinci copii. Bărbatul o lăsase. Isadora Duncan creşte în afară de orice sentimentalism, în afară de orice religie. Işi scrie biografia în chipul următor, la o teză de compoziţie: „Când aveam 5 ani locuiam într'o căscioară în strada 23. Dar noi n'am avut cu ce plăti chiria şi ne-am mutat în strada 17. Isprăvindu-se banii, proprietarul n'a voit să ţie seamă de nimic şi a trebuit să ne mutăm în strada 22, apoi din aceiaşi pricină, în strada 10". Şi tot astfel Isadora Duncan enumeră atâtea străzi, încât profesoara a crezut că eleva îşi bate joc de ea. Directorul şcoalei a chemat pe mama elevei care citind com-

pziţia a izbucnit în hohote de plâns, mărturisind că aş se'ntâmplase precum scrisese copila.

Tatăl se iveşte pe neaşteptate, dărueşte mamei o că frumoasă cu loc de tenis şi grădină mare, cu sală dedans şi moară de vânt. Dar în câţiva ani toată avea se prăbuşeşte şi familia cade iar în sărăcie. Incă di copilărie Isadora Duncan e preocupată de ideia căsăriei. Citeşte cărţi în care se vorbea de fete cu pmci, trăind din această pricină în mizerie. La vârstde 12 ani, având înaintea ochilor şi pilda mamei, hdrăşte să lupte împotriva căsătoriei şi pentru dreptufemeii de a face copii când vrea ea. Citeşte legile turor popoarelor şi e indignată de sclavia în care e sili să trăiască femeia. Cercetând de-aproape, cu ochle o inteligenţă precoce, femeile măritate din jurul ei,agă de seamă că sau trăesc într'o umilire degradaloă sau sunt torturate de gelozie... Isadora şi ceilalţi co din casă trăesc nesupraveghiaţi, mănâncă şi se dula culcare când vor, mama preocupată de lecţiile dean, n'are timp să vadă şi de ei. Isadora Ducan ajutmamei cât poate, cerşeşte carne şi pâine, vinde ha vechi din casă în casă. Se hotărăşte să plece din Safrancisco. Cu un singur cufăr şi cu 25 de dolari ceinci pleacă la Chicago. Aci nu-şi pot plăti chiria şi milia e aruncată în stradă. Singura lor avere era un ler de dantelă irlandeză, moştenire dela bunica. Isa a vinde dantela pe zece dolari, închiriază o odaicumpără o cutie de conserve de pătlăgele roşii dintre trăesc toţi, fără pâine, opt zile. Intre timp Isa a Duncan se angajează la un restaurant pe coperl-terasă al unui zgârie-nori, unde dansează după mu zilei, ca familia ei să nu moară de foame. Petreeâteva seri şi la clubul Boemia unde se adună artişi literaţi, printre care şi Ivan Niroschi, un bărbat plete şi barbă roşie, ochi albaştri pătrunzători. E sirul care înţelege gândurile şi năzuinţele fetei. Bătul Ivan şi copila îşi jură unul altuia iubire vecinicăadora află că regele teatrelor din America venise se afla în Chicago. Foarte hotărîtă se duce şi îi vorb de planul ei de reorganizare a artei coreografiE angajată pentru o pantomimă la New-York. Şi pă din Chicago cu familia, cu bani de împru-

Isadora Duncan

mut. Tot ul repetiţiilor familia ei rabdă de foame, la perifemarelui oraş. Isadora bate pe jos drumul din strad0 în strada 34, de două ori pe zi. Neavând banntru masa de amiaz, în timpul pauzei se ascundea o lojă, unde adormea istovită. Abea după şase smâni primeşte întâia leafă.

Spre glorie

Famie hotărăşte să se mute la Londra, unde ajunge fan ban, fiind silită să petreacă trei nopţi la rând pncile din parcuri. Isadora găseşte un prilej să da, primeşte un avans, închiriază o cameră mare, gounde dorm toţi pe jos. In salonul d-lui Wyndhande se'ntâlnesc aproape toţi artiştii şi literaţii Lei, Isadora Duncan face cunoştinţa lui Charles , directorul „Nouei Galerii" care dă în apartame lui câteva seri de dans. Situaţia bănească a dadrei s'a îmbunătăţit. Anul următor (1900) familia stă la Paris. Aci din nou mizerie, apoi cunoştinţa nalităţilor mai de seamă, intrigi amoroase car sunt pe gustul vârstei ei de 18 ani. Poetul Andrăărăseşte'n grabă fără să se atingă de ea, uimit dea nevinovăţie. Blondul Nonfflord cu care se duce n hotel, îi cade la genunchi: „de ce nu mi-ai spCe crimă era să comit! Trebue să rămâi curată! că-te, repede!"

E îraventură a Isadorei în marginile minunatului al iubirii, în care ar dori să intre, dar care-i vâne încă multă vreme închis din pricina respectuobicinuit al tuturor bărbaţilor în faţa fiinţei eepţionale.

Cel m seamă eveniment al vieţii la Paris: întâlnirea uguste Rodin, sculptorul genial. Mâna lui de maemângâe genunchii, îi modulează bustul, picioareeznele, îi frământă trupul, ca un lut şi ea i s'ar fit, dacă n'ar fi oprit-o teama de ceiace văzuse ăţase în viaţă. Adeseori s'a căit că n'a avut par fericirea divină de a se fi jertfit iubirii lui Rod

E ată şi angajată la Budapesta. In fiecare seară eită cu ropote de aplauze. In seara în care improvi un dans pe melodia „Dunării albastre" de Johrauss, entusiasmul publicului devine delirant.

Inı privirea Isadorei întâlneşte doi ochi mari, negri, d de adoraţie, plini de toată primăvara BudapE un actor nalt, cu plete negre, de o frumuseţevârşită. Intâia lor încrucişare de priviri a fost o ţişare abstractă şi sălbatecă. El e interpretul luiţo la Teatrul Naţional. Şi într'o seară Isadora n află prin îmbrăţişarea lui toate misterele işi toate voluptăţile femeii. De-atunci un ceas dre are pentru ea mai mult preţ decât toate bunurmântului.

Inul ei prin Ungaria, dansând marşul funebrul aiszt pe când publicul o admiră înmărmurit, e cupde dor după Romeo al ei şi îşi dă seama că e gatertfească toate succesele pentru o singură îmbră a lui. Când îl revede la Budapesta, el îi vorbecăsătorie ca de ceva dela sine-înţeles. Se duc sute locuinţă şi Isadora îşi dă seama că nu e făcută pentru o viaţă burgheză oarecare şi chiar în aceiaşi seară semnează contractul pentru un turneu prin marile oraşe ale Germaniei şi Austriei. La Viena îi piere deodată orice poftă de viaţă şi e silită să petreacă săptămâni întregi, istovită, cuprinsă de o durere fără nume, într'un sanatoriu. In această stare de suflet crează un dans nou care povesteşte destinul Ifigeniei, despărţirea de viaţă, jocul în faţa altarului morţii. Şi îşi jură să nu mai jertfească niciodată arta de dragul unei iubiri!

Publicul primeşte artista desăvârşită cu entusiasm de nedescris, la Viena, la München, la Berlin şi personalităţile cele mai de seamă din lumea politică, financiară şi artistică se grăbesc să se prenumere printre amicii ei. „Divina, sfânta Isadora cucereşte lumea."

Fratele ei Raymond vine din America şi toată familia Duncan, după îndemnul lui pleacă în pelerinagiu spre locurile sfinte ale artei, în Grecia. Se hotărăsc să rămână pentru totdeauna în Grecia şi să ridice aci un templu demn de celelalte, ale antichităţii. Dansurile Isadorei adunaseră un tezaur, depus la băncile din Berlin, bani care păreau că nu se vor istovi niciodată. Imbrăcaţi în tunică, hlamidă şi peplos, cu părul încununat, se duc să caute un loc potrivit pentru ridicarea templului. Găsesc locul cel mai bun la Hymetos, pe care-l cumpără de la cinci familii de ţărani. Raymond face planurile şi încep să se care blocurile de marmoră şi să se pue temelia. Işi fac reguli de viaţă, între care cea mai de seamă e suprimarea căsătoriei. Răsăritul soarelui e salutat cu cântece voioase şi dansuri, iar în restul zilei localnicii primesc lecţii de dans. Seara au loc ceremonii păgâne. Zidurile templului se 'nalţă mereu — când se bagă de seamă că lipseşte apa! Toate planurile familiei se prăbuşesc, asemenea unui castel de joc de cărţi. Banii de la băncile din Berlin sunt şi ei pe sfârşite. Peste câteva zile familia părăseşte Grecia, îndreptându-se către Viena.

Aci Isadora se împrieteneşte cu marele scriitor Hermann Bahr. Dansează la München, la Berlin, la Bayreuth. E găzduită la Wahnfried, de Cosima Wagner, văduva genialului compozitor. De la iubirea tânărului din Budapesta, Isadora a trăit castă. Ii se spune că în fiecare seară un tânăr se ascunde în grădina vilei, spre a o vedea. E Heinrich Tode. Ea scoboară treptele în grădină, îl ia de mână şi-l trage cu blândeţe în camera ei, unde îi cade în braţe, aproape fără conştiinţă. In fiecare seară Heinrich Tode vine s'o îmbrăţişeze, cu toată puritatea unei adoraţii ideale. Isadora Ducan e într'un extaz divin.

Bătrâna Cosima hrăneşte planul s'o dăruiască soţie fiului ei Siegfried, dar nici el, nici ea nu au acest gând.

Pleacă 'n Rusia. In vagonul de dormit visează că e goală şi a sărit în zăpadă să înmărmurească în îmbrăţişarea albă. La ora patru dimineaţa, ajunge la Petersburg. Pe drumul gării o întâmpină un lung alai: bărbaţi copleşiţi care poartă sicrie pe umeri. Şi alaiul în ceaţă trece 'ncet mai departe. Sunt cadavrele muncitorilor ucişi cu o zi mai înainte în faţa palatului de iarnă, unde se adunaseră neînarmaţi, să ceară ajutorul Ţarului şi milă pentru foamea lor şi a copiilor. De-atunci sufletul Isadorei Duncan a fost pururea alături de cei mulţi şi umili.

Intemeiază întâia şcoală de dans la Grunewald, lângă Berlin. Incepe o mare iubire: apare Edward Gordon Craig, un spirit înflăcărat ca Shelley. Iubirea Isadorei Duncan cu Craig e înfrăţirea a două suflete surori, care multă vreme s'au căutat şi însfârşit s'au găsit. Craig n'are în atelierul lui de artist nici un pat. Ei dorm pe jos. El n'are niciun ban şi ea nu cutează să plece acasă după bani şi astfel stă la el două săptămâni. Mama, alarmată, vesteşte poliţia, impresarul e disperat... Cu toată iubirea-i pătimaşă, Isadora s'a săturat de dormit pe jos şi vrea să mănânce iar odată cumsecade! Gelozia lui o tortureazâ. E gelos pe familia ei, pe şcoala ei, pe toate ideile ei...

Isadora Duncan închiriază Sala Filarmonică din Berlin unde ţine o conferinţă asupra dreptului femeilor să iubească şi să facă copii, chiar când nu sunt măritate.

Temelia oricărei iubiri e în sinceritate şi încredere reciprocă. Orice femeie inteligentă care a citit un contract de căsătorie, trebue să ştie să suporte toate consecinţele. Eliberarea femeii va începe odată cu eliberarea ei din jugul căsniciei. Acestea au fost ideile conferinţei Isadorei Duncan. O parte din ascultători au aplaudat-o frenetic, altă parte au huiduit-o şi au aruncat cu ce-au găsit la 'ndemână.

Intâiul copil—al doilea copil

Trăeşte cu Craig într'o locuinţă mică. Isadora rămâne grea şi visează că Ellen Terry, mama lui Craig i se înfăţişează într'o rochie sclipitoare de mână cu'n îngeraş blond, o fetiţă, şi îi zice cu glas de taină: „Isadora, tu trebue să iubeşti, să iubeşti..." Isadora naşte într'o vilă din Olanda, într'o staţiune climaterică la malul mării Nordului. „Ce scump plătim noi, femeile, fericirea maternităţii", scrie ea în ziarul intim. „E o barbarie fără pereche ca în vremea noastră femeile să mai nască în torturi care întrec pe cele ale Inchiziţiei. Femeile trebue să ceară civilizaţiei contemporane să le ajute să nască fără dureri, precum fără dureri se fac azi atâtea alte operaţii grele. Soţiile indienilor, ţăranilor, negrilor din Africa nasc în dureri mult mai mici; cu cât o femeie este mai fină cu atât naşte în chinuri mai îngrozitoare".

Isadora naşte o fată, Deirdre şi îşi face convalescenţa la Nisa. Intr'o zi i se înfăţişează un tânăr blond, fără situaţie precisă. Il iubeşte c'o patimă fulgerătoare. Fug împreună la Amsterdam. „Sunteţi căsătorită?" întreabă portarul hotelului. „Sigur" răspunde ea. „Nu cred, şopteşte portarul în barbă. Nu sunteţi căsătorită... Se cunoaşte după faţă: sunteţi fericită!" A doua zi se urcă în expresul care duce la Petersburg. Iubitul îi dă fericirea momentului şi fără el ar fi căzut în nevroză; voioşia lui o înveseleşte şi pe ea. Dansează mereu „Moment muzical" de Schubert. Trăeşte în „momente muzicale".

Pleacă în turneu în toată lumea. După şase luni îşi revede copila la Paris. Cu toţi banii dobândiţi în cifre fantastice, simte lipsa banilor. Işi zice mereu, după metoda de autoconvingere a lui Coué: „Trebue să găsesc un milionar!" Repetă fraza de sute de ori. Şi iată că intră 'n cameră madama cu cartea de vizită a inventatorului maşinei de cusut: dorinţa Isadorei se 'mplinise. La apariţia lui, Isadora gândeşte: Lohengrin. „Vă admir arta, zice el, şi idealul şcolii dv. Am venit să vă dau o mână de ajutor. Ce doriţi?... V'ar place să aveţi o vilă la malul mării unde să predaţi arta d-v. unui roi de copii? Iau asupra mea toate chel-

(Continuare în pag. VI-a)

Cărți și Reviste

PAUL ZARIFOPOL : Incercări de precizie literară
(Biblioteca „Dimineața" No. 138)

Aprig adversar al ideilor curente și al părerilor unanim admise, d. Paul Zarifopol ia, în această cărțulie în care și-a adunat câteva articole, o atitudine hotărîtă împotriva anumitor chestii de critică și istorie literară.

D-sa precizează multe adevăruri. In prefața menită să introducă o coordonare a articolelor pe care le-a adunat în volum d. Zarifopol spune:

„Despre artă, dela artiști trebue să ne informăm. Ei ne învață a deosebi arta de cine știe ce alte fapte ; — și în privința artei stăpânește, cum știm, o deosebit de grosolană confuzie. Frumusețea este un bun prea intens și prea curat; în apărarea acestui bun orice asprime e dreaptă. Asprimile artiștilor, în care banalii nu văd decât capricii și oarbe porniri, sunt expresia unei adânci înțelegeri, care e a lor proprie și care se revoltă de nepriceperea sau frivolitatea banalilor".

„Banalii", de care vorbește d. Zarifopol, sunt criticii literari. Și d-sa aduce exemple ilustre de nepricepere literară, în special pe Sainte-Beuve care „n'a prins de veste nici de Stendhal, nici de Baudelaire, nici de Flaubert".

D. Zarifopol adaugă — în aceiaș ordine de idei — următoarele observații:

„Este ciudat: în istoria politică se adună respectuos amintirile și reflecțiile oamenilor de stat, pentru a lămuri orientarea și calitatea faptelor și a curentelor; istoricul artei, însă, vrea să fie el suveran. Și domnul profesor legiferează; de preferință în numele unor idei care n'au aface cu arta".

Considerații perfect juste. Este frumos și remarcabil lucru ca un critic literar să facă astfel de declarații. Și e o dovadă de câtă lărgime de spirit și de câtă supleță de gândire dispune d. Zarifopol.

In trei articole d. Zarifopol se ocupă de biografiile romanțate. D-sa se servește de ele pentru a ataca metoda istorică și psihologică în critica literară — sau, cel puțin, abuzul acestei metode. „Aplicările acestei metode au ajuns să escamoteze și arta și istoria artei". Succesul biografiilor romanțate d-sa îl explică foarte bine prin mahalagismul omenesc în general, de care dau dovadă și autorii și cititorii acestor biografii. Și cu siguranță că mulți din cititorii biografiei romanțate a cutărui sau cutărui autor celebru n'au citit niciodată un rând din acel autor.

In alt articol d. Zarifopol analizează, cu prilejul unei discuții despre „Kreutzer-Sonate" a lui Tolstoi, raporturile artei cu morala și eficacitatea artei tendențioase. Cu toată silința pe care și-a dat-o Tolstoi să facă din povestirea lui o „fabulă de propagandă" și o istorioară morală, importanța acestei povestiri este în primul rând estetică. In „Kreutzer-Sonate", „Tolstoi rămâne artist fără să vrea". „Pornirea lui artistică a fost mai tare decât intenția morală; efectul artistic primează cu orice preț".

Despre Ștefan Zweig, despre André Maurois, despre Proust, d. Zarifopol, în alte câteva articole, spune lucruri interesante, câteodată subtil paradoxale, întotdeauna originale. D-sa desleagă cu finețe multe probleme de critică literară, servit de o vastă cultură literară și artistică, de o sigură inteligență și de o pasionată curiozitate pentru tot ce este frumos.

AL. A. PH.

REMUS CARACAȘ: „Biografia lui Gr. Alexandrescu (Contribuții)
(Editura Societății „Prietenii Istoriei Literare", București)

Intâmplarea face pe d. Remus Caracaș să găsească nouă contribuțiuni la biografia poetului Gr. Alexandrescu. Intr'o ladă plină cu cărți, uitată în podul unei case din strada Smârdan din București, unde locuise pe vremuri ginerele poetului, D. Georgian-Mehedințeanu, se aflau grămădite numeroase hârtii, cărți și foi autografe ale poetului, ale ginerelui acestuia și acte referitoare la familiile Alexandrescu și D. Georgian-Mehedințeanu. D. Remus Caracaș descoperă și cercetează, publicând o parte din hârtiile găsite în broșura de astăzi, alte manuscrise rămânând a fi publicate ulterior.

Pe lângă câteva versuri ocazionale, lipsite de valoare literară, scrise la o vârstă când Gr. Alexandrescu încetase de a mai da lucrări de valoare, d. Remus Caracaș publică o schiță autobiografică a poetului, dictată ginerului său D. Georgian-Mehedințeanu. Schița aceasta este cea mai interesantă piesă descoperită de d. Caracaș. Ea aduce, pe lângă mult-puținul ce se știa mai înainte despre viața lui Gr. Alexandrescu, și câteva lucruri nouă, nu din cele mai mari, ci lucruri de amănunt care totuși, prin lumina lor, permit studiarea mai aproape de adevăr a unora din actele și momentele vieții de tinerețe a poetului.

Pentru cei pe care i-ar interesa, reproducem aci această schiță autobiografică a poetului Gr. Alexandrescu:

„Studiile făcute în Târgoviște, în școala și sub direcțiunea professorului grec Rafail (în casele lui Nae Hiotu), unde se preda limba greacă modernă și declamațiunea; apoi în școala lui Mitilineu pentru limba elină. De aci la București circa patru ani, în gimnaziul Sf. Sava, având de profesori pe Vaillant, pentru limba franceză, Aron Florian: Istoria Românilor, Simeon Marcovici: Literatura română, iar directorul gimnaziului: Poenaru Petrache.

„Cu ocaziunea organizării armatei române sub Alexandru Ghica am intrat ca cadet în cavalerie (colegi Nicu Lahovari și fratele său) și după nouă luni m'a înălțat la gradul de officeru. în care grad am stat circa trei ani și am demisionat îndemnat de liberali: Ion Câmpineanu, Gh. Bibescu, Grigore Cantacuzino, coalizați pentru răsturnarea lui A. Ghica, și cam pe atunci am scris anul 1840.

„La începutul domniei lui Gh. Bibescu 1841, am intrat ca șef al mesei petițiunilor, pe lângă Secretariatul Statului, lucrând d'adreptul cu Domnitorul. Tot atunci eram și la Comisia de pe lângă obștescul Divan.

„Pe urmă m'a numit șef de secție la Secretariat, tot sub Bibescu, și am stat în intervalul domniei lui Bibescu.

„După căderea lui Bibescu am fost suspendat de căimăcămia Const. Cantacuzino și Vulpache Philipescu. După Bibescu s'a suit Barbu Dumitru Știrbey (1849). Am fost însărcinat cu socotelile armiilor rusești și pe urmă m'a numit directorul Eforiei Spitalelor (în locul domnului Pară (?) Ollănescu și în urmă efor în locul d-lui Herăscu Năsturel) circa doi ani ; de la Eforie am trecut sub Cuza director la Ministerul Cultelor și Instrucțiunei Publice (în locul lui Nicu Racoviță) și în urmă Ministru la Culte în locul lui Ion Cantacuzino, aproape șase luni; apoi membru în Comisia Centrală șase luni, până ce s'a desființat, și pe urmă m'am însurat în Focșani, apoi m'am bolnăvit și Atanase, Episcopul Dunării de jos (al Mânăstirii Sadova), m'a însănătoșit.

„După ce am demisionat din armată, cu un an înainte de căderea lui Alexandru Ghica, am făcut excursiunile descrise, împreună cu Ion Ghica, și cam de atunci am început să scriu poesiile".

Documentul pe care mâna norocoasă a d-lui Remus Caracaș îl pune la dispoziția cercetătorilor literari este desigur dictat de Gr. Alexandrescu la bătrânețe; se vede aceasta și din forma lui, cât mai ales din faptul că poetul nu mai dă atenție decât la faptele cele mai precumpănitoare din viața lui, pe care le enumeră numai, fără să le comenteze sau să le învălue în poezia aducerilor aminte.

GEORGE BAICULESCU

MAURICE DARIN : „Le maître inconnu"
(Editions G. Crès et Cie, Paris)

Maiestrul acesta îl ghiciți, este: amorul. Un avocat, Jacques Marignan, s'a căsătorit din dragoste cu Gilberte. Au trecut câțiva ani: Jacques muncește bucuros și totul pare că surâde acestei căsnicii, până când, într'o zi, lui Jacques i se pare că soția lui nu mai e veselă ca mai înainte. Ce să aibă? Bolnavă? Degeaba o întreabă, ea nu-i răspunde decât numai prin fraze sibiline, până când, pierdută, declară într'o zi că iubește pe Lastrier, pictor la modă, și că va părăsi pentru el domiciliul conjugal. Jacques trebue să-și dea seama de realitate, mai ales când Gilberte îi declară : Dac'ai ști cât mi-este viitorul de indiferent! Când iubești, prezentul este atât de frumos, încât nu mai ai timp să te neliniștești de viitor!" Vorbe amoroase, mișcătoare prin sinceritatea lor, și contra cărora orice alte cuvinte sunt neputincioase.

Și Gilberte pleacă. In singurătatea lui, Jacques se află în prada celor mai negre suferințe. O prietenă din copilărie, care l'a iubit totdeauna, încearcă să-l consoleze și Jacques pare a se agăța de această speranță nouă. Dar numaidecât situația-i lamentabilă se prezintă pentru el mai pătrunzătoare. Gândul pentru Gilberte îl domină, nu încetează de a-i scrie; plânge, strigă, chiamă, amenință, întinde brațele către femeia care rezumă, în ochii lui, frumusețea și voluptatea lumii întregi. Poate ea va veni, își va relua locul în căminu-i conjugal și el va ierta, va uita!...

La un moment crede că-și ajunge scopul. Lastrier are o nouă legătură și Gilberte se hotărăște să se reîntoarcă. Și, pe când Jacques o așteaptă înfrigurat și cu casa întreagă decorată de cele mai scumpe flori, se aude la ușă o bătae. I se aduce o scrisoare. Gilberte nu mai vine, sau nu mai vine acum. Lastrier s'a desfăcut de noua lui legătură și pleacă cu Gilberte într'o călătorie de trei luni.

Și Jacques, doborît, o va aștepta mereu, convins că într'o bună zi Gilberte se va întoarce la el, va auzi o bătae la ușă și se va repezi să-i deschidă...

Tema romanului nu e nouă, e chiar destul de cunoscută; dar Maurice Darin, autorul, a pus în această carte atât adevăr, atât omenesc, încât nu te poți împiedica de a plânge, de a te cutremura, de a compătimi trista soartă a eroului.

ELIE BORSCHAK ET RENÉ MARTEL: „Vie de Mazeppa"
(Ed. Calmann-Lévy, Paris)

Pe cât de curioasă, pe atât de frumoasă a fost viața celebrului Mazeppa. Prin energia lui, prin curajul lui și mai ales prin diplomația lui — autorii insistă mai ales asupra acestei părți din caracterul eroului — Mazeppa, care, în ultimul sfert al celui de-al 17-lea secol, își câștigase în țara lui și în Europa întreagă o influență și un prestigiu considerabil, încercă — și trebui să reușească — să combată puterea țarului Petru și să constitue o națiune ucrainiană sensibilă la efectele culturii Atenei și Romei. Mazeppa era un erudit; acest șef al cazacilor, în palatul lui somptuos din Baturin, avea o deosebită plăcere să fie înconjurat de savanți și artiști. Biblioteca lui era considerabilă; proteja și înmulțea școlile, vorbia de minune limba latină și îi plăcea să opue barbariei moscovite civilizația ucrainiană.

Acest portret al lui Mazeppa va minuna desigur pe toți acei care-l credeau un războinic sălbatic, având drept plăcere unică, situația de a șarja, în luptă, în fruntea cavalerilor săi. Fizionomia aliatului lui Carol XII-lea — autorii povestesc foarte mișcător cum a adăpostit Mazeppa retragerea armatelor suedeze din fața dușmanului comun victorios — capătă apoi și mai mult farmec înfățișându-l într'o aventură de dragoste. Mazeppa avea șasezeci ani, dar părea tânăr, avea talia sveltă, inima solidă și sufletul mândru; la vârsta aceea, pe când încă se mai lupta cu Petru cel Mare, Mazeppa se îndrăgostește de Maria Kociubey, fiica bătrânului Vasili, un amic al său. In 1704 hatmanul cere pe Maria, fiica lui, în căsătorie. Biserica ortodoxă interzicea astfel de căsătorii. Poate că în favoarea lui Mazeppa lucrurile s'ar fi aranjat cu bine, dacă nu s'ar fi lovit de refuzul tatălui Mariei, bătrânul Vasili, care credea că cei douăzeci și cinci de ani ai Mariei nu pot cadra, cu toată gloria și bogățiile lui Mazeppa, cu cei șasezeci de ani ai hatmanului ucrainian. Nebun de mânie și desperare — căci Maria doria să devină soția hatmanului — Mazeppa scria „scumpei lui" scrisori ce-i arătau marea pasiune de care era cuprins. Totul se sfârși în sânge. Vasili dădu pe îndrăgostit pe mâna țarului, care-l condamnă la moarte. Care va fi fost soarta Mariei?

In poema lui întitulată „Voltava" Pușchin n'a uitat pe Maria Kociubey pe care o compară cu „un plop din înălțimile Kiewului". Deasemenea Dostoievski a compus în tinerețe versuri înaripate în onoarea logodnicei hatmanului.

G. B.

Citiți azi:
LECTURA No. 340
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
HANS HEINZ EWERS
MUMIA EGIPTEANĂ
Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari.

NOU — A apărut
INCERCĂRI DE PRECIZIE LITERARĂ DE PAUL ZARIFOPOL
IN Biblioteca DIMINEAȚA
No. 138 Prețul 8 lei

A APĂRUT No. 6
„REBUS"
(Revista jocurilor distractive)
Conținând:
— Literatură — Artă — Știință —
în
Cuvinte încrucișate
ȘAH
Concursul pentru corespondență
BRIDGE
De vânzare la toți depozitarii de ziare din țară
16 pagini Prețul 5 lei

COZONACI FRUMOȘI
FĂINĂ DE AUR HERDAN

Intoarcerea de pe front

E cartea unui învins. O carte de curaj însă.

E prezumțios să te consideri exponentul unei generații. Mulți pretind că pot vorbi în numele ei. Pe Erich Maria Remarque însă îl recunoaștem ca pe cel mai autentic reprezentant al generației războiului.

Problema care domină sufletul acestui scriitor, s'a transformat într'o problemă universală. Neliniștea sufletului lui, ia proporțiile unei neliniști naționale, evoluând, fără compromisuri cu prejudecățile vremii, pe planul senin al iubirii de oameni.

Intoarcerea de pe front a lui Remarque e cel mai autentic document al crizei morale pe care o străbate Germania de după războiu.

Grație lui, s'a aruncat o lumină de caldă simpatie asupra unui popor, care continuă să fie judecat și privit prin prizma violențelor și brutalităților săvârșite pe front.

Ori, azi, nu mai e așa. Păcatele unora nu pot și nu trebue să desfigureze înfățișarea morală a unui întreg popor.

Grație lui, s'a impus atențiunii universale procesul de revizuire a falsei reputațiuni de brutalitate a unui popor, care face dovada azi că e în stare să străbată una din crizele cele mai dramatice, criză care are virtutea necontestată de purificare, de scormonire din adâncuri a sufletului și conștiinței omenești.

Germania are nevoie de această criză. Remarque ne-a arătat aspectele și etapele ei, cu o putere de evocare atât de impresionantă, încât, după cetirea cărților lui, începi să ai o atitudine de compătimire și de ertare față de ea.

Un popor ca cel german lovit adânc de cea mai cumplită înfrângere în ordinea materială, trebuia să treacă prin suferința și criza de azi.

Această suferință, însă, a atins în mod tragic, în primul rând, generația cea mai tânără a războiului, care a fost sacrificată inutil, în ultimul moment, pentru pretinse necesități technice, la o vreme când războiul, și moralmente și materialmente era terminat.

Nevoiți, totuși, să-l continue dincolo de limitele lui firești, au recrutat toate disponibilitățile de energie umană, și au cuprins în cercul morții și pe copiii de școală.

Urmarea? După o înfrângere, care a adus ruina materială a Germaniei de odinioară, aceste tinere generații au fost asvârlite, fără nici o precauțiune în cadrele dislocate ale vieții, și complet abandonate la voia întâmplării.

Și astfel, au rămas inadaptații vieții.

Aici începe drama. Disocierea și măcinarea unei generații, descompunerea ei, înainte de a fi putut participa la refacerea unei noui lumi întemeiate pe altă credință, constitue tema principală a romanului.

Detaliile psihologice care însoțesc și adâncesc acțiunea sunt de o rară precisiune. Ele constitue atâtea efigii ale sufletului omenesc.

O primă constatare se reține obsedant, ca un leitmotiv al cărții. Toți aceștia întorși de pe front, au rămas soldați, deprinși să mânuiască granata și revolverul. Ei nu se mai pot adapta condițunilor normale de viață civilă. Sunt dezrădăcinați până la nebunie sau sinucidere.

Autorul crede în virtutea purificatoare a crizei. Grație ei, poporul german își va regăsi echilibrul moral adânc zdruncinat, și va reuși să elimine trista moștenire feodală a unei mentalități creatoare numai de forme aspre și violente de viață.

Iată cum, uneori, înfrângerea are putere creatoare de viață. Se poate spune, că această înfrângere era necesară Germaniei, și era și o condițiune de viață pentru civilizația europeană.

Meritul lui Remarque e de a fi denunțat lumii această profundă prefacere a țării sale. Deși toți eroii generației lui cad învinși în sforțările desperate făcute pentru a se realiza în această lume, totuși Remarque nu desperă.

Finalul cărții, de o redare plastică unică în literatură, rupe bezna pesimismului și aruncă o punte de salvare în mijlocul naufragiului total.

Acest sfârșit simbolic, prin care Remarque bănue în plină desnădejde, participarea la viața universală a tot ce-l înconjoară, însuflețite și reînsuflețite, sub svâcnirea și apăsarea sevei primăverei, e tot ce s'a putut scrie mai puternic, mai plastic și mai profund, în această ordine de idei.

Remarque a ajuns scriitor, fiindcă avea ceva de spus. Dela primele pagini te cucerește accentul de sinceritate și vehemența morală cu care se exprimă. E un suflet chinuit de mare poet, care e ros până la nebunie de problema fatală și insolubilă a necesității războiului între oameni. Fără declamații, fără ură, ne arată ravagiile inutile ale acestui flagel pur uman, la care nu contribue natura cu nimic.

E. M. Remarque

Deși autorul analizează numai disocierea unei generații din cauza războiului, și atacă mentalitatea criminală care falșifică semnificația morală a crizei, totuși problemele puse de el, trec dincolo de cadrul și de interesele acestei generații.

Din punct de vedere social, n'a neglijat nici unul din aspectele triste ale țării lui, imediat după războiu. Școala, familia, armata, credința, totul trece prin această criză și scenele, de un realism viguros și fără fard, sunt redate cu o rară putere de plasticizare.

Inalta valoare morală a cărții constă tocmai în această proectare în universal a unor cazuri particulare și trecătoare. Eternul omenesc e pretutindeni. Te desparți de roman ca și de eroii lui, cu regret, dar și cu sentimentul că s'a pus în fine, în termenii cei mai dramatici, problema responsabilității morale a conducerei umanității și mai presus de toate, problema orientării unei lumi care a primit prea multe îndemnuri dela organizațiunile pur materiale ale vieței.

Dacă am încerca să rezumăm cartea în două cuvinte, care să exprime dezolarea trecutului și speranțele viitorului, am putea spune că se cuvine să se scrie în subtitlu: *Pentruce?* și *Incotro?*

Pentru ce războiul, măcelul și mizeria și încotro trebue să apuce oamenii, pentru a găsi o salvare.

Remarque și-a făcut datoria pe frontul de luptă. Azi își face datoria pe frontul păcii și pe planul umanității. Experiența făcută nu trebue să dispară fără o reacțiune.

Remarque denunță inutilitatea suferinței ca și a sacrificiului pentru războiu. El denunță criminala rătăcire a oamenilor care caută în războiu o soluție a conflictelor lor.

Soluția trebue căutată aiurea, *într'o cinstită și umană restaurare a noțiunilor de patrie și eroism,* noțiuni falșificate de o greșită educație, de interese egoiste și de sentimentele de vanitate ale unei clase dominante și uzurpatoare.

Cu tot tragicul cărții, se desprinde din ea un sentiment de încredere în mai bine, un sentiment de îndreptare a lucrurilor și de reconciliere între oameni, aparținând aceleași civilizații, indiferent de grupul social sau național din care fac parte.

Deși e o carte scrisă pentru intelectuali, deprinși cu problemele sufletești, are însă calități plastice, remarcabile care îndreptățesc răspândirea ei în păturile cele mai adânci ale poporului.

Traducerea ei, de către d-nii Byck și Philippide, e o faptă bună.

H. AZNAVORIAN

INSEMNĂRI

Note de vilegiatură

In localitatea, în care îmi petrec vacanţa, este foarte multă lume. In afară de copii, sunt domni şi cucoane de toate vârstele. Eram deprins să-i văd, în alţi ani, stând pe câte o bancă, pe alee, cu câte-o carte în mână. Citeau sau numai se prefăceau — nu ştiu. Fapt este însă, că se osteniseră măcar să cumpere un volum şi credeau necesar să simuleze public o lectură...

Vara aceasta n'am văzut, aici, pe nimeni citind sau prefăcându-se că citeşte! Prejudecata lecturii a dispărut complect. Spiritul sportiv, care domină această epocă, a nimicit-o. Oamenii eliberaţi de această povară, se dedau în voe la tot felul de jocuri — începând cu jocul de cărţi şi sfârşind cu „jocul iubirii şi al întâmplării".

Dacă aceşti vilegiaturişti, care se dedau cu o atât de frenetică pasiune sportului şi distracţiei, şi-ar petrece celelalte unsprezece luni ale anului în bibliotecă, — lucrul ar fi foarte simplu şi foarte firesc: neurastenizaţi de perfidele satisfacţii ale lecturei, au venit aci ca să bată mingea... Dar bravii mei tovarăşi de vilegiatură sunt oameni de treabă, care în restul anului fac afaceri sau îşi văd de slujbele respective. Singura lor osteneală intelectuală este să facă — din când în când — câte un calambur. Atât.

Până acum câţiva ani, cucoana care între 5 şi 7 seara nu apărea în parc cu un volum în mână — se simţea micşorată, dezonorată. Azi, cucoana aceasta se simte datoare faţă de mica ei vanitate, să joace tenis... Faptul este caracteristic pentru vremea actuală.

Se învederează astfel dispreţul obştesc pentru cultură. Oamenii nu mai au nici măcar hipocrizia culturii....

Există aci, şi o mică librărie. In rafturile ei prăfuite, am văzut — nu fără satisfacţie — cele din urmă şi cele mai bune produse ale tiparniţei româneşti. Dar bietul librar n'a vândut nici-o carte „dela începutul sezonului" — cum îmi mărturisia cu melancolie. Iar când eu i-am cumpărat una, m'a privit profund îngrijorat. I-am citit în ochi licărirea tuturor bănuielilor: sunt nebun? sau sunt un hoţ, care-l pun să se caţere sus, pe scară, în căutarea volumului, pentruca — între timp — să-i deschid sertarul şi să-i fur banii?

Neputând vinde cărţi omul nostru desface costume de bae, pălării de plaje şi alte lucruri infinit mai căutate.....

Era o vreme, când bunul vilegiaturist îşi punea [illegible] între papucii de noapte şi peria de dinţi — o carte. Cartea [illegible] obicinuit pentru plaje sau pentru munte. Pe terasa restaurantului, oamenii discutau între ei despre literatură. Se socotiau datori s'o facă. Voiau să arate că „se pricep".

Azi, discută despre sport. Şi dacă ar fi sportivi sinceri, pasionaţi, pricepuţi — ar merge! Dar vorbesc despre tennis cu aceiaşi crasă incompetenţă cu care până mai anii trecuţi, vorbiau despre literatură. Căci aici este tot ridicolul situaţiei: nu sportul a înlocuit literatura; ci hipocrizia sportului a înlocuit hipocrizia literaturii...

Criza, prin care trece slova tipărită, se învederează — în vilegiatură — mai vârtos decât oriunde, aiurea. După cum snobismul sportiv se reliefează acum mai grotesc decât oricând.

Sunt foarte curios să văd, în câţiva ani, după ce va trece moda sportului, ce modă nouă va inventa neostenita imaginaţie a snobilor noştri, ca să scape de supliciul cărţii citite. Fiindcă o carte, ca să *pară* citită, trebue să aibă cel puţin foile tăiate. Ceiace pentru mulţi constitue un efort penibil...

Acum câţiva ani, când — pe plajă — o cucoană atribuia cu candoare lui Anatole France, titlurile romanelor lui Paul Bourget, — omul îşi putea spune: „este un început de poleială... după aceia, va veni cultura adevărată". Azi, nimeni nu se osteneşte să memoreze măcar titlurile cărţilor! Memorează însă, — destul de greşit, de altfel, — figurile diverselor sporturi...

In sfârşit — ce să vă mai spun! — ca să vedeţi cât de cumplit a decăzut lectura, e destul să aflaţi că nici chiar norocosul d. Maurice Dekobra nu mai este citit azi, în vilegiatură...

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Un interwiev al lui Erich Maria Remarque

Remarque a dat de curând un interview destul de ciudat unui ziarist care venise să-l viziteze. Sub pretextul că oamenii îl intimidează, l-a rugat pe ziarist să-i telefoneze: aşa are să se simtă mai liber.

Iată, într'adevăr, un neaşteptat aspect al scriitorului care a produs atâta vâlvă şi atâtea discuţii în ultimii trei ani. S'ar părea că este o simplă poză. Dar nu este. Remarque a rămas în mijlocul gloriei şi al averii acelaş om modest, discret şi timid, care a fost totdeauna.

In interview-ul telefonic Remarque a dat amănunte despre metoda lui de lucru, despre viaţa lui înainte de a fi devenit celebru şi despre ultimul lui roman „Der Weg zurück" tradus în româneşte şi apărut de curând în editura „Adevĕrul" cu titlul „Intoarcerea de pe front".

In ce priveşte metoda de lucru aflăm câteva detalii interesante.

Când vreau să lucrez — spune Remarque — plec în călătorie, undeva unde nu cunosc pe nimeni. Mă concentrez greu. Deaceea prefer să lucrez într'o locuinţă lipsită de confort. In biuroul meu nu am decât o masă şi două scaune... Nu-i greu să scrii cărţi: ceeace e greu e să lucrezi incontinuu şi să nu-ţi întrerupi lucrul. Publicul crede deobicei că o carte se scrie dintr'odată, într'un fel de inspiraţie divină. In ce mă priveşte, trebue să fac sforţări nemaipomenite ca să sfârşesc un lucru pe care l-am început.

Deşi foarte bogat, Remarque nu se sfieşte să-şi aducă aminte de anii lui de mizerie. A avut, pe vremuri, zile în care n'avea ce mânca. Imediat după războiu a fost învăţător (ca şi eroul lui din „Intoarcerea de pe front"). Şi, tot ca şi eroul lui, într'o bună zi singurătatea şi izolarea au început să-l copleşească şi a plecat să-şi caute norocul la oraş. A făcut tot felul de meserii: A fost contabil, funcţionar într'o agenţie de publicitate, plasator de automobile, comis-voiajor, vânzător într'un mare magazin, şi chiar clown într'un circ ambulant. Şi însfârşit s'a apucat de ziaristică.

Aşa dar Remarque a căpătat o largă exeperienţă de viaţă. Lucrul acesta apare, dealtfel, evident în „Intoarcerea de pe front". Se părea, după apariţia primului lui roman „Nimic nou pe frontul de vest", că Remarque nu poate exploata decât un singur subiect: războiul. S'a văzut acum că în descrierea consecinţelor războiului dispune de mijloace inedite şi considerabile.

Remarque — în interview-ul lui — declară că are impresia că şi-a irosit viaţa. Nu e mulţumit de el. Spune că succesul lui e o pură întâmplare. Că n'a făcut nimic extraordinar. Şi că nu se consideră deloc un om excepţional şi superior. Singura lui satisfacţie — spune el — este că a ajutat pe mulţi oameni nenorociţi să accepte viaţa. Unul din cele mai emoţionante episoduri din „Intoarcerea de pe front" este consacrat acestei intenţii.

Din declaraţiile lui, Remarque apare astfel cum l-am bănuit toţi cei care i-au cetit romanele. Inainte de a fi scriitor este un om. Un om care a suferit, care a meditat, care a reacţionat împotriva suferinţei lui. Gloria neaşteptată nu l-a făcut să-şi piardă cumpătul şi nu l-a ameţit. Acest lucru este încă un amănunt menit să-l facă simpatic. Nenumăraţii cititori care l-au făcut celebru pot fi mulţumiţi că au procurat gloria unui om care într'adevăr o merită. — *P.*

La Nausicaa lui Homer

Antichitatea cunoştea şi ea cele două şcoli între care se împart încă homerizanţii din zilele noastre. Cei „plus homériques", cum îi numeşte d. Victor Bérard, ţineau drept adevărate descrierile odiseene şi realitatea tuturor ţinuturilor şi popoarelor pe care le-a vizitat Ulise şi se mândreau să le regăsească, mergând pe urmele poetului. Ceata cealaltă, a „criticilor" ridica din umeri: Homer, neputând vedea nimic din ceeace descrisese, pentru că era orb, îşi imaginase numai ansamblul şi detaliile, după placul fanteziei sale, iar pentru nevoia unor aventuri chimerice, împrumutase personagii din basmele poporului şi din [illegible] său; marinarii din Ionia, strămoşii navigatorilor care-au aj[illegible] până la Marsilia, aveau şi pe atunci exagerarea uşoară şi verbul [illegible]dent. Glumeţii din Atena găsiseră şi adevărata formulă a incredulităţii lor: „A căuta peştera Ciclopilor, cele patru isvoare ale Calipsei, sau ursul din Lestrigonia, înseamnă a căuta burduful de piele în care Eol a închis vânturile precum şi adresa tăbăcarilor care-l fabricase". Şi invocau un exemplu care le plăcea să-l dea drept decisiv, scos din aventura cea mai adevărată, cea mai puţin mitică din întreaga odisee: ţinutul şi oraşul Feacienilor, unde domnia Alkinoos, tatăl Nausicăi, a existat vreodată ?

Ţinutul şi oraşul Feacienilor sunt descrise de către poet cu o precizie şi abondenţă de detaliu care nu lasă nici un loc incertitudinii. Nenorocitului Ulise, care naufragiase şi care plutea cu greu în hula furioasă, ţinutul acesta îi apăru ca un munte păduros. La o cascadă mică a unui râu, Ulise are putinţa să ajungă la ţărm. Urcă ţărmul şi, obosit, se culcă sub nişte copaci. Aci vine a doua zi, dimineaţa, Nausicaa, cu fetele din suita ei, să-şi spele vestmintele în apa învolburată a cascadei. Sgomotul fetelor ei deşteaptă pe Ulise; ea îl duce cu sine, după ce-l îmbracă, către oraş, în castelul tatălui său. Descrierea drumului dela râu până în oraş, precum şi descrierea oraşului nu corespund prin nici un detaliu oraşului actual Corfu sau minelor vechiului oraş Corcira. Şi totuşi, din antichitate şi până'n zilele noastre, s'a menţinut tradiţia că Corcyra-Corfu erau regatul lui Alkinoos.

Tradiţia este bună de urmat, spune d. Victor Bérard în *„Figaro"*, dar nu cu ochii închişi. Toate insulele mării Mediterane au avut aceeaşi poveste a capitalelor lor şi a porturilor mai principale; importanţa lor s'a schimbat după curenţii comerciali şi influenţele politice. Sicilia de altădată, colonizată de greci, îşi avea ca aport principal oraşul Syracusa, pe coasta orientală, în faţa Greciei; când primatul comerţului se îndreaptă spre Cartagina, oraş şi port principal fu Agrigente pe ţărmul meridional, după cum pe coasta de nord, mai târziu, când marinarii romani, din Roma, Spania de azi şi Italia de nord au devenit cuceritorii şi exploatatorii insulei, primatul îl avu Palermo. In felul aceste Elenii îşi stabiliseră oraşul lor Corcyra şi Veneţienii pe Corfu, în strâmtoare. Dar vechea capitală feaciană era pe cealaltă faţadă, pe ţărmul mării sălbatice. Putem regăsi aici toate urmele descrierilor odiseene, chiar pe cele mai imaginare; căci, pe mare, puţin mai la nord de vechiul oraş, marinarii de azi salută cu numele „Karavi" — corabie — o stâncă ivită din mare care, în instrucţiunile lor nautice, o cred asemănătoare unei corăbii fără pânze.

Există o fabulă antică pe care cercetătorii trebue să şi-o amintească. Ea spune că Sclavii din Tyr s'au răsculat într'o zi şi şi-au omorît stăpânii, hotărîndu-se să dea coroana aceluia dintre ei, care va vedea mai întâi, a doua zi, rsărind soarele. Astfel, atenţi, cei mai mulţi ieşiră la ţărm şi, întorşi cu faţa la răsărit, aşteptau să se ivească soarele pe înălţimile Libanului. Numai unul singur, întors către marea de apus, zări cel dintâi razele soarelui pe înălţimile muntelui din Cypru... Este dar bine, câteodată, să întorci spatele opiniunii mulţimii. — *g. b.*

David Belasco

La New-York a murit în vârstă de 77 ani David Belasco.

Născut la 1853, şi-a petrecut ucenicia în tovărăşia lui Edwin Booth şi Barry Sullivan, jucând roluri de mică importanţă în piesele lui Shakespeare.

La vârsta de 23 ani s'a remarcat prin regia ingenioasă a câtorva piese şi prin lucrările sale, dintre care cele mai aplaudate au fost: „Fata pe care am părăsit-o" şi „Le coeur de Maryland".

David Belasco a condus două teatre timp de un sfert de secol. El compunea şi adapta drame, le monta în teatrele sale, descoperea şi educa numeroşi actori (între alţii pe marele actor Warfield şi pe viitoarea „star" Mary Pickford).

Belasco a fost un regisor cu multă imaginaţie; spectacolele sale pitoreşti şi romantice formează o epocă în arta teatrală a Americii.

D. H. Lawrence

John Middleton Murry a publicat de curând o bibliografie remarcabilă a celebrului romancier englez D. H. Lawrence („Fiul femeii", povestea lui D. H. Lawrence), care cuprinde o sinteză filozofică şi morală a vieţii şi operii acestui autor.

D. H. Lawrence a murit la Vence în 1930. Autor al mai multor romane foarte îndrăzneţe, dintre care unele fuseseră interzise în Anglia, el a lăsat o moştenire literară foarte însemnată.

Pe Lawrence l-a descris Aldous Huxley în opera sa sub numele moralistului revoluţionar Marc Bampion. Lucrul acesta se poate constata comparând declaraţiunile lui Marc Bampion cu cele făcute de Lawrence însuşi în prefaţa cărţii „Iubitul Lady-ei Chaterley".

„Un om, spune Bampion, este o fiinţă pe o coardă tare, care merge încet, în echilibru, având la unul din capetele coardei spiritul, conştiinţa şi sufletul, iar la capătul opus, trupul şi instinctul".

„Rămân credincios cărţii mele, declară Lawrence, şi poziţiunii pe care am luat-o: viaţa nu e suportabilă, decât atunci când corpul şi sufletul sunt în armonie, atunci când se stabileşte un echilibru natural între ele şi când fiecare are pentru celalt un respect natural".

J. M. Murry citează la începutul cărţii sale o cugetare a lui Keats:

„Viaţa unui om de oarecare valoare este o alegorie continuă; Shakespeare a dus o viaţă alegorică; operele sale nu sunt decât comentarii".

Sub acelaş aspect de alegorie prezintă autorul viaţa lui Lawrence; el consideră opera sa ca o istorie profetică a sufletului. In romanele sale, Lawrence s'a descris aşa cum ar fi dorit să fie şi nu aşa cum era; imaginaţia arzătoare şi sensibilitatea de care dispunea, au transformat dorinţa în realitate.

M. Murry descrie viaţa lui Lawrence sub formă de dramă tragică. Lawrence, după el, prefera artei „întâmplarea spirituală" în care s'a avântat cu multă patimă. El a putut să se ridice la înălţimea unui mare artist, în dorinţa sa de a duce până la capăt ideile sale asupra dragostei şi instinctului, căutând soluţii definitive problemelor ce-l munceau.

„Acei care vor citi această carte, scrie biograful, n'ar trebui să uite niciodată că Lawrence aparţinea acelei categorii de oameni, pe care nu-i judeci: pe care-i iubeşti".

In romanul lui Lawrence „Şarpele cu pene", a cărui acţiune se petrece în Mexic, eroul Ramon îşi propune să restaureze cultul zeului mexican.

„Orice om posedă scânteia divină a sa, pe care însă o lasă să fie înăbuşită, stinsă de suflul forţei sau smulsă de maşini. Atunci însă când spiritul şi instinctul omului încep să divergeze, aducând moartea, aproape toate stelele mor. Acesta era marele plan al lui Ramon: să apropie şi să reunească cele două forţe mari opuse".

Biograful lui Lawrence schiţează tragedia vieţii scritorului.

In copilărie şi-a iubit cu pasiune mama, şi dragostea aceasta curată a determinat desvoltarea caracterului său.

Ruptura între dragostea spirituală şi cea materială n'a întârziat să se producă în sufletul său, el caută să reunească cele două elemente. A parvenit în artă, dar a dat greş în viaţă.

Cel care a cântat atât de frumos pasiunea a fost un om singuratec şi profund nenorocit.

A APARUT:

CURS DE PREPARAŢIE

PENTRU

Absolvenţii a patru clase primare, cari candidează la licee, şcoli normale, seminarii, şcoli comerciale şi de meserii.

CUPRINDE: Compunere, Gramatică, Aritmetică 54 Probleme, Istorie, Geografie.

DE

PETRE I. GHIAŢĂ şi ION ROTARU

160 pagini — 60 lei

Editura „Adeverul" S. A., Bucureşti

A APĂRUT

EDIŢIA II-a

R. U. R.

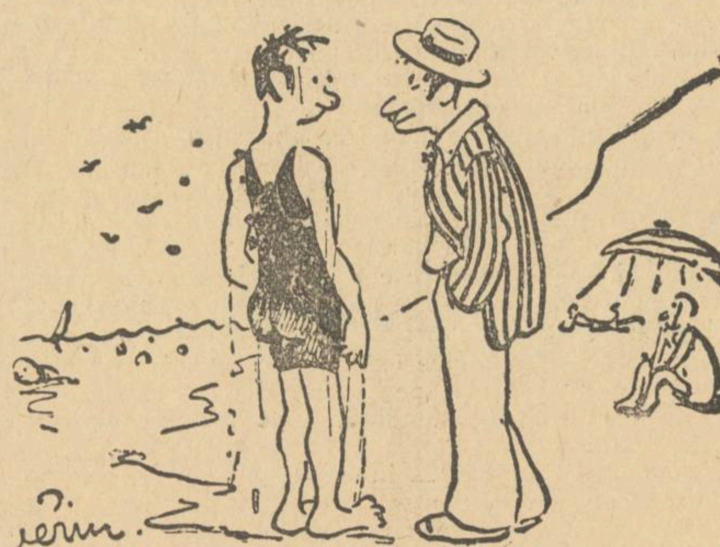
Dramă utopică şi colectivă în trei acte un prolog de

CARL CIAPEK

în „BIBLIOTECA DIMINEAŢA" No. 75-76

Preţul 10 lei

La mare

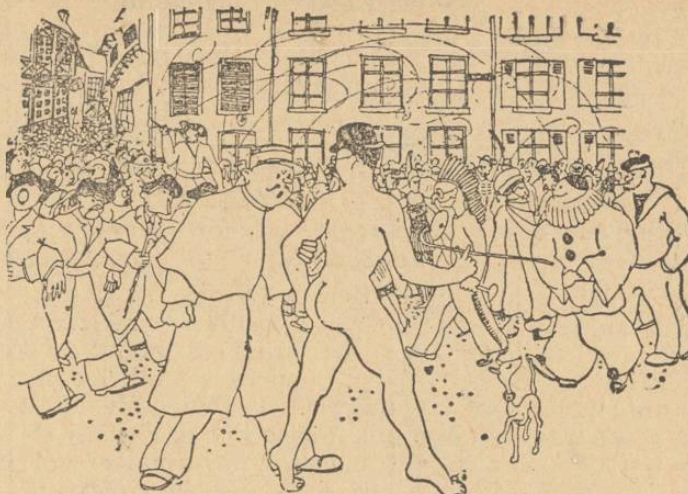
— E bună apa?
— Da de unde!... Tot sărată!...

Relativitate

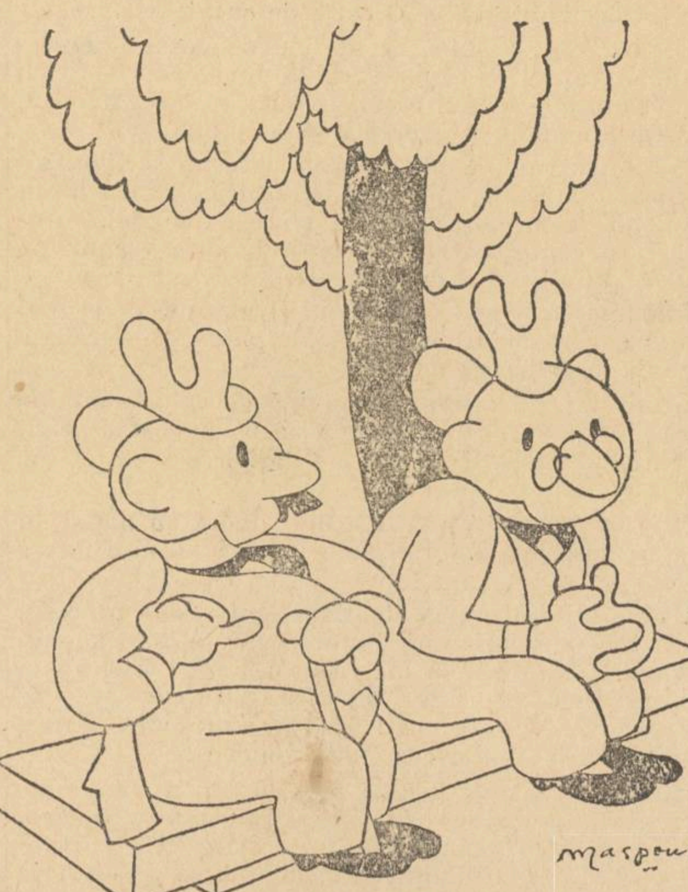
— Eu, doamnă, încerc o emoţie profundă în faţa mării. Mă simt într'adevăr mic!...
— Şi eu, dar... nu chiar aşa!...

In timpul carnavalului

— Ce-ai cu mine? Sunt costumat în nudist!...

Modă şi economie

— Nevastă-mea e atât de econoamă că-mi face cravatele din rochiile ei vechi!...
— Asta nu-i minune! A mea îşi face rochii din cravatele mele vechi...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. -No 559

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 23 August 1931

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FUNDAT IN 189

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Inspirația

Să recapitulăm ușor notița lui Edgar Poë numită *Filosofia compoziției,* un document de oarecare scandal în poetica modernă. Exemplul analizat acolo e de toți cunoscutul poem, *Corbul.* Poë enunță: orice construcție literară care-și merită numele, trebuie să fie dispusă în vederea unui *desnodământ;* desnodământul să fie bine precizat, înainte de a pune primul rând pe hârtie. „Eu, cel puțin — pretinde a mărturisi Poë — prefer să am, dela început, clar în minte *un efect.* Și, deoarece respect totdeauna originalitatea, mă întreb, înainte de orice, astfel: din nenumăratele efecte sau impresii de care e susceptibilă inima, intelectul sau, mai general, sufletul, pe care voiu alege-o în momentul de față?"

Agerul artist recomandă literaților capabili a vorbi de arta lor, să publice studii în care să arate, pas cu pas, cum o operă s'a desvoltat până la definitiva ei realizare. Insă vanitatea literaților se opune unei asemenea fapte; scriitorii, în deosebi poeții, vor mai bine să creadă lumea că ei produc în stare de „frenezie", de „intuiție extatică". — Notăm aci, noi, această circumstanță ușurătoare pentru poeți: ocupați cu poezia, ei n'au vreme de analiză, și nici deprinderea, chiar dacă nu le lipsește capacitatea naturală. Insă, putem admite, că motivul vanității își păstrează greutatea lui considerabilă. Oricum, pentrucă în deobște, poeții refuză acest serviciu, Poë a vrut să înceapă seria bunelor exemple. Urmează așa dar mărturisirile despre compunerea *Corbului.*

Poetul spune că s'a gândit, mai întâi, la dimensiile compunerii. „Un poem lung, zisese Poë altădată, este o simplă contrazicere *in adiecto*". Al doilea punct: frumusețea singură este patria legitimă a poeziei. In sfârșit: *tonul* celei mai înalte manifestări a frumuseții, este *tristețea.* Din aceste puncte fundamentale se deduce alegerea imaginilor, și a sonorității refrenului în raport cu tonul poemului. Corbul, pasere prevestitoare; o cameră întunecoasă unde zace într'un jeț un tânăr cărui i-a murit iubita; un bust al zeiței Pallas *(Pallas* e ales pentru sonoritate), și însfârșit refrenul: *nevermore, nevermore.*

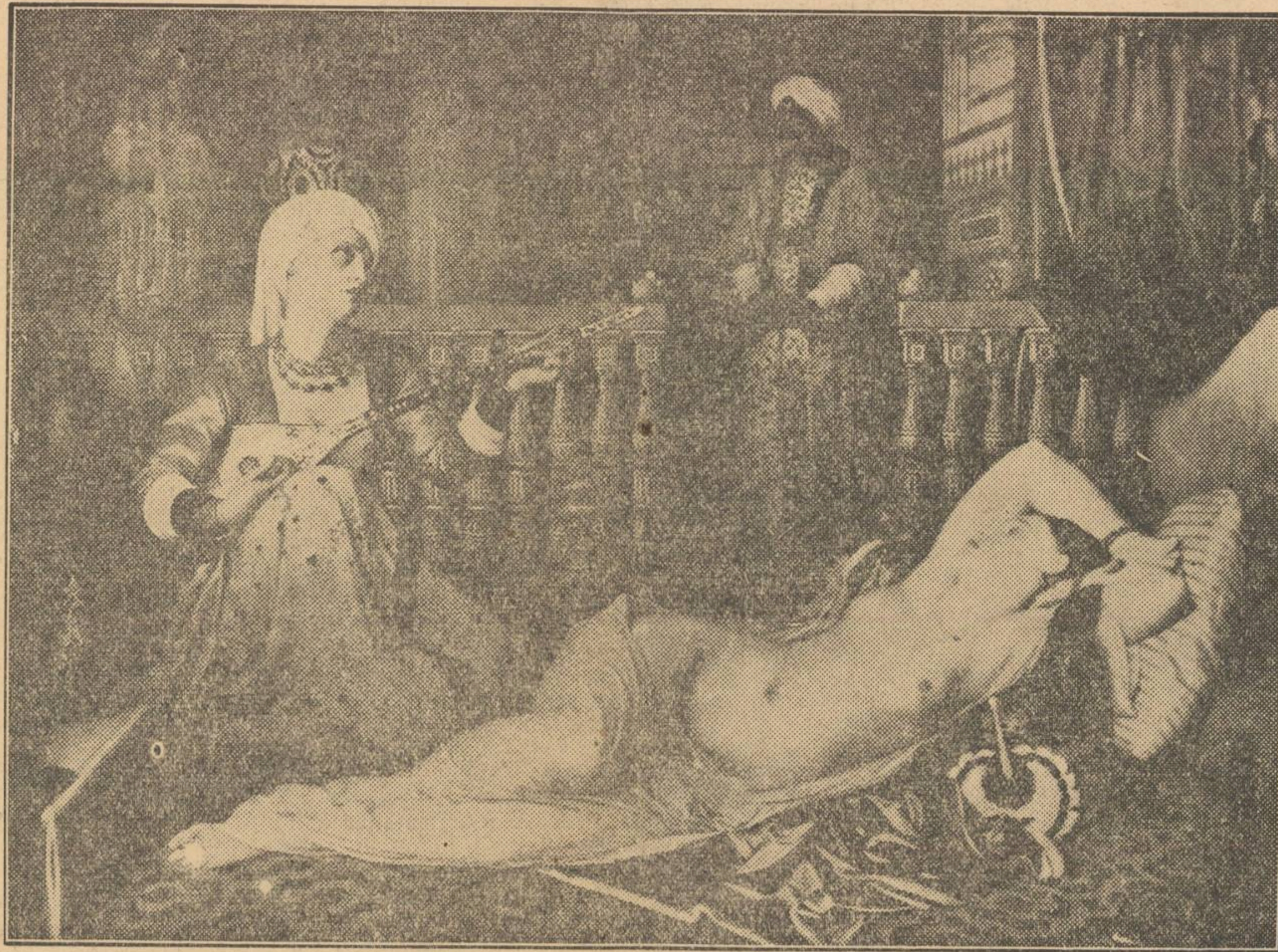
Aceste elemente clar fixate, poetul scrie, *mai întâi,* strofa a șaisprezecea. E antepenultima, și exprimă însăși culminația convorbirii între corb și amantul jalnic: tânărul întreabă pe corb, dacă pe lumea cealaltă își va revedea iubita. Răspunde paserea: *nevermore.*

Această analiză cădea, se'nțelege, foarte ciudat în plină estetică romantică. Insă Baudelaire, care voia mult să propage artificialitatea artei, a tradus-o entuziast, ca pe un catehism.

Demult-demult, spusese Racine, simplu: când mi-e gata planul, tragedia mea e făcută. Clasicul era modest — precis: un burghez mai modest decât burghezul american din secolul XIX, — mărginea rolul lucrării poetice „consciente" la compunerea unei drame, un gen de artă unde claritatea planului e obligație aproape dela sine înțeleasă... Dacă poetul își explică atât de prozaic-profanator poezia, istoricul nu va sta la îndoială a explica pe poet. Clasicismul francez, poetica lui Poë, sunt etape ale spiritului burghez operând în artă. Mai demult acest spirit se manifestase în arta Meistersingerilor germani, iar limba franțuzească avusese *les rhétoriqueurs,* la curtea Burgundiei, toți pravoslavnici ai regulilor, ai compunerii consciente. Desigur pe nici unii din aceștia nu-i apropiem de eleganța intelectuală a lui Poë. Sunt niște tipicari primitivi. Dar înrudire este.

Anticii știau și ei multe despre regulile artei; dar „inspirația" era pentru ei „frenezie", cum zice Poë cu politicos dispreț. In ideile antice am putea vedea, aici, poate vre-o ideologie orientală. Orientului i-au fost totdeauna dragi și respectabili nebunii, posedații — inspirații. Acolo inconscientul e la el acasă; deci și o estetică fatalistă. Adevărat, magilor-poeți și altor meștesugari misterioși le-a plăcut totdeauna să-și ascundă secretele cu mijloace care acceptă, inocent, șarlatania. Ideia „entuziasmului" artistic s'ar putea clasa, în Occident, ca o rămășiță de minciună orientală, naivă, poetică, — și puțin negustorească, poate.

PAUL ZARIFOPOL

Ingres — **Odaliscă**

IONEL TEODOREANU

Fata din Zlataust

(Fragment din romanul pus sub tipar la Editura „Cartea Românească")

MOTTO:
„Le clan des hommes est irrité
Ils jettent des pierres et parlent
comme des enfants
Ma bouche saigne.
Laissez-moi partir".

La chanson de Mowgli
Rudyard Kipling

De optsprezece ani Anisia Nikitova, lipovancă din Piața Sfântul Spiridon, avea aceiași față rotundă de floarea-soarelui, în acelaș tulpan galben cu buline roșii.

— Buna ziua la cacanaș.

Și râdea: ghâ!

— Buna ziua la domnișor.

Și râdea: ghâ!

De optsperzece ani Anisia intra la fel pe poarta casei din Zlataust. Fusese clienta bunicului Deliei, apoi clienta tatălui ei. Nu putea fără procese. Spunea: „Iaca alt *proces* la Anisia; ghâ;. — Cum ar fi spus: „O fatat vaca un vițel", — cu bucurie și mândrie maternă.

Avea procese cu chiriașii, cu precupeții din piață, cu vecinii, cu Primăria, cu Ministerul de Războiu. Și nu concepea alți avocați decât cei din neamul Enăchescu. Toți ceilalți „voiau să fure la Anisia".

Pe avocații Enăchescu nu-i plătise niciodată. In schimb le aducea pui, găini, raci, castraveți, lapte, miere, păpușoi, câte un curcan.

Când se căsătorise tatăl Deliei, așteptase dela el alt avocat. Și când se născuse Delia, Anisia se întristase: „Cacanaș Alecuț, nu mai ai Anisia alt avacat. Iaca!"

De-atuncea aducea fructe, acadele și turtă dulce lipovenească pentru fata avocaților.

— Ce mai face domnișor frumos și dulce? Ei bine, slava la Domnului, iaca Anisia ai adus la domnișor ceva bun.

Ii oferea mere, ștergându-le de pestelca albastră cu buline albe, ca să le dea lustru, acadelele, mai ales peștișori verzi mintă, i le aducea într'un cornet făcut dintr'un ziar rusesc tipărit cu arhaice chirilice; iar darul turtei dulci, îl însoțea cu-aceiași vorbă: „Dulce turtița pentru domnișor frumos și dulce".

Apariția Anisiei la poarta casei, cu tulpan galben cu buline roșii și pestelcă albastră cu buline albe, era atât de legată de copilăria Deliei, încât Anisia parcă nu mai venea din târg intrând pe poartă, *ci era mereu la poartă,* ca un mare portret în culori tari și naive, atârnat în lumină ca pe-un părete de casă bătrânească: Anisia-dela-poarta-copilăriei.

Avea n'avea procese în ziua apariției, ea tot cu același coșuleț de pai venea, scoțând din el dintâi onorarul avocaților — leguminos, lăptos, vegetal, mamifer sau fructifer, — apoi onorarul lui domnișor frumos și dulce, și tocmai dela fund, învelită într'o basma roșie, o citație: citația veșnică a vieții ei veșnice cu „praces" coș, pestelcă și basma.

Murise bunicul, plecase titi, — dar Anisia tot venea. Și vorbea cu Delia despre procesele ei pe care și le pleda singură spre hazul întregului tribunal, spunând:

— Avacat la mine acupat; Anisia ai vorbit singur.

Și câștiga.

***

Anisia intră pe poarta răsturnată de comisarul Băluță Selion. Ea știa unde să caute pe „domnișor".

O găsi în cireșul din fund, subt care se opri cotcodăcind de râs spre Delia.

— Anisia ai venit cu veste bun. Dai jos, domnișor.

Delia alunecă din cireș, brună cu frunze în păr, clei pe degete și cercei de Maiu la urechi de Maiu.

— Ai o citație, Anisia?

— Este și citație... și mai este...

O privea pe Delia râzând cu o mie de crețuri hilare și cu ochi albaștri ca mărgelele măgărușilor dela Balcic.

— Cine nu-i, nu-i, nu-i la domnișor? începu ea enigmatic.

— Cine, Anisia?

— Iaca Anisia n'ai spus.

— Spune, Anisia.

— Cine, domnișor? Ai spus?

Veni un gând parcă din fundul pământului de unde ies florile, trecu prin inima Deliei și apăru cu zâmbet, neîncredere și'mbujorare pe obrajii ei.

— Titi?

— Ghâ!

— A venit tata!

— Ai venit ceva bun la domnișor bun.

Unde putea să fie ceva bun pentru domnișor bun, decât numai în coșulețul Anisiei. Incepu să scoată, dintâi onorarul neamului, apoi basmaua roșie a citațiilor. Din ea despături o scrisoare, întinzând-o Deliei.

— Dela titi! Dela titi! Anisia, lasă-mă să te sărut.

Anisia râdea și se frământa ca un cal hrănit cu zahăr din palmă.

„Drăguța mea Delia

„Am auzit c'ai avut necazuri la școală. Biata mea fetiță..."

Buzele Deliei tremurară.

Numai titi îi mai spunea după „necazurile dela școală", „biata mea fetiță". Și vroiau să-l aresteze...

„...Și eu sunt tare necăjit. Am venit la Iași numai pentru tine. Nu știe nimeni că-s la Iași. Stau la Anisia, în odaia din fund. Tu să nu vii, fiindcă Anisia are chiriași curioși și îndată ar afla unde..."

Cuvintele „mă ascund" erau șterse, dar apăreau totuși trist pe inima Deliei.

„...unde mă aflu. Să mă aștepți la noapte acasă. Voi veni pe la unu. Să nu aprinzi lumina afară.

Cât mi-e dor de tine!

„Necăjitul tău titi".

— Aaa! Anisia ai crezut că ai adus bucuria la domnișor dulce! Aaa!

Și îi ștergea lacrimile cu vasta batistă roșie a citațiilor.

Dar după lacrimi veneau zâmbetele.

Și după zâmbete, râsul.

Și după râs, dansul, dansul nebunesc, de gât cu Anisia, subt cireș.

— Ai-ai-ai! Ai-ai-ai! Domnișor ai făcut o horă la Anisia! Anisia ai fost cavaler la domnișor dulce!

Nu mai putea. Iși ștergea nădușeala cu batista roșie. Și deodată o privi pe Delia cu viclenie.

— Iaca! Anisia ai adus hora la domnișor dulce. Anisia vrai onorar...

— Onorar?

— Da, da. Anisia vrai plătești.

— Ce să-ți dau, Anisia?

— Anisia ai luat singur... și ai papat!

Luându-i cireșele de după urechi, Anisia le înghiți c'un „hap-hap", și cu cireșele Deliei în gură făcu o reverență bufon ceremonioasă și plecă mâncând „hap-hap" și mormăind ca un urs bun.

***

— Titi! titi!

Și un gând în ea scânci trist: „Titi-i bătrân! Titi-i bătrân!"

Și îl vedea în lumină de lună, nu de soare.

Dar îl vedea deodată, după o lungă despărțire în timpul căreia se gândise la ochii lui titi — tot negri — și acum se întipărea în ea tot ce era bătrân în jurul ochilor negri.

O sărută pe frunte. Gâfâia. Avea o respirație de cardiac astmatic, care dădea un sunet de agonie buzelor lui mute, vrând să vorbească, dar silite să respire. Venise repede, gonit de teamă și de bucurie. Ii nădușise fruntea. Și-o ștergea cu *mâneca hainei:* titi!

Il așeză pe scaun, îi șterse fruntea cu batista ei, și tăcură, unul lângă altul, neștiind care să stea în brațele celuilalt: amândoi aveau nevoe.

De astădată titi nu mirosea a vin, dar respirația chinuită era și mai întristătoare decât mirosul vinului.

Delia îi dezmierdă părul, îl dezmierdă pe umeri...

Il dezmierda și nu se putea împiedeca să nu-l privească. N'avea guler, nici cravată.

O cămașe de noapte — curată — din care gâtul lui titi apărea slăbit, zbârcit, umil, nu cum era odinioară, mândru, tânăr, cochet. Șireturile ghetelor erau rupte, înodate și prinse numai în copcile de sus; pantalonii roși, cu genunchi și c'o ruptură cârpită stângaci de Anisia desigur. Se vede că se împiedecase și căzuse pe genunchi: bietul titi!

Ii dezmierdă obrajii: erau rași, pentru ea, dar scofâlciți și tăiați de zbârcituri adânci.

— Vin la titi, Delia.

O luă pe genunchi: Delia-i simți slabi și nesiguri ca cei eșiți la soare în curtea spitalelor, dintr'un halat vărgat.

— Stau la picioarele tale, titi, ca o pisică.

— Ca o pisicuță!

Zâmbea cu dinții negri de tutun, dar și cu ochii negri ai tinereții lui duse.

— Ce frumoasă te-ai făcut, fetițo! Ce face mama?

— Tot la spital...

— Și...

Vroia s'o întrebe și nu îndrăznea. Se oprise în fața lui „tu" după „și", dând înapoi.

Copil și când era tată, ocolea discuțiile serioase, durerile, necazurile. Le amâna mereu, așteptând să le înece într'un pahar cu vin.

Gata să fugă în străinătate — așa credea, — gonit de gândul închisorii care-l aștepta la Iași, citise în ziare „Scandalul", „orgiile Fetei din Zlataust", cum și eliminarea Deliei din toate școlile „pentru purtări destrăbălate", — și luase trenul spre Iași, coborându-se la Nicolina, refugiindu-se la Anisia. Dar cu această întoarcere pentru a „afla", istovise toată puterea curajului său. Nu mai vroia să știe nimic. O vedea pe Delia frumoasă, bună și sănătoasă. Ii ajungea. Găsise iar popasul unei bucurii, la hotarul necazurilor.

— Știi, titi?

— Lasă, fetițo, bine că suntem împreună buni și voioși.

Oftă adânc; pieptul îi hărâia când ofta.

— Nici nu-ți închipui, fetițo, ce dor mi-era de tine. Avem fructe?

— Avem, titi. Ți-am adus fragi... Ți-am pregătit de mâncare. Numai ce-ți place ție. Mergem?

— Mergem.

De fapt, fugeau de gânduri, amândoi, fiindcă toate

(Continuare în pag. II-a)

După Serghie Essenin

Dă-mi laba, frate Dug...

Pentru M.

Dă-mi laba, Dug! Bolnav sunt. Vin dintre oameni răi.
Demult, n'am strâns o mână cu degete-amicale,
Demult, nu mă priviră ochi buni cum sunt ai tăi,
Demult, nu mi-am pus gura pe gene c'ale tale.

Sărută-mă pe frunte și tu, cu-adevărat.
De un amic ca tine, mi-i dor, de multă vreme.
Am căutat iubire și visuri, ne'ncetat, —
Dar m'a mințit iubirea, de vis sunt desgustat,
Avântul de-altădată, se tânguie și geme.
Ca prin această noapte să mai răsbat spre mâne,
Dă-mi voie să mă razăm de dragostea ta, câne!

De-ai ști tu cât de singur mă simt întotdeauna,
Desigur c'ai pricepe de ce mereu mă 'mbăt.
De ce înjur și blestem, iar lacrima-mi într'una
Eu o ascund, cu grijă, ca nimeni să n'o vadă —

Și, iată, numai ție cutez să ți-o arăt...

Dă-mi laba, Dug! Nu-i prima pe care-o las să cadă,
Din sufletul ce'n mine s'a îngropat de viu.
Văzându-mă că sufăr, tu n'ai să râzi, o știu

Imi ierți minciuna crudă ce dorul mi l'a stors
Și întristat te bucuri că veșted m'am întors.
Mi-ai mirosit veștmântul și-ai înțeles de-acum,
Că pentru mine 'n viață sfârșit e orice drum.

Compătimește-mi pieptul ce zbuciumul mi-l umple,
Compătimește-mi noaptea ce-mi flutură la tâmple,
Compătimește-mi gândul cutremurat și frânt,
Compătimește, câne, destinul meu înfrânt.

Privește, cum m'apasă de greu melancolia,
Iar viața mea pierdută se mântuie pe rug,
In clipa asta cruntă îți cer prietenia,
Dă-mi laba, frate Dug!

GEORGE LESNEA

gândurile lor erau caşi peceţile sechestrelor din casă, mai ales ca cele de pe pianul cântecelor lui titi.

Masa îi aştepta cu belşug de bunătăţi.

Titi vroi să întrebe pe Delia de unde avea bani, dar ocoli iar primejdia unei tăceri în loc de răspuns.

La masă, faţă în faţă, cu sticla de vin roşu înfundat, cu paharele care sclipeau, cu sardelele care evocau vremuri bune, caşi ţării, — aşteptau să se înveselească.

Nu puteau.

Tăceau, mişcând paharele şi tacâmurile din loc în loc, trişti în faţa bucuriei de-a fi alături.

Titi bău fără să închine, fără să ciocnească, fără să golească paharul.

Delia îşi umezi buzele în vin, vrând să bea fără să poată. Ii lunecară de pe buze picături, pătându-i rochia.

— Nu-ţi place, titi?

Dădu să răspundă, să glumească, şi îl podidiră lacrimile.

Plângea cu hohote, — şi avea părul alb.

Lăsară lampa pe masă, şi trecură dincolo, în întuneric, umăr lângă umăr, tâmplă lângă tâmplă, condamnaţi să plângă şi să-şi spue unul altuia ce nu îndrăzniseră înainte de curajul lacrimilor, sau de laşitatea lor.

***

O umbră venise din cimitirul bisericii Sfântul Ioan Gură de Aur în ogradă.

Umbra trecu prin lumina lunii, intră în ceardac, ascultă la uşă, la ferestre. Nici-o lumină înăuntru, nici-un glas.

Capul străinului se înălţă, prins între zidul mut şi noaptea albă.

Pe părete apăru umbra profilului, parcă îngemănată cu-a lui Dante, cel care-a scris şi Paradisul şi Infernul.

Infăşurându-se în pelerină, străinul plecă. Dela poartă, iar privi în urmă. Ieşi. Din nou privi. Văzu în fund casa, iar pe poartă, scris cu cretă albă:

„FATA DIN ZLATAUST"

Cu pulpana pelerinei şterse ceiace scrisese înainte de-a intra.

Plecă.

***

Din carnetul mânei umbrelor chinezeşti.

„Pe marea mea care-i mai neagră decât miezul nopţii, a sosit azi o corabie cu vântul cel mai alb în pânzele cele mai albe.

S'a apropiat de mal.

M'am urcat pe punte.

In corabia cu pânze albe venise ciuma ţinând în mâni inima mea".

***

Abea când titi, după lacrimi, scosese din buzunarul dela pieptul hainei, o ţigaretă „Meseriaş" strâmbă, — Dalia îşi amintise că mai avea o surpriză pentru titi. Ii cumpărase mai de mult, caşi Bunicei, din întâii bani câştigaţi, tutun de lux şi foiţă Job.

Ce frumos mirosea tutunul galben cu fir lung, răscolit de mâna lui titi în cutia de tablă aşezată pe genunchi!

Nu-i mai desluşea bine faţa: erau în întuneric, cu storurile alburii de lună drept singură lumină.

Cu aroma tutunului bun, venea alt titi lângă Delia, un titi care mirosea a colonie, un titi cu gulere albe şi crăvăţi de mătasă, un titi cu dinţi albi şi cu o ţigaretă de chihlimbar din care eşea fumul aromat, suflat c'un zâmbet de buzele lui titi, în colăcei, spre „năsucul Deliei" aşezată pe un scaun în faţa biuroului ca „să-l admire pe titi cum fumează".

Şi dimpreună cu tutunul bun al altor vremuri, venea şi'n titi de acum titi de odinioară, căci Delia văzu prin umbră, micii colăcei de fum ducându-se nu spre năsucul ei, dar poate spre năsucul Deliei cu fundă'n păr şi cu rochiţă scurtă.

Aşa că vorbele Deliei sunară deopotrivă de ciudat pentru amândoi.

— Titi, tu ştii cine-i „fata din Zlataust"?

O dezmierdă pe frunte.

— Eu sunt, titi.

— Tu eşti Delia, fetiţa mea.

Delia oftă.

— Tu mă crezi, titi. Ei nu m'au crezut. Nu ştii cum şi-au bătut joc de mine!

Toată şcoala era în contra mea, titi. Mi-au făcut şi-un cântec murdar...

Ii răsuna crud în urechi, corul colegelor ei:

„Fa-ta din Zlataust
S'a cam îndulcit la must..."

— Ţi-aduci aminte, fetiţo, când erai mică îţi cântam un cântec...

Ii dezmierdă părul şi începu să cânte cu glas dogit şi tremurător, scăzut de emoţie şi de amintire, şi de teama de-a nu face zgomot. Parcă nu cânta un bărbat care-şi trecuse viaţa cântând la chefuri, ci o babă. Şi cântecul parcă nu era de chef, ci de leagăn:

„Sue-o scară pân' la cer,
Zumbalai, zumbalai, Meştere,
Şi ia cheia raiului,
Zumbalai, zumbalai, Meştere,
Şi dă drumul dorului
Pe faţa pământului,
Zumbalai, zumbalai, Meştere...'

Când i-l cânta fetiţei lui, odinioară, glasul ei mic venea după refrenul lui, cântând şi ea de pe genunchii lui care-o făceau să meargă la galop, cu braţele ei hăţ trecut pe după gâtul lui.

Şi după ce isprăvea, fetiţa-l întreba: „Titi, undi-i cheia laiului?"

— La titi în buzunar

— Dă-mi-o, titi.

Şi-i dădea o bomboană învelită în hârtie, anume pregătită pentru ea în buzunarul jiletcii.

Ş'acum...

Buzunarul lui titi era gol; cântecul, trist; Delia nu-l mai întreba unde-i cheia raiului, — şi'n locul lui, alţii cântau Deliei „cântece murdare".

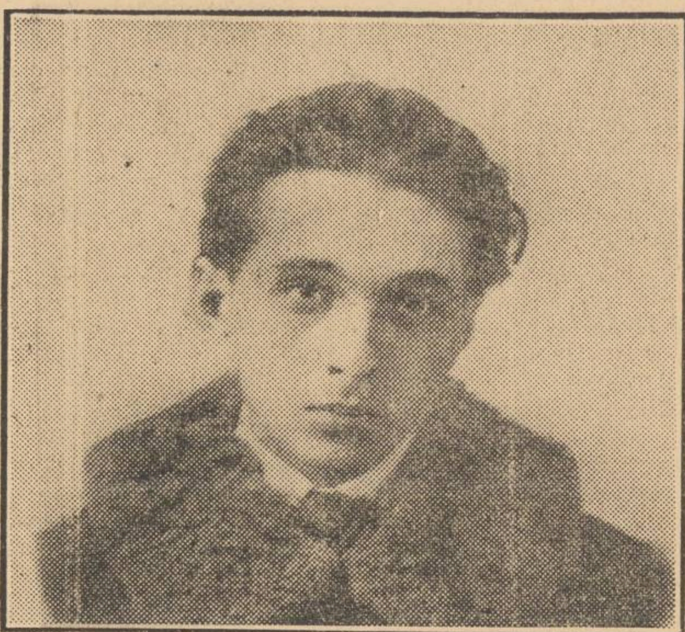
***

Toată revolta Deliei, de atâta vreme înăbuşită, izbucnise. Mânii tinere ca vergile, vorbe întretăiate, mărturisiri, scene din cancelarie cu D. D. S. B. şi Mama Moaşă, scrisorile „Duşmanului", fricile ei de cimitir în timpul nopţii, lecturile cu Ivănucă, monstruozitatea învinuirilor, „Bunicuţa", Raluca, răutatea oamenilor, asprimea Bunicei, ochii bărbaţilor, dispreţul ei pentru toţi, ura ei...

— Da, titi, îi urăsc. M'au călcat în picioare. Nu le-am făcut nimic.

Refrenul „nu le-am făcut nimic" revenea copilăros dealungul vorbelor. Faţă de titi nu se apărase; nici n'avea nevoe. Acuzase numai. Simţea că învie iar. Gonise amintirea „fetei din Zlataust". Revolta în faţa celui care o iubea şi o credea, o îmbărbăta. Recăpăta

Ionel Teodoreanu

încrederea în ea şi în viaţă. Creştea în ea puterea, mai aprigă după înfrângere.

— Titi, nici nu ştii ce bine mi-au făcut! acuma simt. M'am copt, titi. Acuma sunt şi eu om mare. Nu-mi pasă de ce-a fost. Am să muncesc, am să câştig, am să trăesc cu tine. N'am nevoe de şcoală, nici de pomana lor. Sunt tânără, sănătoasă, am două mâni; să vezi tu, titi, are să ne fie bine la amândoi...

Titi primea darul îmbărbătării, aşa cum îl primise întotdeauna, — crezând în el. Alături de revolta Deliei, începea să apară şi revolta lui împotriva oamenilor. Şi el era un nedreptăţit. Şi pe el îl goneau. Şi el suferea din cauza lor.

— Lasă, fetiţo, s'aranjează toate. Incepem amândoi o altă viaţă. Plecăm.

— Unde?

Făcu un gest vag.

— Peste graniţă. Aici nu mai am ce face...

— Ş'acolo?

„Titi e ca un greer" gândi iar Delia, văzându-l prăbuşit de-o simplă întrebare.

— Fetiţo, tu plăteşti pentru mine. Cine mai crede că un tată stricat poate avea o fetiţă ca tine

— Titi...

Şi căută ochii prin umbră.

— Eu te iubesc, titi; de ce vorbeşti aşa?

— Tu nu ştii, fetiţo...

Oftă. N'avea curajul să-i mărturisească. Avea nevoe de compătimire, nu de adevăr:

— *Ştiu,* titi...

Işi aplecase obrazul pe genunchii lui, vorbindu-i grav şi blând, în timp ce obrazul ei îi alinta genunchii slabi.

— ...Vor să te aresteze.

— Ştii?

Işi aplecă spinarea, ca subt bici.

— Ştiu, titi. Azi te-a căutat un comisar cu mandatul de arestare.

Ii dezmierda mânile bătrâne, în timp ce-i spunea vorbele aspre.

— M'a căutat aici?

— Da.

— Vrasăzică au aflat că am venit. Vai!

Bărbia îi căzuse în piept. Iar s'auzea o respiraţie hârâitoare.

— Trebue să fug.

— De ce să fugi, titi?

— Nu se mai poate face nimic. Condamnarea a rămas definitivă.

— Şi eu, titi?

— Tu... tu...

— Mă laşi singură, titi?

Şi 'n sufletul lui greerul cânta: „Mă laşi singur, fetiţo?"

— Nu, titi, n'ai să pleci.

O asculta pe „fetiţa", lui, cu sufletul mic de tot în leagănul vechi al trupului.

— Ai să rămâi cu mine, şi...

Oftă. Ii dezmierdă tâmplele năduşite.

— ...şi ai să-ţi faci închisoarea.

— Inchisoarea?

— Da, titi. *Eu ştiu. După aceia* e mult mai bine. De ce să fugi, titi? Şi unde să fugi? Singur, printre străini? Nu, titi, rămâi cu mine. Iţi faci închisoarea şi rămâi cu mine.

— Şi tu? ai să mai poţi da ochii cu mine? N'are să-ţi fie ruşine?

— Eu te iubesc, titi. Ţie ţi-e ruşine de mine?

— Fetiţo!

— Tu eşti „titi". Ai să-ţi faci închisoarea.

— Când?

— Mâne, titi, disdedimineaţă. Luăm o trăsură şi mergem amândoi. Nici nu-ţi închipui, titi, ce bucurie pentru mine să facem amândoi o plimbare cu trăsura, ziua...

— La închisoare!

— La închisoare, titi. Ce ne pasă! Suntem amândoi. Şi să vezi ce repede are să treacă vremea. La închisoare or să te iubească toţi. Tu eşti aşa de bun, că toată lumea ţine la tine...

Ii vorbea întocmai cum vorbesc mamele copiilor trimişi de tatăl lor la Internat.

***

Delia băuse un pahar; titi, restul sticlei încălzită o jumătate de noapte de lampa uitată aprinsă.

Acum, ferestrele erau deschise, storurile ridicate. Nu se mai ascundeau.

Aşezat în faţa sticlei deşărtate şi a paharului gol, titi o urmărea pe Delia cu ochi de mânz trist. Ii pregătea bagajul. Scotea rufe curate care-l asteptau în dulap, ciorapi cârpiţi, haine şterse cu benzină şi călcate, ghete lustruite — tot de Delia, — rânduindu-le într'un geamandan de pai.

Zorii erau pe la ferestre, ca trandafirii galbeni.

Din dulapul deschis venea — şi din rafturi şi din trecut — miros de sulfină şi de albituri. Delia îşi suflecase mânicile bluzei, ca să-i fie şi mai energică hărnicia.

Punea de toate: pastă de dinţi, periuţă nouă, săpun...

Parcă-l pregătea mama lui pentru vacanţele copilăriei.

Soarele intra pe fereastră, cu râsul lui de vară.

— Acum tu spală-te, titi, găteşte-te; eu mă duc s'aduc o trăsură.

***

Cerul era plin de rândunele când Delia intră pe poartă cu trăsura. Calul nu sforăia ca armăsarii din copilărie. Pe capră, în locul muscalului, un moşneguţ ghebos, cu bici rupt.

Trăsura trase la scară. Delia aşeză geamandanul la picioarele birjarului.

Titi apăru în pragul cerdacului, curat îmbrăcat, cu ghetele lustruite şi pălăria periată.

— Titi, ai uitat!

Şi-i întinse o floare atunci răsărită, o rochiţa-rândunelii, pe care titi şi-o puse la butonieră, după ce-i aspiră parfumul de batistă parfumată 'n cer.

Era atât de proaspătă dimineaţa aurie, încât simţeai că albinele aşteaptă florile teilor şi trandafirii.

Se urcară.

— La gară? întrebă birjarul.

— La închisoare, — răspunse Delia, cu mâna lui titi în mânile ei.

IONEL TEODOREANU

După

anii de sbucium şi de groază ai războiului

descrişi în romanul „Nimic nou pe frontul de Vest".

REMARQUE

înfăţişează în „Intoarcerea de pe front" epoca de frământări care a urmat marelui măcel.

„Intoarcerea de pe front" e tragedia unei întregi generaţii, care — desprinsă ani de zile din cursul normal al vieţii — încearcă să-şi refacă existenţa zdrobită.

Dificultatea readaptării, decepţia pe care o încearcă cei demobilizaţi, deosebirea dintre imaginea ce-şi făuriseră în clipele de desnădejde petrecute în tranşee şi realitatea meschină din dosul frontului,

peripeţiile dramatice ale revoluţiei germane din 1918,

corupţia moravurilor,

desfrâul şi imoralitatea îmbogăţiţilor de război, mizeria morală şi fizică a unei populaţii sacrificate, — toate acestea alcătuesc *tabloul cel mai desăvârşit al epocii de după război,* zugrăvită de Remarque cu acea putere de evocare şi de viaţă, care l-a făcut *celebru în lumea întreagă.*

Romanul „Intoarcerea de pe front", a apărut în editura „Adevĕrul" şi se găseşte de vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare.

Un volum format mare 120 lei.

Varia

Forain

Forain era de mult timp bolnav. Prietenii care veneau să-l vadă, îl găseau întotdeauna ghemuit pe un fotoliu, îmbolmojit cu tot felul de şaluri chiar când zilele erau călduroase. Figura sa, care fusese frumoasă, păstrase o expresiune de ironie ameninţătoare. In colţul gurii era încă săpat misterul ferocităţii sale fără seamăn.

Ceiace n'a ştiut însă nimeni e că el îşi făcea mai întâi „desemnul" şi apoi căuta legenda ce trebuia să urmeze. Aceasta „venea" mai mult sau mai puţin cu uşurinţă, dar întotdeauna era întovărăşită de un spirit caustic, lucid, care în puţine cuvinte, zugrăvea şi descria în amănuntul extraordinar o întreagă clasă socială.

Fără îndoială, alături de Alfred Capus va fi cât se poate de des amintit Forain, pentru „cuvintele" sale.

Omul acesta bun, avea, se ştie, trăsături caracteristice, dar care adeseori dureau.

Interesantă de altfel e ciuda pe care o avea pentru spirituali.

Intr'o seară pe când era aşteptată la masă o doamnă care întârzia, marele răutăcios murmură:

— Desigur că vine pe jos!...

Cea aşteptată era schioapă.

I. L. Forain

Femeile uşoare au inspirat mult pe Forain. Pe un desen consacrat lor se putea vedea una din creaturile de categoria sus amintită, întinsă pe un divan. In faţa ei, o femeie bătrână — desigur mama — într'o poziţie umilită.

Fiica exclama cu mult dispreţ:

— Nu pot înţelege de ce îmi ceri mie bani, mamă... Eşti încă frumoasă!...

Inceputurile esperantismului

Cracovia, vechea cetate a Jagelonilor, a fost luna aceasta locul de adunare al societăţilor esperantiste din lumea întreagă. S'a ales acest oraş pentru ţinerea congresului, pentru că Polonia este patria creatorului limbii esperanto. Doctorul Zamenhof s'a născut la 1859, din părinţi evrei foarte săraci, la Bialystok (pe atunci stăpânit de Ruşi), — oraş locuit de vre-o 80.000 de suflete, în majoritate evrei. Se vorbeau acolo patru limbi: polona, rusa, ucraineana şi germana. Din cauza deosebirilor de limbă, înţelegerea dintre oameni era anevoioasă şi dădea loc la animozităţi, care-l făceau să sufere pe Zamenhof, fire idealistă, foarte simţitoare. Zamenhof — care n'avea habar de ideile panlinguistice ale lui Leibnitz şi Condorcet, nici de Volapükul preotului Schleyer — concepu încă de pe băncile şcoalei planul unei limbi neutre, în care să n'aibă rol precumpănitor nici-o naţiune şi care să menajeze deci toate susceptibilităţile.

Intemeiat pe faptul că limbile europene au multe cuvinte cu tulpină comună, el întocmi în 1878 prima limbă universală pe care o vorbea numai el cu prietenii lui intimi, şi pe care apoi, după studii neobosite de ani de zile, o perfecţionă, transformând-o în limba esperanto de azi.

In 1887, Zamenhof — care în interval studiase medicina, tipări primul manual al limbii sale universale, sub pseudonimul Doctor Esperanto. Era o broşură firavă care cuprindea însă, în afară de regulile fundamentale ale gramaticii, texte destul de lungi în limba cea nouă şi un dicţionar internaţionalo-polonez cu 920 de cuvinte. El nu se mulţumi însă cu atât şi continuă fără preget să-şi desăvârşească opera, şi din această cauză nu câştiga nimic cu medicina; în schimb, rândurile adepţilor se îngroşau an cu an. Abia după 1900, îmbunătăţindu-i-se starea materială, putu să ia parte la congresul internaţional de esperanto ţinut în 1905 la Boulogne-sur-Mer.

Astăzi, în oraşul său natal, Bialystok, limba esperanto este materie obligatorie în programul mai tuturor şcolilor. Cu ocazia congresului de anul acesta s'a pus piatra fundamentală a monumentului ce urmează a se ridica în cinstea lui Zamenhof, mort în 1917.

In ultimii ani ai vieţii sale, limba esperanto se răspândise atât de mult încât Zamenhof a putut muri cu convingerea că opera lui va rămâne nepieritoare.

NOU — A apărut

INCERCĂRI DE PRECIZIE LITERARĂ

DE PAUL ZARIFOPOL

IN Biblioteca DIMINEAŢA No. 138 Preţul 8 lei

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Manual de morală practică

Sământa

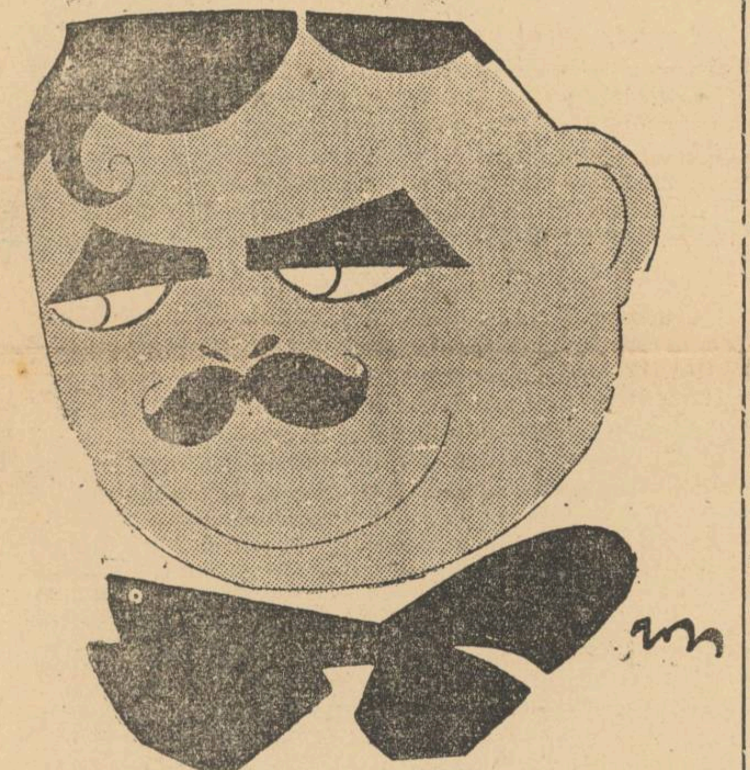
Educația noastră romantică făcută cu modele mari, peste natură, ne determină să disprețuim lucrurile mici, fără să putem comite nici isprăvi mari în profesiune. Drept ar fi să fim în „specialitate" niște profeți și tot ce izbutim este că devenim funcționarii ei. Dar și izbutirea negativă implică efortul: nu facem niciunul de niciun fel.

La 20 de ani tragem, să crească, mustața, la 30 ne îngrășăm și la 50 ne ascundem chelia. Un domn surd, care nu poate să audă fără telefon portativ, are 65 de ani, s'a însurat cu o tînără de 20 și se prepară în cabinetul de toaletă așa, că eșind pe stradă cu soția lui la braț să pară amândoi de o vârstă. Noii căsătoriți s'au înțeles acasă să mistifice publicul: ea povestește în șoaptă ceva ce nu poate să fie auzit iar el se preface că aude și înregistrează cu gesturi. Dacă străbat un bulevard la pas și sosește cu trompeta deschisă un automobil; despre el, soțul poate să fie călcat. Doamna îl apucă de mânecă și fuge cu soțul pe trotuarul cel mai apropiat.

In acest caz, demnitatea surdului suferă, pentru că distinsul ei proprietar, perfect cravatat, corect mănușat, încălțat ca Eduard VII și îmbrăcat ca Alexandru Marghiloman, trebue să se decidă să fugă, fiindcă îl trage nevasta de manșetă.

Modelele mari și lucrurile mari sunt închipuite. Istoria e compusă din veacuri însă prezentul se aglutinează din secunde. Molecula se cabrează și vrea să imite armăsarul. Oamenii armăsari există numai în fabulă și în trecut. Cel care inspectează trecutul cu sinceritate descoperă, ca și în ceruri cu luneta, lumini indescifrabile și nebuloze. Trecutul e mai mare prin volumul lui și prin totalizări: momentan el e ca secunda de azi.

Un savant deconcertant pentru educația romantică, a întors odată luneta și dând lentilele peste cap, s'a uitat de-a'ndoasele în natură, în oameni și în concepțiile lor și le-a văzut dominate de infinitul mititel. Baccilul se bucură de o autonomie, pe care vizibilul și expresivul nu o cunosc. El se deplasează în evoluții anarhice, de sine stăpânitor și atacă morala pe nevăzute, intercalat în urzelele lui, pe care le lăbărțează. Devastat, ca țărmul mării de un grăunte de nisip activ, marele sucombă de mic, fără să știe și fără să-l vadă. Abia un diagnostic postum precizează prea târziu de ce o civilizație sau un om au decedat.

Literatura urmează oblicuitatea romanticului către actual, către provizoriu și către corpuscul. Ce frumos a scoborît traectoria ei ochită în luceafăr, către floarea de mușețel și la puricile verzii frizate! O viață întreagă am căutat giganticul și rarul, colindând lumea cu o umbrelă de sticlă și când era să calc într'un păienjeniș, care acoperea tot amurgul, și să strivesc un păiajen, ancorat în centrul umbrelei lui de mătase și sticlă, am închis umbrela mea, sfărîmată și am aruncat-o.

De atunci m'am instalat sufletește, căutător de gângănii mici și de puncte. Expresia ultimă am lăsat-o în câștigul fazei și metamorfozei întâia și am urmărit marele în apropierile lui de mic și de și mai mic, de nimic... Chimenul m'a oprit mai mult decât bostanul și din luna plină am scoborît în grăuntele de muștar. Sunt în felul lor, semințele, niște planeți, cu devenirea concentrată la ultra-maximum.

Am bătut râzând cu o floare de salcâm alb, obrajii copilei mele în răsăritul de printre plopi al soarelui rece, și peste doi ani toată moșia era o pădure de salcâmi.

Rafinamentul ultra-micului concordă cu pictura japoneză și cu basmele, cu vechile povestiri, gust Esop și simili mamut al peșterii, sgâriat fin cu o muche groasă pe un părete compact.

Un vis de bijutier m'a mânat să fac inele subiective și cercei de rouă, cu lacrimi de măzăriche de perlă.

Lumea infinitului mic, a bacteriei artistice și atomei intelectuale, e fără posibilități de mărginire. Un scarabeu, ca degetul gros, cu cornul din frunte dat pe spate, murmură în contrabas, între firele stelelor incipiente: dintre mici, e micul cel mai mare și ivirea lui turbură ca un motiv de povestire, care rămâne de inventat în interiorul drumului de aer, spintecat în văzduhul serii. Și o horă de țânțari animează crepusculul, deasupra mărarului comestibil și ardeiului gras.

Aș părăsi pentru totdeauna cartea care începe, episodul care sfârșește, în acest vast și mărunt satelizism de vieți fără început și fără sfârșit. O bibliotecă și mii de cărți au fost ascunse 'n pod, ca niște dosare ale unor procese de revendicare de stăpâniri și însușiri... E arhiva noastră rușinoasă.

O strachină de pământ a luat locul bibliotecii, cu plicuri mici și legături de pânză, cât cârpa în care se înnoadă pentru clătit scrobiala albastră. Câteva sute de soiuri de semințe, care vor împuia pământul la primăvară, cu vegetale, cu flori și fructe și din care va eși altă sământă, ca să deghizeze hermetic misterul molecular al existenței și al literaturii...

T. ARGHEZI

Femeia de azi

Amorul în vilegiatură

Avem prea puțini statisticieni, dintre aceia care, neîndemnați de salarii sau diurne oficiale, se complac în ocupația de a numerota aspectele vieții și de a rezolva cu cifre probleme sentimentale.

Unul dintre aceștia, obosindu-se să facă în toiul sezonului, înconjurul stațiunilor noastre de ape și de aer, ne-ar aduce statistica plină de interes a iluziilor vindecate.

Căci vilegiaturiștii nu pleacă toți la băi cu reumatisme și piatră la rinichi, ci o bună parte, compusă mai ales din fete tinere, duc cu ele morbul unor iluzii și speranțe de care nu vor scăpa, uneori în paguba lor, decât prin căsătorie.

Spre acest țel, oricum, dorit, tratamentul modern recomandă pacientelor schimbarea deasă a toaletelor, baia de soare în tricou redus și toate dansurile exotice. Prin avantajul că acest tratament poate fi urmat oriunde, chiar plaja nemaifiind azi un atribut exclusiv al mării, stațiunile vor fi alese dintre acelea unde medicul trimete boala de mijloc sau de picioare a mamei, — mamele fiind indispensabile pentru cura onestă a fetelor și cu atât mai prețioase cu cât vor fi mai absorbite de cura lor proprie.

Un statistician serios nu se va opri însă la aceste prologuri ale comediei mariajului. El va fi dator să stabilească, cu riscul de a aduce prejudicii antreprenorilor de stațiuni, dacă într'adevăr afecțiunea aceasta cronică și enervantă a tinerelor fete sosite la băi, se vindecă într'adevăr prin mijlocul dorit de ele, sau mai degrabă prin mijlocul contrariu.

E atât de ușor pentru un tânăr vilegiaturist, să închege o aventură în ținuta sportivă și în anonimatul unui simplu nume, detailând după plac acest anonimat, — să facă toate promisiunile și toate înaintările, cu gândul liniștitor că foarte curând, de îndată ce tânăra partenеră de diferite jocuri va începe să se viseze în văl de mireasă, el poate lua geamantanul și trenul spre destinații vag anunțate.

Câte la sută din speranțele sosite „la băi" s'au terminat altfel decât tot cu speranțe, iată ceeace ar trebui să clarifice statisticianul fără diurne, micșorând risipa sentimentală și cea bănească pe care o provoacă sezonul verii.

Jocuri de psihologie

Intre psihologii de meserie și cei pe care meseria îi face psihologi, există o deosebire, și nu totdeauna în profitul celor dintâi. Problemele vaste, ideile și teoriile desvoltate pe capitole, favorizează o presbiție intelectuală care nu mai distinge amănuntele și lucrurile de aproape. Meseria care-și înșirue beneficiile pe mici amănunte psihologice, le descopere însă cu folos.

Cea mai umilă din aceste meserii nu-i cea mai ușoară.

Individul care stă zilnic pe rama unui grilaj din vre-o stradă boerească, întinzând spre trecători gura unei pălării ponosite, ar fi expus maltratărilor gardistului, moralei trecătorilor și parcului de vagabonzi, dacă și știința lui nu le-ar evita pe toate.

El știe *cui* să ceară. Dacă-l observi puțin de pe trotuarul celalt, ai și surprize. O privire pe sub genele lui adormite, îl informează uimitor de sigur. El știe, că doamna care trece, grăbită, gătită și parfumată spre destinații plăcute, va deschide poșeta cu aceeași bunăvoință superstițioasă ca și femeia în costum negru — trist, care ese cu pași fără destinație de la biserica din apropiere.

Pe domnișoare și domni foarte tineri, îi lasă să treacă indiferent. Din cei bătrâni, a ales numai câțiva. Unui trecător în aparență sărac, i-a cerut totuș, ghicindu-l apt pentru compătimire, în timp ce lasă în pace pe domnul respectabil care pare să aibă buzunarul umflat cu bani. L-a clasat, din tagma acelora pe care nu-i importunează niciodată, căci ar fi inutil, cerșetorii, copiii și subalternii.

El ghicește de departe și pe binefăcătorul gata să-i procure un ceas de tăiat lemne, și pe acela care l-ar refuza ocărând, și pe doamna de la Asistență care se va interesa de „nenorocirea" lui, și pe gardistul conștiincios, în stare să-l alunge sau să-l închidă.

Pentru toți acești din urmă, cerșetorul psiholog nu-i decât un drumeț care se odihnește puțin pe marginea grilajului, un om identificat printr'un mimetism poate greu obținut, cu piatra pe care stă, cu aerul, cu strada.

Cerșetorul acesta îmi cere în unele zile și în altele nu, și niciodată nu s'a înșelat asupra momentelor când sunt dispusă să-i dau sau nu sunt, chiar dacă dispoziția aceasta nu atârnă atunci decât de faptul că am mărunte sau nu.

Cineva îmi spune:

— Nimeni nu-i mai bun psiholog ca un vânzător de magazin. Dacă intru într'o prăvălie cu gând ca să văd colecția de stofe sosite, deși n'am bani pentru moment și deci nici intenția de a cumpăra atunci, pe care, natural, o ascund, — sunt servită de mântuială, întrebată mereu, printre căutările leneșe în rafturi: Doriți chiar să cumpărați?

Cu poșeta bine garnisită, am oare un aer atât de diferit? Toată marfa e într'o clipă desfășurată pe mese, patronul își lasă postul de observație, vânzătoarele neocupate zâmbesc, cel care servește își excită verva. Sub gesturile lui de ultim cabotin, care desfac, strâng, joacă în lumină și în umbră țesătura, stofele par fără cusur și chiar dacă nu par astfel, ar fi o indelicatețǎ, de care te-ai rușina, să lași toată truda, verva și „arta" cheltuită pentru tine, nerăsplătită.

Că negustorul se bizue pe sosirea momentului acesta de obligație morală, e un fapt ușor de înțeles și chiar de provocat, dar că el știe, în mod sigur, când are și când nu, șanse să triumfe, e cel puțin de un ordin mai complex.

Altcineva mi-a procurat un simplu joc, dar pasionant, de a face observații fizionomice și psihologice, asupra oamenilor, directe. El se poate repeta în orice curte cu chiriașii grupați în apartamente despărțite. Blocurile moderne, cu intrare unică și închisă, vin să impedice aceste observații de diferențiere a oamenilor, mult înainte de a-i fi standardizat.

In curtea de care spun, dacă stai la o fereastră, mai în fund, ai timp în cei zece-douăzeci de pași cu care cei ce intră se apropie de ușa la care vor suna, să ghicești această ușă. Prin una din ele se intră la un avocat, prin celelalte, la o doctoriță, apoi la o modistă, în fund, la o croitoreasă. Sunt și alte uși la care însă se sună mai puțin.

— Poți să observi, îmi spune inițiatoarea mea, cei care intră la avocat sau la doctoriță, cu deosebire clienții femei, au o îndoire de umeri edificatoare. La avocat ele vin mai totdeauna pentru divorț. Fie că au fost părăsite, fie că au avut un bărbat rău pe care sunt nevoite să-l părăsească, umilința femeii că a ales greșit și că de-acum va deveni o femee singură, e aceeași. La doctoriță, curbatura bolnavelor se deosebește, e o umilință fizică pe care cu timpul o gradezi după stadiul bolii, și n'o mai confunzi ca la început cu umilința numai morală a celorlalte.

— Nu-i nimic miraculos. Nu înțeleg însă cum s'ar putea deosebi clientele la fel de superficial preocupate care vin să încerce pălării, de cele care vin să încerce rochii.

— După rangul celor două profesioniste care-i puțin mai coborât la cea din urmă. Afară de faptul că clientele modistei vin în automobil de casă și celelalte în taxi de piață, eleganța celor dintâi se clasează prin ceva sigur, ceva câștigat de la încă cel puțin o generație înaintașe. Cele care abia încearcă o eleganță nemoștenită, e natural s'o obție stângaci sau s'o exagereze.

— Am o vecină, urmează prietena, care se agită și vorbește necontenit. Cu cei din casă, cu cei de afară, cu factorii, cu copiii... Se miră că rămân la geam câte-un ceas, fără să mă mișc.

„N'aș putea să stau fără să fac nimic", a făcut eri o aluzie, după ea, usturătoare.

„Nici eu, i-am răspuns, privind-o țintă.

— De altfel, n'a înțeles. A reînceput să *stea*, povestindu-mi, cu agitația ei obositoare, ce i se întâmplase în ajun, căci în fiecare zi i se întâmplă ceva. Distrată de povestirea ei, am clasificat greșit pe un tânăr brun care nu venea la avocat, cum crezusem, ci la văduva matură și milionară de la etaj căreia bunele prietene interesate îi trimit din când în când, cu acelaș insucces „partide avantajoase".

Dar n'am greșit decât pe jumătate. Ghicisem bine în mersul dârz și cu ochii feriți, în încumetarea bine dispusă sub care gândul crede că stă pitit: afacerea.

Progresul sonor

Din trei în trei anunțuri de vânzare, Mica Publicitate, asaltată de criză, oferă eternul *pian* de marcă renumită sau nu, dar totdeauna „în bună stare" și „cu preț derizoriu".

Nu atât criza, cât invențiile mecanice cu sunete captive într'o cutie sau capturate miraculos din spații, au transformat popularul pian într'un obiect de prisos, un fel de animal arhaic, grotesc și incomod în micile odăi moderne.

Se ascultă azi la radio repertoriul muzical fără greșeli, și se dansează în tacturi fără capricii după discurile gramofonice. Domnișoara de gazdă nu s'ar mai resemna să tapeze pentru dansul prietenelor aceleași patru-pătrimi ale unui tango, sarcina nemaifiindu-i măcar ușurată de tânărul drăguț care-i întorcea altădată foile, tânărul serios, adică acela care în zadar se silise să învețe dansul și care azi uită mai plăcut inaptitudinea aceasta într'o sală obscură de cinema.

Pianul se conservă astfel într'adevăr „în bună stare", și nu-l mai deschid decât fetele care au talent, nu și acele care au avut bani de plătit lecții. Ca și harpa, ca și vioara, a devenit un instrument de făcut muzică, nu și sgomot.

E drept că de sgomot tot n'am scăpat. Invențiile sonore moderne n'au ajuns încă perfecțiunea unui cânt de privighetoare și melofobii nu mai pot nici nădăjdui, ca altădată, oboseala, după cel mult două ceasuri, a pianistei de la etaj.

ALICE GABRIELESCU

Un ceas de zbor

Un mecanic intră în cabina de lemn a cancelariei, anunțându-ne milităreşte că avionul ne așteaptă. Căpitanul Ceaușu își lasă pe ochi ochelarii de sbor, își închee cu grijă ultimele catarame ale caschetei și vestonului, ocupându-se apoi de costumul meu de călătorie aeriană.

Peste vestonul și haina de piele se încrucișează, grele și aspre, cordoanele parașutei în care intru cu mâinile, cu picioarele, ferecată în catarămi, încovoiată de greutatea sacului din spate. Echipajul e gata. Sburăm pe un avion deschis, un Potez. Locul meu, în care intru ca într'un cazan rotund și adânc, e în spatele pilotului pe o stranpontină mică de piele, pe care mă așez ocolind cu piciorul tubul din care s'a scos a doua „manșă" și având în față mânerele „lance-bombelor", o busolă și un altimetru. Elicea pornește vâjâind și aruncând un cornet de praf galben în urma noastră; avionul se mișcă sbârnâind, rostogolindu-și roțile pe câmpul jupuit de iarbă, se desprinde isbit în piept de aerul ce vâjâie aprig, isbindu-ne obrajii.

Aerodromul, câmpia întreagă cu hangarele și marea din față, se clatină nesigure, se ridică într'o parte, scoboară în cealaltă, intrăm par'că într'altă realitate decât cea de până acum. Altimetrul urcă repede: trei sute, cinci sute, o mie de metri. Sburăm deasupra mării, dar stând par'că pe loc ca într'un foișor biciuit de suflul unui vânt năprasnic și vâjâind din toate spetezele. Priveliștea se croește printre cele două aripi, de o parte și de alta, în față și dedesubt, mișcându-se pe nesimțite, alunecând ca o hartă măestrită cu case și șosele, ochiuri de apă, dealungul țărmului șerpuit și crestat de ghiarele nenumărate ale apei.

Totuși, limpezimea din care pornisem, se învălue în aburi ce se desfășoară leneși spre uscat și spre mare, împletind pământul și marea cu poalele cerului, amestecând realitatea și închipuirea, într'un fumuriu aurit pe alocuri de împunsăturile piezișe ale soarelui de seară.

Deoparte marea, pornind de la picioarele alburii ale plăjilor, galbenă lutoasă, apoi verde ca sticla, albăstrindu-se și ștergându-se din ce în ce, apoi pierzându-și orizontul în aburul albăstrui al cerului, al văzduhului în care plutim. Mamaia-Sat, băile Mamaia, au rămas de mult în urmă înșirate pe panglica de nisip ce desparte lacul de mare.

Constanța, o poală de cutiuțe, de jucării împrăștiate în neregulă, pe o potcoavă de pământ, sclipitoare de albul caselor, de trandafiriul acoperișurilor, presărată către margini de ciobùrile unei oglinzi de apă ce se lățesc pierzându-se în mare. Portul, un ochi de apă, întunecat ici și colo de siluetele minuscule ale vapoarelor ancorate de cheiu, pare strâns în brâul cenușiu al silozurilor de o parte și al digului de cealaltă.

Pilotul întoarce spre mine un profil ferecat în curele și catarămi, părând să cerceteze cu coada ochiului cum evoluează vitejia proclamată la plecare. Asigurat însă de un zâmbet pe care îl încerc, cu toată împotrivirea curentului ce pare că vrea să-mi deslipească mușchii obrazului, îmi arată pe mare două vapoare unul după altul, pornite spre larg, învăluite într'o dâră neagră de fum ce se risipește în urma lor.

Dealungul țărmului înaintea noastră, *Eforia* și *Movila* alunecă pe nesimțite spre noi. Tekirghiol-sat, dincolo de lac își licărește în amurg căsuțele albe ca niște scoici în nisip. Debarcaderul pe lac pare un fir de pai înfipt în nisipul plăjii. Unde suntem în realitate? Pretutindeni și în niciuna din stațiunile noastre de plajă; le stăpânim cu ochiul pe toate între mare și uscatul ce se întind nețărmurite, pe sub aripile de libelulă uriașă ale vehiculului nostru. Virăm înspre uscat și într'o clipă covorul pământului țesut de mii de petice dreptunghiulare sau neregulate, din toate nuanțele și din toate urzelile, s'așterne ochiului ca un țol cârpit din petice nenumărate, forfecat de șosele albe ce se caută și se despart pare-că fără nici un înțeles prin catifeaua aurie a grânelor și a fânețelor. Pe alocuri pământul se îmbracă în veștminte greu descifrabile dela înălțimea noastră. O piele ca de reptilă, cu ochiuri și solzi verzi și galbeni, o lepră noduroasă și încrețită ce se întinde kilometri întregi: sunt fâșii de pământ mlăștinos, de smârcuri năpădite de vegetația crudă a nămolului. Mai departe, Pilotul îmi arată niște tranșee asemenea unor viermișori în zigzag, culcați la soare, de aproape două decenii, tranșee ce șerpuiesc nesocotite de aurul pașnic al grâului ce crește, vară după vară, surâzător și bălan, căutând parcă să acopere cu tulpina lui, însângeratele amintiri.

Turme de oi, ca niște grăuncioare albe, înțesate una într'alta sau răslețe, se mișcă alene în islazuri rumenite de roșața târzie a apusului. Sborul nostru s'a rotit mult spre întoarcere, câteva minute ne mai despart de geana albă, lăptoasă a mării de pe malul căreia am pornit și care se apropie cețoasă, despărțită în două de umbra nemișcată și mută a tovarășului meu.

Imi vine în minte înțeleapta lui filozofie, dobândită aci în tovărășia talazurilor mării, în tovărășia văzduhului, ani dearândul, dobândită sus în creștetul fugar al norului, deslușită din șoapta tainică a vântului, din arșița deschisă a soarelui. Cugetul și inima lui se înalță odată cu trupul pe spinarea pasării lui de fier și de acolo de sus privește mărunta viață a oamenilor cu toate patimile și preocupările lor de fiecare clipă, ca pe furnicile unui mușuroi ce ar alerga cu nenumăratele lor treburi, zi și noapte, fără să bănuiască câtuși de puțin ce ușor s'ar prăbuși întreaga lor împărăție, sub greutatea unui singur picioruș de copil care se joacă...

Scoborîm ușor către țărm, dând târcoale aerodromului, căutând să prindem vântul în piept. Roțile se aștern pe nesimțite pe pământ, vâjîitul motorului slăbește, elicea începe să se deslușească din vârtejul transparent de până acum, se oprește, ne aflăm din nou cu piciorul pe scoarța tare și sigură a pământului...

Visul lui Icar a năvălit biruitor în realitatea vieții noastre omenești. Vulturii dela Alahabad au de ce să fie iritați.

LUKI GALACTION ZAMBRA

Fantastica viaţă a pictorului Gauguin

Un maestru al picturii franceze, creator de noui orizonturi artistice, la început necunoscut, ca atâtea genii. Funcţionar de bancă; salariu mare. Ia masa în fiecare zi, la un restaurant, pe bulevard. Intră două fete, din care una de o prospeţime primăvăratecă, blondă, mlădioasă, în bluză neagră. Inima lui Gauguin începe să bată mai puternic ca deobicei. Cele două fete n'au alt loc, decât la masa lui. Peste câteva zile Gauguin cere mâna *Mette-Sofiei Gad*, care i-o acordă. E o daneză venită în preumblare la Paris, în tovărăşia bogatei doamne Hugard. Căsătorie fericită şi cu perspective mari, cum se şi explică dacă ţinem seama de cariera financiară a tânărului Gauguin — căsătorie în lux, fericire, confort. Călătorie de nuntă ca 'n vis. Mette e încântată, fericită.

Intr'o Duminecă după amiaz, neavând ce face, Gauguin începe să picteze şi de-atunci se duce în fiecare zi la o şcoală de pictură. Se descoperă. „Nimeni nu i-a dat lui Paul (scrie soţia) gândul să picteze, s'a apucat de pictură pentrucă nu putea altfel. Când ne-am căsătorit nu ştiam câtuşi de puţin că are şi însuşiri artistice". Cuprins cu desăvârşire de pictură, vede în arta culorilor singura lui raţiune de a exista. Ce valoare mai au toate celelalte lucruri şi evenimente, în faţa artei? Arta e liberă, n'are să se îngrijească de altceva decât de ea însăşi. Soţie, 5 copii, datorie, răspundere?.. Menirea lui, Gauguin o vede acum limpede, cu o conştiinţă genială.

După zece ani de fericită viaţă burgheză, îşi părăseşte serviciul şi se hotărăşte pentru artă. Ciudată hotărîre: căsătoria, familia sunt ameninţate. Nu vinde un tablou, banii pentru ţinerea casei se fac tot mai puţini.

Familia Gauguin se mută în provincie, unde viaţa e mai ieftină. Dar fără mijloace nici în provincie nu se poate trăi. Familia soţiei se află în Danemarca, poate ar veni ea într'ajutor... Gauguin primeşte reprezentanţa unei fabrici de ţesături; negoţ mărunt. Incepe lupta artistului cu familia care se sfârşeşte cum era de aşteptat. Gauguin exasperat de încăpăţânarea unui negustor care nu voia să cumpere, pune mâna pe un pahar de apă şi-l aruncă în cap.

Işi părăseşte soţia şi patru copii. Pe-al cincelea, pe băiatul lui Clovis, îl ia la Paris. S'ar părea că despărţirea a fost pricinuită de lipsă de bani. Adevărul adânc era că pictorul avea nevoe de libertate, ca toate geniile. Tot astfel au rătăcit poetul *Kleist, Beethoven, Lenau, Hölderin.* Oameni care se căutau şi nu se simţeau împăcaţi nicăeri.

Până la moarte Gauguin a fost chinuit de foame şi mizerie, de lipsă de bani. Işi ţine băiatul în braţe uneori şi-şi aminteşte cu dor de soţie. Se lipseşte de orice, numai să nu-i lipsească ceva băiatului. Iarnă grea, nici un mijloc să facă rost de cărbuni, să cumpere alimente. Clovis, nemâncat, îngheţat se 'mbolnăveşte. De trei zile tatăl şi fiul mâncau numai pâine rece.

Gauguin, din disperare, lipeşte ziua afişe pe stradă şi seara se 'ntoarce să 'ngrijească băiatul cuprins de friguri. Relaţiile soţilor s'au stricat cu desăvârşire. Soţia în toate scrisorile ei dovedeşte că nu 'nţelege câtuşi de puţin firea lui Gauguin. Inzestrată cu sânge rece, curaj şi hotărîre, face traduceri din literatura franceză în daneză şi câştigă destui bani spre a-şi putea creşte copiii.

Sătul de această viaţă amară, pictorul se hotărăşte să plece în America: „Nu ştiu încă ce voi face acolo, scrie el, dar vreau să scap de acest Paris, atât de cumplit pentru oamenii săraci".

Iată o scrisoare din America: „Dela 5½ dimineaţa la 6 seara, pe călduri tropicale sau pe ploae, săp pământul. Nădăjduesc să fim în curând iar împreună..." Fuge la Martinica, unde se 'mbolnăveşte de friguri. Scrie de-aci scrisori disperate soţiei.

Se 'ntoarce în Franţa. Soţia e la Copenhaga, unde-i scrie: „Draga mea Mette, mi-e frică mult că ne aflăm tot în acelaş punct unde eram când ne-am despărţit..." Deşi lipsit de bani, se duce să-şi vadă copiii. Intâlnire sfâşietoare. Cei doi soţi nu sunt lăsaţi singuri. „Ce-ai să te faci, zice bătrâna către Mette, dacă Dumnezeu îţi mai dărueşte un copil?" Toate rudele, unchi, mătuşe, nepoţi şi cumnaţi fac de pază ca nu cumva soţii să rămâe o clipă singuri. Copiii abea-şi recunosc părintele. Le e ruşine de proasta lui îmbrăcăminte. Numai Alina, fata preferată se uită la el cu ochi de dor, de vis.

Gauguin se 'ntoarce descurajat în Franţa. „Te-am revăzut cu bucurie, scrie el soţiei, dar am regăsit aceleaşi trăsături de caracter care fac atât de grea viaţa laolaltă". Se iubesc, se cred neiubiţi, se învinovăţesc, se chinuesc, dar nu pierd speranţa într'o convieţuire. „Din pricina tăcerii tale, îi scrie soţiei Gauguin mai târziu, am suferit mai mult, am fost mai nenorocit decât din pricina tuturor lipsurilor mele băneşti".

Intâmplător îi cade 'n mână un prospect asupra insulei *Tahiti,* din mările extrem-orientale şi se simte atras de acele ţinuturi magice. Işi dă seama că dacă mai rămâne locului, piere cu desăvârşire. Acel ţinut îndepărtat îl va vindeca de orice dor după familia lui. Scrie în disperare: „Ce ciudată e căsătoria: te duce la pieire sau la sinucidere. Bună-starea materială e numai o îndulcire a realităţii. Trecutul nu poate fi stins, dar poate fi acoperit de viitor. Sărută copiii. Te sărută soţul tău".

In insula Tahiti, în pădurile tropicale, temperamentul lui artistic a dobândit un impuls nemaicunoscut până atunci. Trăeşte într'o colibă de bambus împletit, la marginea mării, vreme de nouă ani, cu o fată din insulă, dar mai singur ca niciodată. Işi caută scăpare 'n alcool. In micile prăvălioare cu lanterne de hârtie colorată, stau chinezi îndobitociţi privind la tablourile fantastice ale unui european care moare de foame. Oamenii îl dezamăgesc pe Gauguin, arta niciodată. Pictura i-a zdrobit familia, l-a făcut cerşetor, dar nu s'a îndoit o clipă de chemarea lui.

Singurătatea îl face să se 'ntoarcă iar acasă, şi mai sărac şi mai disperat decât venise. Ultimii bani îi cheltueşte pe o telegramă către soţia lui. Nu-l aşteaptă nimeni însă...

Ajuns în Franţa află de moartea unui unchi care-i lasă o moştenire de 9000 franci. Gauguin îşi vede schimbată soarta pe neaşteptate. Işi plăteşte toate datoriile, îşi face un atelier strălucit. Gătit în costume excentrice, primeşte sculptori, poeţi, pictori. Alături de el tronează o negresă. Se repede în odaia de alături şi scrie soţiei: „Nu 'ndrăznesc să-ţi spun tot ce gândesc de tăcerea ta şi nu ştiu cum s'o înţeleg..."

Banii se risipesc. Negresa, cu o lovitură de picior, rupe glezna pictorului.

Dezgustat iar de Paris şi de Europa, hotărăşte să se ducă iar în Tahiti, cu soţie şi copii, nădăjduind să-şi isprăvească zilele între ai lui. Dar întâlnirea cu soţia e una din cele mai dureroase ale vieţii lui. Nu-l va urma. Ea nu poate suporta proza vieţii, iar arta soţului, atâta vreme cât nu e bănoasă, n'o interesează.

Se duce în Tahiti şi din durere şi din nevoe de iubire, se hotărăşte să întemeieze o familie nouă. Fata din insulă care 'mparte culcuşul cu el, îi naşte un fiu şi fericitul tată cere justiţiei un mijloc să-şi desmoştenească, în favoarea ultimului copil, copiii din Europa.

O scrisoare din partea soţiei îi vesteşte moartea Alinei. Copila suferise totdeauna din pricina firii aspre a mamei. Şi Alina fusese copila cea mai dragă a pictorului. Ei îi închină ziarul intim, plin de gânduri, de intuiţii, de dureri.

Gauguin îmbătrâneşte în insula Tahiti, lăsând lumii viziuni picturale de geniu, între stâncile depe care vede marea, între paharele de alcool care-l fac să uite... — *W.*

A la manière de Cincinat Pavelescu

Romanţă

Aceleiaşi

O, vino iar în parcul cu vechile fântâni,
Acum când toamna trece îngălbenind cărarea...
Să stăm alături iarăşi sub arborii bătrâni
Şi să privim departe cum cade înserarea...

Să ne-aşezăm pe banca uitată pe alei,
In ora când apusul învălue castanii...
Şi s'ascultăm cum toamna îngână printre ei
Un cântec melancolic ca vechile litanii...

Prin ramurile goale ca braţe de schelet,
Să contemplăm decorul naturei muribunde,
Plângându-şi agonia sub cerul violet
Prin aerul de seară şi'n ritmul larg de unde...

Să ne plimbăm cu barca pe lacul solitar,
Pierzându-ne 'n desişul cu sălcii plângătoare,
Şi'n sufletele noastre să se reverse'n dar
Odihna nesfâşită a toamnei, care moare...

Infăşuraţi în negrul desprins din asfinţit,
Să ne simţim aproape în mohorîta seară...
Şi când în jurul nostru prelung şi nesfârşit
Bătrânii plopi vor plânge romanţa funerară,

Noi vom pleca, iubito, din parcu 'ntunecat,
Lăsând în urma noastră un suflet întristat...

L. LEONEANU

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (Karageorghevici) recomandă următoarele cărţi interesante:

Din humorul evreesc

In limba română: Schalom-Alechem: Menachem Mendel tradus de I. Ludo (lei 40); Mi-e dor de acasă, tradus de Horia Carp (lei 40).

In limba franceză: Schalom Alechem: Tewjé, le laitier (lei 90).

In limba germană: Din *Schalom-Alechem:* Aus dem nahen Osten (cele mai frumoase nuvele umoristice), volum frumos legat lei 150; Stempeniu (roman) legat, lei 125; Die erste jüdische Republik (broşat) lei 100; Menachem-Mendel, ediţia complectă, legat lei 125; *Chaim Bloch:* Ostjüdischer Humor (vol. legat lei 100); Hersch Ostropoler (vol. legat lei 100).

Literatura rusă în limba franceză.

Editura Bossard a scos în cunoscutele-i traduceri *complecte: Dostoïevski:* Crime et châtiment; amintim în aceeaş ediţie desăvârşită: *Dostoïevski:* L'idiot (2 volume); Les possédés (3 volume); Journal d'un écrivain (3 vol.); *Turguénieff:* Théâtre complet (2 volume); *Mereschkowski:* Le quatorze décembre (théâtre;) théâtre tragique; Le roman de Léonard de Vinci (3 vol.); Le Muffle-Roi; Le chemin d'Emmaus; *Alexandre Kouprine:* Jama — la fosse aux filles (lei 80); *Ivan Chmélov;* Garçon; *Zénaida Hippius:* Le pantin du diable; Tolstoï: La guerre et la paix (ediţie nouă cu 3 vol. apărute).

Din scriitorii noui amintim: Ilya Erenburg (dintre cei mai spirituali). La ruelle de Moscou; 10 CV (vie des autos), Rapace (roman), — Les aventures de Julio Jurenito; — *Fédor Gladkov:* Le ciment; Vsévolod Ivanov: Le train blindé; *Boris Pilniak;* La Volga; *Aldanov:* Le neuf thermidore.

In provincie expediem contra ramburs dacă ni se remite anticipat, un acont prin mandat.

Caleidoscop intelectual

Criza teatrului german

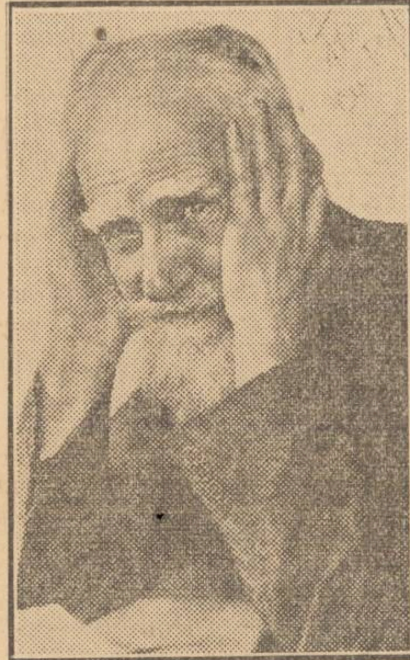
In Germania, teatrul trece printr'o criză gravă, care are mai multe cauze: prima este exagerarea sistemului trusturilor. Pe când în alte metropole, localul de teatru se angajează abia după ce se iveşte piesa bună şi după ce i sau găsit actorii potriviţi, la Berlin sunt întreprinderi stabile de teatru care caută piese şi actori. Ca şi în celelalte domenii, Germanii cad în greşala de a considera *organizaţia* nu ca mijloc, ci ca scop. Existenţa trusturilor depinzând de fidelitatea abonaţilor, directorii tremură mereu să nu nemulţumească gestul spectatorului şi să nu-i jignească susceptibilitatea politică. De aci, voga pieselor străine care reprezentând medii străine, nu riscă să jignească pe nimeni.

Altă cauză a crizei este supra-estimarea vedetelor — sistem astăzi în declin. Caracteristica crizei intelectuale, care coincide cu cea economică, este fobia riscului împinsă la exces şi în artă. Problemele noi, experienţele îndrăzneţe, întâmpină ostilitate şi ură. Intervenţia factorilor conducători şi lichidarea trusturilor prea vaste n'ar remedia răul, pentru că criza are rădăcini mai adânci.

Producţia dramatică germană este împiedicată în desvoltarea ei de o adevărată psihoză, consecinţă a campaniilor de presă şi a interdicţiilor de tot felul. Teroarea deslănţuită contra ideilor noi şi a gustului modern provoacă o stare de nesiguranţă nefastă producţiei. Asociaţiile de dramaturgi, actori, regisori, etc. vor să se solidarizeze spre a se împotrivi teroarei. Ele nu-şi închipue că pot pune capăt crizei imediat, dar vor să tragă profit tocmai din criză, accentuând-o dinadins şi mai mult, pentru a-i accelera sfârşitul.

Butadele lui Shaw

In recenta sa călătorie la Moscova, Bernard Shaw s'a oprit la Berlin. Cu toate că dramaturgul englez se bucură de multă admiraţie în Germania, unde i s'au jucat şi i se joacă cu succes toate piesele, el nu le-a prea dat atenţie Nemţilor. La hotel a păstrat anonimatul.

Bernard Shaw

Călătorind în tovărăşia lui Lady Astor, s'a înscris în registru: „Lady Astor and party". N'a primit pe nimeni şi şi-a petrecut toată ziua în muzeul Impăratul Frederich.

La plecare, un ziarist l'a întrebat dacă nu se teme că va fi convertit la comunism de bolşevici. Shaw a răspuns: „Pe vremea când l-am cunoscut eu pe Marx, Lenin nu se născuse încă".

Nudism

Mişcarea nudistă în sensul larg al expresiunii, înseamnă o adoptare entuziastă a ideilor noi în psichologie, în fiziologie, în medicină.

Generaţiile tinere au o dorinţă extraordinară de claritate, cinste şi libertate. Ipocrizia şi pudoarea prost înţeleasă, ascund curiozităţi cu atât mai perverse cu cât sunt mai încătuşate şi mai violent acoperite. Preocuparea sexuală, cu toate urmările ei tragice, îşi găseşte origina în ignorarea principiilor normale ale educaţiei fiziologice şi psihice.

Curentele ştiinţifice şi sociale care iau zilnic tot mai mare desvoltare, anunţă ivirea unui spirit nou, capabil să realizeze vechia formulă banală, şi totuşi rămasă până astăzi: Mens sana in corpore sano.

Muza... fără voe a lui d'Albert

Eugen d'Albert, compozitorul operei „Tiefland" (care după cât se spune se va reprezenta iarna aceasta la Bucureşti), a scris opera „Golem" în împrejurări cu totul neobişnuite. O femee, Margit Labouchère face acum destăinuiri interesante asupra fenomenului ocult care a dus la prietenia dintre ea şi compozitor şi la compunerea operei „Golem" de către acesta din urmă.

In 1923, Margit Labochère se afla la Montreux, departe de soţ, în casa soacrei ei. Nu se ocupase niciodată de ocultism, nu-l citise nici pe Flammarion, nici pe Gustav Mayrinck. Plimbându-se pe stradă, cufundată în gânduri, se infioră deodată la vederea unui trecător şi, deşi nu văzuse niciodată chipul lui d'Albert, avu siguranţa absolută că omul acela era autorul lui „Tiefland". Dintre lucrările lui d'Albert, muzica din „Tiefland" o impresionase adânc.

Din clipa întâmplării de pe stradă, Margit nu mai avu linişte. O putere lăuntrică irezistibilă o împingea spre maestru. Lucrul părându-i-se absurd şi în contradicţie cu convenienţele sociale, ea căută să uite prin distracţii obsesiunea. Se duse la o serată, dar în timp ce privea dansul avu deodată certitudinea că d'Albert era la spatele ei. Se întoarse şi-şi găsi bănuiala confirmată de realitate. Ochii lui d'Albert erau rătăciţi, faţa schimonosită de suferinţă, aproape respingătoare. Totuşi ea nu-şi putea lua privirea dela dânsul; apoi, observând că şi el era tulburat, plecă din sală. Un glas lăuntric îi şoptea fără încetare: „Trebue să-l sileşti să compună o operă". Chinuită de lupte grele sufleteşti ea îşi învinse propria-i împotrivire şi-i scrise: „Maestre, există o putere care ne depăşeşte voinţa şi fiinţa. De puterea aceasta ascult, scriindu-ţi. Răspunde-mi îndată". După şovăeli şi dificultăţi de tot felul, întâlnirea avu loc. Prietenia care se legă între ei înrâuri adânc soarta maestrului.

La porunca vocii ei lăuntrice, Margit Labouchère — care nu se ocupase niciodată de ocultism — îl puse pe d'Albert în legătură cu oameni înzestraţi cu daruri supranaturale. Gustav Mayrinck îi dădu lui d'Albert ideia să compună muzica la „Golem". In 1925, maestrul îi scria Margitei: „Ciudat lucru, acest „Golem". In orice caz, e o operă frumoasă, de seamă, şi e opera *ta*".

Literatura în revistele profesionale

Răspândirea literaturii nu se face numaidecât prin revistele şi gazetele exclusiv literare. Fiecare ziar politic sau de informaţiuni are astăzi un spaţiu de câteva coloane rezervat evenimentelor literare. Nu mai vorbim de foiletonul literar, fără de care nici nu se poate închipui un jurnal modern.

Iată, însă, că şi reviste şi jurnale profesionale, publicaţii ale diverselor bresle, încep să facă loc tot mai larg literaturii. Alături de articolele de specialitate profesională, cititorul găseşte şi o parte beletristică.

Este un obicei care nu poate fi decât încurajat. E probabil că el corespunde unei reale nevoi de literatură la cititorii acestor reviste şi jurnale profesionale. Faptul acesta e îmbucurător. E o dovadă că literatura nu mai e un lux ci un aliment necesar.

Cu condiţia, bine înţeles, ca acest aliment să fie de bună calitate.

„Revista C. F. R." satisface din belşug această condiţie. Această revistă şi-a asigurat colaborarea câtorva din scriitorii cei mai buni ai literaturii noastre.

Ultimul număr aduce colaborarea d-lui Tudor Arghezi cu un articol plin de vervă şi de haz. D. M. Sevastos scrie câteva notaţiuni interesante sub titlul „In tren".

Insfârşit d. Al. A. Philippide, într'un articol plin de poezie şi de culoare, vorbeşte despre „Gări şi plecări":

...Gările de provincie sugerează mai mult decât gările marilor oraşe mirajul depărtării. Dealtfel orice gară dă fiorul plecării, dorul de ducă, gustul de a schimba decorul prezent cu un alt decor necunoscut. Plecarea... Orice plecare, în viaţă, e plină de emoţii. Emoţii triste sau vesele, după cum se întâmplă. Dar întotdeauna emoţii puternice. Bine înţeles, nu e vorba aici de profesioniştii plecării: voiajorii comerciali, personalul drumului de fier sau de cei care călătoresc pentru afaceri de atâtea ori pe lună într'o anumită direcţie, mereu aceiaşi. E vorba de altfel de plecări. Plecările pline de nădejde şi de fiori ale tinereţii; sau plecările copilăriei, vara, la sfârşitul şcoalei şi la începutul vacanţei; plecările în care părăseşti, acelea, ale altora, în care eşti părăsit; plecările silite, cele nesilite, dar triste pentrucă nu ştii unde vei ajunge şi, odată ajuns, nu ştii ce ai să găseşti; plecările care înseamnă o fugă, sau o renunţare, sau, poate, o iremediabilă greşeală: dacă nu plecai *atunci,* dacă ai fi amânat cu câteva ceasuri plecarea, totul ar fi fost altfel. Da, sunt plecări de acestea în viaţă, pe care le săvârşeşti câteodată cu nepăsare, plecări banale, dar care, mai târziu îţi apar fatale, hotărîte parcă, într'adevăr, de mâna haotică a unui crunt şi nemilos destin.

Plecările tale... dar maicuseamă plecările altora... Acestea sunt mai întotdeauna triste... Pentrucă cei care pleacă îţi sunt întotdeauna dragi. Sunt şi aici plecări iremediabile, fără nădejde de întoarcere, dar sunt şi întoarceri triste când cei care se întorc, se întorc prea târziu, sau schimbaţi, — şi de multe ori cel care s'a schimbat eşti tu însuţi...

... Nu. Marile plecări se întâmplă mai întotdeauna în gările marilor oraşe. Aici, pierdute în anonimatul mulţimei care aleargă şi se îmbrânceşte, în bubuitul de ciclon al zecilor de trenuri care sosesc şi pleacă, în strigătele hamalilor, în huruitul cărucioarelor cu bagaje, aici au loc despărţirile triste şi grele, revederile după ani de zile, toate dramele care se încheagă sau se închee într'o strângere de mână, într'o îmbrăţişare, într'o sărutare dată în grabă, pe scara unui vagon.

...Beţia plecării n'o ai decât în gările mari. Poemul lor de fer şi fum, de sgomot şi de sbucium, nu mai are nevoie de fluerul melancolic şi prelung al trenurilor provinciale, pentru a te emoţiona. Fluerul nici nu se mai aude. In zarva asurzitoare şi sălbatecă el se topeşte, neînsemnat şi inutil. Poezia gărilor mari are alt ritm şi alte elemente. Şi altă semnificaţie.

„Adevăraţii călători sunt cei care pleacă numai ca să plece..." Aşa sună un vers de Baudelaire, poet care a ştiut ca nimeni altul să cânte călătoriile şi plecările. Da, ştiu să savureze plecarea numai aceia care pornesc la drum mânaţi de dorul necunoscutului, de patima veşnicei schimbări. Acei care nu pleacă pentrucă cineva îl sileşte, acei care nu lasă nimic în urmă, nici regret, nici amintire, care nu vor să ajungă numaidecât într'un loc anumit, gata să se oprească în drum dacă le place, disponibili oricând pentru o nouă aventură... In câţi dintre noi nu încolţeşte dorinţa asta nebună a plecării! Nu-i om, cred, care, în viaţa lui, să nu fi simţit măcar odată nevoia evadării din obişnuit şi din cotidian, nevoia de aventură, de neprevăzut şi de neaşteptat — nevoia de noutate... Cândva, în visurile adolescenţei şi ale primei tinereţi, odată cu prima dragoste, cu primele avânturi, — sau primele deziluzii...

Pentru cei care au avut odată astfel de gânduri, şi nu le-au realizat, pentrucă n'au vrut, sau n'au putut, sau n'au avut destul curaj — spectacolul marilor gări tumultoase e dătător de regrete şi de melancolie...

Este o evocare plină de adevăruri sufleteşti şi de impresii juste, pe care poetul Philippide o realizează într'o formă desăvârşită. — *B.*

O pagină de umor universal

IULES LERMINA

Domnul Mathias

In orășelul Lyre-sur-Ys, toată lumea s'a mirat, aflând de moartea Domnului Mathias. Abia de patruzeci și cinci de ani, voinic, drept ca un brad, și — vezi d-ta păcatul! — se însurase acum trei ani, cu o fată care n'avea mai mult de două zeci, nepoata perceptorului, o femeie încântătoare. O iubea ca un nebun, se înțelege.

Firește că, odată răposat, domnul Mathias, trecea drept un om care avusese toate virtuțile. Cine ar mai fi îndrăznit acum să-i zică ipocrit și cămătar, cum îi ziceau altădată! Cine ar mai fi vorbit de căsătoria lui acum ca atunci, când se însurase, cine ar fi pomenit chiar groaza vagă care o inspira tipul acesta cu apucături viclene, bogat și zgârcit, de care se spunea că, în ceasurile lui libere, umbla cu otrăvuri încercându-le asupra câinilor? Astea toate se uitase! Omul murise; Dumnezeu să-l ierte!

Și, drept vorbind, ce lucru extraordinar putea fi moartea aceasta? Negreșit domnul Mathias avusese presimțiri. De curând adusese anume din Paris lucrători, ca să repare cavoul familiei. Mai mult, de la un timp încoace, lumea băgase de seamă că Domnul Mathias părea îngrijorat. Umbla prinprejurul casei, par'că s'ar fi temut de cine știe ce hoți tainici. Işi încuia nevasta în casă, iar el, cu săptămânile se închidea în laboratorul pe al cărui coș eșeau noaptea flăcări.

— Semne de turburări cerebrale! zicea capabil doctorul Labarre, diagnozând o apoplexie seroasă.

Lui Mathias i se făcuse o înmormântare strălucită. A treia parte din populație, de sigur, asistase; și unii au plâns, când au coborît în criptă cosciugul de stejar, adevărat monument unde ar fi putut încăpea să doarmă în voie doi oameni ca Mathias.

Intorcându-se de la cimitir, lumea se întreba, ce o să se facă văduva.

Insă adevărul e că Domnul Mathias nu murise.

Două ceasuri după prohod, în subsolul unde fusese coborît cosciugul, se puteau vedea cele ce urmează.

Se auziră două bătăi scurte și seci, ca dela un resort, și cosciugul se deschise ca un dulap. Domnul Mathias stătu să șează, întinzându-se ca un om care se deșteaptă. Printr'o deschidere cu gratii în peretele de sus, pătrundea puțină lumină. Domnul Mathias se sculă deabinelea, frecându-și genunchii înțepeniți.

In definitiv se simțea foarte bine, și-i era cât se poate de îndemână. Doza de narcotic, bine socotită, își făcuse întocmai efectul dorit. L-au crezut mort, l-au îngropat. Totul era în regulă.

De multă vreme, Domnul Mathias își luase toate măsurile. Fundul cavoului era aranjat foarte ingenios. Erau acolo haine de schimb, de ale mâncării și câteva sticle de vin bun, care se păstrau foarte reci, cum vă închipuiți. Și cum nimic nu dă așa foame ca o înmormântare — chiar și a sa proprie — Domnul Mathias, șezând pe cosciug, mâncă cu poftă, bând în sănătatea viitorului.

E vremea să spunem, dece Domnul Mathias se afla acolo, la șase coți sub pământ, de buna lui voie.

Ca totdeauna, era o femeie la mijloc. Cast până la patruzeci de ani, Domnul Mathias, fost farmacist, îmbogățit prin niște pilule antispasmice, se amorezase de încântătoarea Ana Piédefer, nepoata perceptorului din Lyre-sur-Ys. Hotărît se adresase fetei, care, tot așa de hotărît, îl refuzase, și asta îl făcuse să se îndrăgostească ca un dobitoc... scuzați! ca un om de patruzeci de ani, când îi dă în cap să se îndrăgostească. Fiind ticălos din fire, l-a încurcat pe perceptor în mrejele lui meșteșugite așa, încât peste un an, casa statului nu mai era în regulă, și bietul perceptor se gândea serios să-și ia viața. Atunci Domnul Mathias apăru ca amic salvator, nu fără a-și pune micile lui condiții. Nepoata se sacrifică pentru unchiu-său, care-i ținuse loc de tată, și aceasta în ciuda legăturilor foarte strânse pe care le avea biata fată, cu un ajutor de notar din orășelul vecin. Victimă îndurerată, Ana deveni Doamna Mathias.

Suferise până'n capăt toate urmările acestei catastrofe. Insă Domnul Mathias, care știa să se judece pe sine, era convins că nevastă-sa îl ura. De aici nu i-a trebuit mult ca să se creadă înșelat, cum și merita. Bănuiala aceasta ajunse monomanie. Nevasta nu eșea niciodată din casă; nimeni nu venea să o vadă. Dar ce are a face! Domnul Mathias credea că e vina lui, de nu o poate prinde, fiindcă era prost și neîndemânatec.

Atunci s'a născut în capul lui acea ideie luminoasă; să simuleze o călătorie, dar nu până la Versailles sau la Havre, ca bărbații din comedii, o călătorie mult mai lungă, de unde greu te întorci.

Și s'ar întoarce, foarte viu, într'o noapte, și ar surprinde pe soția necredincioasă.

Hotărâse să lipsească trei zile, și se gândea la toate acestea mulțumit, culcându-se comod în cosciugul său.

***

Se isprăvea a treia zi. Domnul Mathias era nerăbdător. Așteptă să bată unsprezece la ceasul cimitirului. Venise vremea.

Planul era bine combinat. Zidurile cimitirului se învecinau cu proprietatea lui. Avea cu ce să se îmbrace tot în negru — farmacist strigoi. Pe deasupra și-ar fi pus pânza de mort, ca să treacă prin cimitir — chestie de culoare locală. După ce va sări zidul, se va duce drept în odaia femeii. Și atunci vom vedea noi!

Domnul Mathias își făcu tualeta, apoi, totul fiind gata, ridică piatra de pe mormânt, urcă în capela de deasupra, deschise ușa, cu pânza la subsuoară.

In aleea cimitirului, o întinse și vru să și-o puie pe umeri. Dar nu nimeri dintr'odată, că pânza era mare și grea; și încercă a doua oară.

— Stai nițel, să te ajut! zise un glas în spatele lui.

Trebuie să nu te fi aflat niciodată într'un cimitir la miezul nopții, gata să-ți pui pânza de mort în spinare, ca să nu înțelegi cât de neplăcută a fost surpriza domnului Mathias.

Cel care-i vorbea, era paznicul cimitirului, moș Grimbot, un original bine cunoscut prin cârciumile din apropiere. Se apropie de domnul Mathias, și cătându-i drept în ochi, îi zise:

— Cum? D-ta ești, domnule Mathias?.... Ai și început?

Domnul Mathias era cam încurcat. Incercă să se acopere cu pânză ,cu gândul să sperie pe gardian, și să scape de dânsul. Insă Grimbot, deloc. Il ajuta frumos să-și aranjeze pânza după moda știută.

— Viu din mormântul meu..., începu Domnul Mathias cu glas din ceea lume.

— Bine, asta văz eu, îl întrerupse Grimbot. Ești mult mai grăbit decât ceilalți...

Domnul Mathias n'asculta. Mergea cu pași mari, în vârful degetelor, făcând pe fantoma.

Grimbot, pe lângă dânsul, zicea înainte:

— Da, pe ceilalți, nu-i apucă așa numai decât. Abia după o lună, două.

Domnul Mathias se întoarse brusc, dând din mâni:

— Fugi, nelegiuitule, fugi!

— Haide, haide! zise Grimbot cu glas părintesc. Te las... Ai vrut să te plimbi nițel... cași ceilalți.

Domnul Mathias, turburat, mergea drept înainte, nevrând să răspundă. Zărea prin întuneric poarta cimitirului. Om prevăzător, avea câțiva napoleoni în buzunar.

— Fără vorbă! zise el, întinzând două piese de aur lui Grimbot. Dă-mi cheia!

Grimbot făcu un pas înapoi.

— Cheia?! Tu vreai să ieși (Grimbot devenea familiar!) Frumoasă ideie! Ei, apoi asta nu se poate...

— Patru napoleoni! gemu Domnul Mathias.

— Ia ascultă, răspunse Grimbot, nu mai începe, că te cârpesc. C'ai eșit din cavou, că te-ai plimbat, te iert. Și ceilalți iese...

— Ceilalți? care ceilalți?

Grimbot arătă departe cu mâna:

— Morții, ei!?

— Morții... Cine-ți spune de morți? Eu sunt viu, omule, viu!

— Ei asta-i! Știi că ai haz! Dar uite, sunt om bun... Hai să bem un pahar.

Și îl apucă pe Domnul Mathias strâns de braț, îl duse până la căsuța unde ședea el, și-l împinse într'o odaie de jos.

Domnul Mathias amețise cu totul. Grimbot închise ușa; luă o sticlă de pe poliță, turnă în două pahare, și ridicând pe al său, zise:

— In sănătatea dumitale, Domnule Mathias!

***

— Ascultă-mă, dragul meu, zise domnul Mathias. Vrei să glumești. Bine. Decât: tot lucrul la vremea lui. Tu știi bine că eu's viu. Am eu motivele mele, pentru care m'am lăsat să mă'ngroape. Trebuie să ies. Afaceri serioase. Te plătesc bine, n'ai grije...

Pe când vorbea, Grimbot trecuse binișor pe după masă și se așezase cu spatele la ușă.

— Frumos vorbești, zise râzând. Da, ești viu! Nu ești tu cel dintâi care-mi spune d'astea. Câte mai aud eu! Vezi tu, mie îmi sunt dragi ăștia pe care-i am sub pază. In toate nopțile, vin câte unul, doi, să bea un pahar fără mofturi. Ieri a fost notarul; îl știi pe Radel, vecin cu tine... cel care și-a rupt șira spinării... Alaltăieri, a fost Madame Claudin; frumoasă femeie! Sunt băiat bun, îi las să ia aier noaptea, stau nițel cu ei de vorbă... Dar să-i las să iasă?! Halal ar fi de mine!

Domnul Mathias holba ochii. Grimbot vorbea cu sânge rece, ca un funcționar responsabil.

Era de statură potrivită, scurt în picioare, cu niște mâni de goril. Ochii negri sclipeau. Pe domnul Mathias îl trecu un fior. Omul ăsta era nebun!

Da, așa era. Avea năluci. Credea că cimitirul lui e plin de stafii: trăia într'o lume fantastică, creată de imaginația lui de bețiv. Și confunda lucrurile! pe cinstea mea, confunda lucrurile.

Domnul Mathias vorbi, se apără, se rugă de el. Cum? Un om deștept, bun ca Grimbot, putea să-l ia, pe el, drept mort adevărat! Și începu să râdă...

— Destul, zise Grimbot scurt. Fii cuminte, trebue să te întorci!

— Să mă întorc! Unde?

— Ei asta-i! La tine acasă. La colțul diviziei a treia.

— In mormânt! Niciodată!

— Nu vreai? Una! Două!

Domnul Mathias văzu că mâinile enorme ale lui Grimbot tresărise. I se făcu frică, se uită împrejur, căutând scăpare. Una singură. Ușa. Și în ușă, Grimbot, proptit din toate puterile. Cu atât mai rău. Trebuia să iasă, cu orice preț, și se repezi, țipând.

Grimbot, potolit, întinse mâna deschisă și prinse între degete gâtul agresorului. Domnul Mathias sughiță odată și încercă să se sbată. Ghiara se strânse. Domnul Mathias se prăvăli, cu gâtul prins. Mai tresări puțin, și rămase nemișcat.

Grimbot, care văzuse multe d'astea, îl luă în spinare și-l duse, cu pasul lui demn și liniștit de gardian credincios, până la cavou, îl aruncă în criptă, împinse cu piciorul piatra la loc, încuie grilajul, și porni iar printre morminte, bombănind:

— Auzi dumneata? Să iasă!... Rămâneam fără slujbă...

***

Și așa văduva d-lui Mathias s'a putut mărita cu cel care-i fusese drag totdeauna.

(din franțuzește, de COSTIN ADAM)

ARMAND SILVESTRE

Distracții provinciale

„Dragă nepoate,

„Trebue numaidecât să vii duminica viitoare la Champignol. Iată pentruce: dau o serbare în onoarea eminentului nostru deputat d. Choupayon. Iți aduci aminte că acest mare orator a vorbit, anul trecut, trei ședințe întregi la Cameră în chestia canalului nostru și a câștigat cauza noastră. Vreau adică să spun: cauza medicilor comunei; pentrucă lucrările întreprinse au făcut să crească imediat mortalitatea și au infectat complect o regiune care până atunci avea, ca să zic așa, o climă ridicul de sănătoasă. Vezi așadar ce mult datorez d-lui Choupayon. De asta vreau să-l sărbătoresc în chip strălucit. Are să fie o serbare care are să rămână de pomină în tot județul. Mi-am procurat toate felurile de focuri de artificii care se pot găsi aici, rachete, stele, focuri bengale. Am imaginat chiar un stâlp de foc sburător care are să facă un efect strașnic. Dar tu, care stai la Paris și care, în calitatea ta de farmacist-asistent cunoști toate secretele științei contemporane, cel puțin în ce privește chimia, trebue să fi cunoscând vre-un foc de artificii nou, ceva așa feeric și abracadabrant, care să umple de mirare târgușorul nostru pașnic și ignorant. Aș vrea să-l încânt cât mai mult pe deputatul nostru. Vreau să-l fac să susțină sesiunea viitoare la Cameră înființarea unui spital unde să fiu eu medic-șef. Așa dar gândește-te și găsește ceva și vino Duminică. Țin neapărat să-l fac să turbeze pe dobitocul acela de Petgalaut, primarul nostru, care cearcă prin toate mijloacele să câștige favoarea d-lui Choupayon. Știi că nu pot suferi intriganții!

„Te aștept Duminică.

„Al tău unchiu,

„Doctor Papoul Trousse-Cadet".

Scrisoarea aceasta era adresată domnului Agenor-Policarp Visaloeil, student în farmacie, la d. Wessedebringue, droghist, Strada Lombarzilor 106, Paris.

Când primi scrisoarea, Policarp, care stătea de vorbă într'un colț al drogueriei cu prietena lui Melanie Lapoupine, sub pretext că-i vinde niște bomboane de malț, se lumină la față de bucurie.

— Draga mea, spuse el, să știi că acuma ai să capeți blana pe care o vrei.

— Ce vorbești? Cum asta?

— Afacere sigură! Am un ramolit de unchiu în provincie, care îmi cere un serviciu. Cu ocazia asta îi storc suma. Numai că trebue să lipsesc Duminică.

— Duminică! Agenor! Ai spus că Duminică mergi cu mine! Sunt sigură că ai pe alta!

— Aș! ce idee!

La drept vorbind nu era o idee greșită. Dacă unchiu-său nu putea suferi pe domnul Petgalaut, primarul, în schimb lui Policarp îi plăcea foarte mult doamna Petgalaut, primăreasa, persoană cu forme foarte rotunde și apetisante, pe care de mult voia s'o cucerească.

— Nu, am glumit, spuse domnișoara Melanie, știu că nu mă iubești decât pe mine.

Și în gând își spunea:

— Ce bună ocazie să mă duc la Versailles să-mi văd sub-locotenentul!

Vocea d-lui Wessedebringue se auzi deodată mânioasă:

— Ce înseamnă asta, domnule Visalocil? Uite un client care de două ceasuri își așteaptă purgativul!

— Da, imediat! La revedere, dragă! Ce vrei să-mi plătești bomboanele de malț? Nici nu te gândi! Nu le trec în registru și gata!

— Ai inimă bună, Agenor, dar ești un ticălos!

Și domnișoara Melanie Lapoupine dispăru, — ronțăindu-și bomboanele pentru tusă.

D. Wessedebringue era om de treabă, deși se cam mânia repede. Policarp îi ceti scrisoarea unchiului și-l consultă asupra surprizei pe care trebuia s'o pregătească.

Droghistul, după o clipă de gândire, spuse:

— Știi poate că există o materie care are ciudata proprietate de a înmagazina în timpul zilei lumina solară și de a o restitui noaptea cu o strălucire mai puternică decât a lunei. Am să-ți prepar o cantitate sub formă de pastă semilichidă. Când ai s'ajungi la Champignol scrie cu pasta aceasta pe o bucată de stofă groasă, în litere tari, o dedicație măgulitoare pentru deputatul în chestie. Lasă inscripția să stea la soare câteva ceasuri, pe urmă acopere-o cu o pânză opacă și n'o descoperi decât în momentul când va fi nevoie. Cred că momentul cel mai bun ar fi după focurile de artificii.

— Bine, dar asta are să coste cât ochii din cap?

— Ți-o fac cadou! Dar numai cu condiția să nu mai lași să se râncezească untul de rețin, cum faci câteodată.

— Să trăești, patroane!

Și în gândul lui Policarp își spunea:

— Am să-i prezint unchiului o notă de plată teribilă! Și ce succes pe lângă primăreasă!

Duminica viitoare, Policarp sosea la Champignol, purtând în buzunarul dinăuntru al pardesiului un misterios pachet.

Stâlpul de foc sburător pe care-l inventase doctorul Trousse-Cadet era de o simplicitate într'adevăr antică. Agățase de sfoara unui zmeu un cârlig și de cârlig avea să lege o farfurie cu foc bengal. După părerea doctorului acesta avea să fie un spectacol foarte impresionant.

Doctorul spuse nepotului:

— Prepară-ți tu surpriza cum știi. Eu o pregătesc pe a mea, așa ca să nu ne mai ocupăm unul de altul.

Policarp se retrase într'un chioșc din fundul grădinii. Aici, după ce întinse jos o fâșie de mătase lipită pe un carton, urmă punct cu punct instrucțiunile domnului Wessedebringue și scrise pe fâșia de mătase o frază cu litere groase.

După asta căută un loc mai ferit unde să întindă placarda ca să se usuce. Descoperi o pajiște ascunsă de un pâlc de copaci. Aici cu siguranță că n'are să vie nimeni. Era colțul cel mai ascuns al parcului. Dealtfel fâșia de pânză aproape nici nu se lămurea din iarbă.

Când Policarp se întoarse în casă găsi pe domnul Choupayon și pe domnul primar Petgalaut cu jumătatea d-sale. Adică „jumătate", vorba vine. Doamna primăreasă era o cucoană durdulie și bucălată, cu sâni proeminenți și șolduri îmbelșugate, în sfârșit o bucată de marmură gelatinoasă, foarte apetisantă pentru oamenii care sânt de părere că în amor cantitatea este unul din elementele calității.

Policarp făcu un gest de ciudă.

Işi dăduse seama, dintr'o aruncătură de ochi, că domnul deputat gusta ca și el acest gen de delicii abundente.

Intr'adevăr, în timp ce primarul și doctorul Trousse-Cadet asasinau pe bietul deputat cu tot felul de considerații locale, administrative și ierarhice, politice, economice și lingușitoare, eminentul orator schimba cu doamna primăreasă priviri înflăcărate.

— Domnilor, spuse el, când necesitatea înființării unui spital fu suficient demonstrată, o să vă cer voie să ofer brațul doamnei să mergem să culegem niște flori în grădină.

— Am să-i urmăresc, se gândi Policarp furios.

Dar tocmai în clipa aceia unchiu-său îi spuse:

— Dragă Policarp, fii tu bun și du-te până la Clignefesse cofetarul și spune-i să ne trimeată pateurile înainte de șapte.

Când Policarp se întoarse, de-abia avu timp să se ducă să-și ia inscripția din iarbă. Și — ciudat efect al unei proaste dispoziții sufletești — i se păru că placarta nu era chiar în locul unde o așezase.

Focurile de artificii tocmai se sfârșiseră. Totul intrase din nou în umbră și tăcere. Era momentul pe care-l aștepta cu nerăbdare doctorul Trousse-Cadet, ca să-și lansese focul lui aerian. Așadar, o luă la fugă prin parc ca să-și înalțe zmeul. Incepuse, dealtfel, să bată un vânt destul de puternic. Zmeul se înălță repede, dar efectul nu fu acela pe care-l aștepta ingeniosul doctor. Farfuria cu focul bengal se desprinse, și căzu, cu focul de-abia aprins.

Dar se mai întâmplă ceva. Cârligul de care fusese prinsă farfuria, printr'o nemaipomenită fatalitate, se agăță de fustele doamnei Petgalaut și, urmând ridicarea smeului, dădu primăresei fustele peste cap. Primăreasa se sbătea zadarnic în lumina muribundă a focului bengal. Când acesta se stinse un spectacol într'adevăr miraculos se oferi publicului care asista la această fantastică scenă: Pe fundul chiloților primăresei se răsfățau aceste cuvinte scrise cu litere luminoase:

DEPUTATULUI NOSTRU!
Din partea comunei!

A cui e vina? Cine o pusese pe doamna Petgalaut să se ducă înainte de masă să se așeze pe iarbă cu domnul deputat Choupayon!

Domnul deputat făcu mare haz de această întâmplare. Dar nici primarul, nici Policarp nu fură mulțumiți. Ceeace dovedește că nici chiar întâmplarea nu isbutește să mulțumească pe toată lumea.

Trad.de P. A.

Barbarie

— Ce barbarie să 'nhami bărbații la trăsură!
— Ai dreptate: ar trebui înhămate femeile.

A apărut

Viața Romînească

No. 6

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

CU URMATORUL SUMAR:

Gib. I. Mihăescu. . . *Ora bunului rămas.*
Demostene Botez. . . *Călătorii (Egipet).*
Radu Vulpe. . . . . *Piroboridava (Numele stațiunii daco-romane dela Poiana).*
Al. T. Stamatiad. . . *Viața și opera lui Omar Khayyam*
Vasile V. Georgescu. . *Schiță, nuvelă, roman.*
Zoe Verbiceanu. . . *Casa cu minuni.*
Ion Minulescu. , , . *In așteptare (Versuri).*
Paul Zarifopol. . . . *Cronica literară (Noutate literară).*
Al. Hallunga. . . . *Cronica economică (Noile instituțiuni romîne de credit agricol).*
P. Nicanor & Co. . . *Miscellanea (Controlul averilor. — Războiu și comerț. — Stridia e și nu e pește).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mișcarea intelectuală în străinătate.

PREȚUL 40 LEI

Actorii

La Expoziţia de artă teatrală dela Muzeul de Arte decorative din Zuerich, ceva cu totul deosebit e curioasa schiţă a mimicei.

Ideia în sine e foarte simplă. S'a încercat să se reprezinte cu semne grafice speciale mimica şi gesturile actorului.

După cum pentru montarea unei piese se constitue un plan al luminilor necesare, tot astfel pentru fiecare scenă se încearcă să se compună tablouri de mimică.

Nu trebue însă exagerat. Nu trebue fixată o metodă de notări, cum nu trebuesc inventate semne noi pentruca felul de joc al actorului să fie fixat cu cea mai mare exactitate.

Criticul jurnalului „Neue Zuericher Zeitung", se ridică împotriva procedeului; el crede că un sistem de felul acesta nu va putea ajunge decât la dresaj fizic, la o mimică gimnastică.

„In viaţă, scrie el, mimica nu e altceva decât un reflex spontan şi inconştient al unei stări de suflet.

Experienţa noastră introspectivă şi observaţiunile proprii ne permit să interpretăm în chip spiritual mişcările figurii. Dacă se rup legăturile ce unesc corpul, figura şi vocea cu lumea noastră interioară, toată arta comedianului devine imposibilă.

Reacţiunile noastre fizice sunt tot atât de numeroase şi variate ca şi emoţiunile şi tot atât de complexe. Nici o gimnastică a feţei n'ar putea să le înlocuiască, deoarece nu putem şti niciodată care sunt muşchii ce funcţionează la un moment dat, care e raportul exact între contracţia lor şi „senzaţia pe care o simţim".

Autorii

Corespondenţa directorului Teatrului Virgilio Palli, publicată de „l'Illustrazione italiana", conţine câteva scrisori inedite ale lui Luigi Pirandello.

Este ştiut că autorul celor „Şase personagii..." îşi datoreşte marele şi primul său succes dramatic, întreprinderii teatrale a lui Palli.

In 1917 Virgilio Palli a montat comedia „C'est ainsi", pe care publicul a primit-o cu mult entusiasm. In legătură cu reprezentaţia aceasta, directorul şi autorul au schimbat câteva scrisori.

Voi cita câteva pasagii, care dau o lumină nouă personalităţii şi operei lui Pirandello.

„Ce va spune publicul? — scrie autorul piesei „C'est ainsi", oh! l-am învăţat să primească dela mine lucruri de toate nuanţele. Totdeauna i-am pus degetul în ochi; şi el ştie prea bine. Asta-mi place şi mă distrează cu deosebire. Opera mea întreagă a fost întotdeauna în felul acesta şi va continua să fie tot aşa; o indiferenţă vădită pentru opiniunile publicului şi mai cu seamă faţă de liniştea lui morală... sau imorală".

Vorbind de dramele sale, Pirandello scrie: „Eu cred că la lumina rampei, comediile mele nu produc aceiaşi impresie ca la prima lectură. Gândul şi sentimentul care conduc acţiunea şi dictează cuvintele, nu se arată în timpul lecturei, ci numai în cursul reprezentaţiei, atunci când faptele şi cuvintele par însufleţite de o viaţă interioară, pe care o conţine gândirea deghizată. Căci toate dramele mele sunt construite din interior şi nu din afară. Acest „interior" nu se desvălue decât la luminile rampei."

Intr'o altă scrisoare, Pirandello vorbeşte de lucrul său.

„Lucrez din tot sufletul şi din tot sângele meu; nu mai am o viaţă personală, nu mă simt că trăiesc decât lucrând, creind viaţa cu spiritul ei prea complicat şi prea turmentat. Nu ştiu să scriu lucruri uşoare şi clare; n'am scris niciodată şi nici nu voiu şti în viitor. Nu-mi plac şcolile, cu atât mai puţin imitatorii.

Şcolile! Asta este domeniul individualităţii perfecte. Fiecare artist adevărat trebuie să fie singur şi unic."

„Aş vrea să ştiu"

N. LUPOVICI-BOTOŞANI.

Ce trebue să înţelegem prin destin?

Destinul este fatalitatea absolută. Cei vechi considerau această ursită ca o forţă superioară chiar voinţei zeilor.

In filosofia stoică, destinul reprezintă înlănţuirea necesară a cauzelor.

Filozoful german Leibniz deosebeşte trei genuri de „destin" sau *„fatum"* — cum îl numeşte el în latineşte. După Leibniz, există 1) un „fatum" al *stoicilor*, care se cristalizează în necesitatea absolută şi inexorabilă a legilor naturale, 2) un fatum al *creştinilor*, care se oglindeşte în teoria graţiei divine şi a predestinării şi 3) un fatum *mahomedan*, derivat din preceptele Coranului şi după care, toate evenimentele vieţii şi ale lumii sunt de dinainte şi riguros fixate în toate amănuntele. Orice lucru petrecut *„era scris"* în cartea destinului.

M. GRUMAN-BĂLŢI.

Cum se moşteneşte tuberculoza?

Multă vreme s'a crezut că copiii moştenesc tuberculoza dela părinţii lor. Cercetările ştiinţifice moderne au arătat că lucrul este neexact, deşi în general, descendenţii tuberculoşilor suferă şi ei de tuberculoză. De fapt, copiii născuţi din părinţi bolnavi de tuberculoză *nu se nasc tuberculoşi,* ci numai cu o anumită predispoziţie în această direcţie, cu alte cuvinte, cu un *teren* propice acestei boale, nu însă şi cu baccilul Koch în organism.

Bine înţeles că în aceste cazuri, existând terenul favorabil boalei şi totodată şi microbii patogeni în apropierea imediată, tuberculoza are multe şanse să prindă la descendenţi.

S'a constatat însă că, îndepărtând imediat după naştere copilul de părinţii săi bolnavi, şi supunându-l unui regim higienic (aer curat, soare, alimentaţie etc.) acesta nu ajunge să mai contracteze tuberculoza.

De altfel, în timpul din urmă, s'a încercat, — cu rezultate de altfel foarte discutabile încă — vaccinarea noilor născuţi cu un vaccin împotriva tuberculozei, datorit savantului francez, Dr. Calmette.

JEAN AIOFROMY-PĂSTRĂVENI (NEAMŢ).

Ce cărţi aş putea consulta, ca să mă documentez asupra „Afacerii Dreyfus"?

Citiţi broşura *„Afacerea Dreyfus"*, apărută de curând în editura „Adevĕrul", care cuprinde o expunere foarte documentată şi completă a acestei chestiuni, extrasă dintr'o lucrare a scriitorului francez Joseph Reinach.

Cronica Filatelică

MOPHILA. — *Exposition Internationale de philatélie Moderne.* In sălile de expoziţie ale grădinei Zoologice din Hamburg are loc dela 22 la 30 August a. c., o expoziţie internaţională de filatelie.

După comunicările primite, participă foarte multe case filatelice engleze şi mulţi colecţionari străini. Secretariatul: Hamburg 39 Sierichstrasse 42.

CRONICA NOUTAŢILOR. — Pentru comemorarea zborului Tirana-Roma, *Albania* surchargează seria aeriană din 1930 (dela 5 q — 3 Fr.) în negru: *„Tirane-Rome — 6 Korrik 1931"* tiraj filatelic 3700 serii. Pentru autenticitate exemplarele vor fi iscălite!

O serie comemorativă de 9 valori ne promite *Bulgaria* — cu ocazia jocurilor olimpice balcanice, — în timp ce o nouă serie de timbre de aviaţie sunt în fabricaţiune...

Două valori noui *Gibraltar,* îşi fac apariţia, format mare, efigia regelui George V, filigranat C. A. multiplu: 1 peny roşu — 1½ peny brun-roşu, — dantelat 14.

Activitatea intensă filatelică din *Franţa* nu se desminte. După recentele două valori, de 5 Fr. şi 10 Fr. apărute „retuşate mai puternice", timbrele de recouvrement şi-au schimbat culoarea — 1 Fr. albastru-verde, 2 Fr. brun.

Anunţatele 3 valori de aviaţie consacrate zborului Zeppelinului spre Polul Nord, îşi fac apariţia în *Germania* şi anume; 1 Mk. roşu, 2 Mk. outremer, 4 Mk. sepia (tipul 1928) toate surchargeate în brun: „Polar-Fahrt 1931".

Puţin schimbat, în privinţa aranjării armoariei şi a valorii *Elveţia* ne oferă un nou timbru de 3 Frcs. (tip m.) cu vederea celor doi „Mythen" din Brunnen-Schwyz. — brun galben, cruce în filigramă, dantelat 11½.

Islanda ne oferă un timbru de 10 kr. cu efigia Regelui Christian al X. — de culoare gris verde galben.

După cererea federaţiei Naţionale a Voluntarilor garibaldieni, *Italia* va emite în curând o serie comemorativă, în memoria lui Garibaldi...

Din *L'Echo de la Timbrologie* aflăm că şi la noi, s'a pus în circulaţie prima valoare de 25 bani, dintr'o serie nouă de timbre oficiale...

Avem promisiunile cele mai bune, că pe viitor, vom fi puşi în situaţia plăcută de a *anunţa cei dintâi apariţia timbrelor noi româneşti...*

După surcharjarea recentă a taxelor de plată din 1925/28. (15 c. pe 10 c, 15 c. pe 30 c, 20 c. pe 5 c, 20 c pe 30 c, 25 c. pe 5 c, 25 c. pe 30 c, 40 c. pe 5 c, 40 c. pe 10 c, 2 l. pe 5 c, 2 l. pe 10 c); *San Marino* ne mai gratifică.... cu o nouă serie de aviaţie; format mare 10 valori (50 c. verde 80 c. rose, 1 l. bistre, 2 l. violet brun, 2 l. 60 albastru verde, 3 l. grisfer, 5 l. măsliniu, 7 l. 70 brun, 9 l. portocaliu, 10 l. albastru).

Ultima republică europeană îşi surchargează timbrele vechi monarhiste (tip Vaquer) cu: *„Republica Espanola"....*

Spania republicană, promite — mai ales acuma — multe şi numeroase serii. Se anunţă apariţia unei serii cu efigiile „celebrităţilor" spaniole; 2 c. *Blasco Ibanez;* 5 c. *Margall;* 15 c. *Nic. Salmeron;* 30 c. *Pablo Iglesias;* 40 c. *de Castelar.*

Imprimeria republicii turceşti îşi glorifică Preşedintele *Gazi Mustafa Kemal Paşa,* printr'o nouă serie de timbre; toate cu efigia lui în 3 tipuri; 19 valori (de la 10 pa. până la 250 Ku.)

ALDO

Poşta Cronicei filatelice

Căpitan filatelist. — Mulţumiri pentru comunicare.

Theodorescu, loco. — Sediul — Cal. Victoriei 51, Et. I (Elysée). — Reuniunile filatelice în fiecare Duminică — 10-12 dim.

Amator Braşov. — Urmăriţi Cronicele viitoare, sperăm că veţi fi satisfăcut.

Cetitor Iaşi. — Vă recomandăm pe d. Rudolf Sozscák, Carol Davila 108, Bucureşti.

A APĂRUT EDIŢIA II-a
R. U. R.
Dramă utopică şi colectivă în trei acte şi un prolog de
CARL CIAPEK
în „BIBLIOTECA DIMINEAŢA" No. 75-76
Preţul 10 lei

Citiţi azi: **LECTURA No. 341**
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
J. H. ROSNY AINÉ
Membru al Academiei Goncourt
LOGODNICA UMBREI
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

Citiţi **André Maurois**
VIAŢA LUI DISRAELI
Traducere de T. Teodorescu-Branişte
Cea mai bună biografie romanţată scrisă până azi
200 PAGINI — 70 LEI

Cronica Şahului

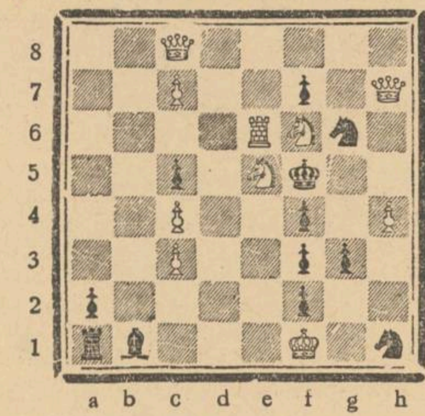
PROBLEMA No. 389

— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: „Allrigth"

Negru:

Rf5, Ta1, Cg6 şi h1, Nb1, Pa2, c5, f2, f3, f4, f7 şi g3 (12).

Alb:

Rf1, Dc8, Té6, Cé5 şi f6, Nh7, Pc3, c4, c7 şi h4 (10)

Mat invers în 2 mutări.

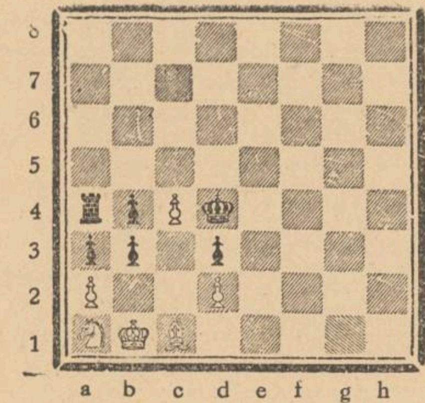
PROBLEMA No. 390

— *Din concursul nostru de probleme* —

Motto: „Pelleas"

Negru:

Rd4, Ta4, Pa3, b3, b4 şi d3 (6).

Alb:

Rb1, Ca1, Nc1, Pa2, c4 şi d2 (6).

Mat ajutor în 3 mutări.

PARTIDA No. 177

Jucată la New-York în conoursul naţional american de maeştri în Aprilie 1931.

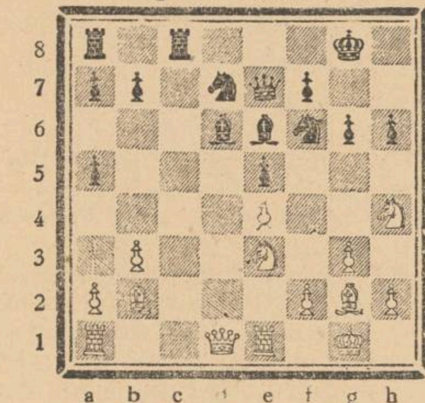
Alb: J. R. Capablanca **Negru: A. E. Santasiere**

Deschiderea Reti

1. Cg1—f3, Cg8—f6; 2. b2—b3, d7—d5; 3. Nc1—b2, Nc8—f5; 4. g2—g3, é7—é6; 5. Nf1—g2, Cb8—d7; 6. 0—0 Nf8—d6; 7. d2—d3, h7—h6; 8. Cb1—d2, Dd8—é7; 9. Tf1—é1, é6—é5; 10. c2—c4, c7—c6; 11. c4×d5!, c6×d5; 12. é2—é4, d5×é4; 13. d3×é4, Nf5—é6; 14. Cf3—h4, g7—g6; 15. Cd2—f1!, 0—0; 16. Cf1—é3, Tf8—C8?; negrul nu vede intenţia advessarului; ar fi trebuit să joace

Situaţia partidei după a 16-a mutare a negrului,

Negru: Santasiere.

Alb: Capablanca.

Cb6 sau Nb4. 17. Ch4—f5! g6×f5; 18. é4×f5, é5—é4, 19. f5×é6, Dé7×é6; 20. Ng2—h3!, Dé6×h3; 21. Dd1×d6, Tc8—c6; 22. Dd6—f4, Ta8—c8; pentru că Cf5 să poată răspunde cu Cd5. 23. Ta1—c1, Cf6—h5; 24. Df4—f5, Dh3×f5; 25. Cé3×f5, Té8—é6; 26. Tc1×c6, b7×c6; 27. Té1—d1, Cd7—é5; negrul nu poate evita pierderea unui pion; la Cb6 ar fi urmat Td8+, Rh7; Th8+, Rg6; g4! cu un repede câştig. 28. Cf5×h6+, Rg8—g7; 29. Cf6—g4, f7—f6; 30. Nb2×é5, f6×é5; 31. Td1—é1, câştigă un al doilea pion. 31...., Rg7—g6; 32. Té1×é4, Rg6—f5; 33. f2—f3, Ch5—g7; 34. Cg4—é3+, Rf5—f6; 35, Té4—a4, Té6—d6; nu se mai poate împiedeca pierderea a încă unui pion: la Té7, ar fi urmat Ta6, Tc7?; Cd5+. 36. Ta4×a7, Td6—d2; 37. Cé2—g4+ şi negrul abandonează, căci pierde şi ultimii doi pioni: Rg6; C×é5+ urmat de C×c6.

Ing. L. LOEWENTON

P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Morfinomania vindecabilă

Intr'o circulară a Ligii Naţiuinilor, un medic egiptean comunică o metodă nouă de a vindeca patima morfinei, cocainei şi opiului. I se lipeşte pacientului un plastru pe spate; din lichidul format sub plastru i se fac injecţii în sânge; câteva luni de zile, pacientul astfel tratat refuză cu scârbă orice stupefiant. Cea mai infimă cantitate din stupefiantul obişnuit până atunci îi provoacă vărsături şi ameţeli; unii nu mai pot suferi nici mirosul fumului de opium.

După vre-o şase luni, efectul dispare şi operaţia trebue repetată. Guvernul chinez proectează să intensifice lupta contra tavernelor de opium, obligând organele care descopăr pe infractori să-i supună în mod forţat noului procedeu descoperit de medicul egiptean.

Căsătoria... prin poştă

Intre alte reforme ale regimului căsătoriei, guvernul sovietic a introdus o inovaţie, care le întrece pe toate celelalte. Părţile care contractează pactul căsătoriei cumpără de la oficiul poştal formulare tipărite şi după ce le complectează şi le semnează, le predau funcţionarului poştal, iar acesta, în schimbul unei taxe modeste, le trimite spre înregistrare oficiului de stare civilă. Chitanţa poştei serveşte ca act de căsătorie.

Aceiaşi formalitate se îndeplineşte şi în caz de divorţ. Poşta vinde formularul de divorţ şi-l ia în primire complectat, pentru a-l trimite la înregistrare la oficiul de stare civilă.

Aer sintetic pentru tuberculoşi

Unul din participanţii la expediţia Nautilus s'a scoborît la fundul râului Delaware pentru a experimenta în mod practic o interesantă teorie a cărei aplicare deschide perspective cu totul noi.

Plecând de la ideia că cele 80% azot din aer nu aduc nici un folos organismului animal, ba îi pot chiar dăuna în anumite împrejurări, intrepidul scafandru a conceput planul ca în astfel de prilejuri să se utilizeze în locul atmosferei naturale, o combinaţie artificială în care azotul să fie înlocuit prin helium, — procentul de oxigen rămânând acelaş ca în aerul natural. S'a dovedit că respirarea acestui aer sintetic e mult mai lesnicioasă şi mai prielnică organismului decât aerul natural. Până acum scafandrii sufereau mult de pe urma azotului din aer, care sub presiunea mare din adâncime intră în sânge vătămând sănătatea. Se mai crede că, stând câtva timp într'o atmosferă artificială potrivit combinată, o întreagă categorie de bolnavi şi-ar putea găsi vindecarea. Savanţi reputaţi fac astăzi experienţe în această direcţie şi e foarte posibil ca viitorul apropiat să aducă surprize mari pentru bolnavii de piept.

Există vegetaţie în lună?

Universitatea Harvard se ocupă de ani de zile cu observarea petelor ce apar în lună la intervale regulate. Aceste pete nu pot fi simple umbre de lumină, pentrucă schimbarea poziţiei soarelui faţă de lună ar modifica şi lungimea petelor, — ceiace nu se întâmplă. Savanţii americani le atribue vegetaţiei, răsturnând părerea că în lună n'ar fi viaţă organică. S'a emis ipoteza că ziua lunară, care durează cât 14 de ale noastre, constitue un fel de anotimp în cursul căruia viaţa încolţeşte şi moare.

Dacă erupţiile vulcanice pe care unii astronomi cred a le fi observat pe lună se vor dovedi adevărate, vom putea trage încheerea că există în lună şi apă, poate chiar şi aer, adică elementele necesare vieţii organice. Se cunosc şi pe pământ o mulţime de spori şi de microbi, care rezistă alternărilor mari de temperatură, cum sunt acelea dintre zi şi noapte în lună.

Construindu-se telescoape şi mai mari decât cele de azi, părerea noastră despre satelitul pretins mort al pământului se va schimba cu desăvârşire.

A APARUT:
CURS DE PREPARAŢIE
PENTRU
Absolvenţii a patru clase primare, care candidează la licee, şcoli normale, seminarii, şcoli comerciale şi de meserii.
CUPRINDE: Compunere, Gramatică, Aritmetică 54 Probleme, Istorie, Geografie.
DE
PETRE I. GHIAŢĂ şi ION ROTARU
160 pagini — 60 lei
Editura „Adeverul" S A., Bucureşti

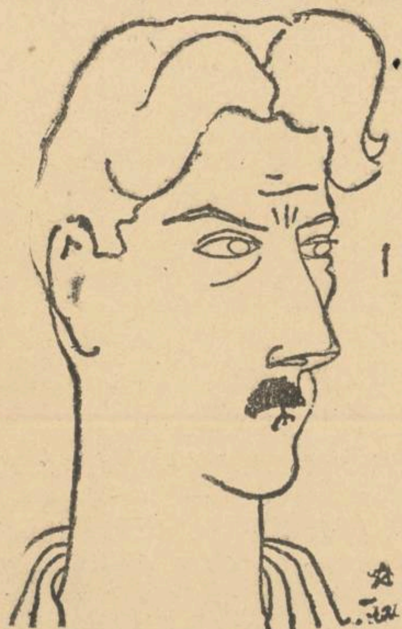
COZONACI FRUMOŞI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Cărți și Reviste

JEAN COCTEAU: „Opium"

D. Jean Cocteau povestește cetitorului cum fuma opium, cum lua 9 (nouă) pipe pe zi, trei dimineața, trei după masă și trei noaptea, cum a început o cură de dezintoxicare; cum, după ce se va dezintoxica, se va lăsa poate de fumat, sau poate invers, se va reapuca. La care cetitorul nu se poate în permanență împedeca de a-și pune următoarea întrebare de bun simț: „ce-mi pasă mie de toate acestea? ce-mi pasă mie că d. Cocteau a fumat, că nu mai fumează, că va fuma din nou sau că nu va mai fuma?"

Și avem atunci categorica impresie că ne aflăm în

Jean Cocteau

fața unui om care-și bate joc de public, și asta într'un mod ieftin și sărac. Cum să spun? Inchipuiți-vă un farsor care e și ramolit. Se poate combinație mai dezolantă? Aceste două lucruri nu prea merg împreună; amestecul lor apare ca ceva straniu. Noua carte a lui Cocteau este o combinație ciudată de trișerie și oboseală. Este o impresie deconcertantă de — cum să zic? — de escroc sărac.

Firește cuvintele noastre nu trebue luate „à la lettre"; nu este vorba aci decât de traducerea în imagini pur metaforice a sentimentului de dezolare pe care îl avem în fața camelotei pline de mofturi a acestui autor care, altă dată a dat lucruri atât de bune. Gândiți-vă la „Thomas l'imposteur", la extraordinarele aforisme publicate sub titlul „Le coq et l'arlequin" în volumul „Rappel à l'ordre", dar mai ales „Le grand écart". O carte cu linii mari și simple, o poveste banală și concentrată, un stil natural și rezumat. Dar autorul avea răsuflare scurtă. După puțină celebritate, talentul său a lunecat iute pe povârnișul propriei sale facilități. De atunci n'au mai apărut în librării, semnate de Jean Cocteau, decât strâmbături mai mult sau mai puțin ingenioase, ca bunioară „Les enfants terribles", poveste cu totul ireală — sau încă mai rău, căci irealul, când are valoare de simbol, e mai real chiar ca realitatea — o poveste care nu trezește în amintirea noastră nici-o sugestie, nici-un ecou, nici-o analogie. O poveste-șaradă, în care autorul și-a propus să descrie câte-va perechi de copii satanici, și n'a reușit să descrie decât niște ființe care nu există nici în realitate, nici în imaginația cuiva.

Mă gândesc apoi la „vocea omenească", o piesă de teatru într'un singur act și cu un singur personaj, o simplă convorbire la telefon, sau mai bine zis o jumătate de convorbire, căci răspunsurile interlocutorului nu le auzim. Trebue să recunoaștem că în această bucată Cocteau par'că se strâmbă mai puțin ca de obiceiu. Dar rămâne și aci acea impresie de lucru ieftin și frust, de eleganță de om sărac, de acrobat cu reumatisme.

Am amintit toate astea pentru că în definitiv, oricare le-ar fi cusururile, tot mai găsim câte ceva în ele; pe ici pe colo o formulă profundă, o nuanță delicată, o întorsătură de gândire spirituală; pe când în „Opium" nu este absolut nimic.

Iar, pe de altă parte, întâlnim în „Opium" conduite simptomatice pentru un scriitor cu talent scăpătat. Pe alocuri, cetim câte o frază pe care par'că am mai auzit-o noi undeva. Căutăm să ne aducem aminte. Ne întrebăm dacă e vorba de plagiat. Ne căsnim să aflăm cine a fost autorul plagiat. Dar nu. E încă mai rău decât toate astea. D. Cocteau este „și sărac și fudul" — ca să ne folosim de această frumoasă expresie populară românească. Cocteau copiază, dar nu din cărțile altuia, ci tot din ale lui. De pildă cugetarea din „Le coq et l'arlequin" în care spune că ar fi amuzant de imaginat „o piesă de teatru pentru cățel, unde cortina se ridică, scenă reprezentând un os", este luată direct din „Le coq et l'Arlequin".

In „Le coq et l'Arlequin" această reflecțiune era tipărită cu trei steluțe la început și trei steluțe la urmă, încadrată între alte două cugetări. Dacă în „Opium" ar fi fost utilizată în cursul unei povestiri, deși procedeul tot n'ar fi fost tocmai catolic, totuși s'ar fi putut la urma urmelor apăra. Decât Cocteau face altfel. El transcrie mica cugetare tot subt forma de cugetare izolată, tot cu steluțe la cap și coadă. Ceiace e mult mai grav.

Și mai sunt și alte asemenea „virimente" literare; în total o impresie de profundă tristețe; e sincera mâhnire pe care un prieten bogat, puternic și plin de tinerești resurse ni-o dă în momentul sărăcirii și „ramolismentului".

Păcat.

D. I. SUCHIANU

BENEDICT KANNER: „Ion Eliade Rădulescu, un precursor al criticei române"
Editura Soc. Prietenii Istoriei Literare, București 1931.

Urmărind desvoltarea criticei la noi, ni se pare — spune autorul — că am fixa trei epoce mai distincte: „o primă perioadă de desvoltare a criticei ar începe cu apariția *„Curierului românesc"* al lui Eliade Rădulescu, la 1829, și ar merge până la 1867, când apar *„Convorbirile literare"*; a doua epocă ar fi dela 1867 până la 1885, când „Convorbirile literare" se mută la București. Aceasta epocă este cea mai importantă, cea mai însemnată prin polemicele și criticele revistelor timpului; și, în sfârșit, a treia epocă ar porni dela 1885 până în zilele noastre".

Pornind dela această precizare a fazelor de desvoltare a criticei românești, d. Benedict Kanner se oprește la acela care a făcut primul pas, hotărît, al criticei literare, la acela care definește, cu activitatea lui, prima perioadă a criticei, la noi, la Ion Eliade Rădulescu. Se deosebesc în critica lui Eliade două epoci distincte, două momente mai caracteristice: 1829, când începe să apară „Curierul Românesc" și 1847—48, în ajun de a fi exilat din țară. Pentru prima epocă, Eliade nu avea un plan de critică fixat, la 1847—48 este însă îndeajuns de fixat, „temeiurile" criticei sale și le fixează în 14 puncte, în care-și dă perfect seama de însemnătatea literaturii și de faptul că în ea se oglindește epoca respectivă, cu scăderile și progresele ei. Deși inconsecventă, critica lui avea îndrumări sănătoase care, urmate cu strictețǎ, puteau înrâuri hotărîtor mișcarea literară a timpului. Iată un minunat scop al artei în genere, predicat de Eliade, în care, deși apar tendințe moralizatoare, el este totuș pilda unei foarte bune înțelegeri artistice: „A scrie cu scop, a avea în scopul său o țintă morală, a alege din viața omenească niște împrejurări comune prin care sujetul său să se poată aplica la tot omul, în tot locul și în tot veacul; a face ca fiecare om bun să găsească câteva pasagii care să i se potrivească și să afle mângâere, și fiecare înrăutățit ca de săgeata trăsnetului să fie isbit la tot rândul unde i se înfățișează închipuirea: asta va să zică a cunoaște natura, asta va să zică că într'o scriere sau icoană domnește adevărul și că autorul sau zugravul a isbutit în fapta sa".

Autorul, d. Benedict Kanner reușește să dea, în numeroase citațiuni, adevărata caracteristică a criticii lui Eliade Rădulescu. Ar mai fi fost de dorit ca lucrarea d-lui Kanner să cuprindă încă un capitol, în care să se fi discutat, documentat, dacă și cum a înrâurit critica lui Eliade asupra spiritului generației scriitoricești dintre 1830—1860. Căci o înrâurire, fecundă uneori, alteori eronată, critica lui Eliade a avut.

G. B.

MYRIAM HARRY: „Terre d'Adonis"
(Ed. Flammarion, Paris)

Născută la Ierusalim, cetatea lui David, pe care ea a descris-o de atâtea ori în pagini pline de lumină și de nostalgie, d-na Myriam Harry a înțeles ca nimeni altul și a tradus minunat aspirațiunile de ordin mistic ale acelor ținuturi din Siria și Palestina, în care, în cursul lungilor și deselor călătorii, și-a plimbat reveriile. Amintirea nenumăratelor și turburătoarelor mituri păgâne amestecate cu povestirile tradiționale ale existenței lui Isus și a discipolilor săi revin mereu în sufletul Sionei. Fără să vrea să se oprească la vreuna din aceste idei, ea rătăcește pe drumuri și pe cărările munților spicuind de ici de colo, fie o legendă arabă — ca, de pildă, aceea a misteriosului vizitiu de cămile din Mekke însurat cu Kadișa — fie evocând fantomele eroilor dispăruți, a cruciaților cu arme grele care asediară, la Tripoli, castelul prințesei îndepărtate și care împodobiră cu armele lor zidurile din Aradus.

Dar ceeace pare că atrage în deosebi pe d-na Myriam Harry este ciclul amorului și morții care se desfășură pe înălțimile Libanului acoperit cu duzi și viță de vie. Incântarea poemei „divinului vânător" continuă să străbată visul Sionei și pe când ea parcurge colinele care răsunau odinioară de strigătele de durere și de voluptate ale menadelor nebune și ale bocitoarelor despletite, i se pare că aude galopul calului frumosului Adonis, în căutarea Astarteei... Se știe ce soartă fu rezervată lui Adonis, urmărit de mânia lui Marte. Dar trebue oare să plângem soarta amantului zeiței?... Adonis fu reînviat de către Zeus, înduplecat de rugămințile zeiței, pentru câteva momente, care pentru ei au valorat cât un secol întreg, pentrucă au putut astfel da naștere lui Eros, veșnicul copil care, bătându-și joc de toate, conduce lumea...

D-na Myriam Harry și-a dedicat cartea memoriei lui Ernest Renan și surorei sale Henrietta, pasionați și unul și altul de aceste ținuturi ale lui Adonis, în care Renan și-a scris „Viața lui Isus".

Romanul regionalist în Italia

Romanul regional n'a murit, în Italia din contra se poate afirma că el prezintă forma literară cea mai vie și mai fecundă. După o eclipsă de mică durată, „verismul" căruia Verga, De Roberto și Capuana i-au dat modele perfecte, și-a reluat locul. Lucru foarte natural dealtfel, deoarece metoda veristă nu este decât observație, coordonare și punerea în valoare literară a faptelor zilnice ale vieții.

Se poate totuși constata că printre elementele alese de scriitori pentru compunerea acelor „dramatis personae" sensualitatea a luat o importanță mai deosebită, în tot cazul se impune cu o brutalitate aproape necunoscută până acum. Se resimte desigur și influența lui Freud și a romanelor franceze de după marele războiu.

„Gente in Aspromonte", în care calabrezul Corrado Alvaro se regăsește în decorul provinciei sale natale, relevă un regionalism în felul celui amintit. Munți, stânci, oameni și animale au mirosul acru, culori crude, o duritate aspră. Glasurile pământului se fac aci ascultate deodată cu impresiunile oamenilor ținutului, impresiuni strânse, concentrate, de o nuditate emoționantă, niciodată discursive. Niciodată nu s'ar fi putut urmări mai bine, fără să aibă aerul de a o spune, geneza ideii de dreptate într'un biet creier de adolescent, înfometat și epuizat de o muncă prea aspră; niciodată nu s'ar fi putut zugrăvi mai bine, adică cu mai puțin romantism, fără să se ucidă totuși emoția, atrocitatea existenței. Cuvântul: a zugrăvi, se aplică de altfel rău, aici, metodei lui Corrado Alvaro. El adună fapte care, cimentate într'un fel prin repercusiuni interioare, se unesc și se amestecă. Nicio descriere izolată. Totul este dens, strâns, compact, prea compact poate.

Florentinul Bruno Cigognani aplică oamenilor și lucrurilor din Toscana un procedeu analitic analog. Totul la el este disciplinat, orientat către țelul dorit, care cere să nu se omită nimic; astfel el desenează cu o singură trăsătură, fixează gesturile și obiectele cu o preciziune teribilă în culegerea de nuvele intitulată „Strada Facendo" (Pe drum). Și aici asprimea vieții, adică chinurile omului, este pusă în plină lumină. Și, Dumnezeu știe, dacă soarele mai strălucește la Fiesole și la San Miniato!

Regionalismul mai triumfă, dar fără frâu și adeseori fără gust, dar cu o forță naturală bogată în sensualitate în romanul doamnei Lina Pietravalle, intitulat „Catena" (Lanțul). Un alt scriitor calabrez, Leonida Repaci, dă în „La carne inquieta" toată brutalitatea dorințelor sexuale încălzite în focul soarelui meridional. Femia Ferraro nu se poate mărita cu acela pe care-l iubește, un tânăr podgorean naiv, Peppe Lania, pentrucă mama ei se opune. Ea fuge cu el, dar perechia e urmărită de sătenii care, prinzându-i, violează pe Femia Ferraro. Aceasta se refugiază într'o mânăstire ca să se călugărească, dar freamătul cărnii ei o face să evadeze. Fată în casă într'o nobilă familie napolitană, ea se agață de tânărul vlăstar al familiei, se căsătorește cu el, sfârșind apoi a se prostitua cu bătrânii avuți. Peppe înebunește.

„La Stella del Nord" de Umberto Fracchia pare că se inspiră din cu totul alte principii. Romanul acesta studiază într'o căsnicie falsă, într'o familie ilegitimă, acțiunile și reacțiunile sentimentelor, mai ales ale sentimentelor amoroase. Foarte abil, Umberto Fracchia relevă și sugerează încet-încet ciudate disonanțe între membrii acestei familii care ar putea fi considerată dela început ca normală, și creiază astfel o atmosferă turbure, quasi incestuoasă. Spovedania risipește bruma aceasta, distruge aparența de inert, dar drama care se substitue nu e mai puțin teribilă. Este aceasta realism? se întreabă d. Raoul de Nolva în *„La Revue Mondiale"*, de unde luăm aceste date. Dacă privim exact, nu, răspunde d. de Nolva, romanul lui Umberto Fracchia nu este realist, este ceva mai mult, stă la întretăierea realului cu irealul. Acțiunea lui este flotantă uneori, întreruptă, apoi iarăși reluată, desemnând curioase arabescuri. — *G. B.*

STUDII EMINESCIENE

D. MURĂRAȘU: „Mărturii în legătură cu originea lui M. Eminescu"; — I. V. PĂTRAȘCANU: „M. Eminescu student la Berlin"; — PETRE V. HANEȘ: „M. Eminescu începător".
București, Editura Societății „Prietenii Istoriei Literare", 1931.

Am mai arătat cândva, tot aici, că studiile eminesciene capătă un pronunțat caracter științific căutând, mai înainte de a porni la generalizări, să descopere și să explice numeroasele puncte obscure din viața și opera poetului, numeroasele cauze de ordin extern sau intim care au contribuit la formarea complexei personalități a omului și scriitorului. In numărul acestor studii, pornite din aceleași preocupări, putem pune și nouile lucrări datorite d-lor: D. Murărașu, I. V. Pătrășcanu și Petre V. Haneș și apărute în timpul din urmă.

Cercetarea colecțiilor de ziare la care a colaborat Eminescu, acum cincizeci sau șasezeci de ani, face pe d. D. Murărașu să descopere noui mărturii în legătură cu originea poetului, mărturii smulse din violentele și pătimașele lupte politice de pe vremuri. In urma unor articole apărute în ziarul conservator *„Timpul"*, la care poetul era redactor și colaborator principal, Eminescu este vehement atacat de ziarele liberale și conservatoare-dizidente, naționalismul lui intransigent e luat în râs și originea lui română contestată. Eminescu răspunde în *„Timpul"* dela 8 Aprilie 1882 într'un faimos articol intitulat *„Materialuri etnologice"*, în care, după ce analizează structura societății românești contimporane, spune: „Eu nu mă supăr de loc de modul cum se reflectă persoana mea în ochii d-tale (i se răspundea lui Nicu Xenopol, N. R.), căci dela așa oglindă nici nu mă pot aștepta la alt reflex. *Dar acest reflex nu schimbă deloc realitatea; el nu mă oprește de-a fi dintr'o familie nu numai română, ci și nobilă neam de neamul ei* — să nu vă fie cu supărare — încât vă asigur că între strămoșii din țara de sus a Moldovei, — de care nu mi-e rușine să vorbesc, s'or fi aflând poate țărani liberi, dar greci și păzitori de temniță măcar niciunul". Altădată Eminescu își afirmase origina-i românească în termenii următori, punând și atunci în comparație ceata veneticilor uzurpatori: „Când d-lor ne zic nouă că nu suntem Români, râde lumea care știe *că ne ținem grapă de părinți, ce neam de neamul lor au fost Români;* dar când le zicem noi d-lor că sunt rămășițe și pui de fanarioți, atunci îi ustură rău, pentrucă e adevărat și se știu cu musca pe căciulă".

Conștiința că-i Român și țăran de origine îi dădea lui Eminescu autoritatea morală de-a duce apriga-i luptă ziaristică pentru o politică națională, un stat național, o literatură cât mai neaoșă, o limbă cât mai nepătată de străinisme. „Această conștiință, spune d. D. Murărașu, legitimează atacurile contra păturii superpuse, explică ura nepotolită contra străinilor în *„Scrisoarea III-a"* și *„Doină"*, ne face să înțelegem dece Eminescu a pus atâta pasiune în apărarea clasei țărănești, de ce a socotit-o pe aceasta singura clasă pozitivă, singura demnă de numele de păstru al naționalității noastre".

Dela mărturiile asupra originii poetului, relevate de d. D. Murărașu, să trecem la broșura *„M. Eminescu la Berlin"* a d-lui I. V. Pătrășcanu. Până acum, cercetările asupra timpului petrecut de Eminescu în străinătate, la studii, s'au întins numai asupra perioadei petrecute la Viena; pentru prima oară d. I. V. Pătrășcanu cercetează cu asiduitate arhivele universitare din Berlin, isbutind să probeze că Eminescu a fost student ordinar al Universității din Berlin — înscris în baza unui certificat de maturitate (bacalaureat) emis de gimnaziul din Botoșani — între anii 1872-1874, deci după șederea lui la Viena (1869-1872), având ca obiecte principale de studiu: filosofia și istoria. La sfârșitul semestrului 1874 Eminescu părăsește Berlinul, fără să-și fi trecut examenul de doctorat, și vine în țară, unde capătă funcția de bibliotecar la Iași.

Rămâne o taină: dece, după constatate studii aprofundate, în special cu Zeller, Droysen și Lepsius, nu și-a trecut Eminescu examenul de doctor și a renunțat la formarea perspectivei de a fi profesor la Universitatea din Iași, profesor de filosofie, scriind lui Maiorescu că aceasta ar veni prea devreme după cunoștința lui?

D-l I. V. Pătrășcanu caută o explicație, seducătoare ce-i dreptul, fără ca taina să se lase totuși definitiv deslegată: „Iată ce scrie (Eminescu către Maiorescu, N. R.): Pot eu, ca fără un plan de studii hotărît, să îndrăsnesc la vârsta mea să fac acest lucru? Iată ce înaltă concepție are Eminescu despre profesorat și iată la câtă cunoaștere de el și de ceeace trebuia să fie el, ajunge acuma! El n'a ajuns încă la posedarea completă și clară a unui lucru și nici la redarea lui exactă și precisă. La cunoașterea exactă a unui lucru, Eminescu nu se mulțumește numai examinând acea chestiune izolat, ci el vrea s'o cunoască și în complexul celorlalte discipline. Astfel pentru filozofie, el ține să studieze Anatomia și Fiziologia. Tot în vederea concentrării mai adânci a studiilor și-a dat și demisia dela Ministerul afacerilor străine, din postul de translator, închizându-se la Charlottenburg, unde lucrează în vederea examenului. Ce-a lucrat, cât a lucrat și cum și la ce, nu se știe nimic. Multe din viața acestui mare geniu vor rămâne o taină, precum și el însuși își este o taină. Având în vedere dorința lui de a citi și studia, având în vedere vastele lui cunoștințe din multiple domenii și mai ales acea particularitate a caracterului său de a cunoaște în mod aprofundat chestiunile, ajungem în mod natural la concluzia că numai *nelinișteа* aceea internă cauzată de micile mizerii ale unui suflet chinuit — chinuit de ziua de mâine — nu i-au dat răgaz să-și concentreze pentru moment cerințele vieții externe cu cele ale vieții interne, și să-și dea doctoratul. Și tocmai din această pricină, suflet veșnic îndurerat și lăsat în voia valurilor și vânturilor, gândurile lui n'au putut atinge nici chiar în cea mai matură epocă a geniului său, acea seninătate olimpică, pecetie a clasicismului antic".

In aceeaș broșură d. I. V. Pătrășcanu crede a fi stabilit exact casa în care a locuit Eminescu la Berlin, în Charlottenburg, a cărei fotografie actuală se publică în broșura amintită.

Dacă studiile, foarte de interes prin noutatea lor, ale d-lor D. Murărașu și I. V. Pătrășcanu privesc numai amănunte din viața poetului, în schimb acel al d-lui Petre V. Haneș se referă la operă și încă la opera de tinerețe a lui Eminescu, broșura fiind intitulată: *„M. Eminescu începător"*. Cu această lucrare d. Petre V. Haneș intră în studiul cel mare al influențelor ce s'au exercitat asupra formării personalității poetice a lui Eminescu, studiu care va trebui să ducă la cunoașterea cât mai exactă a tot ceeace datorește Eminescu înaintașilor, fie români sau străini, ca limbă, stil, atitudine sufletească și idei.

„M. Eminescu, spune d. Petre V. Haneș, începe să scrie în epoca regalității literare a lui V. Alecsandri. Marele poet tronă, înconjurat de prinți mici, dar simpatici, ca: G. Sion, N. Nicoleanu, Al. Sihleanu, Al. Depărățeanu, Mihail Zamfirescu, etc. Simpatici mai ales prin lipsa lor de pretențiune. Scriau modești, se'nvârteau tăcuți împrejurul soarelui strălucitor. Urmau școala literară a lui V. Alecsandri, cultivând mai mult inspirațiunea ușoară a fruntașului, decât pe cea adâncă, cum se întâmplă deseori împrejurul geniilor sau talentelor reprezentative. In aceiaș vreme se simția și influența lui Bolintineanu, a cărui activitate se apropia în multe privințe de a lui Alecsandri. Să nu uităm nici pe scriitorii ardeleni care, deși începu[...]ră cu activitate filologică și istorică, isbutiseră să impună preocupările lor de latinitate și activității poetice: Grigore Alexandrescu, Andrei Mureșianu și V. Alecsandri iau uneori ca temă de inspirație latinitatea și nu fără succes. In poesiile lor apare amintirea lumei romane și a Impăratului Traian".

Exemplificând mai departe, în sensul acesta, influențele suferite de poesia începătoare a lui Eminescu, d. P. V. Haneș nu uită să arate și cum și cât a fost influențat poetul de poesia poporană, care fusese de curând scoasă la iveală de Alecu Russo și V. Alecsandri. In *„Revedere"* și în *„Codrule, codruțule"* artistul Eminescu a știut să culeagă din materialul poporan numai mărgăritarele ce-i conveneau inspirațiunii lui poetice. O înrâurire puternică asupra spiritului lui Eminescu, nu numai în poesie dar — și mai ales — în activitatea lui practică, ziaristică, este cunoscută sub numele de ardelenism, influență pe care poetul a primit-o și dela profesorul său Aron Pumnul și din contactul lui de mai târziu cu Ardealul. In vocabular, în expresie, ardelenismele sunt mai abundente decât, de pildă, moldovenismele. Atitudinea lui antifranțuzească, teoria păturii superpuse sau teoria rasei pure ca leac la boala păturii superpuse sunt iarăși de origine ardelenească, după cum tot de origine ardelenească este și acuzația de bizantinism adusă activității păturii conducătoare a politicei românești din a doua jumătate a secolului al nouăsprezecelea. Sunt în această a doua parte a studiului d-lui P. V. Haneș, mai mult ca în cea dintâi, unde exemplele poetice pot fi — chiar se cer — cu folos înmulțite, unele precizări valoroase și bine documentate, care isbutesc să pună în adevărată lumină atmosfera de formare a spiritului poetic și practic a lui Eminescu, determinând mai ales atitudinea-i politică în aprigă luptă naționalistă de mai târziu.

Cu aceste noi contribuțiuni studiile eminesciene sunt în plin progres, în progresul pe care-l așteptam de mult și de care ne bucurăm azi, pentrucă toate aceste contribuțiuni izolate, mai mari sau mai mici, fie ele cât de multe, vor duce mâine la alcătuirea acelei mari monografii eminesciene, bogată și luminoasă, care să înfățișeze tot complexul de idei și sentimente de care a fost stăpânit cel mai mare, până azi, poet al nostru.

GEORGE BAICULESCU

INSEMNĂRI

Căldură şi... literatură

Coşul redacţiei noastre are încă prilejul — deşi blazat — să primească câteodată lucruri într'adevăr surprinzătoare. Nu ne trecuse până acum prin cap să clasăm după anotimpuri „încercările" literare care ni se trimit. Ar fi de cercetat care anotimp este mai capabil să dea mâncărime poetică şi să aţâţe glanda literară, care se pare că este un organ comun tuturor muritorilor — nu numai câtorva aleşi.

Din experienţa de până acum ne-am putut da seama că vara e anotimpul în care se deslănţue cu mai multă furie boala aceasta a scrisului. Care o fi cauza? Vacanţa? Nouă ăstora care unsprezece luni din an ne îndeletnicim cu această meserie a scrisului, ni se pare că vacanţa e tocmai prilej să nu mai pui mâna pe toc. Dar aceasta este, probabil, o deformare profesională. In orice caz, ciudată idee şi asta, să-ţi petreci vacanţa scriind.

Ne vine a crede că pricina acestei boli a scrisului, în timpul verii, e căldura. Ea e aceia care produce excitarea nervoasă şi starea de spirit necesară inspiraţiei. Pentrucă trebue să ştiţi că toţi cei care ne trimet manuscrise scriu numai din inspiraţie. Scriu fără talent, fără ortografie, fără gust — dar se cunoaşte că scriu dintr'un imbold irezistibil şi spontan. E curios cum în marele public a rămas încă aşa de vie concepţia că scriitorul scrie într'o stare de semihalucinaţie, într'un fel de somnambulism inspirat, ca un oracol. Este o concepţie de origine romantică — şi absolut falsă. Scriitorul este un om ca toţi oamenii, care când scrie lucrează şi cu inteligenţa nu numai cu inspiraţia. Scrisul cere, pe lângă talent, şi meşteşug. Este o meserie pe care o înveţi singur, cu trudă şi bătaie de cap...

Dar să ne întoarcem la vorba noastră. Căldura poate avea efecte deosebite: pe unii îi moleşeşte şi îi dispune la reverie; pe alţii, dimpotrivă, îi aţâţă şi îi face agresivi.

Iată unul din categoria agresivilor, care ne scrie:

Domnule Director,

Deoarece vreau să mă răzbun pe şeful meu de birou, care contra regulamentului mă aduce la serviciu şi după amiază, vă rog respectos să bine-voiţi a publica în rubrica cititorilor următoarea epigramă scrisă de mine:

EPIGRAMA

Nu pot veni după amiază
Cu toate că eşti şef contabil,
Căci dacă nu sunt om cu vază;
Sunt cel puţin contribuabil.

Iată un cetăţean care, iarna, n'ar fi fost exasperat de această pretenţie a şefului d-sale ierarhic. Iarna, poate, chiar ar fi preferat să vie la biurou. Dacă n'are calorifer, lipsind după amiază de acasă, mai face economie la lemne. Dar vara, pe arşiţa după amiezilor de Iulie în Bucureşti! Este o autentică inspiraţie de sezon.

Acum, un individ... din categoria celor pe care vara îi halucinează. Bucata pe care ne-o trimite se chiamă „Un vis caracteristic secolului". Ne mărturiseşte că o scris-o „într'una din nopţile de insomnie când m'au năpădit grija zilei ce urma să vină împreună cu groaza de necunoscutul în care ne sbatem..." Bucata începe astfel: „E o linişte care te umple de groază şi nici-un zgomot nu străbate în noapte. De unde venise dar acel murmur de voci stăruitoare şi stranii în liniştea nopţii răcoroase şi pline de *farmecul* nopţilor de vară, *atât de mult aşteptate după zile lungi şi năbuşitoare.* (Sublinierile sunt ale noastre. N. R.). *Pe măsură ce mă silesc s'adorm din nou somnul mi se risipeşte. Sânt ud de o sudoare rece şi cuprins de o sfârşeală săcâitoare în tot corpul"*... Mai departe: „Cad într'o stare asemănătoare cu leşinul". (Foarte grav!) Mai e vorba de „toropeală odihnitoare" şi de alte lucruri la fel. In sfârşit cetăţeanul cu visul în chestie prezintă simptome de insolaţie cronică. Nu i-ar strica să se îngrijească, şi să se pună sub duş.

Dar aţi văzut de ce năzbâtii e capabilă căldura!

X. Y.

„Presa sălbatică"

Cititorii de romane şi spectatorii de cinematograf din Europa cunosc desigur pe cowboii din „vestul sălbatec" al Americii, mai bine decât presa pe care o citesc aceşti cowboi. „Presa sălbatecă" există însă, şi existenţa ei e mai uşor de dovedit decât însăşi existenţa cowboilor. Ca orice presă din lume, „presa sălbatecă" corespunde întru totul cititorilor ei.

Nu de mult justiţia americană s'a ocupat de cazul unui redactor „sălbatec" care în câţiva ani, şezând la masa de scris, a trimis pe lumea cealaltă nu mai puţin de doisprezece cititori, cu ajutorul a două revolvere uriaşe, pururi la'ndemână. In faţa judecătorilor, acest straşnic reprezentant al presei cowboilor a declarat mândru: „Principial, nu neg nimic" şi dovedind că în toate cele douăsprezece cazuri a fost în legitimă apărare, a fost osândit la două luni închisoare. Inainte de a părăsi sala de judecată, redactorul a declarat: „Fără revolver nu se mai poate duce azi nici-o polemică".

La închisoare redactorul şi-a continuat activitatea, a scris articole, a făcut corecturi, la adăpost de toţi cititorii nemulţumiţi sau furioşi.

Până acum de curând în „presa sălbatecă" nu se desminţea nimic; cine se simţea jgnit de o apreciere a ziarului, n'avea decât să bată sau să împuşte pe redactor — sau să fie bătut şi împuşcat. Moravurile europene au intrat însă pe'ncetul şi în „presa salbatecă" din apusul Americii şi astfel, nu de mult, s'a putut citi întâia desminţire a unui ziar din Georgia. Desminţirea avea următorul cuprins: „Am avut de nenumărate ori prilejul să ne convingem şi să arătăm că preţiosul nostru concetăţean Sam Rill e un mincinos, un hoţ şi cel mai mare ticălos din toată Georgia. Trebue să recunoaştem că am greşit în aprecierile noastre. Trebue să ne mărginim să spunem că aprecierile noastre sunt valabile numai pentru cartierul Puni. Iubite Sam, cred că după această desminţire vom fi iar prieteni".

Un ziar din Texas a publicat şi el o desminţire: „Ziarul nostru a fost întâiul în America, vestind incendiul catastrofal din Jacksonville. Azi suntem tot întâiul ziar din America, vestind că această ştire e cu desăvârşire falşă".

Viaţa unui director de ziar în acele locuri nu e prea uşoară. In afară de focurile de revolver şi desminţiri, îl mai chinue şi alte griji, îndeosebi grija abonaţilor. Abonamentele se plătesc *după,* ceiace e o împrejurare destul de penibilă. Disperat directorul unui ziar din Arizona a publicat următoarea însemnare: „Cetăţeni, nu uitaţi că şi directorul ziarului vostru trebue să trăiască, şi el trebue să dea în fiecare dimineaţă soţiei bani de coşniţă. Dacă n'aveţi bani peşini, vă rog să plătiţi abonamentul în cartofi sau porumb. Avem un cântar la redacţie; în lipsa directorului, soţia are dreptul să primească alimentele şi să dea chitanţă de abonament".

Nu mai puţin interesante sunt anunţurile „presei sălbatece". Unele sunt de neuitat. „Să-i crape ficaţii ălui de-o spune că sarea de lămâe dela Billand nu e cea mai bună din lume". Alt anunţ: „Revolverele noastre nimeresc drept în ţintă. Incercaţi şi vă veţi convinge. Două săptămâni de încercare, gratis. Absolut necesare tuturor celor care au neplăceri cu vecinii".

Unele ziare din „presa sălbatecă" ar merita să fie traduse şi'n câteva limbi din Europa; pilda lor nu poate fi decât binefăcătoare. — *W.*

O nouă piesă a lui Marinetti

Marinetti, care şi-a propus să reconstruiască teatrul, procedează cu mult curaj la simplificarea (golirea) definitivă a scenei. El nu mai admite personagiile reale, nici decorul şi nici construcţia logică.

Ultima sa piesă „Simultanina", „divertisment futurist în şaisprezece sinteze", a provocat discuţiuni violente în diferitele teatre italiene, unde a fost reprezentată.

Cu toate acestea, şi cu toată ciudăţenia şi compoziţia ei desordonată, piesa nu e lipsită de originalitate.

„Simultanina" este o femeie cu spirit multiform, care capătă diferite înfăţişări în ochii bărbaţilor care o cunosc şi care se îndrăgostesc de dânsa.

Pentru sportiv, ea e forţa, violenţa, jocul; pentru Bibliofil, ea reprezintă contemplaţia sterilă. Ea nu este decât „femeia teoretică", o abstracţie, un vis de dragoste, o imagine vagă a vieţii.

Simultanina fugind de adoratorii ei prea precişi, se sinucide, dar nu moare niciodată.

In cele din urmă, se hotărăşte să fugă cu avionul: ca acesta e destinul tuturor iluziilor omeneşti.

Inscenarea a fost redusă la o simplitate aproape copilărească; două personagii aşezate pe două scaune foarte apropiate creiază rolurile aviatorilor.

Piesa a fost jucată cu foarte multă bună voinţă de o trupă de toatru organizată special în vederea acestei piese şi care parcurge în momentul de faţă întreaga Italie.

Poetul-lucrător al Germaniei a murit

Luna aceasta a murit în vârstă de 75 de ani *Paul Barsch,* unul din cei mai populari poeţi ai Germaniei. Născut la 1860 în Silezia, ca copil de tâmplar sărac, Barsch a fost silit de tată-său să înveţe şi el tâmplăria, deşi învăţătorul satului ar fi vrut să-l trimită la studiu în oraş. Eşit calfă, Barsch îşi luă sculele în spinare şi, după obiceiul german, plecă să cutreere ţara.

La 25 de ani publică volumul de poezii: „Auf Strassen und Stegen" (Pe drumuri şi poteci), care-i aduse, dacă nu cititori şi bani, cel puţin admiraţia cercurilor literare, care începuseră a se grupa în jurul şcoalei naturaliste.

Peste 4 ani, publică al doilea volum: „Fliegende Blätter", care deasemenea atrase luarea aminte. Totuşi, timp de 16 ani Barsch nu mai publică nimic şi dispăru din viaţa literară. Abia în 1905 reapăru cu un nou volum de versuri, „Uber der Scholle", care-i atrase laudele lui Lilienkron şi ale lui Gerhard Hauptmann, pe atunci conducătorul şcoalei naturaliste şi cel mai însemnat literat al Germaniei. Incurajat de acesta, Barsch îşi tipări — la vârsta de 45 de ani — romanul „Von einem, der auszog..." (Unul care a pribegit...) devenind celebru dela o zi la alta. Sute de articole îl elogiau. Presa socialistă îl numea „Poetul uvrier". Romanul se vindea foarte bine.

Barsch îşi cumpără o casă la ţară şi se retrase să scrie cele 4 volume „Schlesieche Bücher" şi să-l prelucreze pe Holtei, pentru care avea o mare admiraţie. Cu Gerhard Hauptmann a fost prieten intim până la moarte. Figura lui va rămâne desigur la loc de cinste în istoria literaturii germane.

„Căsătoria secretă" la Salzburg

„Il matrimonio segreto" al lui Cimarosa, odinioară tot atât de populară ca Văduva Veselă a lui Lehar în timpurile noastre, s'a jucat cu succes cu ocazia festivităţilor din Salzburg de către trupa dela Scala din Milano, fiind retransmisă de 139 staţiuni de radio în toată Europa. Cimarosa s'a născut la Aversa în Italia (unde acum 2 ani i s'a înălţat un monument, opera sculptorului Jerace).

Ca şi succesorul său, Donizetti, Cimarosa era copil sărac, fiu de zidar. Rămas orfan de mic, fu primit în şcoala ordinului Minoriţilor din Neapole, apoi intră la conservatorul din acelaş oraş, la profesorii Piccini şi Sachini.

La 23 de ani, i se reprezentă prima compoziţie, care-l făcu celebru. In curând lucra pentru toate scenele Italiei; fu chemat la opera din Petersburg, pe atunci cea mai importantă scenă muzicală a lumii, care consacra definitiv talentele.

Neputând suporta clima Rusiei, o părăseşte după 3 ani. In drum spre Italia, se opreşte la Viena; şi aici, Leopold al II-lea îl pune să scrie o operă; astfel ia naştere capodopera lui Cimarosa, „Il matrimonio segreto" una din cele mai frumoase opere bufe, care poate rivaliza cu „Bărbierul din Sevila" al lui Rossini, „Gianni Schichi" al lui Puccini, „Falstaff" al lui Verdi, etc.

In 1798 Cimarosa ia parte la tulburările din Neapole, e arestat şi condamnat la moarte, apoi graţiat de rege. Desgustat, el se hotărăşte să se întoarcă în Rusia, dar se îmbolnăveşte subit şi moare la 52 de ani, se zice otrăvit. Zvonul acesta înteţindu-se, medicul Papei se vede silit să declare în public că Cimarosa murise de un icter grav. Pricina adevărată nu s'a putut însă stabili cu preciziune. Cimarosa a compus 75 de opere. Deşi a trăit într'o epocă artistică foarte productivă, creaţiile lui sunt dintre puţinele care au supravieţuit şi plac şi azi, ceiace le dovedeşte suficient valoarea.

Un mare concurs popular

Erich Maria Remarque este, cu siguranţă, unul din cei mai iluştri scriitori ai epocei actuale.

Romanul lui „Nimic nou pe frontul de vest", apărut acum doi ani, l-a făcut celebru în lumea întreagă. Remarque, necunoscut până atunci, a atras asupra lui atenţia a milioane de cititori, precum şi laudele unanime ale criticilor de pretutindeni. A fost consacrat, dintr'odată drept cel mai adânc, mai uman şi mai veridic romancier al răsboiului.

„Intoarcerea de pe front", al doilea roman al lui Remarque, apărut de curând în editura „Adevĕrul" în traducerea românească a d-lor Byck şi Phillippide, întăreşte şi mai mult acest succes şi complectează fizionomia literară a lui Remarque.

Intr'adevăr „Intoarcerea de pe front" are, faţă de „Nimic nou pe frontul de vest" o sumă de calităţi în plus. Arta compoziţiei este mult mai mare aci decât în primul roman. Tendinţa evident pacifistă este ascunsă cu meşteşug şi inoculată pe nesimţite cititorului. „Intoarcerea de pe front" e scrisă cu sobrietate şi cu o mare putere de evocare. Sânt scene de un tragic şi de un patetic, care, odată citite, se întipăresc în memorie cu o putere de obsesie şi de halucinaţie, de parcă singur le-ai fi trăit.

Această expunere simplă şi, mai ales, cantitatea enormă de adevăr omenesc *cuprinsă în acest roman, au făcut ca „Intoarcerea de pe front" să fie cetită de oameni din toate categoriile sociale. Este o carte pe înţelesul tuturor. Nu a fost plăsmuită pentru un grup anumit de oameni, cu anumite gusturi şi predilecţii. E o carte plină de umanitate, scrisă pentru umanitate. Succesul ei extraordinar se explică numai datorită acestui fapt.*

Convinşi că şi la noi „Intoarcerea de pe front" se bucură şi se va bucura de acelaş larg succes, „Adevĕrul Literar" a hotărât să procedeze la o cercetare printre cititorii şi admiratorii lui Remarque, menită să pună în evidenţă popularitatea şi calităţile noului său roman.

In acest scop, revista noastră deschide o anchetă, urmată de un concurs cu premii, având de obiect cunoaşterea părerii cititorilor cu privire la această remarcabilă operă.

Cititorii care doresc să ia parte la acest concurs vor trebui să răspundă — fără preocupări speciale de stil sau de formă — la următoarele întrebări:

1) Ce calităţi are romanul „Intoarcerea de pe front" şi care sunt motivele ce au făcut ca acest roman să pătrundă atât de adânc în massele populare?

2) Care este pasagiul ce v'a impresionat mai mult, şi din ce cauză?

Se acordă un premiu în valoare de 10.000 (zece mii) lei celui mai bun răspuns.

Pe lângă aceasta se mai acordă 10 (zece) premii de câte 500 (cinci sute) lei, în cărţi din editura „Adevĕrul", după alegere.

Răspunsurile se primesc până la 1 Septembrie a. c. pe adresa: „Adevĕrul Literar", Str. Const.. Mille No. 9, cu indicaţiunea „Premiul Remarque".

Mărunte

Colaboratorul nostru, d. *Tudor Măinescu,* a pus sub tipar noul său volum de versuri întitulat *„Surâs".* Este o culegere de versuri spirituale, cuprinzând mare parte din bucăţile publicate sub titlul „Inţepături" în revista noastră.

A APĂRUT No. 6

„REBUS"

(Revista jocurilor distractive)

Conţinând:

— Literatură — Artă — Ştiinţă —

în

Cuvinte încrucişate

ŞAH

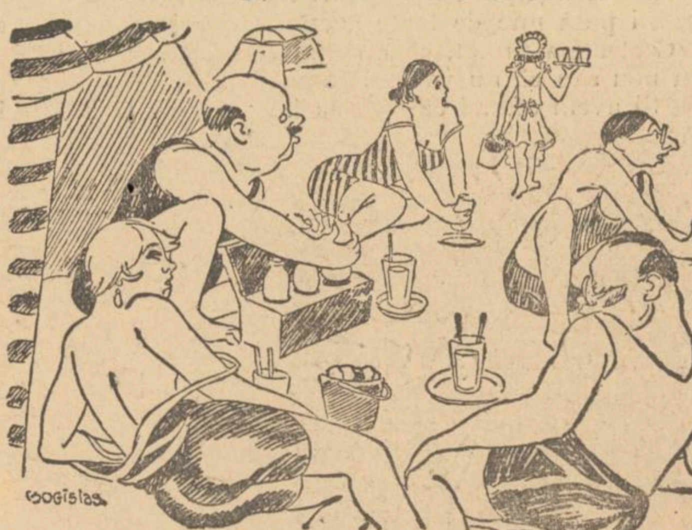
Concursul pentru corespondenţă

BRIDGE

De vânzare la toţi depozitarii de ziare din ţară

16 pagini Preţul 5 lei

Slujnică nouă

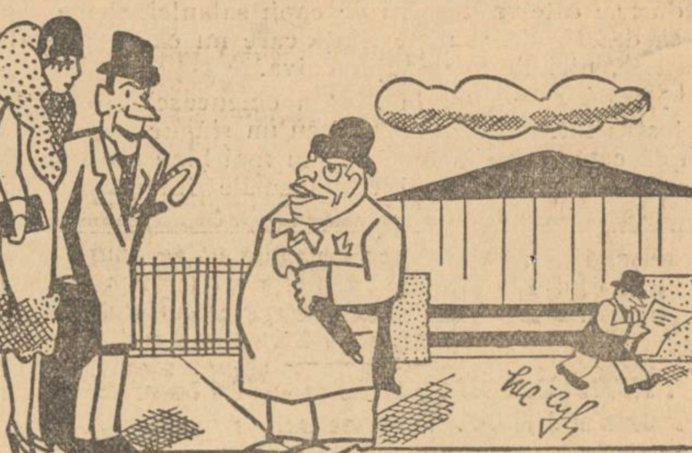
— I-am spus c'o dau afară, pentru că nu are o ţinută cuviincioasă.

Luna de miere

EL. — In fiecare zi câte-o notă de plată. Ce o să facem când n'om mai avea nici un ban la bancă?
EA. — Divorţăm.

Intâlnire

— Bonjour, dragă. Nimic nou? Ce-ţi face nevasta?
— Tot moartă, de cincisprezece ani!...

Şiret

— Cum? Mama ta îmi cere să-i împrumut patefonul la miezul nopţii? Vrea să danseze?
— Nu!... Vrea să doarmă!...

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. - SERIA II-a. - No 560

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 30 August 1931

3 schimb

BIBLIOTECA CENTRALA a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Disociații

Perfidia elanului vital. In câteva milenii de cultură, omenirea a construit cadre de previzibilitate și de relativă permanență. In vârtejul amețitor al trecerii continue s'a agățat, deoparte din șuvoi, de o stâncă sau de o creangă de copac ca să privească o clipă înapoi și una înainte.

Astfel a creat câteva virtuți practice care se chiamă logică, consequență, caracter, fidelitate.

Mereu amăgită, mereu în recidivă de naivitate față de torentul vieții care-și bate joc de aceste sărmane cârje, omenirea mizerabil desmințită la fiecare pas, se îndărătnicește să creadă în ele, să le preconizeze tineretului în manuale pedagogice.

Dar oricine se smulge o secundă măcar din viață, ca s'o privească cum curge pe lângă el, își dă perfect seamă că *esența elanului vital e perfidia.* Bergson a definit viața, spontaneitate și creație. A arătat perpetuul său inedit. Dar în raport cu bătrânele noțiuni pe care ni le-a lăsat civilizația noastră arică, ar fi trebuit s'o definească *o supremă trădare.* Cu cât viața e mai intensă, adică în tinerețe, cu atât produsul de înșelăciune e mai evident. Tinerețea, din punctul de vedere al eticei clasice, e o *perfidie candidă.* Orice raport cu tinerețea, pentru un om mai în vârstă presupune suportarea implicită a unei înșelări. Felonia unui curent mobil față de un lucru fixat. Lectura lui Bergson dă panică, întocmai ca dragostea unui bătrân pentru o femee tânără cu temperament.

* * *

Adevărul ca expiațiune. Eroismul și curajul isvorăsc din iluzie, adică din inconștiență sau din simplitate. Ar fi fost greu pentru un temperament ca acela al lui Sf. Francisc din Assise să fie altceva decât ceeace a fost. E și mai greu însă să fii lucid, pătrunzător, complex și, în acest timp perfect moral. Pentru un entuziast simplist conduita etică e o urmare firească, dacă nu o voluptate. Dar celalt care înțelege clar mecanismul trist al lucrurilor pământești, care nu se amețește cu sublime devize în majuscule, acela se menține mult mai greu în linia principiilor morale.

Toate firile slabe, toate sufletele limfatice și debile au miorlăit o viață întreagă după o bucățică de certitudine. Și ca să se menție într'o regulă de etică s'au agățat, ca de un stupefiant salvator, de toate minciunile frumoase cu care se încântă copiii bătrâni.

S'au făcut că cred în ele, adică au mimat cu semiconștiință credința. Apoi au strigat puternic că cred, au ridicat osanale sonore principiilor în care nu credeau decât pe jumătate, pentru ca sgomotul vocii lor să-i întărească și să-i încurajeze ca pe cei ce cântă tare noaptea în pădure ca să nu le fie frică. Aceștia au groază de adevăr, fug de el ca de supremul flagel.

Alții, dimpotivă, caută adevărul. Ei nu pot trăi decât privind lumina soarelui în față, chiar dacă știu că-i orbește. Ei cunosc tristețile, deprimările crude sau mocnite pe care le dă contactul cu adevărul, privirea exactă și realistă a lumii. Dar din această înfruntare benevolă și curagioasă, își fac mândria. Căci, aceasta trebue să înțeleagă comozii pedagogi de prejudecăți dulci și false, căutarea adevărului e un aspru ascetism. A voi să trăești lucid și sterp, trist și fără narcotice, adică fără principii, înseamnă a căuta o viață grea de ispășire. Adevărul e o grea expiațiune, o vale a plângerii primită, cu toată conștiința despre amărăciunile ei, fără silă, voios.

Iată de ce morala laică raționalistă are mult mai mare valoare decât cea religioasă, dulce inconștiență legănată de povești cosmice.

Să compare cineva „corespondența" lui Flaubert, a lui Taine, sau „Jurnalul" lui Jules Renard, din care se vede clar cum acești oameni deși *știau* inanitatea marilor speranțe, deși știau că nu e nimic de cealaltă parte, au rămas puri și corecți, cu suavele notări ale lui St. Francois de Sales, sau cu sublimele delirurі ale Sf. Tereza din Avila și va înțelege îndată unde meritul e mai mare.

* * *

Scepticii și entuziaștii. De cele mai multe ori scepticii sunt oameni cum se cade. Foarte adeseori entuziaști ascund, în alte planuri, profunde canalii.

* * *

Arta și jocul. Mereu preocupați de a clasifica lucrurile în utile și inutile, filozofii englezi au catalogat arta și jocul în aceiași categorie: aceia a ocupațiilor inutile. Buni oameni de afaceri, filozofii evoluționiști s'au dovedit slabi psihologi. Pentrucă adeseori arta nu e o consolație și o încântare, ci o frământare penibilă, un supliciu istovitor (cel puțin pentru creator), iar pentru un anumit public a încetat de mult de a mai fi altceva decât o imperioasă necesitate ca locuința sau nutriția.

MIHAI D. RALEA

Sahară

Trec către inima pustiei,
Cămilele monotoniei.

Simunul cu rotiri nebune,
Zăduf și arșiță și vaer,
Șacali pândind de după dune
Și vulturii pleșuvi, din aer.

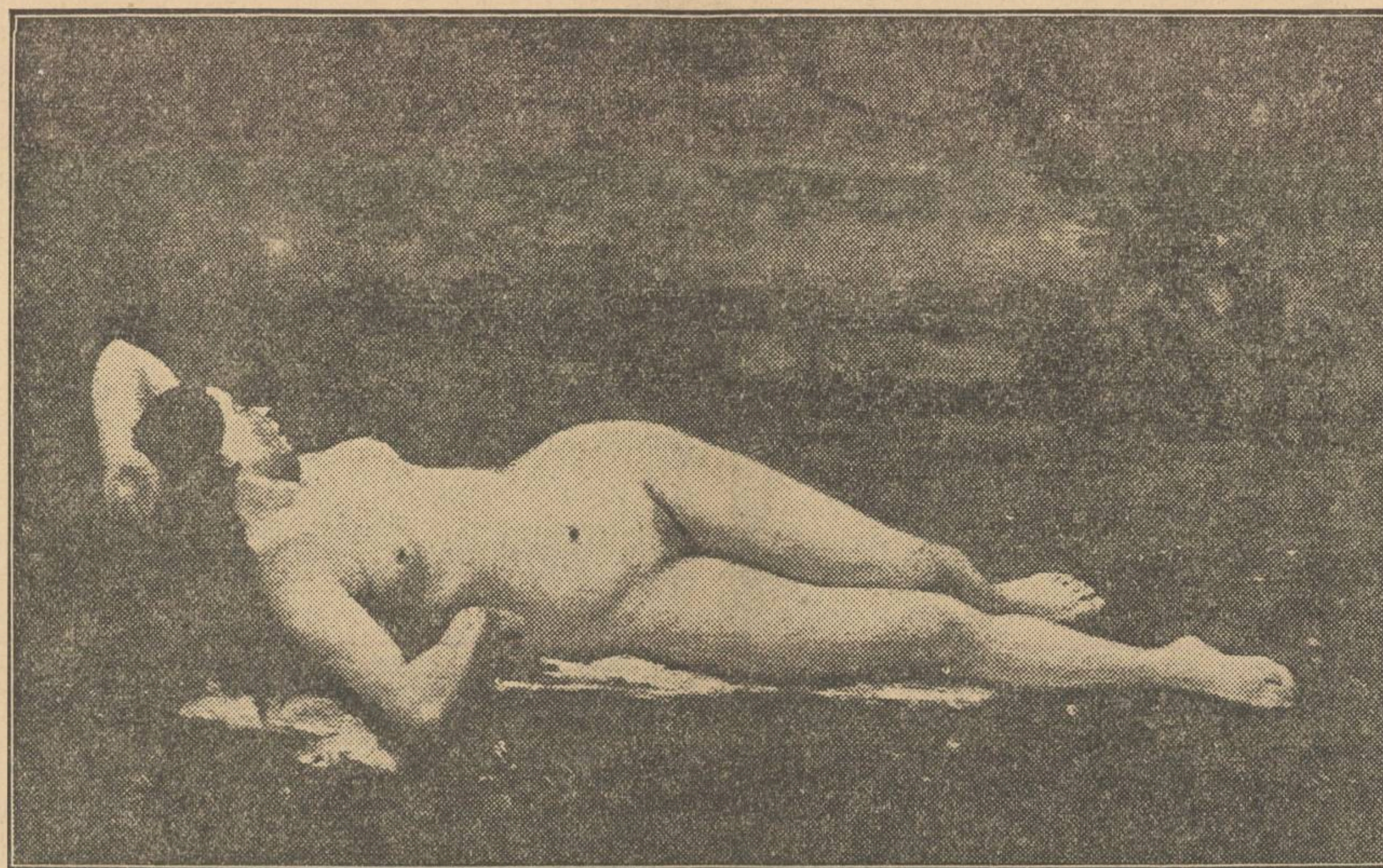
Destinul aspru și ursuz
Și nici un cuget călăuz.

Nisip, fântâni secate, oase...
Eternul fâlfâit de groază,
Nici somn cu năluciri frumoase
Și nici un drum și nici o oază.
La tâmple plumb și plumb la gleznă,
Iar soarele în suflet — beznă.

Călătorim așa stingheri,
Necunoscând măcar ceva:
De vom ajunge undeva,
S'au n'om ajunge nicăieri.

Vrem steaua magilor — că știm
Spre care țel călătorim,
Subt semnul clipelor de-apoi,
Prin marele pustiu din noi!...

GEORGE LESNEA

Corot — Nimfa Senei

Noua morală sexuală

Lumea contemporană aflată într'o gravă frământare caută formule noui de echilibru în toate domeniile. Transformările din infrastructura economică se oglindesc fidel în stilul de viață al individului. Viața sexuală însăși capătă forme noui de manifestare.

Libido rămâne fără îndoială etern. El are ceva din eternitatea aștrilor, din răsăritul lunei și din periodicitatea zilelor și-a nopților. Noutatea este în variația expresiei subteranelor turburi și în canalizarea energiilor afective.

Lumea de astăzi este adânc influențată de New-York, Berlin și Moscova. In aceste trei metropole fierbe cazanul din care va ieși licoarea viitorului. Londra Parisul și Roma sunt orașele conservatoare ale bunurilor câștigate. Americanismul, haosul fecund germanic și experiența rusă sunt patrulele trimise pentru explorarea frontului necunoscut.

Berlinul e profund atins de „maladia americană", cum spun reacționarii de-acolo. Berlinul a căpătat altoiul viitorului, declară progresiștii. La Moscova nu se jură decât pe 100% America, iar inginerii șomeuri ai Berlinului sunt unchii primiți cu aplauze pentru comoara fabuloasă a tehnicei, științei și civilizației pe care o aduc în cerebelul lor.

Spre deosebire de mulți Români și de Francezi, care scriu cărți pline de spaimă asupra moravurilor germane postbelice, am considerente sociologice puternice de a crede, că Germania nu e imorală. Acolo se plămădește numai noua morală sexuală a continentelor.

Germania contemporană cunoaște regimul cel mai perfect al capitalismului modern, ceeace Sombart numește cu un termen extrem de semnificativ „Spätkapitalismus". Prin cele 4 milioane de șomeri, 8½ milioane de social-democrați și 4½ milioane de comuniști, Germania a intrat în faza de disoluție burgheză. Până și reacționarii rassiști și antisemiți conduși de Adolf Hitler, au simțit nevoia să se intituleze paradoxal național-*socialiști,* deși spumegă contra socialismului de nuanță kautskyană și ar fi în stare să tragă în țeapă pe cele 4½ milioane de socialiști leniniști.

Dar, când studiezi cu atenție paginile cu anunțuri ale presei celor trei partide principale, care pe primele pagini au îndemnuri canibalice, începi să surâzi împăcat. Coloanele cu „Geselligkeit", „Gemütlichkeit", căutarea de partenere pentru sport, amice pentru vizitarea spectacolelor, etc. se face la fel. Pe prima pagină se recomandă Catone, căsătoria sacră în formă veche, castitatea până la mariaj și virginitatea până în noaptea nunții. Anunțurile sunt comerciale, intangibile și cu 3 mărci au câștigat dreptul de a-și duce o viață identică.

* * *

In comparație cu morala sexualității bucureștene și mai ales cu morala sexualității provinciale române, Berlinul prezintă alte forme și alte axe de polarizare. Deocamdată să reținem un singur fapt extrem de concludent: între bărbați nu e nicio glorie, nici nu se mai vorbește chiar decât foarte rar de *cucerirea femeii măritate.* Gloria Don Juan-ului român sau a lui Manaru din orășelul provincial descris splendid de Gib. Mihăescu în *La Grandiflora* de a înscrie la carnetul intim cu o pereche de coarne pe toți bunii lui amici, s'a fanat complect de vântul aspru al vremii moderne.

Femeia măritată și Hetaira, cele două citadele unde bietul burlac de modă veche găsea culcuș, mângâiere și împlinire a destinului sexual, au fost înlocuite la Berlin cu *Logodnica* (No. 1, 2, 3 și 4...) și *Amica* (No. 1, 2, 3 și 4...), adică fete tinere și oarecum independente material (lucrează colegial la birou, în magazin, fabrică), care probează efectiv cu cine trebuie să se mărite.

Corolarul acestei înlocuiri a femeii măritate cu fata tânără și liberă este indiferența aproape unanim generalizată la mariaj în privința virginității.

— Cum, Hans, tu n'ai să ceri ca viitoarea ta nevastă să fie virgină în noaptea nunții?

— Nu, dragă Popescule. Dar ce ți se pare așa de curios?

Iată un dialog româno-german care are loc cu o regularitate matematică în primele 8 luni ale Valahului aflat în Germania. Pe urmă se cumințește și e încântat...

* * *

Morala sexuală nouă are o asemănare frapantă cu morala sexuală țărănească. Morala sexuală nouă este o eliberare de prejudecățile teologale medievale și de filistinismul burghez, precum și o apropiere perfectă de Natură. Țărănimea fiind pătura socială cea mai apropiată de Natură, nu este deloc curios faptul apropierii mentalității moderne de mentalitatea țărănească. Sexualitatea nu mai e privită romantic, aristocrat, medieval sau filistin, ca un moment de „excepție" și de-o excesivă importanță sufletească. Ea intră în viața omului contemporan în acelaș rang cu foamea, setea și somnul, iar sentimentele născute în jurul ei sunt de aceiași simplicitate frustă.

Formele noi ale sexualității sunt: 1) iubirea liberă, 2) căsătoria de probă, 3) logodna prelungită cu raporturi sexuale, 4) prietenia și camaraderia amoroasă.

Țăranul român fuge întâiu cu fata, trăiesc 7-8 săptămâni (proba potrivirii), apoi se cunună. Concubinajul țărănesc român de care se plâng atâția juriști anoști este identic cu *„Probeehe"* (căsătoria de probă), admisă de legislațiunile câtorva state americane și pe cale de generalizare în toată Europa, dacă considerăm lupta teoretică înverșunată, care se duce. Legiferarea de până acum s'a făcut astfel: divorțul unei căsătorii cu o vechime până la 2 ani este extrem de ușor de obținut. După 2 ani se impun grele restricții. In afară de America, legislația sovietică are lucruri remarcabile în acest sens.

* * *

Transformarea economiei moderne, care a scos femeia din gineceu și-a aruncat-o în torentul muncii contimporane alături de bărbat, era fatal să aducă cu sine o transformare a iubirii și a raporturilor sexuale dintre bărbat și femeie. Teoria marxistă se confirmă încă odată. Evident, femeia a muncit până acum și n'a fost un parazit, în afară de câteva cazuri speciale pe cale de dispariție. Un caz generalizat a fost în America, unde emigrațiile au avut un procent prea mare de bărbați, iar femeia a devenit un obiect de lux prin legea cererii și a ofertei. Raritatea femeilor și teribilul filistinism burghez a creiat sexului slab o situație privilegiată acolo.

Munca femeii a fost slab cotată pe piața valorilor comerciale. Femeia se afla în situația țărilor agricole a căror muncă este cumpărată pe preț de nimic de către țările industriale, care au înaltele comandamente în producția și schimbul mondial. Datorită unei fiziologii specifice și unei lipse de raționalizare și perfecționare tehnică a muncii în gospodăria interioară familială, femeia se vedea cu exclusivitate ocupată în cămin. Chiar, când muncea *în afară,* munca ei era și mai este slab plătită.

Intre timp au intervenit câțiva factori meniți a scoate definitiv femeia din gineceu: 1) extensiunea restaurantului, 2) cantina colectivă la birou și fabrică, 3) randamentul egal al femeii cu bărbatul în munca modernă prin simplificarea, raționalizarea și technicizarea muncii de către psihotehnică și în genere de către știință.

Femeia nu mai depinde financiar de bărbat. Asigurându-se independența celor două sexe (copilul e întreținut în mod egal), câmpul experiențelor e deschis.

* * *

In genere, sexualitatea nouă nu e deboșare, ci funcționare normală fiziologică fără intervenția factorilor străini (idei, idealuri, obsesii). Ea este totuș profund hedonistă. Bernier scria lui Saint-Evremont: *c'est un grand péché que de se priver d'un plaisir.* Iar Anatole France comentează: *et ce seul propos suffirait à découvrir le progrès des intelligences en Europe. (La revolte des anges,* pg. 243).

Răspândirea pansexualismului freudist salutar, care a salvat lumea de nevroze și a dat baza teoretică moralei noui, a înlăturat filistinismul. Să sperăm, că reforma se va generaliza încetul cu încetul aducând o sănătate și o vigoare sufletească pe care ultimele două veacuri le-au părăsit. Ne îndreptăm, probabil, spre o seninătate elenică, un neo-păgânism cu un echilibru stabil dintre corp și suflet pe care l-a cunoscut și-l cunoaște astăzi mai ales țărănimea și omul sportiv.

PETRE PANDREA

Manual de morală practică

Organizare

Desigur că diferențele de stare dintre oameni și clase, nu dovedesc o bună organizare socială, cum îmi scrii D-ta, utilizând termenii consacrați colportării sensului științific în public. Dar te-ai gândit cum ar fi această organizare, D-ta, care te plângi și acum, când autoritățile se amestecă foarte puțin în viața noastră, împotriva fiscului, a impozitului comunal și a taxei de pompierie?...

La terminologia actuală abstractă, pur teoretică și seducătoare pentru cetățeanul animat de un ideal omenesc de dreptate, trebuie să corespundă ca realizare acte. Actele se improvizează, pe măsura necesității, inevitabil bruscă, telegrafic, telefonic și prin circulări, într'o secundă dintre alte două secunde, copleșite de o activitate inexperimentată.

T. Arghezi

Nu știu dacă ai avut prilejul să-ți dai seama de greutățile unui traducător, care transpune o pagină literară, din limba de origine într'o limbă de adaptare. Cu toate că fiecare cuvînt are în dicționar un corespondent recunoscut și susceptibil de elasticitățile gramaticale făcute să apropie, prin încovoierile și ductilitatea lor, cuvintele de un înțeles și expresia de o idee, în aplicarea materială a unui text la cerințele deslușirii, munca traducerii, exercitată între cert cunoscut și cunoscut cert, e de cele mai multe ori o imposibilitate și implică, și ea, prezența elementului psicologic — tactul, talentul, dibăcia — absente natural, la funcționarii și administratorii numiți bugetar, ca să realizeze, din terminologie, sensul momentan și aplicabilitatea locală.

Și să nu ne sfiim să profesăm oarecare inteligentă rezervă față de hotărîrile de pur intelect ale filosofilor sociali, care de o sută de ani, lucrează în bibliotecă și mansardă, cu generozitatea învăpăiată și mistică a tinereții, la fericirea genului uman. Genul uman, de cele mai multe ori nici nu a meritat, fie zis în treacăt această jertfă, nici nu a fost cântărit în substanța lui reală: numai când te învecinești și te amesteci cu el, ai început să vezi că pierduși câte 12 ani din treizeci cu o simplă problemă de mațe și de stomac și că te găsești, deodată, nu în lumina stelelor urzite în azur ci prizo-

(Continuare în pag. II-a)

nier naiv, darnic de fiinţa ta sufletească întreagă, al gunoiului social.

Şi aceeaşi grijă trebuie să o avem mai ales de capacitatea unei epoci, asupra căreia ar cădea cinstea şi răspunderea interpretărilor şi adaptărilor exacte şi conectarea vieţii tuturora după un tipic. Din punctul de vedere al succesiunilor armonice în timp, ale civilizaţiei, a căreia trajectorie se poate urmări în curba ei pân'acum ascendentă, nu e indiferent. Deşi se pare că, istoriceşte, şi zigzagurile şi desordinea şi nebunia se angrenează, privite dela distanţă, ca nişte piese predestinate echilibrului orişicum al aceleaşi maşini, construită pentru patru eventualităţi diametral opuse şi antagoniste.

Din oamenii cunoscuţi nu putem prevedea putinţa niciunuia pentru încorporarea ideilor în acţiuni şi rezultate, iar cei necunoscuţi nu ne oferă măcar surpriza unei tenacităţi, demnă de valoarea morală a renaşterii morţilor în evenimente întraripate. Necunoscuţii se rezolvă colectiv şi individual în disciplina regulamentară şi bravura lor socială subiectivă se manifestează la chioşcul de ziare, când s'a aflat din auzite că într'o gazetă sau revistă, s'a publicat un articol injurios pentru o autoritate, semnat de un diletant, amator de notorietate şi de un proces. Trei ore după acest fenomen de curiozitate, nu se mai petrece nimic.

Este infinit probabil şi liniştitor că în materie socială, orice s'ar putea ivi în Europa şi America, la noi viaţa va continua fără zdruncin să fie dulce, şi că aceiaşi bărbaţi care au condamnat tezele politice şi economice aventuroase, îşi vor stabili convingerile şi înflăcărările chiar în sâmburele lor, deopotrivă de respectuoşi cu noua legalitate ca şi cu legalitatea precedentă. Pentru noi Franţuzii au formulat fără să se gândească la împlinirile prea depărtate de provinciile Meusei, principiul că „plus ça change plus c'est la même chose". Constituim într'adevăr, un mediu, excepţional de rezistent infiltrărilor psihologiei şi care macerează şi disolvă, convertindu-l în zahăr, tot veninul care s'ar insinua parazitar în celulele noastre.

In Romanaţi era profesor de liceu un comunist; amator sau convins, nu aş putea să spui. De câteva luni prestigiul lui nu face decât să crească în opinia proprietarilor agricoli din judeţ, cu care profesorul se întâlneşte la cafenea. Dinaintea unei ceşti şi a unei ţigări, într'o seară, un advocat, mare proprietar de pământ, a exprimat o reflecţie de bun simţ.

— Toate bune, zise advocatul, dar mă gândesc la un lucru: cum să procedăm în cazul când vine şi la noi comunismul, ca să-l... canalizăm. Aş vrea să fiu comunist şi să nu pierd nici cele 650 de hectare.

Nimeni nu râdea la masa din cafenea şi nici profesorul, care, după reflexiune, răspunse:

— Cred că o să se găsească soluţii...

Cum toate ideile şi atitudinile noastre trec pe lângă Molière, dacă nu staţionează la urma urmelor în Caragiale, ar fi cu putinţă să împroprietărim şi marxismul.

Nu-i mai puţin adevărat că o societate organizată, cum ai numit-o D-ta, vine cu o lipsă de confort regretabilă, care nu compensează agrementele desorganizărilor actuale. Nu ştiu dacă îţi închipui ce însemnează ca toată lumea să se scoale la 5, să mănânce la 12, să se culce la 10, să câştige una sută lei pe zi, să locuiască 2 încăperi, să mănânce 250 grame de pâine şi 300 grame mălai — şi să se bucure de o avere zero. Iţi este destul de greu în organizarea de azi să ţii minte numărul casei, al telefonului şi al mănuşilor. In societatea organizată totul e un număr şi o cifră, populaţia e un registru şi individul o foaie din grosimea lui. Oamenii de stat vor fi arhivari, contabili, chelari şi artelnici iar ministerele vor fi servite de garsoni — şi ritmul vieţii, simplificat, va alege din săptămână orele de ras şi tuns şi toată populaţia va trece prin bărbieria municipală, care se va prezinta ca un strung universal cu săpun şi piatră acră. O zi va fi consacrată băii naţionale cu tulumbe calde şi reci: poporul întreg se va spăla cronometric. Vizita medicală se va face pe companii şi regimente de oameni şi tot aşa şi vizita în braţele Afroditei, administrate cu fluierul unui comandant.

N'ai vrea mai bine, amice, să rămânem, până la scrisoarea viitoare, niţeluş desorganizaţi?

T. ARGHEZI

A APARUT:

CURS DE PREPARAŢIE

PENTRU

Absolvenţii a patru clase primare, care candidează la licee, şcoli normale, seminarii, şcoli comerciale şi de meserii.

CUPRINDE: Compunere, Gramatică, Aritmetică 54 Probleme, Istorie, Geografie.

DE

PETRE I GHIAŢĂ şi ION ROTARU

160 pagini — 60 lei

Editura „Adeverul" S. A.. Bucureşti

A apărut

Viaţa Romînească

No. 6

REVISTĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ

CU URMATORUL SUMAR:

Gib. I. Mihăescu. . . *Ora bunului rămas.*
Demostene Botez. . . *Călătorii (Egipet).*
Radu Vulpe. . . . . *Piroboridava (Numele staţiunii daco-romane dela Poiana).*
Al. T. Stamatiad. . . *Viaţa şi opera lui Omar Khayyan*
Vasile V. Georgescu. . *Schiţă, nuvelă, roman.*
Zoe Verbiceanu. . . *Casa cu minuni.*
Ion Minulescu. . . *In aşteptare (Versuri).*
Paul Zarifopol. . . *Cronica literară (Noutate literară).*
Al. Hallunga. . . *Cronica economică (Noile instituţiuni romîne de credit agricol).*
P. Nicanor & Co. . . *Miscellanea (Controlul averilor. — Războiu şi comerţ. — Stridia e şi nu e peşte).*

Recenzii. — Revista Revistelor. — Mişcarea intelectuală în străinătate.

PREŢUL 40 LEI

Caleidoscop intelectual

India îşi are şi ea... „faliţii" ei

Abia a isbutit Gandhi să îmblânzească leul britanic şi să încheie pactul Irwin, că o nouă problemă destul de spinoasă i se ridică în faţă, anume problema gangsterilor numiţi în India *Goonda*. Sub masca luptei pentru libertate, numeroase elemente dubioase îşi fac mendrele după metode care seamănă leit cu acelea ale gangsterilor americani.

Gandhi recunoaşte că gangsterismul nu-i deloc monopolul Americei şi admite că în oraşele mai mari ale Indiei, mai ales la Bombay şi Calcutta, goondaismul e în floare; el crede însă că-l va putea stârpi prin „iubire, convertire pacinică şi reformă".

Partizanii lui Gandhi se îndoesc însă că „iubirea" va putea avea vreo influenţă asupra acestor tâlhari, cu atât mai mult cu cât chiar propaganda „neascultării civice", făcută de Gandhi, a fost un teren prielnic pentru desvoltarea banditismului.

De pe urma acestor elemente tulburi, deslănţuite de mişcarea revoluţionară, populaţia oraşelor Calcutta şi Bombay riscă să sufere tot atât de mult ca aceia din Chicago de pe urma lui Al. Capone & Co.

Un nou măr de discordie al omenirii

Polurile pământului vor deveni desigur în curând obiectul unor conflicte internaţionale foarte arzătoare. Călătoriile polare actuale urmăresc studierea regiunilor arctice din punct de vedere meteorologic ,în vederea stabilirii celor mai scurte linii aeriene între America, Europa şi Asia. Aceste linii care ar duce peste Groenlanda şi arhipelagul Franklin, ar scurta drumul cu câteva mii de mile şi ar mai avea avantajul că toată călătoria s'ar face la lumina zilei. Plecând dimineaţa din Londra sau Paris avionul ar ajunge în aceiaşi seară în zona polară, unde soarele luceşte pe cer la miezul nopţii, şi înainte de amurg ar debarca la Montreal sau New-York.

O singură ochire pe glob ne arată că regiunile cele mai populate ale pământului sunt mai aproape de zonele arctice decât de equator. Marile centre ale Europei şi Americei se află cam pe a 40-a paralelă a emisferei nordice. Intr'un viitor mai apropiat decât se crede, popoarele civilizate vor da lupte aprige pentru stăpânirea acestor regiuni sterpe, în aparenţă lipsite de importanţă, căci pe acolo va duce drumul cel mai scurt dintre continente. Cel ce va stăpâni această cale va cârmui deci lumea, aşa cum a fost până acum cu stăpânirea mărilor.

Femei-bărbaţi şi bărbaţi-femei

Istoria cunoaşte numeroase exemple de femei cărora le plăcea să se îmbrace bărbăteşte. Iubita lordului Byron îl însoţea în călătorii îmbrăcată bărbăteşte, iar poetul o prezenta drept fratele lui mezin. Cardinalul Rohan, pe vremea când era episcop la Strassburg, eşea adesea în trăsură însoţit de un tânăr abate, care nu era nimeni altul decât marchiza de Marigny. In 1720, Maria Road şi Enne Bonny s'au angajat ca marinari pe o corabie de piraţi şi au luptat vitejeşte alături de echipajul masculin. Contesa d'Agoult (mama generalului Davila?) îl însoţea în călătorii pe Liszt ,îmbrăcată bărbăteşte. Cu Dumas-tatăl venea la repetiţii un tânăr drăguţ, de fapt amanta lui. Balzac şi-a luat şi el iubita în călătoria lui în Italia, tot sub *travesti*. Insfârşit, de George Sand ştie toată lumea că din anii maturităţii până la moarte a umblat îmbrăcată bărbăteşte.

Au fost însă şi bărbaţi care s'au ascuns toată viaţa sub îmbrăcămintea femeiască. Aşa, de pildă, o oarecare Henriette de Langes se dădea drept victimă a revoluţiei franceze şi-şi documenta afirmaţia cu acte în regulă. Ludovic al XVIII-lea îi servea o rentă, iar nobilimea franceză o trata cu multă consideraţie. Abia la moartea ei, în 1853, s'a constatat că sub rochiile Henriettei de Langes se ascundea un bărbat, a cărui identitate nu s'a putut însă stabili. Se zice că ar fi fost fiul lui Ludovic al XVIII-lea, dispărut în timpul revoluţiei.

Progresele navigaţiei aeriene

In 1913, cupa Schneider a fost câştigată de un aviator care atinsese viteza de 45 de mile pe oră. Invingătorul de anul acesta a depăşit 400 de mile pe oră. In 1913, aeroplanele decolau cu greutate; azi se urcă la 12 kilometri. In timpul răsboiului, stârnea admiraţie aviatorul care sbura dela Londra la Berlin; azi se fac sboruri fără escală între Franţa şi China, Anglia şi India. Nu-i departe vremea motorului aerian infailibil, în măsura în care creaţiunea omenească poate fi infailibilă. Idealul constructorilor este aparatul cu încărcătura şi viteza maximă la un număr minim de cai putere. Inginerii visează să reducă greutatea aparatului fără a-i micşora puterea. Pentru moment, motorul care oferă siguranţă suficientă şi e abordabil ca preţ, este încă prea greu. Mai e nevoe şi de amenajarea de aerodromuri. Când toate oraşele şi satele îşi vor avea aerodromul lor, itinerariile aeriene vor putea varia la infinit.

O mare desvoltare o vor lua curând şi hidroplanele. Un aparat de 5—6 tone era până de curând un fenomen. Acum 3 ani s'a lansat unul de 10 tone. Actualmente se construeşte un hidroplan de 20 de tone, iar constructorii vorbesc de păsări uriaşe de 60—100 de tone. Se poate întrevedea momentul când aparatele particulare vor fi tot atât de numeroase ca şi automobilul de azi. Aparatele vor fi prevăzute cu frâne de roţi şi frâne aeriene ,care vor facilita aterisarea. Dacă curba statisticii îşi urmează normal ascensiunea în 1935 vom avea 20.000 de avioane particulare numai în Anglia, iar peste 7 ani vor fi 50.000. Aerodromurile vor fi insuficente şi va fi nevoe de organizarea specială a traficului aerian. Orice om fără prea multă fantazie îşi poate imagina tabloul văzduhului într'un viitor apropiat: aerodromuri pretutindeni, avioane particulare mai puternice şi mai eftine, curieri aerieni rapizi străbătând văzduhul la fiece clipă, pacheboturi luxoase transportând dintr'odată câte 100 de pasageri; gustul călătoriei în văzduh va transforma mentalitatea omului, — care-şi va lărgi viziunea, putând îmbrăţişa cu gândul un continent întreg, tot aşa de uşor cum face astăzi cu ţara lui natală.

Se desfiinţează pedeapsa cu moartea în Germania?

In Germania se discută din nou problema pedepsei cu moartea. Revista berlineză „Tagebuch", după ce rezumă argumentele aduse pentru şi contra acestei pedepse, pune chestia pe un teren nou ,arătând că omuciderea este un delict deosebit de celelalte şi că actul criminalului depăşeşte competinţa judecăţii omeneşti. Dreptul de a omorî depăşind limitele vieţii, nu poate fi conferit nici unui muritor. Partizanii pedepsei cu moartea susţin că omul care şi-a omorît semenul trebue pedepsit cu aceiaşi măsură, pe când adversarii spun că justiţia nefiind infailibilă, trebuesc evitate erorile ireparabile, cărora le-ar putea cădea victimă oamenii nevinovaţi; aceasta cu atât mai mult cu cât o întreagă categorie de asasini au fost recunoscuţi iresponsabili de înclinările lor.

Discuţia făcută cu asemenea argumente transpune problema pe terenul pur juridic, întunecându-i fondul. In realitate, chestiunea dreptului societăţii de a-i lua omului viaţa n'are legătură cu numărul sau cu grozăvia actelor comise. Uciderea, condamnabilă în sine, nu-i e permisă nici statului, nici particularului. Intre viaţă şi moarte există o barieră bine trasă; tot astfel îşi are şi legea barierele ei. Nimeni nu ştie ce e dincolo de viaţă. Nu putem deci aplica o pedeapsă căreia nu-i cunoaştem urmările; un act pe care nu-l înţelegem. Puterea statului nu se poate exercita decât înlăuntrul limitelor vieţii. De altfel, s'a dovedit că pedeapsa cu moartea nu scade criminalitatea. Criminalul nu se sperie la ideia pedepsei, fie ea şi cu moartea ,pentru că nimeni nu-şi poate imagina propria lui execuţie. Toţi criminalii sunt convinşi că nu vor fi descoperiţi niciodată. In fine, mai e şi chestiunea de demnitate: un stat care se respectă nu poate adopta deviza barbară : „Ochiu pentru ochiu şi dinte pentru dinte". A-i conferi statului dreptul de a comite un act incomprehensibil şi enigmatic, a-i permite să dispună de viaţa şi moartea supuşilor lui, este a face dintr'însul un Dumnezeu. Or, statul nu e şi nu trebue să fie un Dumnezeu. Revista conchide că statul neavând în principiu dreptul de a omorî acest drept nu-i poate fi conferit nici de grozăvia crimei comise, nici de cruzimea asasinului, nici de setea de răsbunare a populaţiei.

La aceste argumente, presa partizană a pedepsei cu moartea răspunde că după însăşi teoria adversarilor, oamenii cumsecade, care nu cer să cunoască prea devreme taina veşniciei ,au dreptul să spună „Dacă nu-i permis să ucizi, să poftească să facă începutul domnii asasini".

Arta Elisabetei Bergner

Foarte adeseori, în articolele consacrate de presa germană Elisabetei Bergner, se găsesc comparaţii între arta sa şi aceia a unei Eleonora Duse sau Sarah Bernhard.

Elisabeth Bergner, e fără îndoială una dintre cele mai mari actriţe din zilele noastre.

Vieneză de origină, ea a devenit celebră la Berlin.

Stefan Grossmann schiţează în „Neue Freie Presse" portretul acestei mari comediene.

Elisabeth Bergner, — scrie el, — îţi dă impresia că are veşnic şaptesprezece ani. Braţele ei sunt subţiri, şoldurile şi pieptul sunt aproape inexistente: Făptura ei fizică pare că n'a ajuns la o desvoltare definitivă, la maturitate: umerii delicaţi şi gâtul subţire păstrează o graţie de copil.

Mijlocul său de expresiune, şi cel mai puternic, e privirea. Ochii săi mari, rotunzi, pe care pleoapele parcă nu reuşesc să-i acopere, au puterea de a exprima totul: dorinţa, groaza, rugămintea, mirarea.

Artistă cu ochi expresivi (ochii ei strălucitori, clipind câteodată cu şiretenie de copil, cunosc şi surâsul!) Elisabeth Bergner e predestinată într'o mare măsură cinematografului. La ea, elementul plastic primează asupra cuvintelor; jocul ei se adresează mai cu seamă spiritului.

Elisabeth Bergner nu recurge niciodată la „sex-appeal"; izvorul artei sale este de natură esenţial spirituală. Din cauza aceasta, ea n'a reprezentat niciodată o operă fără valoare artistică.

„Bergner e tânără şi totuşi poate să influenţeze pe toţi spectatorii din teatrul în care joacă; ea conduce singură o întreprindere de cinematograf.

Copila aceasta precoce, savantă şi blândă este o muncitoare încăpăţânată. Ea nu creează decât unul sau două roluri pe an; repetă cu conştiinciozitate fiecare rol timp de două luni.

Elisabeth Bergner e veşnic în căutarea unei piese noi, care să aibă o valoare bine stabilită, şi a unui regizor care să fie capabil de o montare bună.

Chestiunea ansamblului are pentru dânsa o importanţă primordială.

Işi alege artiştii care-i convin; partenerul ei obişnuit e Rudolf Forster, artist de o înţelegere şi o fineţe rară".

„Femme auteur" sau tufişul de trandafiri...

Problema spiritului literar al femeii e problema sufletului ei. Rousseau e de această părere; când scrie lui d'Alembert şi Schopenhauer cu plăcere rea, subliniază: „Femeile în genere nu iubesc nici o artă, nu se pricep la niciuna, n'au geniu de niciun fel". Chamfort, crunt împotriva lumii caşi împotriva lui, vede în femeie numai făptura slabă, trăind numai din iluzia bărbatului. „In sine şi pentru sine ea nu e nimic. Ea e numai ceiace pare bărbatului care se ocupă de ea". Şi Chamfort citează părerea gingaşului Marivaux, a acestui Watteau al comediei, după care şi stilul îşi are sexul lui şi poţi recunoaşte femeia după o singură frază.

Goethe refuză să creadă în activitatea cerebrală a femeii şi declară la Carlsbad, între Newton şi scenele din „Faust", către Riemer: „Les femmes auteurs, ca şi celelalte de altfel, concep pe bărbat numai sub forma amantului şi-l exprimă ca atare; de-aceia toţi eroii literaturii scrise de femei au înfăţişare de „oameni din grădină". (Acel „Gartenmann" de care vorbeşte Goethe e priapul din antichitate). In amurgul unei zile de Ianuarie şade Goethe în odaia de lucru împreună cu fiul lui, cu Eckermann şi consilierul de curte Rehbein, medicul lui şi discută despre poete. Rehbein spună că talentul poetic al cucoanelor îi apare uneori ca un instinct sexual pe plan intelectual. Goethe nu vrea „să caute mai adânc", e de aceiaşi părere şi spune că talentul femeii încetează odată cu dobândirea unui soţ şi intrarea ei în căsnicie. Dar admiră „viguroasa fată din Halle" pe Iacob şi traducerea ei din lirica sârbă. Şi observă mai departe că femeile nu-şi dau de altfel seama de însemnătatea motivelor: „Poezia asta e frumoasă, spun ele, şi se gândesc numai la simţire, la cuvinte, la vers. Că adevărata forţă a unei poezii stă în situaţie, în motive, nu le dă în gând." Femeile în poezie sunt pentru el diletante. La o preumblare vorbind de stilul lui Schiller, Goethe e de părere că atunci când autorul nu filozofează, e admirabil. „Tot astfel avem între scriitoare câteva geniale, cu stil desăvârşit, dela care ar avea de învăţat mulţi scriitori consacraţi". Inainte de a se căsători cu Cristina în Weimar se vorbeşte de el şi de domnişoara Amalia de Irnoff, autoarea unei epopei „Surorile din Lesbos". Goethe i-a revăzut hexametrii şi a lăudat-o. Ea s'a mirat că sunt hexametrii. „Noi ne chinuim, râde Goethe, să facem versuri şi ea crează versurile cu uşurinţa cu care tufişul de trandafiri dă trandafiri..."

Mânia lui Schopenhauer împotriva făpturii „scunde, cu umerii strimţi, coapse late şi picioare scurte" şi care numai simulează dragostea de poezie, muzică şi arte plastice, ca să cucerească în chip ocolit pe bărbat, are origini fiziologice şi medicale. Pe mama lui neiubitoare o urăşte fără împăcare, autoarea de romane Iohanna Schopenhauer. Stendhal, „egotismul" cere scriitoarelor să-şi tipărească operele după moarte sau anonim, ca doamna Lafayette care nu vorbea de scrierile ei nici celor mai buni prieteni. „O femeie care publică ceva înainte de cincizeci de ani, îşi riscă fericirea. Dacă are un iubit, îl va pierde curând".

In veacul al nouăsprezecelea femeia e socotită încă fiinţă pasivă, graţioasă, „necunoscută". De această părere au fost şi Renan şi Nietzsche.

Remy de Gourmont, cel mai fin critic de idei al literaturii franceze înainte de 1914, scoate din sociologie următoarele păreri:

„Limba unui popor e de genul feminin. Poeţii şi oratorii sunt feminini. Numai femeia, care vorbeşte precum pasărea cântă e în stare să predea o limbă. E mai puţin înzestrată pentru a o înnoi. Nici una din bunele scriitoare nu şi-a creat o limbă în înţelesul în care au creat Ronsard, Montaigne, Chateaubriand sau Victor Hugo; dar repetă mai bine decât un bărbat, ceiace i s'a spus. Nu crează nici poezii, nici statui; dar crează pe creatorii poeziilor şi statuilor. Ii învaţă minciuna, condiţia artei. „Forţa femeii care dărueşte rime şi povestiri, e conservatoare". — *W.*

Citiţi André Maurois

VIAŢA LUI DISRAELI

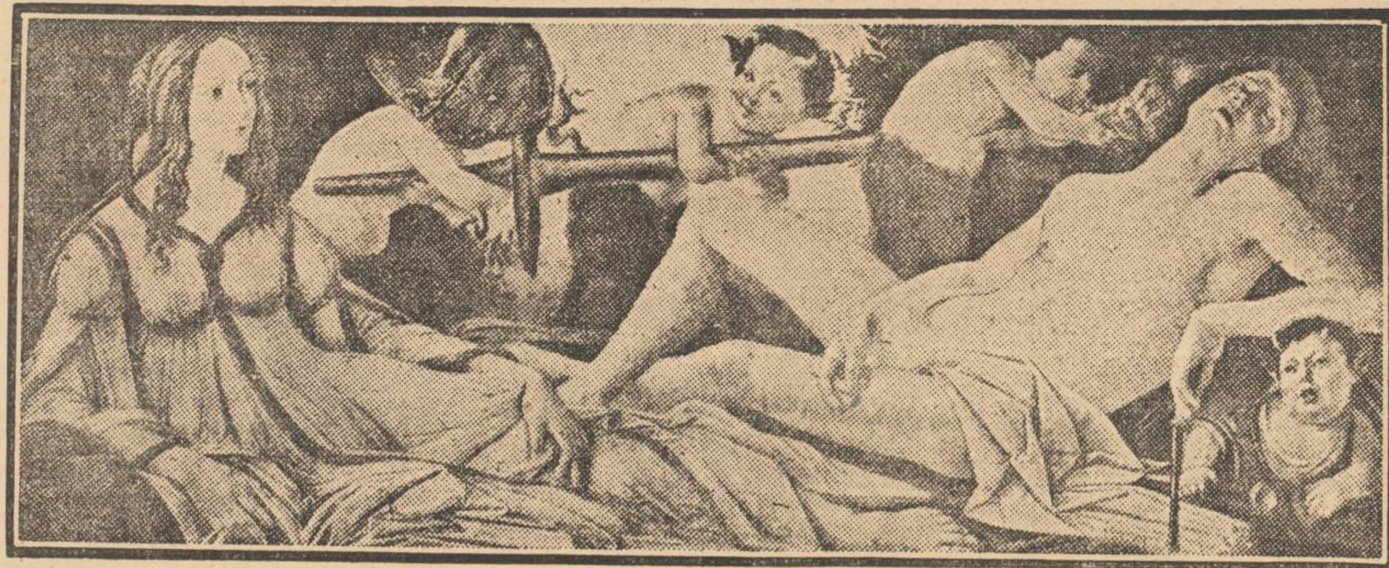
Traducere de T. Teodorescu-Branişte

Cea mai bună biografie romanţată scrisă până azi

200 PAGINI — 70 LEI

INDISCUTABIL PÂINEA HERDAN E CEA MAI BUNĂ

Muza la cabarete

Cred că nu există sectă umană mai plină de golănime, ca secta poeţilor franceji. De altfel, marea carte a poeziei franceze se deschide cu baladele „caramangiului" Villon şi se închee — mi se pare — cu Raoul Ponchon. Acesta din urmă a scris o carte de stihuri frivole şi fermecătoare, care, la vremea lor, au fost puse pe note şi cântate sau „disate" în toate cabaretele şi pe toate străzile Parisului. Titlul cărţii: *La muse aux cabarets.*

Dar mi se pare că, în esenţa ei, poezia franceză are pretutindeni farmecul aceleiaşi frivolităţi subjugătoare. In atât de mare cinste se află frivolitatea printre Franceji, încât nici grava Academie a cardinalului Richelieu n'a putut rezista şi a acceptat, printre atâtea capete grave, pe Jean Richepin, poetul blestemat al blestematei *Chanson des Gueux*. Ştiţi, acela cu „achetez mes belles violettes" sau care pune în gura unui *sans domicile* vorbe gingaşe şi colorate de jargonul parizian, „largonji", cum sânt:

J'couch' quéqu' fois dans des bâtisses.
Mais on en sort blanc partout.
Ça vous donne l'air d'un artisse.
J'aime pas ça. Chacun son goût.

J'couch' quéqu' fois dan les pissoirs.
Mais on croit quand vous sortez
Que vous v'nez d'y faire des histoires,
Et j'suis pas pour ces sal'tés.

Muza care inspiră pe stihuitorii cupletelor pentru cabarete este soră bună cu muza celeilalte poezii, bună de imprimat şi de trecut la eternitate. Raoul Ponchon, după fratele lui, Richepin, a intrat şi el într'o academie, Academia Goncourt, care până atunci nu primise în sânul ei nici un poet. Nu vă spuneam eu că Francejii au o invicibilă simpatie pentru versul graţios, slobod la expresie, *comme chez nous?*

Aş vrea să urmăresc cu dumneavoastră împreună câteva din şansonetele pariziene, ca să vedem câtă dreptate au Francejii să iubească poezia frivolă.

Mai întâi de toate, un lucru e cert: strada şi cabaretul îşi au poezia lor proprie, vrednică de cercetat. Spiritul şi picanteria acestei poezii au turnură originală de loc neglijabilă. Desigur, vom cere iertare clienţilor lui Kant că ne ocupăm de asemenea nimicuri. Dar e atât de grea viaţa şi atât de caldă vara!

Poezia cabaretului şi-a străzii ne vorbeşte totuşi de cele mai plăcute lucruri ale lumii: despre iubire, despre femee, despre vin, despre călătorie, despre ţigări, despre dorul de pământul natal şi aşa mai departe. Uneori ia peste picior lucrurile grave: popii, sărăcia, variola, răguşala unei subrete, istoria şi republica franceză. Toate astea pe note — note uşoare, când pline de duioşie, când atât de gingaşe că, încercând să le prinzi, ţi-au zburat printre degete.

Mă rog, cunoaşteţi balada formidabilului Villon — *des cabaretiers qui nous brouillent le vin?* Şansoneta pe care o transcriu la vale este, desigur, de-aceeaşi esenţă... alcoolică cu ea:

De terre en vigne
La voilà la jolie vigne.
Vigna, vigné, vigni, vigno
La voilà la jolie vigne au vin
La voilà la jolie vigne.

Ca să urmeze: *de vigne en branche, de branche en cruche, de cruche en verre, de verre en bouche, de bouche au ventre, de ventre à terre.* Şi mai departe: *Si mon histoire vous enmerde, merde, merde, afin de vous enmerder on va la reccommencer: de terre en vigne,* etc.

Poeţii serioşi, ca Théophile Gautier, ne-a obicinuit în ale sale „Emaux et Camées" cu jonglerii de rimă şi versuri de cristal. Ştiţi că jongleriile de rimă nu sânt mai inimitabil, mai perfect executate decât ale acestor pungaşi de buzunare care ticluesc şansonetele de cabaret? Ascultaţi:

Là-haut sur la colline
— Trou de c., champignon, tabatière —
Là-haut sur la colline
J'aperçois un grand cu...
J'aperçois un grand cu...
Un grand curé de campagne...
etc.

In seri de iarnă, când afară ninge molcom fulgi albi zăriţi în lumina reverberelor, deschideţi uşa unui cabaret, intraţi în aerul cald, plin de mirosul celui mai bun *chablis* şi veţi auzi cum tineri dela mese deosebite, s'au înfrăţit să cânte un cântec care poate oricând aminti — până la un punct, se 'nţelege — unul din *Solilocviile săracului* de Jehan Richtus:

Vive les étudiants, ma mère,
Vive les étudiants!
Ils ont des poches et pas d'argent,
Vive les étudiants!

Ştiu că aceste picanterii şi uşurinţe poetice înţeapă sensibilitatea bine înfiptă într'un fotoliu profund, a cutărui domn cu ochelari şi fără suflet. E totuşi ceva aici pe care nu trebue să-l pierdem. E sufletul distins şi subţire al haihuilor care învârtesc un baston şi privesc cerul, fluerând. Sau e lenea elegantă şi melancolică a unui pierdevară etern rezemat de speteaza unei bănci, într'un parc, la mare. Cred că toate aceste cântece uşoare şi picante, nu le dispreţuesc derbedeii ca Brotteaux de Ilettes, ca Nicias, amantul tulburătoarei Thais, ca d. Bergeret, chinuitul soţ al Zoei — şi toţi cei care alcătuesc turma modernă a bătrânului Epicur.

Era o vreme — strălucita vreme a divinului Dante — când poeţii corespondau între ei prin versuri publice. Atunci, chiar în poezia aşa zisă cultă, în poezia subţire şi înaltă, intră frivolul, nostimada şi — uneori — pornografia. Să ne amintim de invitaţia pe care Dante da Maiano o face într'un sonet perfect celuilalt Dante, celui divin: *che lavi la tua coglia largamente.* Puteai râde cu poftă de asemenea vers picant şi sever — şi nimeni nu te punea la stâlp. Dar ca să pot lua apărarea — e nevoe? — a acestei femei goale care e muza cabaretelor, voi mai aminti că de mult, pe vremea când se scria bine, marii poeţi făceau curte acestei muze care astăzi trebue să se 'mbrace ca să intre într'un salon literar sau altfel. *Ubi sunt:* Petroniu cu „Satirycon", Boccacio cu „Decamerone", Cervantès cu „Curioso impertinente", Erasm cu „Encomium moriae", Voltaire cu „Candide", Swift cu „Sfaturi pentru servitori", Casanova cu „Memorii" şi câţi şi câţi?

Diabolicul causeur dela villa Saïd, Anatole France, a mărturisit în „Petit Pierre" că dintre toate şcolile pe care le-a frecventat — şi se ştie că a frecventat multe —, cea mai de folos i-a fost „şcoala tragerii la fit". N'ar fi rău dacă poeţii care urmează regulat la şcoala muzelor grave, ar trage chiulul din când în când, ca să viziteze muza plină de farmece deosebite a frivolităţii vii. N'au decât să câştige în graţie uşoară şi în fantezie...

SEB.

Un mare concurs popular

Erich Maria Remarque este, cu siguranţă, unul din cei mai iluştri scriitori ai epocei actuale.

Romanul lui „Nimic nou pe frontul de vest", apărut acum doi ani, l-a făcut celebru în lumea întreagă. Remarque, necunoscut până atunci, a atras asupra lui atenţia a milioane de cititori, precum şi laudele unanime ale criticilor de pretutindeni. A fost consacrat, dintr'odată drept cel mai adânc, mai uman şi mai veridic romancier al războiului.

„Intoarcerea de pe front", al doilea roman al lui Remarque, apărut de curând în editura „Adevĕrul" în traducerea românească a d-lor Byck şi Phillippide, întăreşte şi mai mult acest succes şi complectează fizionomia literară a lui Remarque.

Intr'adevăr „Intoarcerea de pe front" are, faţă de „Nimic nou pe frontul de vest" o sumă de calităţi în plus. Arta compoziţiei este mult mai mare aci decât în primul roman. Tendinţa evident pacifistă este ascunsă cu meşteşug şi inoculată pe nesimţite cititorului. „Intoarcerea de pe front" e scrisă cu sobrietate şi cu o mare putere de evocare. Sânt scene de un tragic şi de un patetic, care, odată citite, se întipăresc în memorie cu o putere de obsesie şi de halucinaţie, de parcă singur le-ai fi trăit.

Această expunere simplă şi, mai ales, cantitatea enormă de adevăr omenesc *cuprinsă în acest roman, au făcut ca „Intoarcerea de pe front" să fie cetită de oameni din toate categoriile sociale. Este o carte pe înţelesul tuturor. Nu a fost plăsmuită pentru un grup anumit de oameni, cu anumite gusturi şi predilecţii. E o carte plină de umanitate, scrisă pentru umanitate. Succesul ei extraordinar se explică numai datorită acestui fapt.*

Convinşi că şi la noi „Intoarcerea de pe front" se bucură şi se va bucura de acelaş larg succes, „Adevĕrul Literar" a hotărât să procedeze la o cercetare printre cititorii şi admiratorii lui Remarque, menită să pună în evidenţă popularitatea şi calităţile noului său roman.

In acest scop, revista noastră deschide o anchetă, urmată de un concurs cu premii, având de obiect cunoaşterea părerii cititorilor cu privire la această remarcabilă operă.

Cititorii care doresc să ia parte la acest concurs vor trebui să răspundă — fără preocupări speciale de stil sau de formă — la următoarele întrebări:

1) Ce calităţi are romanul „Intoarcerea de pe front" şi care sunt motivele ce au făcut ca acest roman să pătrundă atât de adânc în massele populare?

2) Care este pasagiul ce v'a impresionat mai mult, şi din ce cauză?

Se acordă un premiu în valoare de 10.000 (zece mii) lei celui mai bun răspuns.

Pe lângă aceasta se mai acordă 10 (zece) premii de câte 500 (cinci sute) lei, în cărţi din editura „Adevĕrul", după alegere.

Răspunsurile se primesc până la 15 Septembrie a. c. pe adresa: „Adevĕrul Literar", Str. Const. Mille No. 9, cu indicaţiunea „Premiul Remarque".

Filodor

de GIB. I. MIHĂESCU

Jean Filodor. Jean Filodor din Calafat.

Vestitul. A toate cunoscătorul. Omul care a trecut prin toate.

Să stai cu el de vorbă, n'ar mai sfârşi zile întregi, sau mai bine zis n'ar mai obosi zile întregi. tot povestind. Ce? Tot ce vrei! In ori ce domeniu dumnealui are o părere, la orice meteahnă — un remediu, la orice îmtâmplare — o amintire. Ah, amintirile lui Jean Filodor! Dacă ai sta să le înozi una de alta, nu te-ai dumeri câtuşi de puţin când a fost timp să i se întâmple atâtea. Intocmai ca şiragul aventurilor lui Sherlok Holmes, atribuind fiecăreia din împrejurările prin care a trecut Jean Filodor, cu destulă bună voinţă numai câte-o jumătate de zi şi ai ajunge la cifre fantastice. Iţi vine să crezi că omul ăsta a trăit 300 de ani.

Dar ce-are a face? 300, 200, sau numai 54 cât pretinde el că are încă de acum vre-o patru ani,... face să-l asculţi. Nenea Jean Filodor are ce povesti, pentrucă ştie să povestească. Să-l auzi numai sugându-şi dinţii — asta în orice caz e mult preferabil stropitului necurmat cu spută pulverizată a majorităţii vorbăreţilor — să-l auzi însoţindu-şi vorbele de câte-un: Phi!... Extraordinar!... Fain!... Extra!... Th!... Ce mai, domnule!.. Nemaipomenit!... şi nenea Jean te-a şi convins. Asta e darul lui: te convinge, şi dacă te-a convins, este, ca şi cum s'ar fi întâmplat cu adevărat cele ce ţi-a spus.

Gib. I. Mihăescu

Uneori lui nenea Jean îi place să povestească de mai multe ori acelaşi lucru. Astfel am avut prilejul să constat că variantele povestirilor lui nu sunt tocmai tocmai prea deosebite.

In orice caz, examenul de poliţist pe care l-a trecut în faţa Kneazului Moruzzi şi care l-a adus de-a dreptul poliţai clasa I la Rădăşani, a ieşit leit la fel, din toate cele vreo treizeci, patruzeci de povestiri ce mi le-a spus despre el...

— Uite, par'că mă văd. Eram şapte scoşi la pârete, — glăsueşte nea Jean. — Examen nu glumă. Ailalţi morfăiau în bănci. Unii aveau şi cărţi... Dar ce să faci cu cărţile la întrebările pe care le punea Kneazul...

Phii!... om, domnule, nu glumă!... Şi pe vremea aia nu mergea cu cărţi... He!... aşa ştiu şi eu... înveţi în carte şi pe urmă te duci şi turui la profesor lecţia învăţată, ca papagalul... Atunci, domnule, nu erau şcoli şi profesori...

— Cum, nea Jeane, să poate să spui dumneata aşa ceva?... că doar n'oi fi dat examenul pe vremea lui Caragea...

— Caragea, Necaragea... La poliţie nu era şcoală, domnule... La poliţie te prezentai aşa... Răspundeai, bine... Te pricepeai, vreau să zic, la ce te întreba ăla? bine... Nu?... curăţenie,... Nu mergea cu fleacuri!...

Nea Jean îşi mai sugea o clipă dinţii, apoi se repezea:

— Cum spun, eram şapte!... Litera F.

Eu veneam întâiul. Dar a luat-o din capul ălălalt. Răposatul Niţă Gherman venea al patrulea... La ăsta se uita Kneazul mai cu atenţie, pentrucă era şi avocat...

Dăduse examen de avocat la Slatina, cum era pe-atunci..

Eu, ca mai modest, nu aveam nici-o patalama... Când m'a întrebat de aşa ceva, i-am retezat-o scurt, cât era el de Kneaz:

— Eu sunt de la Calafat! — atâta i-am răspuns.

Hm!... era greu al dracului! Examen, nu glumă!

Niţă Gherman cu diploma de avocat, ailalţi toţi cu proptele, numai eu — de la Calafat.

He! dar ia să vedeţi... Se puneau ei cu Filodor!?.. I-am făcut praf!... Phii!...

Se gândeşte Kneazul, îşi trece mâna prin barbă, îşi roteşte ochii în tavan cum să ne înfunde mai zdravăn...

Aa!... era om, domnule, ăla... Phii!... să-l fi văzut numai!... Nemaipomenit!... Ţţţţţ!... fain om!... grozav!... doar văzându-l cum se gândeşte te treceau fiori... Ingălbenisem... Ce temă ne-o da? ne gândeam. Pe răposatul Niţă îl apucase bâţâiala cât era el de avocat...

Phii!... ce mai om, domnule!...

Insfârşit, îşi mai mângâe Kneazul barba de trei ori şi unde începu colo cu glasul lui îndesat:

— Ia să spuneţi dumneavoastră: Eşti de serviciu pe stradă... Acoperişul unei case ia foc... Dai să intri... şi pe gang îţi iese înainte un câine cu un cap de om în gură... Ce faci?"

Phii!... temă nu glumă...

Ce faci? Pe unde scoţi cămaşa?... Bine, înţeleg, focul... Scoţi ţignalul şi dai semnale de foc... La asta ar fi răspuns şi un vardist... Dar ce faci cu câinele şi cu capul de mort? Aşa e!... Temă, domnule... Phii!... om, domnule... Kneazul, phii!...

Intreabă, cum spun, de la coada rândului... Al dintâi care venea acolo — nimic... Tăcere... Al doilea — mâlc,... al treilea — hâr,... răposatul Niţă, Dumnezeu să-l ierte... mâr... Ailalţi doi, c'o fi, c'o păţi... Aş!... Nimic!... Prostii... Vine rândul meu... Ia spune dumneata, Filodor de la Calafat...

Am tuşit, am înghiţit şi am început: Dacă se aprinde un acoperiş, dăm semnal de foc şi pătrundem înăuntru, dacă ne întâlnim pe gang cu un câine cu un cap de mort în gură, lăsăm un sergent la foc şi eu mă iau după câine...

Scurt... Kneazul... ce să vă mai spun... încântat... Filodor, Filodor... Vino să te pup... Vă jur pe copiii mei... Phii!... Ce mai, domnule... Intrebaţi pe răposatul,... pe, vreau să zic... pe Niţă Gherman...

— Păi dacă e răposat, nea Jeane?...

— Păcat, că nu l-aţi apucat să vă povestească el... Phii... A fost ceva grozav... Kneazul... Filodor... Filodor... phii... bravo băete... eşti admis, poţi să pleci...

Aşa răspuns vreau! phii... poţi să pleci... Poliţai clasa I de-a dreptul. Am salutat grav: Trăiţi, domnule prefect... Şi am ieşit cu capul sus... A... nu mă umileam. He... he... Răposatu' Niţă şi cu ăilalţi au rămas acolo, ca să le mai pue întrebări... Eu,... până seara aveam numirea la buzunar... Poliţai, deadreptul, clasa I la Rădăşani... M'a cerut satrapu'... Dimulescu... Spaima judeţului... Mă, să-mi daţi p'ăl care o ieşi mai bine la examen... Inţelegeţi dumneavoastră, nu puteau să-i dea orice terchea-berchea lui Dimulescu...

Nea Jean Filodor este un entusiast. Vorbeşte totdeauna de sine şi de ai săi cu o bună voinţă şi o admiraţie ale căror hotare s'au mutat la infinit. Astfel, caii lui sunt cei mai iuţi de pe lume, câinii lui — cei mai mânioşi, copiii lui — cei mai isteţi şi să te ferească Dumnezeu să mănânci vre-o bătae de la dânşii.

Cel mai mare, Licuţă, un flăcăiandru, s'a născut cu aşa atribute bărbăteşti, că e un adevărat fenomen...

— Phii, să vezi domnule şi să nu crezi...

Dar nea Jean, he... când era tânăr... he, he... a avut cântecu lui...

— Şi acum, eu nu mă dau pe mulţi...

Insă acum treizeci şi doi de ani, după ce mi-am isprăvit armata şi am dat examenul de poliţai... phii... Ce mai dame, nene!... Dar când făceam armata... Aoleo mamă, Doamne... n'am păr în cap...

Nea Jean are o familie numeroasă, iar soţia lui aparţine unei familii şi mai numeroase. De aceia nu e de mirare, dacă la dânsul ai să găseşti, mai ales în zile de sărbătoare, mese întinse şi ziafet.

Dar pot să fie şi treizeci de comeseni, pot să fie ei din familie sau străini, la mesele lui nea Jean numai el are cuvântul.

La o astfel de masă, bogată mai ales în *hors d'oeuvreuri* şi băcănie, în mastică de Hio şi'n vinuri pe care nea Jean — deşi avea o viişoară la marginea târgului — pretindea că le-a adus direct din Corint, (avea nespusă slăbiciune de tot ce era grecesc şi predilecţia asta era de bună seamă în strânsă legătură cu sonorul său nume de familie) — am ascultat pentru a cincisprezecea oară, dacă nu mă înşel, povestea descălecării lui în Rădăşani, cu firmanul de poliţai clasa I în buzunar.

...Când am sosit aci toată lumea nu mai vorbea de altceva...

— A venit Jean... Jean Filodor... Phii!... I-ai văzut, soro, mustaţa (nea Jean îşi răsucea mândru mustaţa căruntă, dar care, la vremea ei, făcea de bună seamă furori, precum ne asigură dânsul)... i-ai văzut, dragă, nasul lui clasic... phii!... i-ai văzut, soro, ochii lui negri ca mura (ochii lui nea Jean privesc cruciş, dar poate că pe vremea aceia, cine ştie...).

„In sfârşit ce mai ala, bala, femeile toate cu ochii după mine, domnişoarele mă urmăreau, cocoanele mă invitau, bărbaţii mă pizmuiau şi chiar mă spionau, dar n'aveau ce face... Poliţai clasa I!... Phii!... întrebaţi pe...

— Răposatul Niţă Gherman! răspundeau în cor numeroşii săi cumnaţi, care nu se mai săturau de poveştile lui nea Jean, îl provocau să le povestească pentru a cine ştie câta oară oricărui nou venit şi se amuzau de ele într'un chip atât de zgomotos, că nea Jean, nedumerit un moment, îşi răsucea pe urmă satisfăcut mustaţa lui vestită, cu care odinioară băgase damele Rădăşenilor în draci.

— Ce răposat... ce Niţă? — îi lămurea nea Jean, aci de faţă... — astea să vi le spue Atena... (Atena era sora lor mai mare şi nevasta lui nea Jean) să vă spue ea, că pe vremea aia era de, domnişoară, şi pe toate le-am întors cu vorba... dar cu ea de... am luat lucrurile pe foaia ailaltă... am luat-o în serios...

Cocoana Atena, femee zdravănă şi puţin zâmbitoare, se încrunta întotdeauna când nea Jean se întrecea cu poveştile şi mai ales când printre comeseni se găseau şi oameni străini de familie. Dar nea Jean băga de seamă morocăneala ei, numai când ajungea la capitolul cu femeile.

De aceia, el era convins că numai acest capitol îi produce amărăciune, drept care, îndată ce amintirile lui ajungeau aci, făcea cu ochiul spre noi şi spre dânsa şi ne îndemna muteşte s'o privim pe furiş...

— A venit Filodor... A venit Filodor... continua dânsul. Toate cocoanele nu mai aveau altceva pe buze. Până când s'a auzit la Dimuleasca... Phii, domnule... Dimuleasca... Coana Poldi!... phii!... franţuzoaică, n'aţi apucat-o voi... Femee, mare, voinică, pff... nobilă... gravă... neam mare... E... i-a ajuns şi ei la ureche: A venit Filodor...

Aha, a venit! a spus coana Poldi. Bine c'a venit... Va trebui atunci să se prezinte şi aici, la curte... Dorinţa coanei Poldi era poruncă...

Cine era Dimuleasca pe vremea aia?... Phii!... Ei bine, pe altul l-ar fi impresionat lucrul ăsta şi gata, a doua zi, ar fi fost la curte:

— Săru' mâinile, coană Poldi. Imi daţi voe să mă prezint: Jean Filodor, poliţai cl. I, numit de-a dreptul pentru răspunsurile la examene... Şi poc din călcâe, milităreşte.

V'aţi găsit!... Eu, şi să mă ploconesc!... Jean Filodor să se ploconească!... Nimic... Nici nu m'am urnit... Vorbe, peste vorbe, ştafete peste ştafete... eu nimic... şi lumea înainte cu gura: că ce mustăcioară are Jean Filodor, că ce nas clasic, că ce mai ochi...

Nea Jean îşi mângâia mustaţa cu aceiaşi fericire cu care mintea lui mângâia acum amănuntele amintirii plăcute. Nea Jean surâdea:

— Ei, ce credeţi că s'a întâmplat atunci, dragii mei?... Ce credeţi c'a făcut Dimuleasca?... Nici una, nici două, a dat poruncă să se înhame caii la trăsură... patru cai înaintaşi... phii!... caii negri ai lui Dimulescu şi cupeul ăla de lac... phii!... cumpărat de la Viena...

Şi dă vizitiul bice cailor... Phii!... ce mai vizitiu!... era numai în găitane şi pocnea biciul de opt coţi de se auzea peste Olt... A venit Dimuleasca la poliţie de-a dreptul... să n'am parte să mă mişc de-aici, dacă n'a venit la poliţie: Care e Filodor ăla frate, de vorbeşte toată lumea de el?...

Aci, povestirea lui nea Jean fu întreruptă de câte-

(Continuare in pag. IV-a)

va cuvinte ale soţiei sale, pe care nu le auziră decât vecinii ei de masă, însă urechea fină a lui nea Jean le prinse din zbor.

O, Doamne, şi să te fi ferit Dumnezeu să întrerupi pe nea Jean sau să-l contrazici în focul povestirii. Se prefăcea în leu nu altceva... Ochii îi creşteau, mustaţa lui cea frumoasă, acum căruntă, se burzuluia ca o perie de cuie, iar nasul lui clasic se transforma în plisc de acvilă. Uita pe toţi din jurul lui şi lovea cu pumnul în masă de zdrăncăneau farfuriile şi tacâmurile, de par'că erau şrapnelele din războ...

— Ce i-a zis? ce i-a zis?, — întrebau comesenii în şoaptă pe vecinii respectivi. Dar când bolboroselile încetară şi mânia găsi însfârşit în gâtul întins şi încordat peste fire, loc de ieşire şi grai articulat, chiar nea Jean îi lămuri pe toţi:

— Spun minciuni, ai?... eu spun minciuni?...

Şi aci începu o enumerare bogată şi neîntreruptă de lucruri sfinte şi bisericeşti.

De bună seamă, auzind astfel de vorbe grave, noi cei străini înlemnirăm în adevăratul sens al cuvântului; dar cei din numeroasa familie a soţiei lui nea Jean ascultau îngăduitori şi priveau surâzând spre mama lor, soacra lui nea Jean, la cele sfinte ale căreia se refereau toate imprecaţiunile celui înfuriat. Mare minune! Coana Sevasta, însăşi, zâmbea şi ea...

Şi nici n'ar fi putut face altfel... Pentrucă îndată ce nea Jean se mai potoli, omul de lume din el, îi aminti că a săvârşit o necuviinţă. Şi corect se întoarse către coana Sevasta, cu aceste politicoase cuvinte:

— Pardon, mămiţă!

Nea Jean nu mai putu să povestească mai departe; de par'că întreruperea nesocotită a soţiei sale i-ar fi distrus însuşi izvorul amintirii, aşa cum întrerupând un poet din visurile lui îi astupi, pe vecie şi necugetat, unul din preţioasele izvoare ale creaţiei lui. De aceia, necazul legitim nu se potoli cu una cu două, ci mai avu câteva răbufneli. Fiecare se termina cu apelul cuvenit spre cele sfinte ale soacrei sale, şi fiecare apel în parte era deastădată urmat riguros de politicoasa scuză: „Pardon, mămiţă!"

Spre norocul celor de faţă, pentru care scena devenea din ce în ce mai penibilă, în uşă, înalt cât ea, îşi făcu apariţia, ca trimis de Dumnezeu, conu Alexe Cosâmbeanu, nenea Alexe, cum îi ziceam cu toţii, prieteneşte, acestui bătrân voinic şi simpatic, cu respect de cele vechi şi cele sfinte, şi cu drag de pahar şi de cei tineri.

Cu nenea Alexe, tovarăş vechi de drăcii al lui nea Jean, amintirea acestuia, renăscută ca prin farmec, îşi făcu din nou punte în mult necunoscutul şi inepuisabilul trecut. Aşa că, văzându-l din nou în ale lui, comesenii vrură să-l aducă înapoi, la povestea întreruptă. Dar ciudat. Nea Jean nu-i auzea cu adevărat sau, Doamne, se făcea că nu-i aude?

Comesenii, nădăjduind că-i fac plăcere şi de-aia se lasă atâta rugat, nu se dau nici ei, bătuţi...

— Zii, nea Jeane... cum a fost cu Dimuleasca...

— Coana Poldi...

— Ajunseşi când a venit la poliţie.

Oare pe nea Jean e gata să-l lovească damblaua, de s'a umflat şi s'a învineţit astfel la faţă?...

— ...Când a venit Dimuleasca la poliţie să-l caute pe Jean?, — sări în locul povestitorului dinainte, vocea cea groasă a lui nea Alexe... Şi pe-asta le-ai povestit-o, mă?...

— Ai fost şi dumneata de faţă, întrebară ascultătorii, privind cu admiraţie pe nea Jean, ale cărui isprăvi trecute se adevereau astfel într'un mod neaşteptat. Şi ochii celor mai mulţi se întoarseră mustrători spre coana Atena...

— He, cum să nu fiu de faţă... oftă prelung conu Alexe... O, Doamne, cât de repede au trecut toate! Eu eram atunci comandant de sergenţi... El era mai mare decât mine...

— Poliţai clasa I, complectarăm noi, cu admiraţie...

— Ba dă-l dracului, făcu conu Alexe... Nici n'a fost la Rădăşani poliţai vreodată... El era subcomisar clasa III-a, Niţă Gherman ne era şef... tot subcomisar, dar de-a doua...

Capetele ascultătorilor intrară în farfurii...

— Bă, da ţi-a ars vre-o câteva Dimuleasca, par'că te văd şi acum, cu obrajii roşii, după ce-a plecat... Straşnică femee, ce crezi... Par'că şi ea era prefect ca bărbatu-său... Or de ce te-a bătut, mă? Aşa...: că nu te-ai dus să surprinzi vitele oamenilor pe moşie... Aşa, aşa... că tu i-ai bătut la secţie, pe ei, pe ţărani; dar vitele au scăpat... Hm!... şi ei, vitele îi trebuiau...

Pe obrazul de ceară a lui nea Jean se aprinse puţină culoare:

— E... abia se auzi ca din mormânt, vocea lui, care tuna până mai adineaori... Ce ştii tu? Tu crezi că pentru vite mă aştepta ea?...

GIB. I. MIHAESCU

A APĂRUT No. 7

„REBUS"

(Revista jocurilor distractive)

SUMAR:

MAURICE CHEVALIER în careu!

AMINTIRI DESPRE CARAGEALE

Epigrame * ŞAH * Grafologie

SENZAŢIONALUL ROMAN DE AVENTURI

De vorbă cu cetitorii, etc.

PREŢUL 5 LEI.

Premii: 30.000 lei lunar

Frontul Ţarului [1)]

(Film vorbitor)

1. Tannenberg. Soldaţi ruşi, fără arme, fără centiroane, hoardă flămândă înconjurată de călăreţi germani, cu ochii umbriţi de căşti grele de fier. Zi caldă de August. O fetiţă blondă ca un lied, cu blonde cosiţe împletite şi aruncate în coade subţiri pe sânii abea înmuguriţi, iese dintr'o curte cu turn medieval din care zboară fâlfâind peste soldaţii prizonieri pacinici porumbei albi. Fetiţa poartă cu mare caznă o oală grea cu apă. Soldaţii ruşi chiue şi ridică'n braţe de-asupra lor în zborul porumbeilor fata cu oala ei cu apă.

2. Drum lung între mirişti cu znopii neadunaţi. Cireadă nesfârşită de soldaţi ruşi. — Soldaţi... soldaţi... Sunt 90.000 de prizonieri care înaintează'n arşiţă gâfâind. Câte unul se opreşte, îşi scoate capela depe capul roşcovan neţesălat şi priveşte lung peste miriştea necunoscută.

3. Piaţa Preobrajenschi din Petersburg. In fund — palatul Taurídei şi parcul. Automobile de lux vin dinspre Serghievscaia. Agenţi civili (secreţi) schimbă ţigări şi glume cu poliţiştii în uniformă. Dintr'un automobil cu steguleţ scoboară un domn bătrân, în cilindru şi decoraţii urmat de alţi domni în cilindru. Unul citeşte un document istoric:

— „Ca răspuns la mişelescul atac al germanilor asupra populaţiei noastre civile de lângă Tannenberg, consiliul comunal al Capitalei în urma sugestiei prea ilustrului Ţar, a hotărât să lapede numele nemţesc de Petersburg, intitulând străvechiul nostru oraş cu pravoslavnicul, băştinaşul nume *Petrograd*. Trăiască Majestatea Sa Ţarul Nicolae al II-lea! Trăiască întreaga familie imperială! Trăiască armata şi vitejii noştri aliaţi! Trăiască Sfânta Rusie!..."

Dangăt de clopote din toate colţurile oraşului. Cei de faţă, îndeosebi agenţii civili care trebue să joace rolul unei populaţii numeroase şi entusiaste, intonează mai mult sau mai puţin pe acelaş ton *Boje ţaria hranie* (Doamne, ocroteşte pe Ţar).

O mătuşă în trecere pe-acolo se opreşte speriată, lasă legăturica jos, cade'n genunchi şi bate mătănii plângând.

4. In coloana prizonierilor de la Tannenberg un soldat cu chip de copil se prăbuşeşte în drum. Ca să nu împiedice mersul târît al celorlalţi, e tras de picioare şi lăsat în şanţ.

5. Cavaleria rusă intră'n Lemberg. Străzi pustii. Obloane trase. In faţa catedralei cu turnurile ciuruite sfatul Statului-Major.

Soldaţii ruşi cotrobăesc casele oamenilor şi scot în uliţă pe toţi evreii, atât de periculoşi în vreme de războ şi a căror voluptate deosebită se ştie că e spionajul. In Lemberg toţi evreii sunt moşi şi toate evreicele babe. Unde sunt băeţii, unde fetele? Dar iată că un cazac a dibuit şi urmăreşte călare pe uliţi soioase, întortochiate, o fetişcană aproape goală, cu cămaşa ruptă, părul despletit şi ochi de migdală ieşiţi din orbite. Fata se poticneşte. A căzut. Cazac şi cal se prăbuşesc în goană peste trupul ei mic şi viu.

6. Luminiş în codru umed. In fund trei vagoane din trenul imperial, proptite la roţi cu traverse proaspăt tăiate. De teama avioanelor germane, vagoanele sunt acoperite cu ramuri verzi. Dintr'un vagon iese pe fereastră 'n sus un burlan de tinichea. Curge fum leneş.

Ţarul urmat de marele-duce Nicolae Nicolaevici şi alţi ofiţeri, vine din dreapta repede. Generalisimul Nicolae Nicolaevici înalt ca o prăjină şi măsliniu ca un ţigan îşi bălăbăneşte mâinile în urma Ţarului, mângâindu-şi din când în când ciocul încărunţit. Se opresc toţi lângă vagonul din mijloc. Generalisimul face front, salută şi raportează:

— Am dat ordin să atace toată brigada. Inamicul s'a retras de două ori şi a revenit.

Azi dimineaţă a încercat să ne 'ntoarcă flancul drept. Dar n'a izbutit. L'am zărit la vreme şi am pus mitralierele în bătae. Nu se aştepta!

Ţarul surâde. Generalisimul Nicolae Nicolaevici râde cu poftă.

Ţarul priveşte cerul şi zice 'ncet:

— Noroc că s'a ridicat ceaţa...

Generalisimul şi-a încruntat brusc sprâncenele oacheşe şi izbucneşte într'o lătrătură violentă, care se ghiceşte că e râs.

— Dacă nu se ridica ceaţa, pierdeam tot corpul de armată. Se duceau dracului vagoanele astea!... In patul Tău ar fi dormit la noapte Hindenburg iar la icoanele mele s'ar fi închinat pe nemţeşte Ludendorf!...

7. Interiorul vagonului de mijloc. Salonul Ţarului: mobilă sculptată, aur, cristale. Ţarul înconjurat de ofiţeri superiori fumează o ţigare privind la desfăşurarea unui film de propagandă germană capturat de curând şi destinat trupelor de luptă. Titlu: *Rusia e mare dar e numai de cernozom*. Alt titlu: *22.000.0000 km?* O pădure nesfârşită văzută de sus, prin care trece singurătatea dezolantă a unui fluviu minuscul şi încolăcit în propria lui zădărnicie. O pustă imensă peste pustietatea căreia zboară obosit un uliu: el îşi lasă curba zborului perpendicular pe curba infinită a zărilor, unde se topeşte. Un bărăgan cu neaua viscolită din care se iveşte o troică şi trei cai, luaţi numaidecât, azvârliţi şi făcuţi una cu viscolul din care s'au iscat. Titlu: 180 milioane locuitori. Un mujic uriaş ca un Guliver în ţara piticilor, în cojoc, cizme de iuft până peste genunchi şi laţe peste ochi, în mijlocul unei hărţi reprezentând Rusia. Un purece îndărătnic îl munceşte nevăzut. Rusul îşi caută 'n sân şi se strâmbă amarnic. Furios îşi dă un pumn în piept. Stă o clipă liniştit, de parcă ar voi să audă ceva. Luat de neaşteptată turbare o rupe de fugă şi fuge... fuge... Se poticneşte, cade, se ridică, iar fuge până dă de un copac uscat cu rădăcinile afară. Se lasă jos, se 'ndeasă cu spinarea în coajă şi se freacă îndelung, ca un bivol. Apoi surâde fericit. Dar chipul lui se adună iar încet-încet până la o încruntare înfiorătoare. Sare deodată 'n picioare. Ridică piciorul drept şi loveşte amarnic pământul, apoi nemulţumit loveşte coaja aspră a copacului. Nemulţumit nici aşa, scoate cizma stângă şi începe să lovească oftând, cu sete, în talpa piciorului drept. Scoate şi cizma piciorului drept, se culcă pe spate, ridică amândouă picioarele şi se bate repede, tot mai repede, cu cizmele la tălpi.

Filmul de propagandă s'a 'ncheiat. Ţarul se ridică, se 'ntoarce către ofiţeri aruncând ţigara şi râde:

— Idiot... Cu asta vor ei să ne bată?

Dar se opreşte. Ofiţerii cu capul în piept dorm sforăind cu toţii.

8. Ţarul, în acelaş vagon preschimbat în odae de dormit, citeşte culcat o telegramă de la Petrograd:... „de-aceia Nichi veştile tale de azi nu m'au surprins. Ştiam că ceţurile se vor ridica. *Boji celoviec* (omul lui Dumnezeu) s'a rugat trei zile şi trei nopţi ca negurile să se risipească şi oştile noastre să birue. Iţi trimit azi o scrisoare a părintelui Grigore şi vei primi în curând şi câteva hărţi militare binecuvântate de el..."

9. Vagonul generalisimului Nicolae Nicolaevici. Chef cu şampanie şi balalaici.

Pe toţi pereţii ard candele mici, roşii, sub optzeci şi opt de icoane afumate adunate din mânăstirile Rusiei. Ofiţerii de stat-major fără tunici, unii fără cizme, cântă răsturnaţi în fotolii sau pe canapele. Nicolae Nicolaevici cuprins deodată de spaimă se duce la masa cu hărţi şi steguleţe pe care le cercetează încruntat. Apoi se 'ntoarce şi porunceşte răguşit:

— Afară, porcilor! Am să vă 'mpuşc pe toţi!...

Vagonul s'a golit pe 'ncetul. Rămas singur, generalisimul e lovit de un acces de pesimism acut. Cade 'n genunchi în faţa icoanelor, bate câteva mătănii şi lipindu-şi fruntea de podea, geme şi plânge. Se deschide o uşă 'n fund, mascată de un covor persan şi în prag se iveşte goală Carsavina, dansatoarea de la Teatrul Maria din Petrograd. Cu mâinile 'mpreunate a uimire, şopteşte:

— Generalisimul mamei, ce e cu tine? Acolo te rogi tu? Ah! Când am să vă dezvăţ odată pe voi, Romanovii, de mania asta religioasă!... Ţarul Nicolae nu se urcă 'n patul meu până nu face o cruce pe cearceaf. Toţi Alexandrovicii îmi trimit de ziua onomastică cruci de diamante. Tu, la mare hotărîre te reculegi şi cugeţi rugându-te pe iconiţa mea dintre sâni, iar băeţii marei-ducese Maria Pavlovna îmi cântă 'n pat când ţi-e lumea mai dragă, *Gospodi pomilui* (Doamne miluieşte)!... Scoală de-acolo; vrei să răceşti? Ştii cât eşti de plăpând!...

Carsavina n'a mai aşteptat: în două salturi graţioase, ca o pisică albă, a şi fost în cârca generalisimului.

Nicolae Nicolaevici se ridică oftând cu dulcea povară care, pe nesimţite, i se strecoară pe braţe cu faţa 'n sus, desăvârşită şi minuţioasă sculptură vie — şi se îndreaptă cu ea spre uşa deschisă a covorului persan.

F. ADERCA

1) Fragment din romanul *Lucifer*, care va apărea în curând în editura *Naţionala S. Ciornei*.

Doliu

Ce noapte de groază a scuturat văzduhul!
Pare că mii de nopţi şi-au dat afară duhul.
Plouă sau ninge cu 'ntuneric,
De se aude până 'n suflet?

Noaptea aceasta parcă-i o babă bătrână
Urîtă, cu mâini noduroase.

Ce noapte 'nfricoşată!
Şi crucile din cimitir
Parcă trosnesc, sau se scufundă morţii?
Cum putrezesc morţii!
Vezi şi morţii mai mor o dată.

Parcă umblă 'n podul cerului cineva, tiptil,
Vrând poate să meargă către Dumnezeu!...
Să ştii că 'n noaptea asta
Şi Dumnezeu a adormit.

GH. STANCULESCU

ANECDOTE

Artista de cinematograf, (după ce a acordat o convorbire, de fapt un lung monolog, despre cariera şi aventurile ei amoroase, despre căsnicia, speranţele şi idealurile, ei, despre filosofie, costume, bijuterii, Shakespeare, Einstein şi femeea modernă): — Ei, dragul meu, să mai vorbim şi de *dumneata*. Cum ţi-am plăcut în ultimul meu rol?

— Nevastă-mea nu-i niciodată acasă. Are întruniri, ceaiuri dansante, teatru, etc. N'o văd decât un ceas pe zi, cel mult.

— Săracul de tine!

— Eh, un ceas nu-i lucru mare, trece repede.

Editorul: — Romanul dumitale are o mulţime de personagii inutile.

Tânăra autoare: — Apoi în viaţă nu-i tot aşa?

Pe plajă, sub cort.

— Mă iertaţi, domnişoară, nu sunteţi dvs. dansatoarea X.?

— Da, eu sunt.

— Abia v'am recunoscut, cu atâtea haine pe dvs.

Anecdote scoţiene

Chelul risipeşte deobicei o mulţime de parale cu alifiile pentru creşterea părului. Scoţianul când începe a cheli, îşi vinde peria şi pieptenele.

Un Scoţian se tae la ras; la vederea sângelui, aleargă la telefon şi cere legătura cu cel mai apropiat spital.

— Allo, allo, nu cumva aveţi nevoe de o transfuzie de sânge şi cât plătiţi?

Voiajorul unei fabrici de conserve îi scrie firmei următoarea scrisoare: „Mă întrebaţi de ce n'am plasat nimic în Scoţia? Pe cât am putut afla, nu mi s'au dat comenzi numai fiindcă nu se mănâncă şi cutiile".

Şi Scoţienii au superstiţii. Intre altele ei consideră de rău augur să-şi aprindă luleaua la un singur chibrit mai mult de 15 oameni.

— Nevasta Scoţianului intră enervată în casă, strigând: „Toma, Toma, a intrat o vacă străină în grădina noastră". Bărbatul răspunde:

„Ei, ce stai şi pierzi vremea? Du-te şi-o mulge".

Scoţianul care a pescuit un crap, se sileşte să-i scoată din gură viermele, ca să mai poată prinde cu el şi alţi peşti.

— Ai auzit că Mc Gregor a căzut în apă la pescuit?

— Şi s'a înecat?

— Da, s'a dus pe copcă. Când l'au scos din apă, n'a mai dat semne de viaţă nici când l'au căutat prin buzunare!

— De ce ţi-s hainele atât de mototolite în dreapta?

— Am pus să le calce numai pe partea stângă, fiindcă m'am fotografiat în profil.

La intrarea unui cinematograf.

Maggie: — Ia uită-te, Douglas, filmul rulează fără întrerupere de la 3 la 12, putem intra.

Douglas: — E prea târziu, Maggie, ora 3 a trecut de mult.

Intr'o noapte întunecoasă, un Scoţian agricultor îşi întâlneşte pe şosea un argat, care ţine în mână un felinar aprins.

— Mă duc la logodnica mea, — zice feciorul.

— Ce risipă! Eu când am peţit-o pe nevastă-mea, nu m'am dus cu lampa aprinsă.

— Mi-am închipuit eu de cum ţi-am văzut nevasta, răspunde argatul.

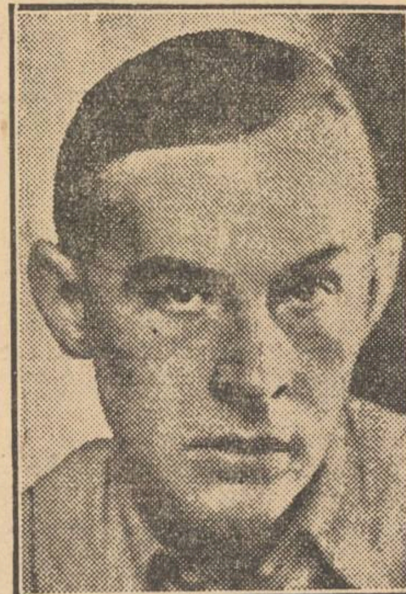
Ruda Scoţianului: — Parcă ziceai că ne aduci o pasăre?

Scoţianul: — Da, alesesem o găină; dar s'a făcut bine înainte de plecarea mea.

După

anii de sbucium şi de groază ai războiului

descrişi în romanul „Nimic nou pe frontul de Vest".

REMARQUE

înfăţişează în „Intoarcerea de pe front" epoca de frământări care a urmat marelui măcel.

„Intoarcerea de pe front" e tragedia unei întregi generaţii, care — desprinsă ani de zile din cursul normal al vieţii — încearcă să-şi refacă existenţa zdrobită.

Dificultatea readaptării, decepţia pe care o încearcă cei demobilizaţi, deosebirea dintre imaginea ce-şi făuriseră în clipele de desnădejde petrecute în tranşee şi realitatea meschină din dosul frontului,

peripeţiile dramatice ale revoluţiei germane din 1918,

corupţia moravurilor,

desfrâul şi imoralitatea îmbogăţiţilor de război, mizeria morală şi fizică a unei populaţii sacrificate, — toate acestea alcătuesc *tabloul cel mai desăvârşit al epocii de după război*, zugrăvită de Remarque cu acea putere de evocare şi de viaţă, care l-a făcut *celebru în lumea întreagă*.

Romanul „Intoarcerea de pe front", a apărut în editura „Adevĕrul" şi se găseşte de vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare.

Un volum format mare 120 lei.

Schiţa ideală

In ultimul număr al revistei „Viaţa Romînească", d. Vasile V. Georgescu încearcă să dea o nouă definiţie schiţei, nuvelei şi romanului. Cu o observaţie fină şi o cunoaştere adâncă a celor mai de seamă opere universale, d-sa strânge laolaltă caracteristicele acestor creaţiuni literare, ţinând seama de un criteriu cu totul nou.

D. V. V. Georgescu porneşte, în caracterizările d-sale, de la un punct de vedere filosofic, cercetând rolul pe care-l joacă, în alcătuirea schiţei, nuvelei şi romanului, datele de timp şi spaţiu, ca forme ale sensibilităţii pure, înăuntrul cărora apar trecătoare imagini sau se încheagă şi se desvoltă evenimente şi experienţe.

După această teorie, o schiţă — vorbind de schiţa ideală către care tind maeştrii genului — se reduce, dacă ne raportăm la noţiunea de timp, la redarea unui *moment* de viaţă a unui individ sau a mai multora, iar dacă ne referim la noţiunea de spaţiu, schiţa înfăţişează o *imagine* a acestei vieţi de o clipă. In imensitatea spaţiului şi a timpului, imaginea trecătoare şi fugarul moment, sezisat de intuiţia creatoare a scriitorului, par mai mult un punct ideal, în care cele două date ale sensibilităţii pure se întâlnesc şi se taie.

Iată cum îşi ilustrează d. V. Georgescu definiţia schiţei ideale:

Sunt în literatura noastră câteva bijuterii ale genului, câteva schiţe din cele pe care le-am numit ideale, adică reduse la cea mai mică expresie a timpului şi a spaţiului. Dintr'un sentiment de aleasă modestie, d-na Lucia Mantu le-a numit „instantanee" şi „schiţe mici" şi le-a înşirat în minunatul colier intitulat „Umbre chinezeşti". Dar ele sunt în realitate un scânteetor şirag de schiţe ideale.

Ne este imposibil să nu reproducem aci pe aceia cu numele „Intârziata":

„E aproape opt, dimineaţa.

„O fetiţă de şcoală izbucneşte pe o poartă, care se „zgudue prelung în urma ei. Aleargă strigând subţire, „dar cu patimă şi disperare:

„— Hurjă! Ciomârtan!... Ciomârtan! Hurjă!!...

„La deal, departe, abia se zăresc două siluete ne„gre, mici şi subţiri ca şi ea: sunt Ciomârtan şi Hurjă.

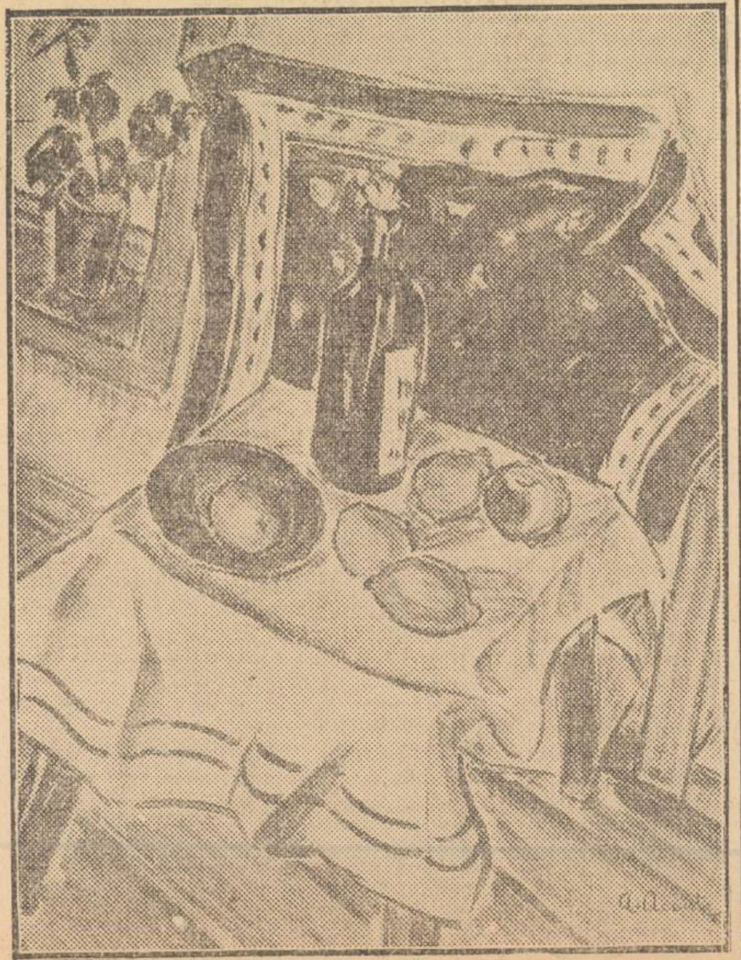
„Hurjă şi Ciomârtan aud de la o vreme clamoa„rea primejduitei şi se opresc locului. Intârziata le a„junge abia respirând şi îndată şase picioruşe negre, „subţiri şi grăbite încep din nou să depene mărunt, în „acelaşi ritm aferat, pe trotoarul matinal al vieţii".

Nu este mai mult în schiţa asta decât fulgerul scurt, pe care-l însemnă în timp o clipă, decât dâra de lumină, pe care o lasă în noapte căderea unei stele. Dar în momentul acesta fugar, autoarea a surprins nenumărate sclipiri şi umbre, le-a selectat şi le-a cristalizat într'o imagine sensibilă atât de pregnantă, atât de sugestivă, încât, fără să vrea, cetitorul a refăcut înapoi drumul vărgat cu spaime şi cu surâsuri mici al copilăriei şi a simţit şi el, alături de „întârziata", teama şcolarului de o şchioapă, care nu ştie precis dacă e „opt fără cinci" sau „opt şi cinci", dar ştie bine că dacă „doamna" „a intrat" riscă să încaseze nuele la palmă şi să şadă în genunchi, în colţul clasei.

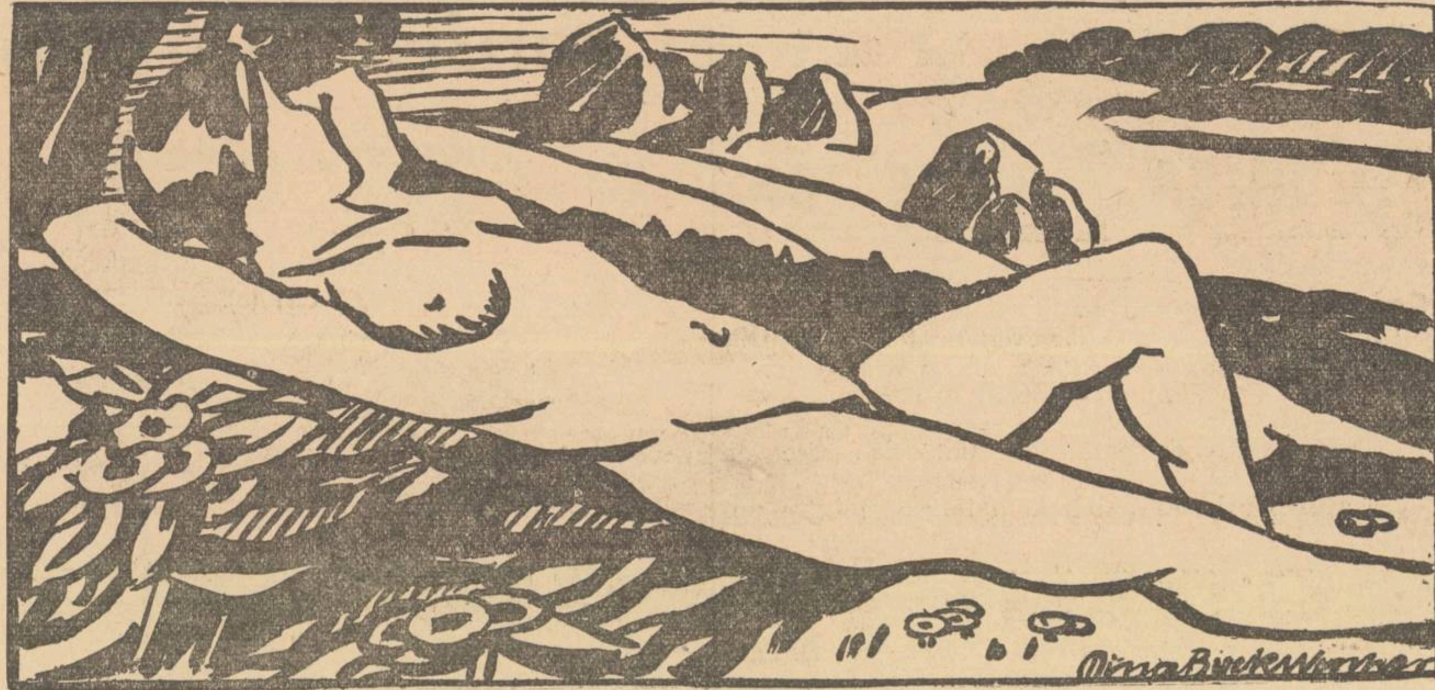
Intr'un interval atât de scurt şi numai în câteva trăsături, d-na Mantu are timpul şi curajul — răsplătit — să ne prezinte aspecte de eternă psihologie şcolărească. Notaţi, de pildă, că „întârziata" îşi strigă colegele pe numele dela şcoală: Ciomârtan şi Hurjă. Pentru nimic în lume nu le-ar putea zice Olguţa sau Frăsina. Toate fetiţele de şcoală se chiamă, în lumea lor de şcolăriţe, Ionescu, Popescu sau Gheorghiu. Cu toată graba, „întârziata" nu-şi pierde naiva seriozitate de copil şi elevă. In sufletul ei, autoarea a răsfrânt o picătură amară din gravitatea „doamnei", care la catalog, nu-i spune niciodată Măriuca. „Intârziata" ştie că familiaritatea şi zburdălnicia nu sunt îngăduite decât între căţei şi între păpuşi, dar că afară, în lume, îi sunt interzise. Ea are intuiţia nelămurită că undeva, deasupra ei, se deslănţue, poate, o tragedie, deşi n'a observat decât că tată-său vine sara abătut şi că „doamna" şi-ascunde uneori cu grije coatele lucii. „Intârziata" e o fetiţă serioasă.

Trăsătura aceasta de înduioşătoare şi comică gravitate şcolărească, autoarea a sugerat-o neaşteptat prin ţipătul de teamă al „întârziatei" şi numai în două cuvinte a aşezat-o pe chipul ei cât un pumn şi 'n peruzeaua limpede a ochişorilor speriaţi.

O minune mititică, cum e schiţa aceasta, numai o femeie putea împlini, căci numai în sufletul ei stărue, clară încă, amintirea bunicelor, care şi-au împăenjenit vederea deasupra cusăturilor mărunte şi care au putut întotdeauna să lămurească din câte părţi nenumărate se compune un lucru minuscul.

A Acontz — Aquarelă

Un mare specialist şi un mic plagiat

Acum o lună-două, scria aici d. T. Arghezi despre acel savant din ţara Kuty care excela în ştiinţa lui *cevacumva.* Această ştiinţă, desigur subtilă, era inabordabilă, incomprehensibilă tuturor kutyanilor, prin nu se ştie ce împrejurări favorabile (savantului). Aşa că savantul, care se specializase în cevacumva, era şi singurul specialist cevacumvist. Unic şi imbatabil, mă rog.

D. Al. Popescu-Telega — de care ne vom ocupa acum cu răutăcioasă voluptate — este şi domnia-sa un unic şi imbatabil excelator într'un domeniu de cunoştinţe frate bun cu cevacumva.

Despre sora noastră latină, focoasa Spanie, a auzit toată lumea — şi unde este situată geograficeşte, se ştie. Din cultura şi literatura spaniolă însă, fraţii latini de pe malurile Dâmboviţei, nu cunosc nimic, absolut nimic.

Cunoaşte în schimb d. Popescu-Telega. Cunoaşte mult şi cunoaşte singur. Lăudabil. Cu aceste avantaje, d. Popescu şi-a câştigat printre noi, ignoranţi ca locuitorii din Kuty, o aureolă confortabilă de *specialist hispanizant.*

Impins de nobile sentimente filantropice, d. Popescu de fel din Telega, s'a aşternut pe „scris" (c'est une manière de parler) despre scriitorii spanioli contimporani, ca să ni-i facă cunoscuţi. Articolele, docte, pline de competinţă, aveau ceva şi din focul spaniol, mai ales focul specific generaţiei de scriitori zise *98,* care a regenerat Spania de-atunci. Activitatea aceasta desinteresată şi febrilă a d-lui Popescu, a atras atenţia şi mi se pare şi o catedră. La un moment dat, o editură care a pornit acum câţiva ani cu iluzii la drum — „Cultura Naţională" — din dorinţa de-a prezenta cetitorului român ceva din proza spaniolă, s'a adresat în acest scop... cui ? Cine cunoaşte la noi literatura Spaniei, cine excelează necontrolabil şi aureolat în ştiinţa lui cevacumva? D. Popescu dela Telega care şade la Craiova. I s'a scris şi d-sa s'a executat, frecându-i mâinile. Şi anume a alcătuit *Antologia prozatorilor spanioli contimporani,* precedată de un studiu introductiv asupra scriitorilor prezentaţi.

Că traducerile — bune, nimic de zis — din autorii strânşi în acea antologie, erau.... traduceri, nu trebuia să ni-o spună, ce naiba! Dar că „studiul introductiv" nu era fructul muncii proprii a d-lui Popescu, că era şi el o simplă traducere, că mai precis era o adunare de articole diverse a diverşi critici spanioli, — asta cred că nu-i strica s'o mărturisească. Fără această mărturisire, toată osteneala d-lui Popescu, care putea fi onorabilă, ia dintr'odată numele cinstit de *plagiat !*

D. Popescu al nostru, înainte de-a fi fost solicitat să alcătuească antologia pomenită, a publicat în revista „Năzuinţa" dela Craiova, un studiu bine scris despre don Miguel de Unamuno, iscălit în original: Al. Popescu-Telega. După iscălitură, la mintea oricui articolul era rodul inteligenţii celui ce iscălia, când de fapt era numai al abilităţii sale. Acelaş studiu — fără o iotă mutată din loc — îl retipăreşte d. Popescu într'o plachetă: *Unamuno* cu subtitlul: „extras din revista „Năzuinţa" (ed. Scrisul românesc-Craiova)". Deasupra numelui lui Unamuno, stă numele d-lui Popescu, cum i se cade să stea numelui unui autor de studiu critic. Deci, tot d-sa este autorul. Când a alcătuit antologia cu pricina şi a trebuit să ni-l înfăţişeze pe acelaş Unamuno din care tălmăcise, acelaş d. Popescu a reprodus acelaş studiu.

Adică: s'a publicat de trei ori un articol care de trei ori dedea să se'nţeleagă că e scris de d. Popescu.

La urma urmei, această insistenţă tapează nervii şi celui mai pacient dintre creştini.

Să vedem, în realitate, cine i-a scris d-lui Popescu articolul acesta, cele două mici notiţe din placheta „Unamuno" şi întregul studiu introductiv al „Antologiei".

Metoda dovedirii plagiatului este — se ştie — metoda celor două coloane. Este cea mai concludentă, mai convingătoare, dar plictiseşte. Cum nu ţin ca, din pricina d-lui Popescu, să-mi plictisesc cititorii, voiu indica de unde a luat d. Popescu ceea ce-a luat, utilizând totuşi metoda celor două coloane acolo unde va trebui să arătăm că ni-am dat seama de abilitatea clientului nostru.

In broşura „Unamuno" sunt trei notiţe: Date din viaţa lui Unamuno, Unamuno poet şi Unamuno filosof şi prozator. Pe cea din urmă o lăsăm *pour la bonne bouche* — e cea publicată de trei ori. Pentru cea dintâi, nu-l vom şicana: date din viaţa unui scriitor nu le inventezi, mai ales că se pomeneşte aci de cel care i le pune la dispoziţie: *Julian Sorel,* critic de vază. Dar „Unamuno poet" care începe — he-hei — pe altă pagină, nu ne mai spune că e tradus din acelaş Sorel şi ne lasă să credem că e scris de d. Popescu.

Avem odată.

In „studiul introductiv" rândurile referitoare la Blasco-Ibánez, Pio Baroja, Ricardo Lüon, Jacinto Benavente sunt traduceri pur şi simplu din *Los contemporraneos* şi *Historia de la novela espanola moderna* de Gonzales Blanco şi *Novelas y novelistas* de Gomez de Baquero.

Iar acum, referitor la acel studiu despre Unamuno de trei ori publicat, vom spune că înainte ca telegarul român să fi apucat a-l publica de trei ori, l-a publicat o singură dată, d. Cansinos-Assens, critic eminent şi pasionat, în primul volum din cele patru ale lucrării sale *La nueva literatura (Los hemes* — editorial Paez-Madrid 1925).

La pag. 50, d. Cansinos-Assens: „Novelista, poeta, umanista, cultivador del *ensayo* a lo Macaulay y Emerson, autor de articulos periodisticos, ningun genero literario le hasido extrano y en todos ellos ha dejado impresa su huella, como dejó el heraclida la suya perdurable en las pierdras de Grecia". D. Popescu: „Romancier, poet, filosof, istoric, cultivator al *Ensayo*-ului, în felul lui Macaulay şi Emerson, autor de articole periodice *şi impresiuni de călătorie prin „Tierras de Espana y Portugal"*, niciun gen literar nu i-a rămas necultivat şi în toate a lăsat întipărită urma lui". Ceeace este subliniat, este subliniat de noi şi este adăogat de d. Popescu, probabil ca să arate că cunoaşte încă o carte de Unamuno. („Pe pământuri spaniole şi portugheze"). Adăogând aceasta, a renunţat la ultima frază. Chestie de echilibru.

Mai departe, d. Popescu: „Veşnic fără preget şi activ, mereu în mijlocul răspântiilor spiritului şi în focul tuturor parabolelor sentimentului, puţine vor fi ideile moderne care să nu-şi fi luat sborul de pe brazdele trase de el, sau să nu se fi oprit vreme îndelungată la orizontul cercetărilor lui". Aceste rânduri se află, la Cansinos-Assens cu mult înaintea celor citate în alineatul de mai sus. D. Popescu ca să-şi momească bruma de scrupul, adică să-şi dea iluzia că a lucrat şi d-sa ceva, li-a plasat mai apoi. Să-l auzim pe Cansinos-Assens: „Inquieto y activo siempre, siempre en el centro de todos los circulos espirituales y en el foco de todas las parabolas del sentimiento... y pocas serán las modernas ideas que no hayan levantado su vuelo matinal sobre sus surcos o que no se hayan detenido largamente bajo su cielo".

Cansinos-Assens mai la vale: „Espiritu originalisimo, como lo seria una primavera que renovase cada vez toda su flora; con un cerebro tan cambiante y diverso como un corazón que dispone cada vez su forma con un arte nuevo, etc. etc.

Telegarul după el: „Spirit prea original, ca o primăvară ce şi-ar schimba flora în fiecare an (?), cu o minte atât de schimbătoare şi felurită ca o inimă ce-şi preface pe fiecare dată forma cu o artă nouă, etc., etc.".

E inutil să continuăm. Ce face Cansinos-Assens, a făcut d. Popescu.

Cum se'ntâmplă însă adesea, chiar când eşti pornit să bagi mâna în buzunarul altuia, mai la urmă te ajunge o lecuţă de scrupul. Aşa şi cu d. Telega sau Popescu. Ce şi-a zis: fur eu, fur nu-i vorba; transcriu în româneşte şi zic c'am scris cu mâna mea; schimb, mă rog, un cuvânt, adaog altul nostim (v. aut Caesar, aut nihil), inversez fraze — dar, dă-o dracului! barem să pomenesc şi de numele păgubaşului

Şi într'adevăr: „Ca să terminăm schiţarea figurii marelui scriitor spaniol, credem nemerit să transcriem aci concluzia lui R. Cansinos-Assens, care i-a prins aşa de bine caracteristica".

Delicios! Că d. Assens i-a prins caracteristica lui Unamuno, nimic de zis. Ne place însă că şi d. Popescu „a prins caracteristica" lui Assens.

Vasăzică d. Popescu se foloseşte de criticul spaniol numai „ca să termine". Intrucât e clar că ceeace e scris la început şi la mijloc, adică până la „terminare", a scris Popescu. Brava d. Popescu!

Dar mă întreb, cu specialitatea d-sale, care am văzut că este nu de hispanizant, ci de plagiator, mă întreb ce se face cu catedra pe care o deţine.

L. SEBASTIAN

NOU — A apărut
INCERCĂRI DE PRECIZIE LITERARĂ
DE PAUL ZARIFOPOL
IN Biblioteca DIMINEAŢA No. 138
Preţul 8 lei

A APĂRUT
EDIŢIA II-a
R. U. R.
Dramă utopică şi colectivă în trei acte şi un prolog de
CARL CIAPEK
în „BIBLIOTECA DIMINEAŢA" No. 75-76
Preţul 10 lei

Max şi Alex. Fischer

Rikoko

sau o scurtă privire asupra legăturilor de familie la popoarele sălbatice

Exploratorul Theophraste Dupont scormonea pământul sec al deşertului african. Era foarte încântat că a înghiţit în patru zile o sută douzeci şi doi de kilometri, dar se văita că n'a putut înghiţi ceva mai nutritiv.

— Ah! dacă aşi fi avut nişte cămile!

Ii părea rău că n'a luat cu el câteva din aceste patrupede. Ele poartă pe spatele lor cocoşat lăzi cu produse alimentare, după consumarea cărora animalele pot fi foarte bine transformate în proviziuni. Cap de cămilă rasol, muşchi de cămilă la frigare, picioare de cămilă pe varză. Toate astea nu figurează printre searbădele mâncări europene.

A cincea zi, Theophraste Dupont ajunse într'o mică oază. Văzu un negru de vre-o patruzeci de ani întins la umbra unui palmier. Era gata să se arunce asupra lui şi să-l mănânce crud.

Dar o educaţie îngrijită îşi dă totdeauna roadele. Principiile de morală ce i-au fost impuse acum un sfert de veac, l-au oprit să-şi astâmpere astfel pofta.

Se gândi: „Orice om în aceste locuri reprezintă o valoare negociabilă. N'am dreptul să mănânc pe acest indigen: nu-i al meu".

Suspină adânc: „Doamne! Doamne! Şi ce bine e făcut! De ce, Dumnezeule, nu-i vreunul din familia lui pe aici? L-aşi putea cumpăra"...

Providenţa n'a vrut ca Dupont să moară de inaniţie. La o depărtare de o sută de metri, trei indigeni stăteau de vorbă pe marginea unei bălţi: un adolescent, un bătrân şi o femee.

Cu politeţă şi multă dibăcie, el chemă pe bătrân deoparte. Nu ştia cum să facă propunerea. Se înroşi, se îngălbeni, îşi învârti şapca între degete. Foamea scuză mijloacele.

Insfârşit îşi învinse timiditatea de antropofag neexperimentat.

— Bătrâne, începu el, aşi vrea să mănânc omul care se odihneşte colo, la intrarea în oază, la umbra unui palmier. Pare gustos şi stomacul mi-i gol.

— Zău, om alb, — răspunse bătrânul pe un ton acru, — vorbele ce-au eşit din buzele tale subţiri, mă fac să cred că ţi-ai pierdut mintea! Nu ştii tu care-i puterea dragostei ce leagă un tată de fiul său? Omul pe care vrei să-l ştergi de pe faţa pământului se numeşte Rikoko. Rikoko e fiul meu, carne din carnea mea, sânge din sângele meu.

Theophraste scoase o monedă din buzunar.

Bătrânul cunoştea oare valoarea exactă a acestei monede? Sub razele soarelui, bucata de metal strălucea. Se uită lung la ea, se scărpină în frunte, apoi zise:

— Pune-mi în palmă încă douăzeci şi patru de felul acesta, douăzeci şi patru, nici una mai puţin,... şi Rikoko e al tău.

Cinci sute de franci! Dupont îşi cercetă în zadar buzunarele. N'avea decât patruzeci şi unu de franci şi câteva centime. Se tocmi. Bătrânul îl salută grav şi se afundă în desiş, mormăind: „Străinul ăsta e nebun! să-i fac rabat? Niciodată!... Imi iubesc prea mult copilul!"

Cu un semn, Dupont, făcu să înţeleagă pe adolescent c'ar dori să-i vorbească.

— Aşi vrea, — spuse el tânărului, cu vocea stinsă, — să mănânc omul culcat colo sub palmier. Pare gustos şi stomacul mi-i gol.

Scoase din buzunar moneda dispreţuită de bătrân:

— Pentru câte medalii de felul ăsta mi-ai da voe să-l mănânc?

— Imi ceri voe, om alb, să mănânci pe Rikoko? Nu ştii, nebunule, care sunt legăturile de dragoste dintre tată şi fiu? Rikoko e tatăl meu. Ii datoresc viaţa!... Cer cinci medalii, cel puţin. E ultimul meu cuvânt.

O sută de franci! Hotărît, e foarte imprudent să călătoreşti în deşert fără o sumă mai mare de bani la tine.

Tânărul refuză să primească un cek. Şi, fără milă, dispăru la rândul lui în desiş.

Theopraste Dupont era distrus.

Femeia care complecta grupul, rămăsese pe loc.

Descurajat, Theophraste se gândea cu multă logică: „După cursul pieţei de aci, e puţin probabil să pot face târgul cu această femee".

Foamea scoate lupul din pădure. Ea dă oamenilor o îndrăzneală neobişnuită.

Se târî până la picioarele negresei.

— Afacerea ce-ţi propun n'o să te prea intereseze. Tratativele de mai nainte mi-o dovedesc... Dar, te rog, ascultă-mă... aşi vrea să mănânc omul care stă sub palmier la intrarea în oază. In ce condiţiuni poţi să mi-l cedezi?

— Vrei să mănânci pe Rikoko? Nu glumeşti?... Nu?... Poftă bună, domnule, poftă bună! Păstrează-ţi banii. Dă-mi voe să-ţi dăruesc eu, ca amintire, acest şirag de mărgean.

Un strigăt de mulţumire izbucni din pieptul lui Dupont. Sărută mânile binefăcătoarei lui. Plânse de înduioşare:

— Muţumesc, mulţumesc.... Cine eşti tu, nobilă străină de te porţi atât de frumos cu mine?

— Nevasta lui, spuse dulce negresa, Madam' Rikoko.

Trad. de AL. CHIRIAC

Citiţi azi:
LECTURA No. 342
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
GEORG REIK
O SORBITURĂ DE VIAŢĂ
Lei 5. Scrierea completă la chioşcari şi librari.

Inţepături

D-lui T. Măinescu, autorul volumului „O picătură de parfum".

O picătură c'un volum
Slăvit fii, Doamne, c'ai fost bun
Şi nu i-ai dat lui T. Măinescu
O sticlă'ntreagă de parfum.

C. COMŞA

Din ce am eu, El nu se'ndură:
Dă numai câte-o picătură.
Dar e cu multă dărnicie
Când dă din ce ţi-a dat şi ţie.

Unor tineri romancieri care după ce au scris împreună un roman, au încercat şi pe cont propriu câte unul.

Aţi scos o carte amândoi,
Dar când aţi scris şi fiecare,
Atunci am înţeles şi noi
Cât face o colaborare.

T. M.

„Aş vrea să ştiu"

POPESCU TUDOR-Loco.

Cum se scrie la indicativ prezent, persoana III-a a pluralului verbul a fi: „sânt" sau „sunt"?

Ortografia Academiei Române: recomandă forma *sunt*, formă etimologică, reprezentând latinescul „sunt".

Totuşi foarte mulţi scriitori, între care şi Eminescu folosesc forma fonetică: *sânt*, atât la pers. III pl. cât şi la pers. I sing.

Revista „Viaţa Romînească" obişnueşte să scrie: *„sînt"*.

UN CITITOR DIN BĂLŢI.

Ce însemnează refulare?

„Refulare" este o expresie derivată de la verbul francez „refouler", care însemnează: a respinge.

In limbajul psichanalizei lui Freud, „refulare" este operaţia, prin care respingem şi ascundem în fundul subconştientului, anumite stări sufleteşti, pe care nu le putem suporta în conştiinţă.

Aceste stări „refulate" ar fi, după Freud, tocmai factorii esenţiali, care guvernează viaţa interioară şi care dau naştere la o sumă de anomalii, inexplicabile în spiritul psichologiei clasice tradiţionale.

ALEX. IONESCU-Galaţi.

Legile naturei sunt fixe sau nu?

Prin definiţie, legile ştiinţifice reprezintă tocmai raporturile *constante* şi *permanente* între cauze şi efecte, în mecanismul fenomenelor naturei.

Ca atare, o ipoteză a variabilităţii acestor legi, în timp şi spaţiu, apare la prima vedere absurdă.

Totuş, nu trebue să uităm că legile naturei, descoperite prin experienţa noastră, redusă la contingentele umane şi terestre, pot fi valabile numai în intervalul de experienţă considerat şi sub anumite condiţii naturale bine determinate.

Cu alte cuvinte, o lege fizică valabilă pentru planeta noastră într'un anumit laps de timp, suficient de lung pentru ca să se confunde cu însăş existenţa omenirii, nu este necesarmente *absolută*, în alte spaţii cosmice şi în eternitate. Numai în acest sens poate fi vorba de o „evoluţie" a legilor naturei. O analiză extrem de interesantă a acestei delicate probleme de filozofie a naturei, se găseşte expusă în studiul intitulat *„Evolution de lois"*, volumul *„Dernières pensées"* de Henry Poincaré (edit. „Bibliothèque de philosophie scientiphique" E. Flammarion).

F. V. MIRESCU-Tg. Jiu.

Cum se poate stabili un diagnostic precis al cancerului?

Chestiunea este din cele mai delicate, întrucât foarte multe tumori canceroase debutează, în faza lor iniţială, printr'o tumoare cu aparenţe benine.

Pe de altă parte, cancerul intern, fiind în general inaccesibil observaţiei directe, fără o intervenţie chirurgicală prealabilă, diagnosticul acestei boale se stabileşte cu multă dificultate şi de obicei numai după ce au apărut simptomele mai grave ale maladiei. De curând însă, un medic olandez, Dr. Bendien, din Zeesen, a descoperit un procedeu extraordinar prin care reuşeşte să fixeze, — cu o certitudine aproape absolută — existenţa cancerului în organism, numai pe baza unei analize a sângelui bolnavului. Procedeul foloseşte acţiunea razelor ultraviolete asupra unor precipitaţii obţinute din serul, extras din sângele bolnavului. Ridicându-se ulterior o serie de fotografii spectroscopice a acestor preparate, se pot determina urmele boalei.

Actualmente procedeul se experimentează într'o clinică de canceroşi din Londra.

M. L. PROCOPIU-LOCO.

De ce Charlie Chaplin este împotriva filmului vorbitor?

Charlie Chaplin, convins că superioritatea artei ecranului constă tocmai în faptul că reprezintă un mijloc de înfăţişare a vieţii, prin efecte exclusiv mimice — vizuale şi nu prin grai, — vorba deformând sau, în orice caz, limitând sfera de sugestie şi imaginaţie a publicului spectator, în comprehensiunea lui artistică, consideră că „vorbitorul" răpeşte cinematografului caracterul specific artistic.

Deaceea, Chaplin refuză să turneze în filme vorbitoare. El acceptă însă *filmul sonor*, care se mulţumeşte numai să înlocuiască muzica acompaniatoare a filmului cu o muzică mecanică. Deasemenea el înţelege să exploateze pe ecran şi efecte caracteristice de sgomote.

Părerea lui Chaplin despre filmul vorbitor, — paradoxal după unii, este totuş acceptată de mulţi critici cinematografici, care văd în filmul vorbitor, o imitaţie nereuşită a teatrului, destinată să eşueze, prin lipsa unei posibilităţi de desvoltare în sensul unei arte adevărate.

BENGESCU-R. VÂLCEA.

Ce carte bună de psihologie îmi recomandaţi în limba română?

„Manual de psichologie" (edit. „Cultura Naţională") şi *„Puterea sufletească"*, ambele de d. prof. C. Rădulescu-Motru.

Cronica Filatelica

Celebrităţile comemorate în filatelie

După sărbătorirea marilor evenimente istorice prin timbre jubilare, îşi fac loc timbrele comemorative omagiale destinate geniilor naţionale literare, artistice şi ştiinţifice.

Primele timbre comemorative sunt cele emise de Spania în 1915, consacrate lui *Cervantes*.

De atunci asistăm parcă la o întrecere între popoare, fiecare naţiune căutând să-şi împodobească mesagiile cu efigiile celor mai reprezentative genii naţionale.

Au acordat onorurile filatelice:

FRANŢA lui *Pasteur, Ronsard, Marcelin Berthelot;* ITALIA — lui *Dante, Manzoni, Volta, D'Annunzio;* PORTUGALIA — lui *Camoëns, Castelo Branco;* GERMANIA — lui *Goethe, Schiller, Kant, Beethoven, Lessing, Leibniz, Bach, Dürer;* BELGIA — lui *Rubens*, electricianului *Zénobe Gramme;* NORVEGIA — lui *Ibsen*, matematicianului *Abel;* GRECIA — lui *Byron;* AUSTRIA — lui *Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Bruckner, Joh. Strauss, Wollf;* BULGARIA — lui *Ivan Vasof*, jurnalistului englez *Bourchier, Boteff;* POLONIA — lui *Chopin, Slowacki, Sienkiewicz;* ELVEŢIA — lui *Pestalozzi;* UNGARIA — lui *Jokai, Petöfi;* OLANDA — *lui Boerhaove, Huygens;* SPANIA — lui *Cervantes, Goya;* iar Spania republicană — de azi — tipăreşte şi în curând va pune în circulaţie, timbre noi de francare cu efigiile lui *Blasco Ibanez, Salmeron de Castelar* şi *Pablo Iglesias.*

Ştiri Filatelice

Revista filatelică „Postmarke" din 25 August a. c. publică un interesant studiu despre timbrele româneşti: „Coalele litografice de 10 b. şi 50 b. emisiunea defectoasă; coala de 15 bani din 1872" *de J. W. de Witzleben*, un bun cunoscător de timbre şi un mare colecţionar de la noi.

Tot d-sa a mai publicat în colaborare cu dl. *Rudolf Zozscak* un studiu despre primele timbre româneşti.

Pentru direcţia Generală a Poştei

Primim din partea unui cetitor următoarea scrisoare:

„Deoarece prin emiterea şi punerea în circulaţie a noilor timbre de 30, 50 şi 100 lei, se îngreunează situaţia modeştilor filatelişti români care nu găsesc în mod obişnuit aceste timbre pentru colecţia lor, şi sunt obligaţi a plăti valoarea facială; timbrele emise nu găsesc întrebuinţare în serviciul interior.

N'ar fi posibil ca On. P. T. T. să pună în vânzare pentru nevoile colecţionarilor români, un stoc din mărcile mai sus amintite, care să se vândă cu un preţ redus, bine înţeles mărcile să fie anulate (stampilate)?

Cum Poşta nu-ar pierde nimic faţă de cele arătate mai sus, cred că o intervenţie la cei în drept ar da rezultatul dorit şi aşteptat de mulţimea filateliştilor români".

Supunem onoratei Direcţiuni a Poştelor spre cunoştnţă această cerere justă. De altfel, *Olanda* a procedat la fel cu emiterea timbrului de 5 Gld., punând la dispoziţia colecţionarilor, stampilat, pe un preţ foarte redus. — Cu singura condiţiune ca timbrele româneşti cerute de cetitorul nostru, să fie date numai colecţionarilor dela noi.

Poşta cronicei filatelice

CETITOR DEVOTAT. — Anunţăm numai noutăţile ce apar în Europa; mai târziu — poate.

RĂDUCANESCU IVEŞTI. — Adresaţi-vă unui negustor de timbre pentru colecţiuni.

R! S. — 2) Nu suntem informaţi despre aşa ceva. 3) Chestiunea este veche, o vom trata la timp. De ce nu vă daţi numele?

FILATELIST, CRAIOVA. — Şi noi suntem mulţumiţi că vă place. Urmăriţi cronicele viitoare.

E. Serova Medrea — *Madonă*

Cronica Sahului

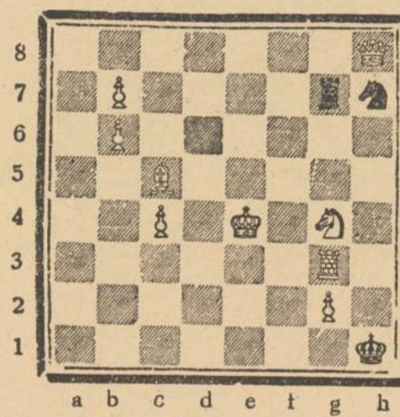
PROBLEMA No. 391

de **dr. A. Kraemer**

«De Schwalbe» 1931

Negru:

Rh1, Tg7, Ch7 (3).

Alb:

Ré4, Dh8, Tg3, Cg4, Nc5, Pb6, b7, c4 şi g2 (9)

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

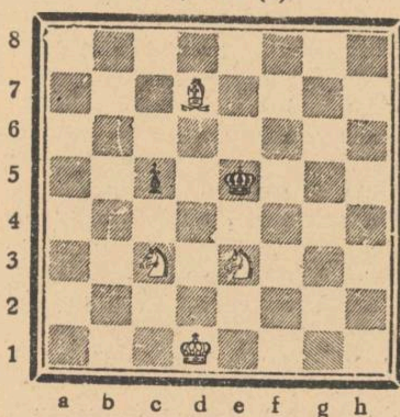
PROBLEMA No. 392

— Din concursul nostru de probleme —

Motto: „R D T N C P III"

Negru:

Ré5, Pc5 (2).

Alb:

Rd1, Cc3 şi, Nd7 (4).

Mat ajutor în 3 mutări.

Rectificare. — In problema No. 389 din numărul nostru trecut s'a strecurat o eroare în diagramă şi anume: In h7 nu se găseşte o damă albă, ci un nebun alb, după cum se poate vedea şi din nomenclatura, care este exactă.

Reamintim că în problemele de mat ajutor trage întâi negrul, afară dacă nu se spune expres că alb e la mutare.

PARTIDA No. 178

Jucat în conoursul naţional din Sovata în Aprilie 1931.

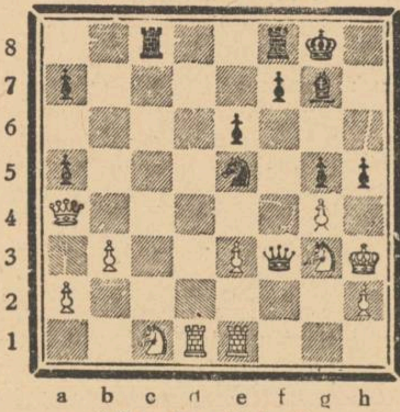
Alb: Dr. I. Balogh — **Negru: S. Herland**

Partidă siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—é2, Cb8—c6; 3. g2—g3, d7—d5; 4. Nf1—g2, d5×é4; 5. Ng2×é4, Cg8—f6; 6. Né4—g2, g7—g6!; 7. Cb1—c3, Nf8—g7; 8. d2—d3, Nc8—d7; 9. Nc1—é3, b7—b6; 10. d3—d4, Cf6—g4; prin această mutare negrul obţine o situaţie mai bună. 11. d4×c5, Cg4×é3; 12. f2×é3, b6×c5; 13. 0—0, Ta8—c8; 14. Dd1—d5, Cc6—é5!; acest cal domină tot jocul. 15. Ta1—d1, 0—0; 16. Dd5—é4, é7—é6; e necesar, căci alb ameninţă Cd5. 17. Cé2—c1, Dd8—b6! 18. b2—b3, c5—c4!; 19. Cc3—é2, c4×b3; 20. c2×b3, Nd7—b5!; 21. Tf1—é1, Nb5—c6!; 22. Dé4—f4, Nc6×g2; 23. Rg1×g2, Db6—b7+; 24. Rg2—h3, h7—h6; 25. g3—g4, g6—g5; 26. Df4—a4, Db7—f3 + Cé2—g3; 27. h6—h5 şi alb abandonează.

Situaţia finală a partidei

Negru: Herland.

Alb: Dr. Balogh.

Concursul de şah din Sovata.

Direcţiunea băilor din Sovata a organizat dela 11—22 August un concurs naţional de şah la care au participat 11 din cei mai tari jucători din ţară.

Concursul s'a terminat cu urmatorul rezultat:

Premiul I a fost obţinut în mod strălucit de maestrul *S. Herland*, care a câştigat 9 1/2 (!) partide din 10; premiul II *dr. I. Balogh* cu 7 1/2 puncte; premiile III şi IV au fost împărţite între *Dr. Z. Proca* şi *A. Winkler* cu câte 6 puncte.

Urmează apoi: Karaczonyi cu 5 1/2, Halic şi Mendelssohn cu câte 4 1/2, Dr. Elekes şi Taubmann cu câte 3 1/2, Erdely cu 1 1/2 şi Tyroler cu un punct.

D-nii Erdely şi Tyroler s'au retras din concurs, primul după runda a 5-a şi al doilea după ronda a 6-a.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Mac Constantinescu — *Fecioara şi Colomba (Metal bătut)*

Curiozităţi

In căutarea omului-maimuţă

Americanii proectează o expediţie de mare însemnătate ştiinţifică. Rostul ei e explorarea junglei borneene în căutarea unei rase de oameni cu corpul acoperit în întregime cu păr şi cu înfăţişarea maimuţelor. Aceste fiinţe ar reprezenta faza intermediară între om şi maimuţă.

Expediţia va fi alcătuită de treizeci de savanţi, dispuşi să înfrunte toate primejdiile ce-i aşteaptă în nişte regiuni neexplorate până acum ştiinţificeşte şi la o distanţă de sute de kilometri de orice urmă de civilizaţie. Cheltuelile ei fiind prea mari, a fost nevoie de colaborarea câtorva muzee care să sprijine întreprinderea.

Se pare că această expediţie a fost sugerată de savantul german Karl Lumholz şi exploratorul englez John Nicholson, care au atras atenţia, acum câţiva ani, asupra unor fiinţe curioase cu înfăţişare de om şi maimuţă

Dr. Harry Carpelan, conducătorul expediţiei americane, nădăjdueşte că va descoperi specimenul urmărit şi că va izbuti să-l fotografieze, dacă nu chiar să-i filmeze felul de viaţă.

După ce va termina aceste lucrări în Borneo, expediţia îşi propune să cerceteze plantele rare şi animalele dispărute în Porto-Rico, Haiti, Australia, Iava, Sumatra, Siam şi Indo-China franceză. Intoarcerea la Los Angeles e calculată către sfârşitul anului 1933.

Harry Carpelan a făcut parte din garda imperială rusă şi are îndărătul său o strălucită carieră de explorator, cunoscând regiunile arctice tot atât de bine ca şi pe cele equatoriale. El va fi însoţit de câţiva antropologi, ornitologi, de un zoolog şi un oceanograf. Singura participantă a expediţiei e d-na Carpelan.

Ca de obiceiu, milionarii New-Yorkului s'au oferit să sprijine întreprinderea aceasta care după calculele specialiştilor va costa peste 300.00 de dolari.

A apărut numărul 9 al excelentei reviste lunare

MAGAZINUL

pe August 1931, cu următorul extraordinar sumar, semnat de cele mai reputate pene ale scrisului românesc:

Impresii de purice, o caustică satiră socială de **Tudor Arghezi. Călătoriile,** generalităţi văzute de **Ion Pas. Eri, azi, mâine...** o cronică obiectivă a ultimelor evenimente. **Din Europa în America,** notele unui călător de **Nic. Constantin. Ne adoarme căldura...** o anchetă pe arşiţă de **Masca de Satin. Efortul suprem,** o analiză a psihozei sportive. **Chemarea morţii,** versuri minunate traduse de **Const. A. I. Ghica. Crima dela gura galbenă,** o crimă cu substrat electoral, de **George Silviu. In casa vânzătorilor de plăceri,** o anchetă extraordinară, prin violenţa revelaţiilor, de **Margareta Nicolau. Corabia nebunilor,** o aventură fantastică a unui crucişător, de **Guido Da Verona. Balciul în Artă,** câteva consideraţiuni picturale, de **H. Blazian Toledo,** impresii din cetatea maurilor, de **Otilia Ghibu-Silviu. Puteţi fi detectiv?** un examen de perspicacitate pentru cititorii Magazinului. **Americanisme,** impresiuni culese din ţara dolarilor. **Film şi Cinema,** ecouri din Hollywood. **Asta e moda** ultimele modele de rochii, mantouri, pălării şi umbrele, de **Fulmen. Veronica** sau o nouă sentimentalitate. **Oameni,** drama psihologică a două existenţe. **Principii fac sport,** o anchetă în cercurile domnitorilor sportivi, de **Radu Fulger. Căsătoria de probă. De ce divorţăm?** Părerea lui Goethe, Nietzsche. Căsătoria de probă în Rusia.

In afară de aceste extraordinare articole, Magazinul No. 9 mai cuprinde 16 planşe fotografice excelente.

Peste 200 de fotografii tipărite în cinci culori, Humor internaţional. Fotografii inedite dela căsătoria principesei Ileana, Jocuri distractive, Rubrică de şah, Anecdote istorice şi teatrale, Antrefileuri de ştiinţă popularizată şi nuvele moderne, în general un ansamblu luminos de veselie şi voe bună.

Cu o copertă tipărită în cinci culori, pe hârtie de cretă şi acst număr din „Magazinul" este o podoabă pentru orice bibliotecă şi cel mai bun tovarăş de călătorie în tren, pe vapor, la bordul avioanelor, sau în automobil.

De vânzare pretutindeni. Preţul unui exemplar de 112 pagini pe hârtie cromo, Lei 40.

COZONACI FRUMOSI
FAINĂ DE AUR HERDAN

Cărţi şi Reviste

GR. TĂUŞAN: Variaţiuni literare şi filosofice

Pentru o elită din Bucureşti, d. Gr. Tăuşan nu e autorul nou al unui cărţi noi, întocmită prin utilizarea conferinţelor rostite la microfonul românesc şi destinată să desorienteze câteodată nesimţirea intelectuală a cititorilor cu busola fixă de rugină. D. Gr. Tăuşan, profesorul de filosofie cel mai tânăr al liceului Sf. Sava, de pe vremea când această şcoală secundară echivala cu o universitate şi prezinta o constelaţie de dascăli savanţi, neîntâlniţi aiurea, este acel *Petronius*, care ţine în presa românească de ani de zile, o rubrică de notări, documentări şi observaţii irizate fin în bătaia piezişe a unei lumini de satiră. Ziarului *Viitorul*, de o rigiditate permanent îndoliată şi gravă fără motiv, rubrica lui *Petronius* îi divertisează zilnic uniforma, ca o cravată şi ca un colţ de batistă azureu — şi un mare număr de cititori îi consacră 3 lei şi zece minute pe zi pentru cele 15—20 de rânduri ale acestui scriitor suculent cu sobrietate şi ironist de rafinament, cu o gândire împăienjenită de surâsuri.

Ne simţim datori cu prezentul elogiu, la apariţia volumului pomenit mai sus, pentru plăcerile delicate pe care ni le-a provocat adeseori ziaristul, pentru scepticismul lui de nuanţe, cu obârşii aristocratice şi pentru satisfacţia că în presa cotidiană el a pus o figură individuală, o corectitudine de intelect cristalin şi a creat un stil.

„Variaţiunile" d-lui Gr. Tăuşan se vor strecura cu folos în geamantanul călătorilor de vară, pentru a fi răsfoite dinaintea pământului şi mării, şi vor face parte din biblioteca stabilă a cititorului de gust şi a cititoarei tinere, proaspătă în pijamaua ei de atlas...

T. A.

PAUL VALÉRY: Regards sur le monde actuel
Ed. Stock. Paris

E interesant de constatat opinia scriitorilor eminenţi asupra timpului lor. Incă de la Tacit, majoritatea sunt pesimişti. De acum două mii de ani toate epocile se simt în decadenţă şi presimt un desnodământ apropiat. Gânditorii care stau în afară de viaţă, care sunt spectatori la comedia umană, au adeseori negre presentimente, spre deosebire de oamenii de acţiune, orbiţi de propriile lor gesturi.

Paul Valéry e din tagma filozofilor puri. Mai mult din aceia a esteţilor care obişnuesc să trăiască în turn de fildeş, departe de tumultul omenesc. Estetul în special, (vezi Flaubert în timpul evenimentelor de la 1870) afectează o detaşare completă de tot ceeace nu e fenomen artistic. Se poate zice că esteţii sunt dintre cei mai mărginiţi monomani, obsedaţi aproape unic de jucăria lor. Infinitatea existenţii se reducee la acea algebră abstractă de simboluri, care constitue o tehnică de artist. Pe deasupra mulţi din ei afectează un înalt aristocratism, dispreţuitor de vulg.

Antisocialişti şi individualişti prin definiţie, ei se ţin departe de frământarea maselor. Timpul nostru nu permite singurătate şi izolare. Solitarii sunt condamnaţi.

Astfel Paul Valéry, estet pur, n'a dispreţuit şi observaţia socială. Volumul de faţă arată reflexiile sale faţă de transformările sociale în curs. Ea cuprinde maxime şi observaţii asupra direcţiei în care merge lumea. „Cleric" absolut în sensul lui J. Benda, P. Valédy spune adevărul direct, pe faţă. Nu se gargariseşte cu nici un fel de optimism beat. El îşi dă seama că lumea noastră e pe ducă şi că trebue reformată într'un senz de solidaritate generală.

Departe de orice naţionalism limitat el meditează la soarta Europei pe care ar voi s'o salveze.

Alteori se coboară chiar în domeniul politicii practice de partid de unde prinde aspecte interesante. Iată câte-va: „Orice politică se fundează pe indiferenţa celei mai mari părţi de interesaţi, fără de care nici-o politică nu e posibilă". Sau: „Politica a fost mai întâi arta de a împiedica oamenii să se amestece în ceeace îi priveşte. Intr'o epocă următoare s'a adăugat arta de a constrânge oamenii să hotărască asupra a ceeace nu înţeleg...".

Volumul conţine şi un minunat eseu asupra oraşului Paris.

PRINCE DE BÜLOW: Mémoires t. I, II, III
Plon ed. Paris

Puţine opere de literatură politică s'au bucurat de enormul succes al memoriilor Prinţului Bülow. Traduse în cinci limbi ele formează de câtăva vreme, lectura obsedantă a tuturor oamenilor politici.

Acest succes se datoreşte unor variate cauze. Mai întâi ele revelează o sumă imensă de lucruri obscure din perioada cea mai recentă a istoriei contemporane, de la 1898 până la războiul mondial, inclusiv politica diplomatică a acestuia.

In al doilea rând „Memoriile lui Bülow" sunt scrise în bună parte contra împăratului Wilhelm al II-lea, personaj unanim antipatic în toată lumea. Apoi, spre deosebire de alte „memorii" politice ele sunt scrise cu talent, cu diverse consideraţii asupra vieţii, de un om de cultură largă şi variată. Monotonia exasperantă până la obsesie a planului pur politic, de care se plânge Anatole France când vorbeşte de Memoriile lui Bismark, într'o pagină din „La vie littéraire", e înlocuită aici cu o serie de portrete, de anecdote şi de reflecţii care dau relief şi interes permanent.

Bülow e adesea un pătrunzător psiholog. Fizionomiile schiţate de el — şi e vorba doar de câteva mii, — sunt caracteristice şi multe din ele au valoare în adevăr literară. In special scenele în care eroul principal e faimosul Kaizer, sunt câteodată magistrale. Rancuna de exilat politic, ascute spiritul şi invectiva. Aspectul grotesc, fanfaron, cabotin, uşuratec, impulsiv şi neuman al fostului împărat apare din belşug.

Bismark apare în schimb măreţ.

Autorul vorbeşte senin „sine ira et studio" despre Franţa şi oamenii săi politici şi despre Anglia. El apare din aceste memorii, un spirit cumpătat, inteligent, talentat, plin de însuşiri strălucitoare şi în acelaş timp de demnitate, cinste şi seriozitate. Ii lipseşte acea genialitate, acea anvergură politică a lui Richelieu, Bismark ori Disraeli, ceeace îl face un excelent om politic de mâna doua, cum îl caracterizează undeva Contele Sforza.

Sforţarea cea mare a acestor „memorii" constă în a arăta că autorul nu are nici o răspundere în pregătirea militarismului şi imperialismului prusac şi deci în declanşarea războiului mondial, a cărui vină o lasă în seama împăratului şi a lui Bethmann-Holweg.

Un volum apărut recent însă, în editura Payot, cuprinzând corespondenţa secretă între Bülow şi Kaizer, pare că înlătură această pretenţie, demascând adevăratele sentimente ale lui Bülow, care au fost acelea ale oricărui om de stat prusac. Răspunderea, astfel, dacă este nu e numai a unui singur om.

M. R.

GIOVANNI PAPINI: Gog

Cine a cetit *Un uomo finito* ştie din însăşi mărturisirea autorului că Giovanni Papini, acest inimitabil maestru al invectivei italiene, a trecut printr'o serie de tragice experienţe, dibuiri şi căutări, mânate de setea liniştei sufleteşti, de acea ataraxie generală pe care o visează orice filosof — ca în cele din urmă să-şi curme drumul lui de etern jidov rătăcitor şi să se oprească pe nevisate în câmpiile Bisericii catolice. Socialist, pragmatist, futurist şi, în sfârşit, catolic.

Acceptarea tainelor bisericii care are de şef suprem pe Papa roman, supuşenia totală subt scutul sfintei legiuiri catolice, a impus lui Giovanni Papini, care până mai eri biciuia Biserica în scrierile sale, i-a impus o atitudine. In ochii lumii întregi, să se ştie, să se vadă că mireanul Papini s'a pocăit şi a mers la Canossa cuvios să sărute dreapta sfântă a Papei. Papini, scriitor prin naştere, a trebuit să-şi manifeste convertirea lui religioasă şi mai ales umilinţa-i faţă de catehisul cel mare, printr'o scriere literară.

Şi atunci... atunci a dat la iveală *Storia di Cristo*, o carte groasă şi plină de nimicuri. Născută dintr'o necesitate evident artificială, această „Istorie a lui Crist" e o poveste rece, seacă, goală, care nu adaogă nimic, nici măcar pentru domeniul literaturii, dar mi-te pentru cel religios.

Astăzi apare *Gog*. Şi nu ştii despre autor: mai e catolic, nu mai e?

„Gog" e un nebun care a lăsat un manuscris uriaş. Manuscrisul ne vorbeşte despre un voiaj filosofic şi sentimental, dealungul veacului nostru. Gog are întâlniri cu Hamsun, cu Einstein, Ford, Freud, Lenin, Edison. Pe toţi îi priveşte cu neîncredere, cu ironie, îi spionează şi îi înjură. A, nu! Doar Hamsun scapă neînjurat. Şi într'adevăr acele pagini despre autorul „Foamei", sunt atât de juste şi de emoţionante!

Evident, această din urmă carte a focosului Papini e o carte bizară şi interesantă în sine şi în raport cu evoluţia pamfletarului italian.

E atâta amărăciune în cartea asta, amărăciunea de care e capabil numai un nebun în clipe de luciditate, cum e Gog, încât te întrebi unde e pasiunea de credincios pe care o mărturisia Papini, la convertire?

Nimic nu-i nou, nimic nu-i bun, nu-i desirabil.

Dar fie că eşti sau nu de opinie cu autorul, *Gog* te cucereşte pentru omenescul său şi prin arta, aproape exclusivă lui, de-a invectiva ceeace îi respinge temperamentul.

Cu această carte, Papini se întoarce mai degrabă la *Un uomo finito* şi *Crepusculo dei filosofi*, decât să continue nota din *Storia di Cristo*. Şi cu această revenire, Papini e mai mult el însuşi, mai Papini decât ar fi vrut să fie, subt epitrahilul pe care l-a îmbrăcat, fără să i-l ceară imperios temperamentul său adevărat.

L. S.

„Alma cu părul de in"

Stijn Streuvels e considerat ca şeful şcoalei flamande moderne.

In ultimul său roman, „Alma cu părul de in", el analizează evoluţia religioasă care se petrece în sufletul unei tinere fete.

E de ajuns ca Alma să studieze catehismul în şcoală, pentruca să i se deştepte în suflet toate sursele inspiraţiei sale mistice, moştenire dela o întreagă serie de gânditori religioşi flamanzi.

Alma stă de vorbă cu îngerii şi cu sfinţii. Intr'una din zile ea începe să priceapă că „sufletul trebuie să învingă sentimentul uman, şi că victoria aceasta nu poate să fie ajunsă decât prin singurătate şi groază".

De bună voie ea se hotărăşte să meargă la mânăstire. Dar nu-şi recunoaşte, în acelaş timp, dreptul de a-şi părăsi părinţii, care muncesc.

Ea respinge o propunere de căsătorie, socotindu-se soţia lui Christos.

Alma îşi petrece viaţa ca o sfântă adevărată şi-şi găseşte moartea tot aşa de frumos, îngrijind pe bolnavi, în timpul unei epidemii de ciumă.

Literatura portugheză

Criticul portughez Antonio Ferro vorbeşte despre literatura ţării sale într'un interview acordat ziarului „Comoedia":

„Se caută adesori formule originale de artă şi literatură.

Suntem dominaţi de un trecut cu totul tradiţionalist, de care suntem foarte legaţi. Dar noi dorim din răsputeri să mergem înainte.

Vrem să găsim forme noi, care să nu ne separe însă cu brutalitate de trecut. Literatura nouă există şi în ziaristică. Marile romane moderne sunt reportagii. Proust este un minunat reporter al sufletului omenesc.

Vă spuneam că lumea ignorează Portugalia de azi. Dar oare o cunoaşte pe cea de eri?

Noi avem un mare scriitor, contemporan cu Emile Zola, Eça de Queiros, pe care nu-l cunoaşte aproape nimeni în Europa.

Cu toate acestea, el este un geniu tot atât de viguros ca şi Flaubert, cu mai multă ironie însă.

De altfel, el pare astăzi mult mai modern decât autorul lui Salambo. Eça de Queiros a avut o influenţă imensă asupra literaturii din întreaga peninsulă iberică şi chiar asupra celei din America de Sud. Dacă s'ar traduce cărţile sale în franţuzeşte, aceasta ar constitui un adevărat eveniment literar".

150 LEI IN LOC DE O MIE de LEI ŞI TRENUL GRATIS LA INAPOERE

Toţi cei din provincie care :: vor să vie la Bucureşti ::

au cea mai fericită ocaziune, cu un minimum de cheltueli să stea 2-3 zile în Capitală, putând apoi **să se întoarcă gratis,** cu trenul, în oraşul lor.

Aceasta între 28 August şi 18 Septembrie, când are loc Marea Expoziţie de Aero-Auto-Radio-Electricitate din Parcul Carol. Cu acest prilej C. F. R. acordă 50 la sută reducere, iar revista „Realitatea Ilustrată", prin carnetele ei speciale ce le emite cu această ocaziune, cu Lei 150.— vă dă putinţa să vă duceţi gratis la cinematografe (Capitol şi Roxy), gratis la strandul Kiseleff, gratis la Expoziţie, o masă gratis — la prânz sau seara — la Bufetul Colos, la Bufetul Presto, ori la Restaurantul Princiar. Apoi 25 la sută reducert din tarif la principalele hoteluri, ca Esplanade, Grand-Hotel, 25 la sută la restaurantele Azuga (Parcul Oteteleşanu), 20 la sută restaurantele Picadilly, Princiar, etc.

Aşa că minimale vor fi cheltuelile oricărui cetăţean care va veni în Septembrie la Bucureşti, folosindu-se de **Carnetul special** al „Realităţii Ilustrate", care se găseşte cu Lei 150.— la toate chioşcurile de ziare din gările staţiilor principale, sau la Administraţia revstei „Realitatea Ilustrată", str. Const. Mille No. 9 ((lângă Cercul Militar).

Geniu şi desfrâu

Dela Dostoievski a rămas zicătoarea „în sufletul fiecărui om zace sămânţa care poate să-l împingă spre orice crimă".

După cum mai toată lumea ştie, se presupune că plăcerea criminală pe care o simte ucigaşul omorând o minoră, plăcere descrisă în ispăşirea lui Stavroghin, ar fi redarea unui caz asemănător din viaţa lui Dostoievski, care a trăit sufleteşte toate crimele eroilor săi.

Şi Nietzsche caracterizează stări asemănătoare la scriitori, cu formula: „Inrudire cu gândul crimei", înrudire pe care el o presupune la fiecare autor.

Un partizan al teoriei freudiene ar susţine că un scriitor e uşurat de povara unei inclinaţiuni bolnăvicioase de a executa o anumită crimă, tocmai prin faptul că el o îmbracă în cuvinte şi imagini şi o dă publicităţii.

* * *

E greu să înlături gândul acesta, când e vorba de procesul cunoscutului pictor berlinez, Franz Heckendorf, care se află pe banca acuzării pentru furt.

Franz Heckendorf, în vârstă de 47 ani, elevul renumitului pictor Lovis Korinth, membru în comitetul asociaţiei berlineze „Secession", trecea drept pictor consacrat; avea comenzi cu duiumul şi chiar guvernul comanda la el.

El venea în contact cu cercurile cele mai de seamă, era cunoscut ca om bun şi coleg generos, ca un om care e întotdeauna dispus să vie în ajutorul unui coleg. Locuia în condiţiuni destul de bune, chiar dacă se întâmpla, — cum e obişnuit în viaţa artiştilor, — să ajungă în jenă financiară şi să facă datorii.

In ultimele luni, despărţit de soţia sa, el locuia pe bogata moşie a prietenei cu care vroia să se căsătorească în scurt timp.

Cu atât mai mare a fost uimirea tuturor acelor care îl cunoşteau, când se răspândi vestea că a fost arestat sub bănuiala de a fi executat furturi în mod sistematic.

Imprejurările, care l-au împins la aceasta, sunt caracteristice pentru natura faptelor comise.

Câteva luni înainte s'a furat din grădina directorului lui „Berliner Handels Gesellschaft" o operă a sculptorului Kolbe, reprezentând o fată tânără.

Furtul a fost executat în mod foarte îndrăzneţ. Gardul grădinii a fost rupt pe o mică lungime şi statuia grea de o sută kgr. a fost încărcată într'un automobil şi transportată.

Câteva săptămâni mai târziu, directorul Jeidels, căci el era păgubaşul, recunoscu statueta în grădina unui prieten avocat, care rămase cu totul surprins când află în ce mod i-a parvenit statuia. El povesti că a obţinut-o dela Franz Heckendorf în schimbul sumei de 2500 de mărci.

Chestiunea a fost predată parchetului căci nici directorul Jeidels şi nici advocatul, care erau în legături de prietenie cu Franz Heckendorf, n'ar fi putut crede că autorul furtului e Heckendorf.

Spre uimirea tuturor însă, poliţia stabili că statuia a fost furată de fratele lui Franz Heckendorf, Walter, şi că a fost predată lui Franz spre vânzare.

Franz Heckendorf încercă la început să iasă din încurcătură susţinând că el n'ar fi putut presupune că Walter a furat statuia. Poliţia a reuşit însă să dovedească că amândoi fraţii se ocupau sistematic cu fapte incorecte.

Chiar dacă aceasta dovedeşte că furtul pentru care a fost arestat Franz Heckendorf nu a fost o zăpăceală momentană, totuşi nu poate să explice această nesocotinţă de nepriceput, ca el să vândă obiectul furat unui cunoscut al păgubaşului.

Nu arată îndeajuns faptul acesta că nu mai e vorba de un furt obişnuit ci de un procedeu determinat de condiţiuni psihice foarte complicate? In senzul acesta vorbeşte şi împrejurarea că Franz Heckendorf ţinea foarte mult la fratele său, Walter, şi îl ajuta întotdeauna şi în orice ocazie, cu toate că Walter era de ani de zile o pată a familiei, căreia el îi procurase prin felul său de trai multe necazuri şi multă ruşine.

Intreaga dramă s'a desfăşurat numai din aceasta iubire oarbă pentru fratele său, sau Franz Heckendorf se lăsa în voia inclinaţiunilor sale nefaste?

* * *

Piesa lui Dumas, „Kean", sau „Geniu şi slăbiciune", atât de populară pe vremuri, a arătat cititorului cât şi spectatorului figura „geniului rătăcit", pentru care legile cetăţeneşti nu prezintă nici o piedică în acţiunile sale, tot astfel după cum consideraţiunile obişnuite ale cetăţeanului în privinţa moralei şi a datoriei nu însemnează pentru el o obligaţiune de neînlăturat.

Slăbiciunea sa, — sau, mai bine, neputinţa de a se stăpâni, — poate să devină cauza unor astfel de conflicte, cu legile şi perceptele existente, care pot să-l excludă din societate.

In aceste cazuri, în majoritatea lor e vorba de „năzbâtii" mai mult sau mai puţin interesante, care dacă trebuesc într'adevăr pedepsite nu însemnează totuşi că „geniul" trebue condamnat.

Istoria juridică cunoaşte însă şi cazuri mai puţin simple de amestec de geniu şi desfrâu, care au oarecare puncte asemănătoare cu cazul Heckendorf.

Astfel, e cunoscut în istoria „corupţiunii literare" genialul scriitor şi dramaturg italian, Pietro Aretino, care, dacă îl putem numi astfel, a fost pecetluit drept părinte al „şantajului literar".

Stilul său înţepător pe care îl mânuia cu un talent deosebit, îl punea în serviciul fiecărui om care îl plătea şi nu simţea nici cea mai mică jenă să mânjească cu ocări pe acela pe care ieri îl ridicase în slavă.

Şi cu toate că aceste manevre erau cunoscute, Pietro Aretino, cunoscut şi sub numele de „prinţul hoţilor", ajunse datorită geniului său atât de departe, încât şi atotputernicii împăraţi şi papi, regi şi prinţi se temeau de acest cinic lipsit de moralitate, a cărui ironie te omora.

Italianul Pietro Aretino poate fi comparat cu francezul François Villon, care în obscenităţile sale îmbibate de talent l-a întrecut pe Pietro Aretino.

Şi procedeurile acestuia erau un amestec de spirit criminal şi de artă literară.

In timpul studiilor universitare, conducând o bandă de hoţi, el a prădat casa de bani a unei biserici.

Exclus din universitate, Villon, — el se numia de fapt Corbueil, numele de Villon care înseamnează un fel de găinar şi l-a însuşit mai apoi — în fruntea a şase bandiţi tăia calea tuturor călătorilor de pe şoselele din împrejurărimile Parisului.

In cele din urmă fu prins şi condamnat la moarte.

Succesele sale literare — în special balada sa, în care e vorba de Margot cea grasă, în care el descrie orgii sălbatice — i-au atras favoarea unor Mecenaţi cum a fost de ex. Charles d'Orleans, care obţinu ca Villon, după câţiva ani de închisoare să fie izgonit.

El duse o viaţă de pribegie care mări numărul operelor sale, dar îi aduse şi alţi doi-trei ani de puşcărie.

Şi astfel se scurgea viaţa sa între hoţie şi poezie, poezie care i-a înălţat într'atâta numele încât el trăeşte şi azi în istoria literaturii.

Şi ca şi cum istoria literaturii ar vrea să dovedească că cel puţin pe acest domeniu nu există nici o deosebire între rase, ea prezintă alături de italianul Aretino şi francezul Villon, pe germanul Friedrich Müller, care era în legături strânse cu Goethe.

Apropierea de Goethe l-a determinat să scrie „Viaţa lui Faust". Dar în orele sale libere, el falşifica nişte poliţe, din care cauză fu aruncat de două ori în închisoare.

Din seria acestor depravaţi făcea parte şi Dietrich Christian Grabbe, unul din cele mai mari talente dramatice din Germania, cunoscut ca hoţ vestit.

Pentruca să nu lipsească un englez din galeria întunecată a acestor portrete, putem numi pe Wanie Oscar Wilde, — dacă nu şi pe Byron însuşi.

Aparţinând timpului nostru, dramaturgul german Georg Kaiser, prezintă simptome asemănătoare. A prădat o vilă mobilată pe care o luase cu chirie şi a vândut totul, pentruca apoi să declare în faţa tribunalului, că el, ca scriitor, nu e supus obişnuitelor legi cetăţeneşti.

E locul să mai amintesc cazul trist al strănepotului lui Schiller, cunoscutul traducător al vechilor clasici, Alexander von Gleichen-Russwurm, pe care tribunalul, cu toată indulgenţa ce datora numelui său, trebui să-l condamne la închisoare, pentrucă introdusese într'un pachet poştal pe care l'a asigurat cu o sumă foarte mare, specificând pe el: „un colier de perle", un şoarece mort!

A învăţat el lucrul acesta dela deşteptul Ulysse?

Dintre contimporani trebue să adăugăm la această serie pe marele sculptor italian, Dossena, care falşifica sculpturile sale şi le dădea drept originale clasice.

Un amestec foarte interesant de înşelăciune şi de fantezie reprezintă cazul Karl May.

In anii săi de adolescenţă şi chiar mai târziu, el a fost conducătorul unor bandiţi din Riesengebirge, ocupaţie care i-a adus patru ani de închisoare.

In închisoare îşi dădu el seama de aplicaţiunile sale, şi scrise peste 50 volume de romane admirabile de aventuri, care i-au adus un venit de peste 7 milioane mărci — mai mult decât i-a adus toată activitatea de bandit.

Şi cu toate acestea nu s'ar putea spune că faptele eroice ale lui Winetou şi ale altor personaje ale sale în westul sălbatec nu sunt dorinţele pe care le visa el.

In modul acesta ar fi dorit el să trăiască şi deaceea imaginile sale erau atât de reale.

După ce însă aceste dorinţi şi-au găsit realizarea lor cel puţin în figuri ale fanteziei, după ce el le-a proectat din sufletul său pe hârtie, ele nu mai tulburau subconştientul său, nu-l mai chinuiau şi el puţu să ducă o existenţă liniştită.

Să existe oare în artist un impuls de reînvins al personalităţii sale care îl împinge adesea pe drumuri atât de lăturalnice?

P. SWESDITSCH

INSEMNĂRI

Sportul şi munca modernă

Ziarele române şi străine sunt pline vara de ecoul Olimpiadelor şi match-urilor: Olimpiade burgheze, olimpiada socialistă la Viena, şi Spartachiada comunistă gonită dela Berlin la Moscova. Sportul e oglinda fidelă a societăţii. Impărţirea orizontală pe clase sociale şi verticalismul naţiunilor se regăseşte din nefericire şi în lumea sportului.

Sportul e un derivativ al muncii moderne. Ţărănimea patriarhală unde munca fizică se cere încă cu mare insistenţă nu va avea nevoie de sport pentru multă vreme. Sportul invadează pe urmele maşinismului sau a eliminării muncii *fizice*.

Sportul presupune: 1) muncă zilnică de 8 ore, 2) muncă sedentară, în orice caz muncă de birou sau fabrică, 3) educaţie colectivistă.

Sportul învaţă ca şi munca modernă camaraderia, spiritul de solidaritate, tovărăşia şi respectarea regulilor. Jocul e *fair* şi crima maximă: joc *unfair*.

De ce sportul a pornit în vremurile mai noi din Anglia? Anglia a fost prima ţară industrializată. Leagănul lumii moderne se află acolo.

Societatea viitoare pe cale de formaţie şi care va fi o lume socialistă îşi va pune drept fundament spiritul sportiv, care însemnează energie şi luptă, fără *concurenţă*. Nu mai e concurenţa capitalistă, ci *agon*, adică lupta între camarazi din care iese *primus inter pares*. E profund simptomatică lupta care se dă împotriva „profesionalilor". Sportul, ca şi individul societăţii viitoare nu mai are nevoie să „câştige". Câştigul e temelia Societăţii contimporane. El dispare în socialism.

Cu toate controversele nu se poate nega, că se încearcă subt ochii noştri zidirea socialismului. Formele de muncă sunt în asemănare uimitoare cu formele sportului: 1) luarea la întrecere între fabrici, ca între echipele de sport, 2) înlocuirea părţilor slabe cu „brigade de atac", adică „rezerve".

Se poate observa un paralelism interesant între felul muncii şi sport. Cu cât o ţară este mai modernizată şi are o muncă de esenţă industrială sau comercială cu atâta progresul mişcărilor sportive este mai evident. Civilizaţia se cunoaşte după săpun. Incetul cu încetul civilizaţia unei ţări se cunoaşte după intensitatea mişcării sportive. — *Petre Pandrea.*

Centenarul romantismului muzical şi istoria muzicii viitoare

Ernst Newman, eminentul critic muzical englez, relevează în „Sunday Times" tăcerea sub care a trecut un moment din cele mai interesante ale istoriei muzicii.

Pe când centenarul romantismului literar în Franţa a făcut să apară un mare număr de lucrări excelente, centenarul romantismului muzical a trecut aproape neobservat. E drept că au apărut vre-o două articole cu acest subiect, dar factura lor se întemeia mai mult pe o generalizare uşoară decât pe date istorice. N'a apărut în Anglia nici o lucrare în legătură cu acest eveniment, iar Germanii nu i-au arătat nici un interes pentrucă mişcarea romantică germană e anterioară celei franceze şi cu totul deosebită de aceasta. Un studiu foarte bun a apărut însă în Italia, iar francezul Julien Tiersot a dat o mică lucrare: „La musique aux temps romantiques", plină de informaţii şi de observaţii juste.

Centenarul romantismului muzical îi dă însă prilej lui Newman să se gândească şi la muzica viitorului. Nu înţeleg, — scrie el, — de ce n'am avea de pe acum o istorie a muzicii viitorului; ar fi un lucru foarte uşor dacă am înţelege temeinic trecutul. Se fac tot felul de prevederi în celelalte domenii ale activităţii umane. Imi dau seama că în ceiace priveşte „afacerile", profeţii au suferit numeroase decepţii în ultimii ani, totuşi nu trebue să tragem de aci concluzia că aceste eşecuri pot discredita ştiinţa însăşi. Dacă prevederile acestora nu s'au realizat, e pentrucă ei au încercat să formuleze concluzii pentru viitor, câtă vreme nu aveau decât cunoştinţe prea limitate despre faptele actuale şi despre legile care au dominat trecutul. Oricât de deosebite ar fi opiniile în ceiace priveşte momentul când sfârşeşte un ciclu comercial şi acela când începe următorul, toată lumea ştie că ciclul comercial e tot atât de fix în lumea omenească, pe cât e ciclul planetar în regiunile cereşti. Sarcina aceasta şi-ar putea-o lua compozitorii noştri de avant-gardă care sunt mai familiriaziţi cu muzica viitorului decât cu aceia a trecutului.

E amuzantă constatarea pe care o face Newman apropiind mişcarea romantică a secolului al XIX-lea de mişcarea revoluţionară a muzicii de astăzi care, mai întâi de toate, îşi trâmbiţează antiromantismul. Şi într'un caz şi în celălalt, vedem oameni de avant-gardă revenind la trecut în căutarea unui element sau a altuia. „Moderniştii" de astăzi, cum îşi spun singuri cu gravitate, sar dincolo de secolul al XIX-lea, nădăjduind să găsească salvarea în secolul al XVIII-lea sau al XVII-lea, după cum primii romantici îşi întorceau privirile spre evul-mediu.

Romantismul, în esenţa lui intimă, e evadarea dintr'o actualitate penibilă, efortul de-a ascunde realitatea sub vălul iluziunii; şi, din acest punct de vedere, nu e nici o deosebire între romantismul muzical de-acum o sută de ani şi revolta antiromantică de astăzi.

Modernistul, om superior, îşi bate joc de sentimentalitatea romanticilor şi nu-şi dă seama că jazzul de astăzi e forma cea mai penibilă a sentimentalităţii.

Paralelismul cu trecutul continuă şi dacă trecem dela muzicanţii de jazz, aceşti analfabeţi ai muzicii, la „gânditorii" serioşi. In muzica modernă sau în teoria modernă nu există nimic care să nu fi fost, sub o formă echivalentă, idealul romanticilor.

Biblia în limba germană

In Germania a apărut de curând o nouă traducere a Bibliei, începută de câţiva ani de savantul Martin Buber.

Până acum Germania poseda numai două traduceri de valoare: a lui Luter, monument nepieritor al limbii germane, şi a lui Moses Mendelson.

Prima e departe de a reda limba şi spiritul biblic; a doua e lipsită de stil şi de amploare.

Martin Buber a fost primul care a revelat germanilor Biblia adevărată, în forma ei curată, cu toate particularităţile construcţiei originale.

Traducerea urmează cu conştiinciozitate forma metrică şi ritmică a Scripturii.

Buber a încercat să redea în nemţeşte sonoritatea şi melodia muzicală a versurilor ebraice. El imită chiar onomatopeia şi cadenţa versetelor.

Reapariţia farsei

Comedia de intrigă n'a dispărut în Italia. Intr'adevăr se anunţă o nouă piesă a lui Pio de Flaviis, „Nu mă tutui". Fără îndoială că genul acesta de opere e creat anume pentru a distra publicul.

Pio de Flaviis a parodiat cu mult haz romanul poliţist la ordinea zilei.

Intr'un oraş mic de provincie mai multe femei au dispărut în chip foarte misterios.

Populaţia bănuia că un om din lumea mare, Contele de Villefleur, le-ar fi ademenit pentru a le asasina. Toată lumea încearcă să dea deslegare enigmei. Bărbaţii devin detectivi, iar femeile judecători de instrucţie.

Contele, care de altfel e cu desăvârşire nevinovat, e adus totuşi în faţa tribunalului.

Comedia lui Pio de Flaviis e în acelaş timp şi vodevil şi farsă.

Intre „portret" şi „natură moartă"

In ziarul „Figaro", d. Daniel Halévy îşi exprimă nedumerirea asupra preferinţei pe care o acordă pictorii tineri de astăzi „reprezentării unui măr sau unei mandaline", cu nesocotirea problemelor mai interesante ale reprezentării figurii umane.

Ar fi de dorit, — propune d-sa, — ca anul viitor să li se arate, într'o sală mică, prin alegerea câtorva pânze semnate Degas, Manet, Monet, Renoir, ceiace era portretul, arta figurii umane, în ajunul marei revoluţii picturale pe care o urmează ei, cei de astăzi, în anii secolului al XIX-lea, când Europa nu era încă dominată de forţe, când ea era ocupată de „persoane".

Criza teatrală la Viena

Criza teatrală la Viena devine din ce în ce mai accentuată. După ce fusese închis teatrul „Johann Strauss", din nou a fost închisă acum scena teatrului „Renaissance-Bühne". Directorul acestui teatru, Joset Jarno, actor şi regizor bine cunoscut, s'a văzut obligat să-şi întrerupă activitatea urmată cu mult succes timp de zece ani. (El a fost primul care a descoperit publicului vienez operele lui Strindberg şi Wedekind).

Şcoala de artă dramatică de la Universitatea din Viena, care până acum fusese condusă de Max Reinhardt, a fost deasemeni suprimată. Prietenii lui Reinhardt i-au pus la dispoziţie fonduri private pentru a-şi continua şcoala, fără să mai depindă de stat.

Reinhardt n'a primit decât cu condiţia de a păstra pentru compania sa frumosul teatru Schönbrunn. Cum teatrul acesta avea nevoie de reparaţiuni foarte costisitoare şi cum fondurile nu erau îndestulătoare, Reinhardt s'a văzut obligat să renunţe la şcoala şi scena sa.

Critica vieneză regretă mult hotărîrea lui Reinhardt, cu atât mai mult cu cât ultimele piese puse în scenă de marele regizor („Şase personagii" de Pirandello şi „Sexul slab" de Bourdet) au fost două mari succese.

Chiar situaţia Burgtheater-ului e foarte compromisă; se vorbeşte mult de o eventuală demisie a directorului Anton Wildgeus, care şi-a serbat de curând aniversarea de 50 de ani.

Romanul german

Romanul nemţesc, dinainte de război, era cu deosebire autobiografic, cu excepţia lui Heinrich Mann, romanul în Germania era considerat ca o oglindă care reflectă impresiunile personale ale autorului. Jacob Wassermann, Thomas şi Heinrich Mann, erau incontestabil scriitorii cei mai apreciaţi în perioada dinainte de război.

Elementul cosmopolit şi european n'a fost însă introdus în romanul german decât după război.

Războiul, cu problemele naţionale şi internaţionale pe care le-a pus omenirii a servit romancierilor germani ca temă literară.

Un fenomen destul de trist de altfel, dar care e uşor de înţeles, e dispariţia complectă a poeziei lirice în Germania zilelor noastre.

Poezia lirică aparţine trecutului, în literatura germană actuală, se scriu mai mult romane, biografii şi studii documentare.

Arhiva de folklor

Academia Română a luat frumoasa iniţiativă de a crea o secţiune care să se ocupe cu strângerea sistematică a materialelor de folklor, cu centralizarea şi publicarea lor. D. Ion Muşlea, harnicul cercetător clujean, căruia Academia Română i-a încredinţat conducerea acestei „arhive", a adresat un apel către intelectualii satelor, arătând frumosul rol pe care aceştia îl pot avea în salvarea unor comori pe cale de dispariţie.

Scopul „Arhivei de folklor" a Academiei, — scrie d. Muşlea, — este în primul rând organizarea culegerii sistematice a materialelor folklorice româneşti. Ea îşi va forma o reţea de membri corespondenţi, care să-i poată comunica materiale folklorice din toate părţile ţării. Pe măsură ce materialele intră la „arhivă", ele sunt inventariate şi catalogate, după numele culegătorilor, clasificate după cuprins şi după ţinuturile de unde au fost culese.

Ce se va face cu aceste materiale? Parte din ele, cele mai interesante şi mai puţin cunoscute, vor fi publicate în măsura posibilităţilor financiare. Restul se va păstra la dispoziţia cercetătorilor care studiază folklorul românesc.

Pentru salvarea materialului nostru folkloric, învăţătorii şi preoţii sunt într'adevăr cei mai indicaţi. In primul rând, prin faptul că sunt cei mai aproape de popor şi în contact zilnic cu el. In urma acestei legături de fiecare zi, ţăranul are încredere în ei, îşi desleagă limba în prezenţa lor şi nu se închide ca în faţa culegătorilor dela oraş, de pildă.

„Arhiva de folklor" a pregătit nişte chestionare referitoare la anumite obiceiuri, credinţe sau genuri de literatură populară. Acestea constitue o bună îndrumare pentru cei care doresc să facă o culegere cât mai sistematică, bazată pe norme ştiinţifice.

Pentru a răsplăti osteneala culegătorilor, „Arhiva de folklor" a instituit o serie de premii anuale, care se vor distribui celor mai bune culegeri.

Aceia care doresc să se consacre acestei frumoase ocupaţiuni, pot obţine lămuriri amănunţite adresânduse d-lui Ion Muşlea: „Arhiva de folklor" a Academiei Române, Cluj, Stre. Elisabeta No. 23.

Mari serbări la Bucureşti

După cum am anunţat, Duminică 30 August a. c., vor avea loc mari serbări în parcul, teatrul şi saloanele „Coloseului Bragadiru" (fost Gib) din strada Izvor 112.

Parcul are o întindere de zeci de mii de metri pătraţi, cu plantaţii minunate, cu mari terase de vară şi 2 saloane pentru dans, cu o mare sală de teatru pentru 3—4.000 spectatori. In tot parcul încap 15-20.000 de oameni.

Programul serbărilor va cuprinde: teatru, reviste, box, concursuri de dans, frumuseţe, eleganţă, concurs de baloane, jocuri de artificii, baluri, etc.

Toţi participanţii vor fi fotografiaţi şi cinematografiaţi. Fotografiile vor apare în „Realitatea Ilustrată", iar filmul va rula la Cinema „Capitol" şi apoi în toată ţara.

Concursurile sunt dotate cu mari premii în bani, cupe şi UN AUTOMOBIL.

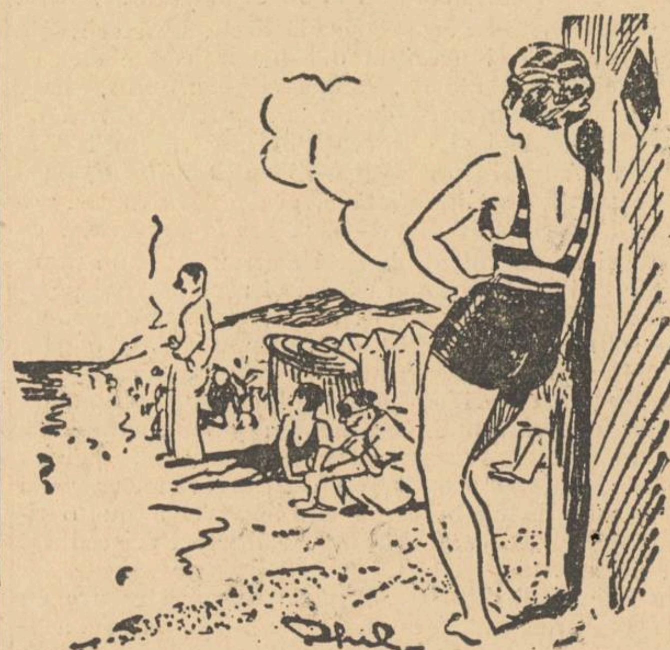
Parcul va fi special decorat şi luminat.

Biletele s'au pus în vânzare la administraţia revistei „Realitatea Ilustrată" str. Const. Mille No. 9, lângă Cercul Militar.

Intrarea generală 42 lei.

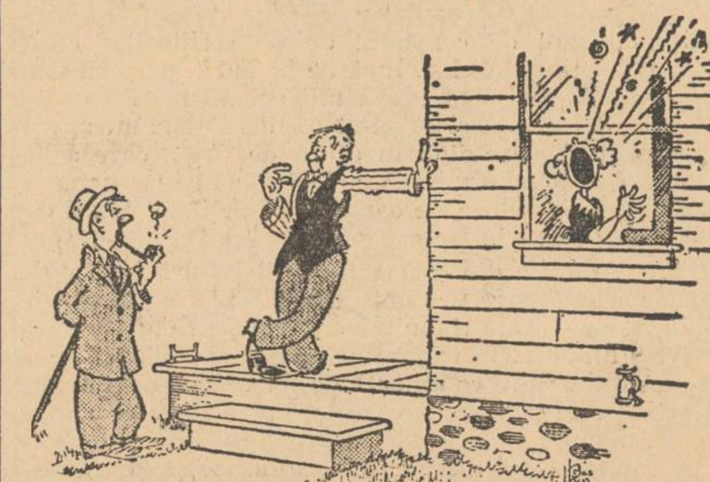
Toţi fotografii, amatori şi profesionişti să citească revista „TECHNICA FOTOGRAFICA". A apărut în No. dublu 3 şi 4 cu un bogat conţinut de specialitate. De vânzare la principalele chioşcuri şi librării. Informaţii şi abonamente la Redacţie şi Administraţie B-dul Academiei No. 2 (Foto-Luvru).

Şanse

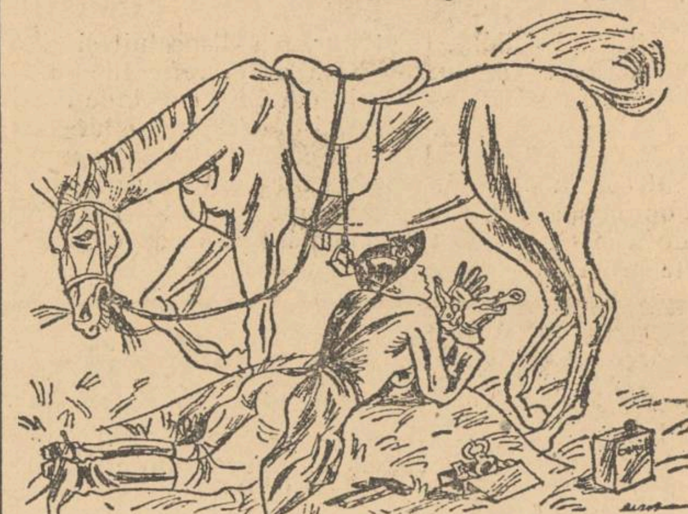
El (în cabină). — Eşti sigură că-ţi vin părinţii astă-seară?
Ea. Da; cu automobilul.
El. — Bravo!.. Atunci, tot mai e o speranţă.

Prudenţă

Bărbatul cântăreţei. — Stau afară, ca să nu creada lumea că-mi bat nevasta.

Puterea obişnuinţei

Automobilistul are o pană de cal.

Santaj

— Dacă nu-mi dai un leu, îi spun coniţei că te-a sărut!....

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11